

YARATICI YIKIM OLARAK 'KAOS PROJESİ'

Kargaşa İmparatorluğu, Cephe Siyaseti ve Feraset

Genel seçim çalışmalarına hız verileceği bir zamanda, 10 Ekim 2015 tarihinde meydana gelen Ankara Tren Garı'ndaki patlama, Suroç kışkırtması ile hedeflenmiş olan fakat elde edilemeyen mevzilerin elde edilmesi amaçlı ileri bir operasyon olarak görülmelidir. Kadife darbeci kadronun, hem siyasi iktidarı düşürmek hem de iç savaş çıkartarak Türkiye'yi kargaşaya itme amaçlı bir girişimdir. Ortadoğu'nun yeniden inşa süreci tamamlanana kadar bu tür olaylar devam edecek gibi görünüyor. Ortadoğu genelinde devletin varlığı hızla zayıflıyor. Irak ve Suriye en bariz iki örnek iken, Libya ve hatta Mısır ile ilgili de kayda değer bir endişe söz konusu. 2011 yılı Arap ayaklanmaları, Tunus hariç, ya toprak bütünlüğünü ya da halklarının bağlılığını kontrol edemeyen zayıf devletlere yol açtı. Bölgenin en istikrarlı ülkesi olan Türkiye, hem içeride hem de dışarıda PKK, DHKP-C ve DAİŞ terör örgütleriyle çatışmaya devam edecek. Türkiye'nin şansı, milletin terör örgütlerine çok fazla alet olmamasıdır. Bununla beraber, siyasi partiler kendi bindikleri dalı kesercesine terör eylemlerini siyasete alet etmekten vazgeçerlerse, hem toplumsal gerginlik azalacak hem de Türkiye daha az zarar görecektir. Emin olabilirsiniz ki, bu örgütler hem kendi aralarında çatışmaya devam edecekler hem de zaman zaman Türkiye'ye karşı ortak cephe oluşturacaklar. Kim ne derse desin, PKK-PYD-DHKP-C ittifakı Suriye ve Irak'taki çıkar çatışmalarında DAİŞ'in düşmanı, ama Türkiye'ye yönelik eylemlerde DAİŞ'in dostu olmaya devam edecektir.

Ankara'nın göbeğinde iki canlı bombanın bir katliama sebebiyet vermesi, Türkiye'yi karıştırmış, Suroç katliamında öngörülen fakat gerçekleştirilemeyenler, Türkiye'nin her tarafında sol sendikalar, odalar ve cephe ittifakları sayesinde gösteri ve sokak eylemleri yapılarak gerçekleştirilmiştir. Milletin pek pirim vermediği bu tür olayların alttan alta kaşındığını dikkate alarak sürecin elan devam ettiğinin farkında olunmalıdır. O zaman öncelikle şunu sormamız lazım gelir: Peki, ne oldu da Türkiye'de küçükten büyüğe herkesin ümidi haline dönüşen çözüm süreci yerini bir anda çatışmalara bıraktı? Ne oldu da düne kadar birbirlerini boğazlayan PKK ve DHKP-C eylem birliği ettiler. Ne oldu da DAİŞ, PYD ile Suriye'de kanlı bıçaklı iken Türkiye'de Kürt siyasetinin önünü açan eylemler düzenliyor? Bu günkü tabloyu anlamak, olan bitene bir anlam verebilmek için, sanırım fotoğrafın bütününe görmek gerekiyor. Harekete geçirilen fay hatları, Türkiye'nin enerjisini iç sorunlarla tüketmesini sağlamayı, olası ittifaklarını dağıtarak araya nifak tohumları atmaya hedefliyor. En önemlisi ise Türkiye, en kırılgan noktalarından vurularak kargaşaya sürüklenmek isteniyor.

Esasen kargaşa imparatorluğu dediğimiz şeyin temel stratejik hedefi, bir imparatorluk siyaseti güden ama imparatorluklar gibi düzen kurucu olmak yerine kendisine meydan okuma potansiyeli taşıyanların kargaşaya sürüklenerek etkisizleştirilmesine dayanır. Kaos imparatorluğu artık, tüm dünyaya nizam vermeyi kendi varoluşunun gerekçesi kabul eden ABD'nin adıdır. ABD'nin bir kargaşa imparatorluğu olmasının sebebi, bir düzen kurmaktan kaçınması ve daha çok denetim, kontrol yolu ile mevcut düzeni bozmasından kaynaklanmaz sadece. Bu imparatorluğun dünyaya bir kargaşa olarak bakması da onun bir kargaşa imparatorluğu olarak anılma nedenidir. Bu anlayışın esası iki kutuplu dünyanın son bulduğu ve artık dünyada ABD'nin oluşturduğu batılı kapitalist ittifaka meydan okuma potansiyeli barındıran birçok unsurun bulunmasından dolayı belirsizlik dünyada esas olmuştur. Bu da dünya çapında bir istikrarsızlığın ortaya çıkma ihtimalini ve bunun ABD'nin iç istikrarını da tehdit etme potansiyelini barındırır. Bunun aslı tercümesi şudur; özünde bir şirketokrasi olan ve finans oligarşisi olan Walt Street tarafından yönlendirilen ABD adlı şirket devletin yeryüzü ölçeğinde yayılan şirketlerinin ekonomik geleceğinin tehdit edilmesidir.

Öte yandan, Türkiye'de istikrarı bozmaya dönük girişimlerde öne çıkan aktörlere bakıldığında solun da içinde yer aldığı cephenin, kamusal alanı karıştırmak için elinden geleni ardına koymadığı ve bu süreçte medya başta olmak üzere psikolojik savaş teknikleriyle bezeli kışkırtma siyasetini yürürlüğe koyduğu açıkça görülmektedir. Aslında Diyarbakır'da bir belediyenin Hz. Peygamber (s.)'e hakaret eden karikatür afişlerini asması eyleminde de görüldüğü gibi tam manasıyla *mankurt siyaseti* işletilmektedir. Bilindiği gibi, *mankurt*, halkının kimliğinden uzaklaşan, içinde bulunduğu topluma yabancılaşan kişi olarak anlamını bulmuştur. Efsanelere göre *mankurt* haline getirilmek istenen kişinin başı kazınır, başına ıslak deve derisi sarılır ve böylece elleri kolları bağlı olarak güneş altında bırakılır, güneşin altında kavrulan deri gerilir, gerildikçe başı mengene gibi sıkılan deri kişiye ciddi acılar vermesine neden olur. Mankurt siyaseti toplumun fay hatlarını harekete geçirerek kargaşa çıkarmaya çalışmaktadır. Daha birkaç yıl önce Kürtlere oldukça mesafeli olan, onları sadece bölücü terörün bir parçası olarak gören ve meşruiyet açısından hiçbir zaman kabul etmedikleri Kürtleri, şimdi sırf AK Parti'ye ve cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a muhalif olma adına ölesiye desteklemektedirler. Dahası sosyalistlerin HDP desteği ne kapitalist dünya sistemine karşıtlıklarından ne de komünist ufuklarından kaynaklanır. İsmet Özel'in dediği gibi "batılılaşmanın vicdan azabı olan" sol, kendisini İslâm düşmanlığına, millet hayatını diri tutan bağları yani her türlü değeri etkisizleştirmeye, silip yok etmeye ya da en azından siyasî hayattaki varlık alanını daraltmaya adanmış vaziyettir. Marksist bir kanton kotarmak uğruna akademik militanlıklarını olur olmaz her yerde kullananları, varolan düzeni sekteye uğratacak şiddet düzeneklerini ve özerklik uygulamalarını başka bir siyaset imkânı olarak pohpohlayanları yakından takip ettiğimizde olup bitenler daha rahat anlaşılacaktır.

Gelelim bize; bu süreçte ne olursa olsun, HDP ile PKK'yı özdeşleştiren ve birbirine kenetleyici bir dil yerine ayrıştırıcı bir dil, tutum ve tavır ortaya konmalıdır. Aksi takdirde HDP üzerinden PKK ve yaptıkları, HDP'ye rey vermiş seçmenlerin tümü nezdinde meşrulaştırılmış olabilir ve PKK çok ciddi bir halk desteği sağlayabilir. Bu ülkede "dinimden dönerim de partimden dönmem" sakil anlayışının ne kadar etkin olduğu göz ardı edilmemelidir. Bütün siyasi partilerin ve gönüllü kuruluşların bu gerçeği görmesinde fayda vardır. Kişilerin herhangi bir partiye oy vermesi veya vermemesi bir sadakat-ihanet sorunu değil, tastamam bir *feraset* sorunudur. Geçen sayılarımızda da belirttiğimiz üzere; insanın kendi fitrî değerlerine muhabbet duyması, onu koruması ve kollaması yaratılışın insana takdim ettiği bir özelliktir. Dillerimiz ve renklerimiz Allah'ın kevnî ayetlerindendir. Müslümanlar bu ayetlere hürmet ederler, bu ayetlerin bir toplumda hür ve görünür olmasına, baskı ve zulüm görmemesine dikkat ederler. Fakat bir Müslüman açısından kavmi olanın sınırı buraya kadardır, bundan ötesi cahili bir tutum ve tavra işaret eder.

Müslümanlar, bölgemizdeki gelişmeleri yakından ve dikkatle takip etmeli ve küresel elit güçlerin oyunlarını bozucu bir basiret sergilemelidir. Çünkü bir Müslüman kendi menfaatlerini ararken dış güçlerin emrine giremez, Müslümanların birliğine ve ittifakına zarar veremez.

Yeni sayımızda buluşmak üzere...

Umran

GÜNDEM

04

'Taksim Kadife Darbe Sürecinin
Tekrar Seçim Aşaması'nda
TÜRKİYE'Yİ SURIYELEŞTİRMEK VE
ZİHNEN BÖLMEK

Burhanettin CAN

14

Siyaset Sınıfının Arızası
Cevat ÖZKAYA

18

ORTADOĞU'DAN

22

Türkiye'de Aydın Muhalefetine
Trajik Öyküsü
Ömer Faruk KARAGÜZEL

KRİTİK

56

YENİ SOL HAREKETTEN
KÜLTÜREL ÇALIŞMALARA
Öner BUÇUKCU

DOSYA

25

Küresel-Bölgesel Hatlarda Türkiye
Mustafa TEKİN

30

HDP İttifakı, Sosyalist Birikim,
Önleyici Şiddet
Ercan YILDIRIM

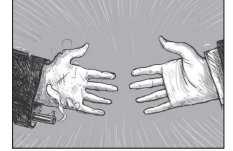
36

Sosyalistlerin Modus Operandi'sini
Ankara Katliamı ve
HDP Üzerinden Okumak
Âdem PALABİYİK

42

Akbabalar Mezarlıkta Ne Arar?
Sıbğatullah KAYA

47

Kalbi Yaralı Bir Coğrafyanın İntiharı
Dilaver DEMİRAG

Umran

Sahibi

Pınar Yayınları Tic. ve San. A.Ş. Adına
İlhan Gündoğdu

Genel Yayın Yönetmeni
Şemseddin Özdemir

Yayın Danışmanı
Cevat Özkaya

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Metin Çiğnıkcı

İdare Merkezi

Bereketzâde Mah. Okçumusa Cad. Bank Han
No: 11 D. 3 Şişhane Beyoğlu-İST.
Tel: (0212) 293 90 41 - (0543) 281 58 85
www.umrandergisi.com
umran@umrandergisi.com
abone@umrandergisi.com

Temsilcilikler

Ankara: (0312) 418 12 77
İzmit: (0542) 250 75 77
Trabzon: (0462) 321 95 44
Isparta: (0246) 223 24 87

Nasıl Abone Olabilirsiniz?

1. Umran Dergisi'ne abone olmak veya aboneliğinizi yenilemek için 0212 293 90 41 nolu abone hattımızı arayabilirsiniz.
 2. www.umrandergisi.com sitemize girip Abonelik sayfasındaki Abone Formu'nu doldurarak abone olabilirsiniz.
- Abone Ücretleri (Yıllık/12 Sayı):
Yurt içi: 80 TL (KDV dahil)
Yurt dışı: Avrupa 60 EURO
Diğer Ülkeler: 80 USD
Birim Fiyatı: 7 TL

Abone Ücretini Nasıl Ödeyebilirsiniz?

- 1- 0212 293 90 41 nolu abone hattımızı arayıp kredi kartınız ile ödeyebilirsiniz.
- 2- Posta Çeki hesabımıza abone ücretini yatırarak. (Posta çekine abonenin kendi adını yazmayı unutmayınız.)
POSTA ÇEKİ HESAP NO: 654482
Alıcı Adı: Pınar Yayınları Tic. ve San. A.Ş.
- 3- Banka Hesap numaramıza, abone ücretinizi doğrudan yatırabilir veya internette havale edebilirsiniz.
BANKA HESAP NO: 8515535-2
IBAN: TR460020500000851553500002
Kuveyt Türk Eminönü Şb.
Hesap: Pınar Yayınları Tic. ve San. A.Ş.

Görsel Yönetmen

Tekin Öztürk
www.tekinozturk.com.tr

Baskı: Şenyıldız Yayıncılık ve Matbaacılık
Gümüş Suyu Caddesi Işık San. Sit. No:19 C Blok 102
Topkapı / İstanbul
Tel: (212) 483 47 91 - 483 48 23
Yaygın, Süreli. Ayda bir yayımlanır.

Kasım 2015 Sayı: 255

Yazıların ve ilanların sorumluluğu sahiplerine aittir.
Bu dergi basın meslek ilkelerine uymayı taahhüt eder.

YAŞAYAN İSLÂM

61

KEFENİN CEBİ VAR!
Selçuk KÜTÜK

64

EVRENSEL OLAN NEDİR/KİMDİR?
Ahmet BURTAŞKIRAY

KÜLTÜR|SANAT

68

TATARİSTAN'IN KAZAN'I
Metin Önal MENGÜŞOĞLU

75

ALİYA İZZETBEGOVIÇ'İN ENTELEKTÜEL MİRASI
Sedat DEMİR

72

BİR SERÜVEN,
BİR YAKIN DÖNEM ANLATISI: 'İZ'LER
Erkam KUŞÇU

78

HZ. İSA'YI NASIL BİLİRSİNİZ?
Huriye ABAYDIN

80

KİTAPLIK

İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci'un

20 Ekim'de vefat eden, İslâm ümmeti için öncü faaliyetler yürütmüş, çokça eserler kaleme almış ve 1976'dan beri Türkiye'de yaşayan Pakistanlı değerli İslâm düşünürü ve yazar Muhammed Han Kayani'ye Allah'tan rahmet diliyoruz.

'Taksim Kadife Darbe Sürecinin Tekrar Seçim Aşaması'nda TÜRKİYE'Yİ SURİYELEŞTİRMEK VE ZİHNEN BÖLMEK

AKP yöneticileri kendilerinin “Üst Akıl” olarak nitelendirdikleri küresel gücün stratejisinin, mahalli seçimler ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile bozulduğu, başarısızlığa uğratıldığı, dolayısıyla tehlikenin bertaraf edildiği zehabına kapılmışlardır. O nedenle de 7 Haziran 2015 genel seçim stratejisini yanlış temeller üzerine inşa etmiş ve tek başına iktidar olamama gibi bir sonuçla karşılaşmışlardır. Kadife darbeciler, siyasi iktidara istedikleri öldürücü darbeyi belki vuramamışlardır. Ancak mutlak hâkim konumundan onu uzaklaştırmışlar ve otoritesini ciddi bir şekilde sarsmışlardır.

Burhanettin CAN

4

Kürt olmayan 34 sosyalist gencin Kobani'ye gitmek üzere Suruç'a gitmesi ve orada basın toplantısı yaparlarken bomba patlatılarak öldürülmeleri, Taksim kadife darbe sürecini yepyeni bir aşamaya sokmuştur. Kadife darbeciler tarafından gerçekleştirilen

20 Temmuz 2015 Suruç provakasyonu, Türkiye'yi topyekûn bir eylemler zincirine sokmanın başlangıç adımıydı. Kürt olmayan 34 gencin değişik illerdeki cenazelerinde eylemler yapılarak Türkiye, bir kargaşa ortamına çekilmek istenmiştir. Suruç provakasyonu, Taksim kadife darbe sürecinin on birinci aşamasının birbirleri ile tezat teşkil eden, karmaşık birçok alt evreyi ihtiva edecek tarzda tasarlandığı söylenebilir. Bu konu, geçmiş yazılarda ayrıntılı olarak ele alındığı için burada üzerinde durulmayacaktır. Ancak bir noktanın gözden irak tutulmaması gerekmektedir: Suruç provakasyonunun amacı, sadece bir siyasi iktidarın iktidardan düşürülmesi değil; aynı zamanda Türkiye'yi bölünmeye götürecek, bir sürecin de başlangıç aşamasıdır. Ankara provakasyonu ise bu sürecin devamıdır. Türkiye, önce zihinsel sonra da coğrafi

olarak bölünmek istenmektedir.

Türkiye'nin PKK-İŞİD eksenli güvenlik operasyonlarını başlatmış olması, Suruç provakasyonu ile Türkiye'nin dört bir tarafında yapılması öngörülen cenaze eylemleri yapılamamış; Kadife darbecilerin bu aşamadaki

planları altüst olmuştur. Türkiye kadife darbe sürecini, güvenlik boyutuna taşıyarak sürece şimdilik bir darbe vurmuştur. Ancak kadife darbelerde alternatif taktik ve stratejiler öngörüldüğü için mücadele, farklı alanları da içine alacak şekilde genişletilmiştir, genişletilecektir.

Bugün Türkiye, aşağıdaki eylemler ile Taksim kadife darbe sürecinin on ikinci aşamasına sokulmuştur. Bu yeni aşamada, şimdilik, aşağıdaki eylem türleri belirgin bir şekilde öne çıkmaktadır:

- 1) Doğu ve Güneydoğu'da PKK merkezli terör eylemleri yoğunlaşmış ve yaygınlaşmıştır.
- 2) Doğu ve Güneydoğuda, Irak-Suriye sınır hattında ve Ağrı-Iğdır-Kars-Ardahan-Erzurum hattında, PKK-HDP'nin bazı yöneticileri, “özerklik ilan etmekte” ve “iç savaştan” bahsetmektedir.

- 3) HDP yöneticileri, bölgeden çıkan “petrolden pay istemektedir”.
- 4) 1. ve 2. Maddeler kapsamında vuku bulan olaylarla ilgili olarak Türkiye, Suriye-Irak hattı başta olmak üzere PKK'nın tüm mevzilerine karşı topyekûn bir savaş başlatmıştır. İlgili tüm yerlerde sokağa çıkma yasağı getirilmekte, bölge tecrit edilmekte ve mümkün olduğu kadar halka zarar vermeyecek tarzda, şehir gerilla taktikleri göz önüne alınarak, PKK ve işbirlikçileri tasfiye edilmektedir.
- 5) Dünya kamuoyuna Taksim Gezi parkı hadiselerinde olduğu gibi “Türkiye’de iç savaş görüntüsü” verilmeye çalışılmakta, bu kapsamda HDP yöneticileri, değişik açıklamalar yapmakta ve bir psikolojik harekât yürütmektedirler.
- 6) Basın hürriyeti kapsamında istenmeyen olaylar vuku bulmaktadır: *Hürriyet* gazetesine baskın yapılması, Aydın Doğan’ın Cumhurbaşkanına mektuplar yazması, Ahmet Hakan’ın dövülmesi.
- 7) Savcılık tarafından Digitürk üzerinden yayın yapan yedi kanala yasaklama getirilmiş; ancak RTÜK savcılığın bu kararına karşı çıkmıştır.
- 8) Basın hürriyeti kapsamında yabancı basın, uluslararası kuruluşlar ve bölgesel ve küresel güçler, Türkiye’yi farklı dozajlarda kınayan açıklamalar yapmaktadırlar.
- 9) Seçim sandıklarının daha güvenli yerlere alınması ile ilgili yoğun bir tartışma yapılmış ve akabinde YSK sandıkların başka yere taşınmamasına karar vermiştir. Güvenlik gerekçeleri ile yapılmak istenen değişiklik, YSK’nın hangi gerekçesiyle yok sayılmıştır? Bu Kadife darbeci ekibin bir operasyonu mudur? Yoksa siyasi iktidarın keyfi davranışı mıdır? Açık değildir.
- 10) Çözüm sürecinde Doğu ve Güneydoğu bölgesindeki kamu görevlilerinin, görevlerini ihmal ettiğine dair tartışmalar yapılmaktadır.

Türkiye’nin PKK-IŞİD eksenli güvenlik operasyonlarını başlatmış olmasıyla, Suruç provakasyonu ile Türkiye’nin dört bir tarafında yapılması öngörülen cenaze eylemleri yapılamamış; Kadife darbecilerin bu aşamadaki planları altüst olmuştur. Türkiye kadife darbe sürecini, güvenlik boyutuna taşıyarak sürece şimdilik bir darbe vurmuştur. Ancak kadife darbe-lerde alternatif taktik ve stratejiler öngörüldüğü için mücadele, farklı alanları da içine alacak şekilde genişletilmiştir, genişletilecektir.

- 11) Rusya ve Çin Suriye’de yeniden konumlanmaktadır. Rus uçakları angajman kurallarını ihlal etmekte ve kimliği belirsiz uçaklar Türk uçaklarına art arda tacizde bulunmaktadır. Türkiye’deki Taksim Kadife darbe sürecinin önemli aşamalarının hep Irak-Suriye hattı üzerinden şekillendirildiğini göz önüne aldığımızda; uçak tacizlerinin, Türkiye’deki kadife darbe süreci ve PKK eylemleri ile ilişkisi olup olmadığı üzerinde düşünülmelidir. Kim-

liği belirsiz bir insansız hava aracı Türkiye tarafından düşürülmüştür.

- 12) Ankara’nın göbeğinde tren garının yanında HDP’nin organize ettiği bir mitinge iki canlı bomba ile saldırı düzenlenmiş, 102 vatandaşımız ölmüş ve yaklaşık 400 kişi yaralanmıştır.

Bu olayları göz önüne aldığımızda, doğru bir analiz yapabilmek için şu soruların cevapları, gerçekçi bir şekilde, duygusalıktan arınmış olarak verilmelidir:

- Yaklaşık üç yıllık çözüm süreci içerisinde alt yapı çalışmalarını yaygınlaştıran ve derinleştiren PKK, kendi alt yapı çalışmalarını, daha da yaygınlaştırma imkânına sahipken, HDP 80 milletvekili ile meclise girmişken ve yaptıkları tüm faaliyetlere “çözüm süreci aşkına göz yumulurken”, beklemeyip, 7 Haziran 2015 seçimlerinden sonra niçin terör eylemlerine başvurmuş, silahlı mücadeleyi başlatmıştır?
- “Kır gerillası” konusunda ihtisaslaşmış, yıllardır “kır gerillası” yöntemlerini kullanan PKK niçin, “kıra dayalı şehir gerillası” stratejisini kullanmaya başlamıştır?
- PKK’nın terör eylemlerine başlaması ile kadife darbeci ekibin stratejisi arasında bir ilişki var mıdır?
- Kaç PKK vardır? Şu an eylemleri yürüten PKK hangi PKK’dır?
- PKK’ya yeni bir isim ve şekil mi verilmek istenmektedir?

- PKK, bir taşeron örgüt olarak ömrünü tamamlamış olup tasfiyemi edilmek ya da el-Kaide konumuna mı getirilmek istenmektedir?
 - Türkiye'deki gelişmelerin Suriye'deki son gelişmelerle bir ilgisi var mıdır?
- Burada, bu sorular kapsamında son olaylar ele alınıp incelenecektir.

Kadife Darbelerin Genel Özelliği

Kadife darbeler, seçim endeksli, dış destekli, gayri memnunlar ittifakına ve gerilime dayalı, seçim öncesi, esnası ve sonrasında sokak hâkimiyeti kurarak ve genellikle yumuşak güç (soft power) kullanarak (zaman zaman, özel amaçla sert güç kullanılmaktadır), siyasi iktidarlara düşürmeyi, ülkeleri bölmeyi hedefleyen yeni darbe türüdür.

Taksim "Gezi Parkı" olayları ile Türkiye'de fiilen kadife darbe süreci başlatılmıştır. Kadife darbelerin seçim odaklı olmasını göz önüne aldığımızda Reyhanlı olaylarının başladığı zaman itibarıyla Türkiye'nin önünde mahalli seçimler, Cumhurbaşkanlığı seçimleri ve 2015 genel seçimleri olmak üzere üç seçim dönemi vardı. Taksim Gezi Parkı eylemleri ile birlikte başlatılan kadife darbe sürecinin ana stratejisi, en azından bu üç seçim dönemi göz önüne alınarak çizilmişti. AKP'ye vurulacak öldürücü darbe, genel seçimler olarak planlanmış, strateji ve taktikler, buna göre uygulanmıştır.

Genel olarak dini hassasiyeti yüksek olan Camia, özel olarak da AKP yönetici kadroları, Taksim Gezi Parkı olayları ile fiilen başlatılan kadife darbe sürecini ve bu sürece ilişkin ana stratejiyi görememiştir. Kendilerinin "Üst Akıl" olarak nitelendirdikleri küresel gücün stratejisinin, mahalli seçimler ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri ile bozulduğu, başarısızlığa uğratıldığı, dolayısıyla tehlikenin bertaraf edildiği zehabına kapılmışlardır. O nedenle de 7 Haziran 2015 genel seçim stratejisini, yanlış temeller üzerine inşa etmiş ve tek başına iktidar olamama gibi bir sonuçla karşılaşmışlardır. Kadife darbeciler, siyasi iktidara istedikleri öldürücü darbeyi belki vuramamışlardır. Ancak mutlak hâkim konumundan onu uzaklaştırmışlar ve otoritesini ciddi bir şekilde sarsmışlardır. Tekrar seçim sürecinde kadife darbecilerin, siyasi iktidara daha da öldürücü bir darbe vurmayı, gücünü daha da aşağıya çekmeyi öngördüklerini, bunun için de, yeni taktikler geliştirdiklerini söylemek bir abartı olarak görülmemelidir.

Kadife darbelerin en temel özellikleri, diktatör inşa edip tüm gayri memnunları diktatöre karşı eylem birliğine sokmak, asker ve polis gücünü tarafsız hale getirmek ya da üstü kapalı desteklerini almak ve yargının, siyasi iktidarın elini kolunu bağlayıcı kararlar almasını sağlamaktır. Diktatöre karşı mücadelede özgürlükler ve özellikle basının özgürlüğü çok önemli bir husustur. Bugün özgürlük kapsamında yürütülen bir psikolojik harekâtla dış basının ve uluslararası kuruluşların ve güçlerin desteğini almak hedeflenmektedir.

Diğer taraftan eylemlerin sürekli hale getirilmesi ile siyasi iktidarın yıpratılması sağlanarak siyasi iktidarla bürokrasi arasındaki ilişkilerin bozulması ve bürokrasinin işleri savsaklaması ya da geciktirmesi sağlanmaya çalışılır. Ya da güç, siyasi iktidardan asker, polis ve yargıya geçer. Böylelikle siyasi iktidar etrafında oluşan ittifakın yavaş yavaş çözülmesi sağlanır. Eğer siyasi iktidar bu gerçeği göremez, kendi ittifak zincirini sağlamlaştırmaz, kendi dışındaki siyasi parti ve gönüllü kuruluşları dışlar ve suçlar, bürokrasiyi emir eri olarak görmeye devam eder ve hatta suçlarsa, kadife darbecilere yardımcı olmuş olur.

Bugün Taksim kadife darbe Sürecinin 12. aşaması diyebileceğimiz bir aşamada, Doğu ve Güneydoğu'da terör eylemlerinin yoğunlaşmasına, Ankara provakasyonuna, basın hürriyeti kapsamında vuku bulan olaylara (*Hürriyet* gazetesi-ne baskın yapılması, Aydın Doğan'ın Cumhurbaşkanına mektuplar yazması, Ahmet Hakan'ın dövlmesi...) ve seçim sandıklarının daha güvenli yerlere alınması ile ilgili yapılan tartışmalara ve YSK'nın ve RTÜK'ün verdiği kararlara bu açıdan bakılmasında fayda vardır. Ayrıca çözüm sürecinde PKK'nın eylemlerine karşı vali-polis-jandarma düzleminde Kamu görevlilerinin görevlerini yapmadıklarına ilişkin yapılan tartışmalar, suçlamalar, Siyaset-Bürokrasi ilişkisini zedelemekte ve bir güven bunalımı ortaya çıkarmaktadır.

PKK Terör Eylemleri

Yaklaşık üç yıllık çözüm süreci içerisinde alt yapı çalışmalarını yaygınlaştıran ve derinleştiren PKK, kendi alt yapı çalışmalarını daha da yaygınlaştırma imkânına sahipken, niçin 7 Haziran seçimlerinden sonra çok yaygın bir şekilde terör eylemlerine başlamıştır. Evet Niçin?

PKK, 7 Haziran 2015 Genel Seçimlerinden bir ay sonra, 07.07.2015-10.08.2015 tarihleri arasında otuz altı gün içerisinde çok sistematik bir şe-

kilde, gittikçe artan dozda ve farklı bölgelerde eş zamanlı eylemler yapmıştır ve bugün yapmaya da devam etmektedir. Medyaya yansıdığı kadarıyla otuz altı gün içerisinde yaklaşık 194 terör eylemi gerçekleştirmiştir.¹

PKK, yol kesmek, barikat kurmak, yola hendek açmak, güvenlik birimlerine pusu kurmak, mayın ve patlayıcı madde döşemek ve uzaktan kumanda ile patlatmak, roketatar ve uzun namlulu silahlarla ateş açmak, suikast düzenlemek, gasp etmek, kimlik sormak, mahkeme kurmak, göçe zorlamak, haraç almak, dağa insan kaçırmak, karakolları basmak, helikopterlere ateş açmak, demiryollarına sabotaj yapmak, şantiyeleri basmak ve makinelerini yakmak, şehirlerin giriş ve çıkışlarını tutmak, bölge kontrolü yapmak, kurtarılmış bölgeler ilan etmek, şehirlerarası geçiş güzergâhlarını, demiryollarını kontrol altına almak, enerji hatlarına, enerji kaynaklarına sabotaj yapmak gibi dozajı gittikçe artan eylemler yapmıştır. Kurtarılmış bölge kabul ettiği yerlerde özel barınaklar, silah depoları ve özel tüneller yapmış, özel istihbarat ağı kurmuştur.

Diğer taraftan PKK eylemlerinde; roketatar, anti tank roket, uzun namlulu silah, ağır maki-neli tüfek, AK-47 kalaşnikof, havan topu, doçka, el bombası, el yapımı patlayıcı, TNT, C4 ile TNT ve C4 karışımı A4 tipi plastik patlayıcı türü silahlar kullanılmaktadır. Yapılan eylemlerde güçlü istihbarat ağı ve bilgisinin olduğu anlaşılmaktadır. Kırsal kadro şehirlerarası yollarda eylem yaparken, örgütün gençlik yapılanması Yurtsever Demokratik Gençlik Hareketi (YDGH) tarafından il ve ilçe merkezlerindeki yollar kapatılmaktadır². Kır gerillası ile Şehir gerillası birleştirilmeye çalışılmaktadır. Eylemlerde genellikle pusu kurulmakta, ardından mayınlı, bombalı düzenekler ile silahlı saldırılar yapılmaktadır. Uzun zamandır intihar saldırısı gerçekleştirmeyen örgüt, yeniden intihar saldırıları düzenlemeye başlamıştır. 10.08.2015'de İstanbul/Sultanbeyli'de intihar eylemi ve akabinde gerçekleştirilen pusuya düşürme faaliyeti, önümüzdeki günlerde büyük şehirlerde benzer eylemleri yapmak isteyeceği anlamı taşımaktaydı. Nitekim daha sonra Ankara'nın göbeğinde 10.10. 2015'de, iki canlı bomba ile bir intihar saldırısı gerçekleştirilmiş ve provakasyonun PKK-İŞİD işbirliği ile gerçekleştirildiği noktasında bir kanaat oluşmaya başlamıştır. Diğer taraftan PKK, DHKP-C, TKPM-L ve TİKKO gibi örgütlerle işbirliği içerisinde eylemler yapmaktadır.

Suruç Provakasyonunda Taktik Amaçlar

Kürt olmayan 34 sosyalist gencin Kobani'ye gitmek üzere Suruç'a gitmesi ve orada basın toplantısı yaparlarken bomba patlatılarak öldürül-meleri, Taksim Kadife darbe sürecini yepyeni bir aşamaya (11. Aşama) sokmuştur. Kadife darbeleri tarafından gerçekleştirilen 20.07.2015 Suruç provakasyonu, Türkiye'yi topyekûn yeni eylemler zincirine sokmanın başlangıç adımı idi. Ankara provakasyonunu ele almadan önce Suruç provakasyonunda Kadife Darbeci ekibin hedeflemiş olduğu taktik amaçları hatırlamamızda fayda vardır:

- Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın "tekrar seçim" isteği ile AKP'den kopan seçmenin pişmanlık duyarak tekrar AKP'ye rey vermesinin engellenmesi,
- Türkiye'nin, Suriye'nin kuzeyinde Akdeniz'e ulaşacak bir koridoru, PYD'nin kontrol etmesine müsaade etmeyeceğini açıklamasından dolayı, Türkiye'nin Suriye ve bölge ile ilgilenmesini engelleyip içe kapatılması,
- ABD'nin İncirlik Üssü'nü operasyonlarda kullanmak üzere istemesine Türkiye'nin izin vermesinin zorla/tehditle sağlanması,
- Türkiye'nin, Suriye'den gelen göç dalgasının engellenmesi için Suriye'nin kuzeyinde bir tampon bölgenin oluşturulmasını istemesinin engellenmesi,
- Bölgenin Büyük Ortadoğu, Büyük İsrail ve 2. Sevr Projeleri kapsamında hukuki bir statüye kavuşturulması.
- PKK ve HDP yöneticilerinin "Özerklik istekleri" ve "bölgede çıkan petrolden pay istemele-rine", seçim sonrasında meşruiyet kazandırma anlamında bir psikolojik zemin hazırlanması ve seçim sonrasında Güneydoğu'da topyekûn özerklik ilan edilmesini sağlamak.

Ankara provakasyonu, Suruç provakasyonu ile hedeflenmiş olan fakat elde edilemeyen mevzilerin elde edilmesi amaçlı ileri bir operasyonudur. Kadife darbeci kadronun hem siyasî iktidarı düşürmek hem de iç savaş çıkartarak Türkiye'yi Suriyeleştirme amaçlı bir girişimdir. Ankara'nın göbeğinde iki canlı bombanın bir katliama sebebiyet vermesi, Türkiye'yi karıştırmış, Suruç provakasyonunda öngörülen fakat gerçekleştirilemeyenler, Türkiye'nin her tarafında sol sendikalar, odalar ve bazı STK'lar aracılığıyla gösteri ve sokak eylemleri yapılarak gerçekleştirilmiştir. Süreç devam etmektedir.

8

Suruç provakasyonu ile birlikte genel olarak Kürt olmayan 34 gencin değişik illerdeki cenazelerinde, sendikalar, odalar başta olmak üzere değişik örgütler, çok farklı eylemler düzenleyerek Türkiye'yi yüksek bir gerilim ortamına sokarak, varolan fay hatlarını daha da yüksek enerji ile doldurarak bir kargaşa ortamına sürüklemek hedeflemekteydiler. Suruç provakasyonu ile kadife darbeci şer ittifakı (ABD-İsrail-İngiltere-AB), birbirleri ile tezat teşkil eden, karmaşık birçok eylemi gerçekleştirmeyi planlamıştı.

Haziran seçimleri sonrasında AKP'ye rey vermeyen seçmenlerin, "büyük bir pişmanlık içerisinde olduğu", "hata yaptıklarının farkına vardıkları", "hatalarını düzeltmek istedikleri" şeklinde yoğun bir psikolojik kampanya, medyanın belli bir kesiminde yer almış; bir erken seçim olduğu takdirde, AKP'nin reylerinin en az %3-4 puan daha artacağı noktasında bir kamuoyu oluşturulmuştur. Bu kampanya içerisinde "tekrar seçim" olduğunda, dini hassasiyeti yüksek olan Kürt seçmenin, HDP'den vazgeçip AKP'ye dönmesi için uygun bir psikolojik ortam meydana geldiği kanaati oluşmuş/ya da oluşturulmuştur. Bu nedenle kadife darbeci kadro, Kürt seçmenini, AKP'ye karşı daha da tepkili hale getirip HDP'de saflarını sıklaştırmak ve kadife darbe sürecini daha da olgunlaştırmak amacıyla 11 Mayıs 2013 Reyhan-

lı, Kobani, 5 Haziran 2015 Diyarbakır provakasyonuna benzer bir provakasyonu Suruç'ta devreye sokmuştur.

Suruç provakasyonu ile birlikte eş zamanlı olarak her yerde AKP, IŞİD ittifakının var olduğuna ve "AKP'nin IŞİD aracılığıyla Kürt Halkını ve 'Türk Solunu' susturmak istediğine" ilişkin bir kamuoyu oluşturmak üzere yoğun algı operasyonu yapılmıştır. Bu psikolojik harekât, bir erken/tekrar seçimde Kürt seçmenin tekrar AKP'ye geri dönmesini engellemek, AKP'de var olan Kürt olsun veya olmasın bazı seçmenlerin diğer partilere kaymasını sağlamak amaçlı idi.

Diğer taraftan Suruç provakasyonu ile Türkiye'ye, Büyük Ortadoğu ve Büyük İsrail projelerini engellemeye kalkmaması mesajı verilmek istenmiştir. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, Suruç provakasyonun amacının, sadece bir siyasî iktidarın iktidardan düşürülmesi değil; aynı zamanda Türkiye'yi bölünmeye götürecek, bir sürecin de önemli bir aşaması olduğudur.

Türkiye, 24 Temmuz 2015'de PKK-IŞİD eksenli güvenlik operasyonlarını, Türkiye-Irak-Suriye hattında yoğun bir şekilde başlatarak, Suruç provakasyonu ile Türkiye'nin dört bir tarafında yapılması öngörülen cenaze eylemlerini engellemiş; harekât sürecinde bölge halkına mümkün olduğunca zarar vermemiş, böylelikle kadife darbecilerin Suruç provakasyonu ile ilgili planlarını altüst etmiştir.

Ankara Provakasyonu

Türkiye, PKK-IŞİD-DHKP-C operasyonlarını anında başlatarak ve kararlı bir şekilde yürüterek kadife darbeci kadronun Suruç provakasyonunda öngördükleri taktik hedeflere ulaşmalarını engellemiştir. Türkiye'nin, Güneydoğusunda PKK tarafından ilan edilen özerk bölgeleri, kargaşaya sebebiyet vermeyecek tarzda ortadan kaldırmaya çalışması, 1 Kasım seçimleri sonrasında ilan edilmesi düşünülen "Kürdistan özerk bölgesi" ilanı planını suya düşürmüştü. İç savaş çığırtkanlıklarına verdiği bu sert cevap, Suruç provakasyonunda öngörülen taktik hedeflerin birçoğunun engellenmesini sağlamıştır.

Ankara provakasyonu, Suruç provakasyonu ile hedeflenmiş olan fakat elde edilemeyen mevzilerin elde edilmesi amaçlı ileri bir operasyonudur. Kadife darbeci kadronun hem siyasî iktidarı düşürmek hem de iç savaş çıkartarak Türkiye'yi Suriyeleştirme amaçlı bir girişimdir. Ankara'nın gö-

beğinde iki canlı bombanın bir katliama sebebiyet vermesi, Türkiye'yi karıştırmış, Suroç provakasyonunda öngörülen fakat gerçekleştirilemeyenler, Türkiye'nin her tarafında sol sendikalar, odalar ve bazı STK'lar aracılığıyla gösteri ve sokak eylemleri yapılarak gerçekleştirilmiştir. Süreç devam etmektedir. Çözülmeye yüz tutmuş Sol-PKK-HDP ittifakı, kadife darbeci kadronun Ankara provakasyonu ile birliktelik sağlamlaştırılmıştır. Bu ittifakla birlikte eylemler üniversitelere sıçratılmıştır.

Ankara provakasyonunda da tıpkı Suroç provakasyonunda olduğu gibi dikkatler hep piyonlara çekilerek organizasyonun beyni gizlenmeye çalışılmaktadır. Olay, bu coğrafyada piyon olarak kullanılan örgütlerden olan IŞİD ve PKK ile irtibatlandırılmakta ve AKP-IŞİD ilişkisinin var olduğu ısrarla gündemde tutulmaktadır. Çünkü Kürt Halkının tüm renklerinin IŞİD'e özel bir düşmanlığı vardır. Dolayısıyla yürütülen psikolojik harekâtın ana hedeflerinden birisi, AKP-IŞİD ilişkisi kurularak bir taraftan AKP'ye rey verecek olan pişman olmuş Kürt seçmenin geri dönüşünü engellemek; diğer taraftan 7 Haziran seçimlerinde AKP'ye rey vermiş olan Kürt seçmenleri AKP'den koparmaktır. Bu, özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinde gerçekleştirilmek istenmektedir. Diğer taraftan Türk halkının PKK düşmanlığı, HDP üzerinden Kürt düşmanlığına dönüştürülmek ve AKP'den MHP'ye oy kayması meydana getirilmek istenmektedir.

PKK'nın "Kır Gerillası"ndan "Kıra Dayalı Şehir Gerillası"na Geçiş

Kır ve şehir gerilla mücadelelerinin strateji, metot ve teknikleri bir birinden farklıdır. Bu farklılıklar, yapılanışa ve mücadelenin seyrine derinden tesir eder. Şehir gerillasında şehrin içinde kalınarak, sade vatandaş gibi davranarak bir gerilla mücadelesi verilirken bölgeye hâkim olmak

hedeflenmektedir. Kır gerillasında dışarıdan gelmek, vurmak ve kaçmak yerine; şehir gerillasında şehrin içinde kalarak yeri geldiğinde vurup kaçmak, yeri geldiğinde sokak sokak savaşmak ve hâkimiyet kurmak vardır. Kır gerillasında lojistik destek dışarıda, mühimmat depoları dışarıda ve gerilla dışarıda iken şehir gerillasında her şey şehrin içerisinde. Kır gerillasında kırlardan şehirler kuşatılmaya çalışılırken; şehir gerillasında merkezden çevreye açılmak önemlidir. Şehir gerillasında önemli hususlardan birisi, halkı korkutarak hâkimiyet alma yerine halkın kalbini, gönlünü kazanarak bir dayanak kitle inşa etmek stratejik hedeftir. Halkı korkutma, geçici lojistik destek imkânı sağlarken halkın gönlünü kazanmak, sürekli maddi ve manevi lojistik destek imkânı sağlar. Şehir gerillasına karşı mücadelede en zor nokta, sade vatandaşla gerillayı birbirinden ayırabilmektir. Gerilla yerine sade vatandaşa verilen zarar, gerillanın ekmeğine yağ sürmek, ona yeni insan unsuru kazandırmaktır.

PKK'nın özerk bölgeler ilan ettiği ilçe ve kasabalarda, barikatlar kurması, yer altından evleri tünellerle bir birine bağlaması, şehrin değişik yerlerine mayınlar döşemesi ve bölgeye gelen güvenlik güçlerine karşı şehrin içinde kalarak bir savaş vermesi, şehri terk etmemesi, PKK'nın şehir gerillası taktiklerini uyguladığının örnekleridir. Eskiden dağdan gelip karakolları basıp bölgeyi terk ederken şimdi, şehrin içerisinde sade vatandaş görüntüsünde silahlı bir mücadele vermekte, ev ev, sokak sokak savaşmaktadır. Bununla beraber PKK, kır gerillasını tamamen terk edip şehir gerillası mücadelesi vermektedir demek yanlıştır. PKK şu an kır ve şehir gerillasını birlikte yürütmektedir. Bu yeni stratejisini "kıra dayalı şehir gerillacılığı" olarak nitelendirmek mümkündür.³

PKK, Türkiye'nin gücünü bilmesine, her geçen gün çok büyük zayıflar vermesine rağmen bölgeyi terk etmemekte, direnmekte ve zaman kazanmaya çalışmaktadır. Bu tavır, bir taraftan Türkiye'deki 1 Kasım seçimleri sonrası ile diğer taraftan Irak-Suriye hattında olanlarla ilgilidir. Mesele iki eksende ele alınıp değerlendirilmek zorundadır. Bunun için PKK'nın kır gerillasından "kıra dayalı şehir gerillacılığına" geçmesinin nedenlerine bakmak yararlı olabilir.

Haziran 2015 seçimlerinden yaklaşık bir ay önce Nisan 2015'de PKK'nın yayın organı *Serxwebun* dergisi'nde yayınlanan, "Dördüncü stratejik mücadele dönemi-4 Devrimci Halk Savaşı'nın

hedefleri” başlıklı yazıda, yedi boyutlu bütüncül bir mücadelenin öngörüldüğü ve yeni bir aşamaya geçildiği dolayısıyla yeni bir konsept kabul edildiği ifade edilmektedir:

“KCK’nın tümünü harekete geçireceğiz. Yedi boyutta da mücadeleyi öngöreceğiz. Ekonomik, sosyal, hukuki, siyasi, diplomatik, kültürel boyutu da, askeri boyut gibi harekete geçireceğiz. Bütünlüklü ele alacağız. Hedefler programımız bütün bu alanları içerecektir. Böyle olursa doğru yaklaşmış oluruz. Hedefler programımızı doğru oluşturmuş oluruz.”⁴

PKK Kır Gerillasında Mağlup Olmuştur

Böyle bir strateji değişikliğine gidilmesinin sebebi, aynı makalede, “Kır Gerillasına dayalı” bir mücadelenin devlet tarafından karşı strateji geliştirilerek çökertilip başarısızlığa uğratıldığı şeklinde izah edilmektedir:

“Düşman bu durumu ‘93-94-95 sürecinde değiştirip köylülüğü ortadan kaldırdı. Düşman, suyu kurutarak balığı yakalama taktiğine başvurdu. Gerillanın içinde hareket ettiği halkı yok ederek, gerillayı açığa çıkartıp avlamak istedi. Bu kadar köy yakma, yıkma, köyleri boşaltma durumu bunun için gerçekleşti

1998 yılında gerçekleşen ateşkes ile birlikte dağlık alanlara çekildik. Bu, 1999 yılında daha çok somutluk kazandı. Haziran 2004 yılından itibaren savaşa başladığımızda, gerillanın mevzilenmesi, örgütlenişi buna göre idi. Savaşı da buna göre yaptı, bunu aşamadı...”

Çünkü ortada köy kalmamıştı, aslında tasfiye edilmişti. Geriye kalan köyler de, düşman tarafından örgütlenilmiş köylerdi. Birer tuzaktı. Halk desteği sürdürüyoruz diye, düşmanın tuzakına düştük ve avlandık. Hepsı pusuydu ve bizi ciddi biçimde zorladı.

Komploya karşı mücadele içerisinde, pasif savunma konumunda, coğrafyanın en derinlerine üslenip mevzilendik. Bu kez de kitleden ve köye dayalı yaşamdan tümenden koptuk. Daha sonra savaş yeniden gündeme gelince, bu sefer savaşmaya hazır olamadık. Ne düşman hakkında bilgimiz vardı, ne halk örgütlenmemiz vardı, ne coğrafyanın diğer alanlarını kullanabilecek gücümüz vardı. Böyle bir değişiklik yapamadık. Üzerinden altı yedi yıl geçmesine rağmen hala yapamadık.”⁵

Yazıdan anlaşıldığı kadarıyla PKK içerisinde salt kır gerillasına dayalı bir stratejinin başarılı olamadığına ilişkin ciddi tartışmalar yaşanmış ve

başarısızlık nedenleri sorgulanmıştır. Bu tartışmaların ve sorgulamaların yapıldığı bir dönemde Abdullah Öcalan, “üç tür savaş tarzını” örgütün değerlendirilmesini istemiştir:

“...Bunlardan birincisi, geçmişte olduğu gibi dağa dayalı, dağda yoğunlaşan savaş tarzının sürdürülmesi, savaş türünün devam ettirilmesidir. İkincisi, şehirlerde Sovyetik genel bir halk ayaklanmasının yapılmasıdır. Üçüncüsü ise kıra ve şehre dayalı, birlikte, dengeli ve ortak bir savaşın geliştirilmesidir.”⁶

Tartışmanın özünde, kır gerillasına dayalı bir mücadele ile Bağımsız bir Kürt devletinin kurulmasına gidecek yolun kilometre taşı olarak özerk ya da kantonal bir bölge yönetimi oluşturarak ve bunun Türkiye Cumhuriyeti devletince tanınmasını sağlayarak hukuki bir statü kazanmanın mümkün olup olamayacağı vardır:

“Demokratik Özerklik çözümünü gerçekleştiremedik. Bunun için gerekli müzakere, uzlaşma oluşmadı. Dolayısıyla anayasal, yasal düzenlemeler gelişmedi. Demokratik Özerklik, yani devletle Demokratik Konfederalizmin yönetim paylaşımı ve ilişkisinin düzenlenmesini ifade eden, hukuki bir sisteme yol açamadık. O, Demokratik Özerklik çözümü olacaktı. Bu gerçekleşmedi ve bu biçimde de artık gerçekleşmeyeceği kanıtlanmış oluyor. Bu durumda yeni bir eylemi, stratejik değişikliği, Devrimci Halk Savaşı’nı gündeme getiriyoruz. Çünkü aynı durumla bunu yapamayız.”⁷

Özerk/Kantonal Yapı İçin “Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı”

PKK, bu stratejik hedefe salt kır gerillasını kullanarak ulaşamayacağına karar vermiş ve Öcalan’ın kendilerine yaptığı “kıra dayalı şehir gerillacılığı” teklifini benimseyerek kendine yeni bir yol haritası çizmiştir:

“... Kırdaki ve şehirde dengeli bir biçimde yürütülecek bir savaştır. Bu, daha makul ve sonuç alıcı görünüyor. Bu, tercih etmemiz gereken oluyor. Şimdiye kadar yürüttüğümüz savaş, sadece kıra dayalı yürütülen savaştı. Bizi yenilmez kıldı, direniş içinde tuttu, ama kesin zafere ulaşmamızı da engelledi. Bizim koşullarımıza bir Sovyetik ayaklanma da çok uygun düşmüyor. Bedeli çok ağır olacaktır. Sonucu çok belli olmayan riskli bir olaydır. Ama kırdaki ve şehirde dengeli bir savaş yürüterek, kendimizi örgütlemek, Demokratik Konfederalizmi örgütlemek ve sömürgeci soykırım rejimini parça parça darbeleyip zayıflatma, gerilet-

me ve sınırlandırma daha çok gerçekleştirme imkanına sahiptir. Bu, daha iyi uygulayabileceğimiz bir tarz olabilir. Bu bakımdan da biz, Devrimci Halk Savaşı'nın zemini olarak bunu esas alıyoruz. Onun için geçen yıldan beri dağda, ovada, şehirde bütünlüklü bir savaştan, savaş güçlerinin her yerde mevzilenmesi, örgütlenmesi gerektiğinden söz ettik. Buna göre yeni bir yaklaşım içine girdik. Bu anlamda savaş zeminimiz değişmektedir. Bütün planlamalarımızı bu değişikliğe göre yapmalıyız”⁸

Bu strateji değişikliği, KCK Yürütme Konseyi Üyesi Duran Kalkan tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

“Şimdi bu süreç de sona eriyor. Yani Kürt sorununa siyasi diyalog temelinde çözüm arama stratejisi aşıyor artık. Şimdiye kadar bütün çalışmalarımızın, mücadelemizin tek hedefi, siyasi diyalogun önünü açmak ve Kürt sorununun demokratik siyasi çözümünü gerçekleştirmekti. Şimdi ilgili güçler, Kürt sorunuyla ilişkisi olan çevreler böyle bir çözüme yanaşmayınca artık yalnız başımıza yapacağımız bir şey kalmamıştır. Bu temelde üçüncü stratejik dönem de artık tamamlanmış bulunuyor. Hareket olarak dördüncü stratejik döneme giriyoruz. Bu dönem, varlığını koruma ve özgürlüğünü kazanma dönemidir.”⁹

Örgütün dönemsel değişimlerine ilişkin benzer bir değerlendirme Abdullah Öcalan tarafından da yapılmıştır:

“Şimdi 2010 Newrozuyla yeni bir sürece girildiği söyleniyor. Doğrudur, ben de bu tespite katılıyorum. Üçüncü dönem bitti. Birinci dönem 1973-84'e kadar olan dönem. İkinci dönem 1984-93 arasındır. Üçüncü dönem '93'ten bugüne kadar olan dönemdir. Aslında ben bu üçüncü dönemin 2002'de bittiğini ilan edecektim. Ancak bu Hükümet bir şeyler yapar, gerçekleştirir umuduyula bundan vazgeçtim, bekledim.”¹⁰

7 Haziran seçimlerinden sonra PKK'nın “kıra dayalı şehir gerillası” mücadelesinde yoğunlaşması ve bunu Doğu ve Güneydoğuda yaygınlaştırmasının diğer bir sebebi de, Irak-Suriye hatunda oluşan özerk Kürt bölgelerinin meydana gelmiş olmasıdır. Çünkü KCK sözleşmesinde KCK, Türkiye-Irak-Suriye düzleminde var olan Kürt halkının yoğun yaşadığı bölgeleri “özerk, konfederal, sınırları olmayan bir devlet” olarak inşa etmeyi strateji olarak benimseyen bir yapılanış olarak öngörülmektedir:

“Kürt halkını özgürleştirme stratejisi, esas olarak Kürt halkının demokratik toplum örgütlen-

mesi ve bunu komşu halklarla demokratik birlik ilişkisi içinde yürütmesi olarak ele alınmıştır. Kürt halkının özgürlüğünün güvencesi ne devlet nede devletçiklerdir. Kürt halkının özgürlüğü ve Kürt sorununun demokratik çözümü Kürdistan ve Ortadoğu'yu demokratikleştirmektir. Koma Civakên Kürdistan projesi bu yönüyle Kürt halkını özgürleştirme stratejisidir. Bu sistemle Kürt halkı tüm potansiyellerini açığa çıkarıp gücünü zirveleştirerek çözümü herkese dayatacak ve kaçınılmaz hale getirecektir. Meşru savunma ise, bu temel stratejinin saldırılar karşısındaki koruyucu gücüdür...”

“Kürdistan için üç hukuk geçerli olur: AB hukuku, üniter devlet hukuku, demokratik konfederal hukuk. Üniter devletlerin bizim demokratik hukukumuzu tanımaları halinde bizde onların hukukunu tanırsınız” diye ifade ediyor...”(KCK Sözleşmesi Başlangıç Bölümü s: 10-11).

KCK sözleşmesinin değişik maddelerinde KCK, federasyona dayanan, dört bölgede faaliyet gösteren, sınırları silikleştirilmiş, uluslararası ilişkileri öngören, anlaşmalar yapan bir devlet yapısı olarak tanımlanmaktadır:

“Koma Civakên Kurdistan demokratik, toplumcu-kon-federal bir sistemdir.” “Koma Civakên Kurdistan bir devlet sistemi olmayıp, halkın devlet olmayan ve sınırları esas almayan demokratik sistemi olduğundan”... “özgür Kürdistan seçeneği temelinde bağımsız geleceğini belirleme hakkını da kullanmak.”... “Siyasetin demokratikleştirilmesi temelinde Kürdistan üzerinde egemen olan devletleri köklü bir reforma yönelterek, küçülmelerini ve demokrasiye duyarlı hale gelmelerini sağlamak...”(Madde 2)

“Demokratik Konfederalizm Önderliğine, ülkeye, halka ve özgürlüklere yönelen saldırılara karşı meşru savunma duruşu temelinde mücadele etmek....Kürt halkının demokratik konfederasyon ilkeleri temelinde birliğini esas almak, bölge halklarıyla eşitlik ve kardeşlik temelinde Ortadoğu Demokratik Toplum Konfederasyonunu geliştirmek, küresel emperyalizme karşı halkların Küresel Demokrasi Kongresinin yaratılması temelinde mücadele ederek sömürsüz, baskısız, adil bir küresel sistem yaratmak...”(Madde 4)

“Kürdistan'da doğup yaşayan veya KCK sisteminde bağlı olan herkes yurttaştır...”(Madde 5)

“Kongra Gel; Başkanlık Divanının, Yürütme Konseyinin çalışmalarını demokratik komünal-konfederal ilkeler temelinde denetler, sunduğu

belgeleri inceleyerek karara bağlar...” h- Kongra Gel, KCK adına devletler ve milletler arası kuruluşlar ve farklı topluluklarla yapılan antlaşmaların onaylanmasını görüşüp karara bağlar.” (Madde 12)

“a- Siyasi Komite: Kürdistan parçalarındaki ve komşu ülkelerdeki siyasi örgütlenmeleri ve faaliyetleri yürütmek ve denetlemekten sorumludur. KCK çizgisinde siyasi örgütlerin gelişmesi için çalıştığı gibi, yakın siyasi hareketlerle de dostluk ilişkisi ve ittifakının geliştirilmesinden yana olur.”... “d-Dış İlişkiler Komitesi: KCK’nin dış politika çizgisini hayata geçirir. Kürdistan halkının özgürlük mücadelesini uluslar arası alanda tanıtmak için çalışır. Diplomasi çalışmalarını geliştirir. Stratejik ve taktik ittifaklar oluşturmaya çalışır...” (Madde 14).

“KCK her Kürdistan parçasında halkın öz iradesini esas alır. Bu iradeyi demokratik konfederalizm esaslarına göre ortaya çıkartır. Demokratik ulus birliğini hedefler. Parçalar arası ilişkide konfederal dayanışma ve birlik esastır. Bu dayanışma ve birlik, tüm parçalardaki ve yurtdışındaki halkın ortak karar, yürütme ve denetleme organları ile sağlanır. Ortak ekonomi ve eğitim politikaları, sosyal ve kültürel etkinliklerle ve ortak meşru savunma ile geliştirilir.” (Madde 45)

Bu maddelerinden anlaşıldığı kadar KCK sözleşmesine göre Türkiye, İran, Irak ve Suriye’deki Kürt halkının “tek bayrak” ve “tek bir çatı” altında birleştirilmesi öngörülmekte ve strateji buna göre yapılandırılmaktadır. Bugün Irak’ta böyle bir yapının kurulmasına direnen Barzani yönetimi, tasfiye edilmeye çalışılmaktadır. Goran hareketi, Barzani yönetimine karşı çıkıp Süleymaniye’yi merkez ilan etmiştir. Buna karşılık Suriye’de PYD hareketi, PKK’nin bir kolu olarak çalışmakta; Suriye’nin Kuzeyinde “Kürt Koridoru” denen “özerk bölge” inşa etmeye çalışmaktadır.

Dolayısıyla PKK, 1 Kasım seçimlerinden sonra Güneydoğuda özerklik ilan edip bunu Irak ve Suriye’deki özerk bölgelerle birleştirmek istemiş olabilir. Muhtemelen özerklik ilanından sonra uluslararası güçlere ve kuruluşlara destek için çağrıda bulunacaklardır.

Çözüm Sürecinde “Kıra Dayalı Şehir Gerillacılığı”nın Altıyapısı İnşa Edilmiştir

Bu bilgiler ışığında PKK’nın Türkiye’de izlediği politikasına ve Oslo görüşmelerinde dönemin MİT Müsteşar Yardımcısı Afet Güneş, Başbakan Müsteşar yardımcısı Hakan Fidan ile PKK yöneticileri Sabri Ok ve Mustafa Karasu arasında geçen,

“Biliyoruz metropoller de doldurdunuz bu arada, patlayıcılarla doldurdunuz”... “İşte onları göre göre zor gidiyor bunları da görmesek iyi olur.. Bu açılan özgürlük alanı içerisinde örgütün alt birimleri eski alışkanlıklarından hareketle daha fazla mevzi kazanalım daha fazla örgütlenelim mantığı içerisinde.” şeklindeki konuşmalara ve Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın, Başbakan Davutoğlu’nun ve bazı AKP yöneticilerinin “Bunlar çözüm sürecini silah stoklama süreci olarak değerlendirdi. Çok ciddi bir silah stoklaması yaptılar.”... “çözüm sürecinde şehirlere silah yığılmışlar, örgüt bu dönemde dağa adam devşirmiş” şeklinde yaptıkları açıklamalara baktığımızda; yaklaşık 2010 yılından bu yana PKK’nın yeni konsepti (“kıra dayalı şehir savaşı” stratejisi) benimsediği, buna ilişkin alt yapı çalışması yaptığı ve “çözüm sürecindeki” çatışmasızlık ortamında şehirlerde mevzilenecek şehir gerillasına hazırlandığı, kır ve şehir gerillasını koordine ettiği ve süreci çok ciddi ve görünür şekilde istismar ettiği anlaşılmaktadır.¹¹ Diğer taraftan bu süreçte Suriye’de kazanılan Şehir gerillası deneyimleri, Türkiye’ye aktarılmış, kadrolar buna göre eğitilip konumlandırılmıştır.

Çözüm sürecinde PKK Türkiye’de iki eksen boyunca mevzilenmiş ve gerekli alt yapı çalışmaları yapmıştır: Birinci Eksen, Irak-Suriye sınır boyu; İkinci Eksen, Ağrı-Iğdır-Kars-Ardahan-Erzurum hattıdır. Birinci ekseninde Irak-Suriye’den ikinci ekseninde de Ermenistan’dan lojistik destek sağlanmıştır. Ermenistan, ikinci Kandil olarak görülmektedir. Cemil Bayık’ın bu amaçla en yakın adamlarından olan Yusuf Şek’i eyalet sorumlusu olarak bölgeye gönderdiği bilinmektedir.¹²

Sonuç: Türkiye’yi Zihnen Bölmeğe Yönelik Sosyolojik Bir Savaş

Yaklaşık üç yıllık çözüm süreci içerisinde alt yapı çalışmalarını yaygınlaştıran ve derinleştiren PKK, kendi alt yapı çalışmalarını, daha da yaygınlaştırma imkânına sahipken, HDP, 80 milletvekili ile meclise girmişken ve kimse kendilerine dokunmaz iken, yaptıkları tüm faaliyetlere “çözüm süreci aşkına göz yumulurken”, beklemeyip, 7 Haziran seçimlerinden sonra niçin terör eylemlerine başlamış, silahlı mücadeleyi başlatmıştır?

“Kır gerillası” konusunda ihtisaslaşmış, yıllardır “kır gerillası” yöntemlerini kullanan PKK niçin, “kıra dayalı şehir gerillası” stratejisine geçmiştir?

Bu soruların cevabı, PKK’nın yeni bir konsepti benimseyip topyekûn bir mücadele safhasına, Ka-

dife Darbeci ekiple organize olarak, geçtiği ve seçim sonrasında da mücadeleyi “topyekûn özerklik” aşamasına taşımak ve Türkiye’yi zihnen bölmek isteyeceği şeklinde verilebilir.

PKK’yı tek başına bağımsız bir örgüt düşünmeyip kadife darbeci şer ittifakının (ABD-İsrail-İngiltere-AB) bir taşeron örgütü olduğunu göz önüne almalı, bu köklü değişikliklerin Kadife darbeci ekibin stratejisi ile yakından bağlantılı olduğunu unutmamalıyız.

Türkiye, Suriye meselesinden uzaklaştırılıp hem kendi içine kapatılmak hem Suriyeleştirilmek ve hem de, öncelikli olarak/ilk adım olarak, zihnen bölünmek istenmektedir. Herkesin bunu görmesi ve sorumlu davranması gerekmektedir.

Bütün bu operasyonların beyni, kadife darbeci şer ittifak (ABD-İsrail-İngiltere-AB) olmakla beraber olayın sonuçlarından yararlanmak isteyen hatta sürece katkıda bulunmak isteyen/bulunan Rusya- İran- Çin-Suriye İttifakı da olabilir. Hem birinci hem de ikinci ittifaka Türkiye içinden destek veren/verecek olan güç odakları mevcuttur. Bu noktada PKK, DHKP-C, PYD, IŞİD, TİKKO ve TKPML gibi terörist örgütler arasında tam bir ittifak kurulduğu, birlikte hareket ettikleri göz önüne alınmalıdır. Ayrıca kadife darbeci şer ittifakının Mason-Sabataist-Boğazın Baronları ve bunların gizli ortaklarından oluşan bir iç şer ittifakının olduğu unutulmamalıdır.

Güneydoğu Anadolu bölgesinde reylerin kahir ekseriyetinin, mümkünse tamamının HDP’ye gitmesi, kadife darbeci ekip tarafından arzulanmakta ve planlanmaktadır. 1 Kasım sonrasında böyle bir durum meydana geldiğinde PKK yöneticileri ve hatta HDP’nin bazı yöneticileri, Güneydoğu’nun tümünü kapsayacak tarzda özerklik ilan edip Türkiye’nin her tarafında çok yoğun eylemler zincirini başlatmak isteyebilir. Bugünden başlatılan “özerklik ilanlarına” ve “iç savaş” çığırtkanlıklarına bu açıdan bakılmalıdır Böyle bir durum meydana geldiğinde Türkiye, zihnen bölünmüş olacaktır. Reyhanlı- Suruç- Ankara provakasyonlarının ana hedeflerinden birisi de budur. Bu, görülmelidir. Unutmamak gerekir ki Türkiye, bir sosyolojik savaşla karşı karşıya olup şimdilik zihnen bölünmesi istenmektedir.

Türkiye, 1980 öncesine götürülüp içine kapatılmak istenmektedir. O nedenle hem Türkiye’yi yönetenler hem de parlamento dışında siyaset yapan gönüllü kuruluşlar/cemaatler/hareketler, bu ittifakların Türkiye’ye karşı birlikte hareket etme-

sine Türkiye içinde işbirlikçiler bulmasına mani olucu politikalar geliştirmelidir. Unutulmasın ki siyaset çare bulma ilmidir ve herkese savaş açmak, iyi bir siyaset değildir.

Bu şeytanı ittifaka karşı, toplumun genelini kuşatacak, seviyeli, istikrarlı bir ittifak grubu/cephesi çıkarılmalıdır. Bunun için dışlayıcı, suçlayıcı ve kamplaştırıcı bir dil kullanılmamalıdır.

HDP ile PKK’yı özdeşleştiren ve birbirine kenetleyici bir dil yerine ayrıştırıcı bir dil, tutum ve tavır ortaya konmalıdır. Aksi takdirde HDP üzerinden PKK ve yaptıkları, HDP’ye rey vermiş seçmenler indinde meşrulaştırılmış olabilir ve PKK çok ciddi bir halk desteği sağlayabilir. Bu ülkede “dinimden dönerim de partimden dönmem” sakil anlayışının hâlâ daha etkin olduğu, göz ardı edilmemelidir. Bütün siyasi partilerin ve gönüllü kuruluşların bu gerçeği görmesinde fayda vardır. Buna karşılık HDP de, PKK ile arasına ciddi bir mesafe koymalı “özerklik ilanı” ve “iç savaş” çığırtkanlığı yapan HDP mensuplarını uyarmalı gerekirse partiden tasfiye etmelidir. MHP de, HDP’ye karşı kullandığı dili ve takındığı tavrı değiştirmelidir.

Bu ülkeyi seven ve Allah’a ve Ahiret gününe iman ettiğini söyleyen herkes, meseleye bu açıdan yaklaşmalı, ülkeyi birleştirici, bütünleştirici ve kaynaştırıcı bir politika ortaya koymalı ve bir dil ve söylem kullanmalıdırlar. Henüz vakit varken! Yarın çok geç olabilir!

Dipnotlar

- Önenli Güven, M., “PKK: 31.07-10.08.2015 Dönemi Eylem Analizi”, 21.Yy. Enstitüsü, 12.08.2015.
- Önenli Güven, M., “PKK: 31.07-10.08.2015 Dönemi Eylem Analizi”, 21.Yy. Enstitüsü, 12.08.2015.
- Çiçek, N., “PKK’nınYeni Stratejisi: ‘Şehir Gerillacılığı’”, Timetürk 08.09.2015.
- Çiçek, N., “PKK’nınYeni Stratejisi: ‘Şehir Gerillacılığı’”, Timetürk 08.09.2015.
- Çiçek, N., “PKK’nınYeni Stratejisi: ‘Şehir Gerillacılığı’”, Timetürk 08.09.2015.
- Çiçek, N., “PKK’nınYeni Stratejisi: ‘Şehir Gerillacılığı’”, Timetürk 08.09.2015.
- Çiçek, N., “PKK’nınYeni Stratejisi: ‘Şehir Gerillacılığı’”, Timetürk 08.09.2015.
- Çiçek, N., “PKK’nın Yeni Stratejisi: ‘Şehir Gerillacılığı’”, Timetürk 08.09.2015.
- “SDE Raporu, KCK Örgütlenme Modeli ve Amacı”, Ankara, Temmuz 2011.
- “SDE Raporu, KCK Örgütlenme Modeli ve Amacı”, Ankara, Temmuz 2011.
- Çakmaklı Ş., “Şehirlere Bomba Yerleştirilirken Kimlerin İzlediğini Açıklıyoruz”, Odatv.Com, 08.09.2015. Zaman 08.09.2015.
- Takan, A., “PKK’nın ilk Kantonu; Ağrı-Iğdır-Kars-Ardahan Hattı”, Yeniçağ, 23.07.2015.

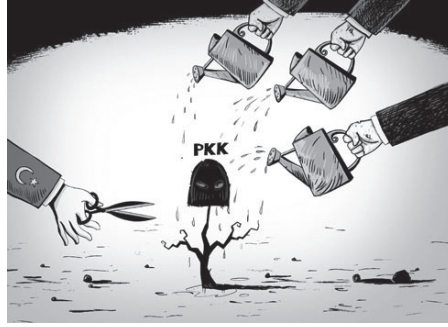
Siyaset Sınıfının Arızası

Anketler 1 Kasım 2015 seçimlerinde de yüksek bir katılımın olacağını öngörüyor. Bununla beraber siyaset sınıfının başarısızlığından bahsedebiliriz. Öncelikle Haziran ayında yapılan seçimlerinin akabinde oluşan tablodan bir iktidar çıkaramamak partilerden bağımsız olarak, genel manada siyaset sınıfının başarısızlığı olarak kabul edilmelidir. Ayrıca bir deli gömleği gibi milletin sırtına yapışmış bulunan 1980 darbe anayasasının şimdiye kadar değiştirilememiş olması da siyaset sınıfının başarısızlık hanesine kaydedilmelidir.

Cevat ÖZKAYA

14

1 Kasım 2015 genel seçimlerine çok kısa bir süre kaldı, muhtemelen siz bu yazıyı okuduğunuzda seçimler yapılmış ve sonuçlar büyük ölçüde kesinleşmiş olacak. Biz bu yazımızda seçime doğru, Türkiye'deki siyasi iklimi, bölgemizde cereyan eden gelişmelerle birlikte ana hatla-

ıyla yorumlamaya gayret edeceğiz. Yapılacak bu genel seçimle beraber Türkiye, 15 ay içinde üçüncü defa seçim yapmış olacak. Ağustos 2014'de cumhurbaşkanlığı seçimi ve 7 Haziran 2015'te tek başına iktidar çıkaramayan genel seçim yapıldı. Sonuçta 45 günlük süre zarfında herhangi bir şekilde hükümet kurulamadığı için 1 Kasım 2015'te üçüncü bir seçim yapılmış olacak.

Bu meseleye iki açıdan bakılabilir: Birincisi, Türkiye çok partili hayata geçtiği zamandan itibaren, ülkedeki ortam nasıl olursa olsun, 1946 seçimleri hariç düzgün ve sonuçları bakımından şaibesiz seçimler yapabilen bir ülke. Arada bir askeri darbeler yapılarak, seçilmiş iktidarlar seçim dışı yollarla yönetimden uzaklaştırılıyor olsa da nihai olarak seçim yoluyla siyasi iktidarların belirlendiği normal duruma dönüyoruz. Halkımız iktidarların seçimle iş başına gelip seçimle gideceği bir normal durumu, Türkiye'nin bir kısım tepe-

den inmesi ve aynı zamanda saldırgan elitlerinden daha derinliğine benimsemiş durumda.

Cumhurbaşkanlığı seçimlerinden yaklaşık 10 ay sonra yapılan 7 Haziran seçimlerine oldukça yüksek bir katılım gerçekleşmişti.

Anketler 1 Kasım 2015 se-

çimlerinde de yüksek bir katılımın olacağını öngörüyor. 15 ay içinde yapılacak üçüncü seçime de yüksek bir katılımın olması seçim yoluyla iktidar belirleme usulünün millet tarafından, benimsenip içselleştirildiğini gösteriyor, bu işin olumlu yanı. İkinci olarak siyaset sınıfının başarısızlığından bahsedebiliriz. Öncelikle Haziran ayında yapılan seçimlerinin akabinde oluşan tablodan bir iktidar çıkaramamak partilerden bağımsız olarak, genel manada siyaset sınıfının başarısızlığı olarak kabul edilmelidir. Ayrıca bir deli gömleği gibi milletin sırtına yapışmış bulunan 1980 darbe anayasasının şimdiye kadar değiştirilememiş olması da siyaset sınıfının başarısızlık hanesine kaydedilmelidir.

Dünyanın ve Türkiye'nin bu kadar değiştiği bir ortamda, yeni bir toplumsal sözleşme üretememek ve toplumu darbe anayasasına mecbur bırakmak kabul edilebilir bir durum değildir. Top-

lumun ve zamanın ihtiyaçlarına cevap vermediği açıkça belli olan bir anayasa ile ülkeyi idare etmeye çalışmak, her bakımdan siyaset sınıfı açısından negatif bir durumdur. Keza bu aynı zamanda siyaset sınıfının, kendi hareket alanına yeteri kadar sahip çıkamadığını göstermektedir. Bu bağlamda siyaset sınıfının kendini yenileyerek siyaseti sadece bir iktidar oyununun ötesinde algılaması, hem bu sınıf açısından hem de bu ülkenin insanları açısından olumlu sonuçlar üretecektir.

Kasım 2015 Seçimlerine Giderken Ülkenin Ortamı

Siyaset sınıfının, yeterli uzlaşmayı üretilmediği bir ortamda gerginliğin olması abes karşılanamaz. Ayrıca kabul edilmelidir ki, siyasetin tabiatı gereği gerilim üreten çatışmacı bir taraf her zaman var olacaktır. Bu bağlamda Türkiye'nin zorluklarla dolu bir dönemden geçmekte olduğunu belirtmeliyiz. Çeşitli yorumlara ve analizlere konu olan bu zorlukları birbirinden bağımsız olmayan hatta birbirini etkileyen iki ana başlıkta değerlendirebiliriz: İç siyasete ilişkin zorluklar ve dış siyasete ilişkin zorluklar

İç Siyasete İlişkin Zorluklar:

Türkiye'de AK Parti'nin 2002 yılında iktidara gelişinden bu yana siyasetin geleneksel fay hatlarında son derece ciddi kırılmalar yaşanmıştır. Vesayet rejiminin geriletilmesi sayesinde, görece olarak siyasetin alanı genişletilmiştir. Tabir caizse bununla, vesayetle uyumlu siyaset icra eden siyasal kurumların ve onlarla iç içe olan iktidar eliti ve iş çevrelerinin oluşturdukları tarihsel blok düzeninin tekerine çomak sokmuştur. Kısa-

Türkiye'nin içinde cereyan eden bir takım olayları dışında olan olaylardan bağımsız olarak değerlendirmek safdillik olur. Çözüm sürecinin sona erdirilmesi silahlı mücadelenin yeniden başlaması, ülkenin değişik yerlerinde bombaların patlatılması ve insanların ölmesi, bölgenin yeniden tasarlanması gerçeğinden bağımsız olarak ele alınamaz. Bölge yeniden hallaç pamuğu gibi atılırken, önemli bir bölge ülkesi olan Türkiye'nin sadece kendi iç sorunlarıyla uğraşması ve bölgeye müdahil olma imkânından mahrum bırakılması bölgeyi yeniden oluşturan güçlerin arzu ettiği bir durum olmalıdır. Ancak, yüz yılın başında yenik Osmanlı'nın toprakları üzerinde adeta ameliyat yapan güçlere bu dönemde bu imkân yeniden verilmemelidir.

ca AK Parti eski Türkiye'yi tasfiye ederken, eski Türkiye'nin elitlerinin ve onların etkilediği insanların muhalefetini üzerine çekti demek daha doğru olur. Çünkü AK Parti'ye ve icraatlarına muha-

lefet yapılması normal, hatta gerekli bir durumdur. Ancak AK Parti karşısında, siyasetin gereği olan, sadece siyasetin gereği olan, sadece siyaset alanla sınırlı 'normal' bir muhalefet yapılmıyor. Karşı çıkışlar muhalefetmiş gibi takdim ediliyor. Eski Türkiye'nin imtiyazlı kesimi konumlarından bir türlü vazgeçmek hatta geri adım atmak bile istemiyor, tapulu arazi kabul ettikleri alanları, bir başkasıyla paylaşmak dahi istemiyorlar.

Nice zamandır kutuplaşma diye takdim edilen ve AK Parti'ye mal edilen durum, esasında eski Türkiye'nin imtiyazlılarının ülkenin zararına da olsa, kendi imtiyazlarından vazgeçmeme inadından kaynaklanan bir karşı çıkış hamlesidir. Bu odaklar ve destekçileri, tek kutbu kendilerinin oluşturduğu eski Türkiye özlemi içindedirler. İmtiyazı ortadan kaldırarak nispeten de olsa hak bağlamında bir paylaşımı isteyen ve bu isteginde ısrarlı olan AK Parti'nin temsil ettiği sosyolojiyi kutuplaşma yaratmakla suçluyorlar. Bu kutuplaşma haksız olarak gasp edilmiş imtiyazların hak sahiplerine verilmesiyle yani yabancılaştıran düzenin normalleşmesiyle son bulacaktır. Yoksa imtiyazlılar türlü dala-verelerle bugün eski konumlarını muhafaza etmelerini

sağlayacak birtakım neticeler elde etseler bile, sonraki yıllarda bu yabancılaştırmış düzeni ilaniha-ye muhafaza edemeyeceklerdir.

Türkiye'nin bir başka iç sorunu, tabii kimliklerin özgürleşmesi sorunudur. Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana baskı altında tutulan kimlikler

kendilerini ifade imkânına kavuşunca, yakın zamana kadar el altından yapılan kimlik siyaseti aleliyet kazandı. Fısıltı halinde söylenen düşünceler açıkça ifade edilmeye başlandı. Bu birçok kesim tarafından kargaşa olarak algılandı, oysa eski durumun korunarak sürdürülmesi mümkün değildi. Bilakis, özgürlüklerin önünün açılmaması telafisi imkânsız zararlar doğuracak bir toplumsal patlamaya sebebiyet verebilirdi. Şimdi doğru olan yapılmıştır. Ancak sürecin sabırlı ve doğru olarak idare edilmesi gerekir. Nihayetinde kimliklerin kendilerini serbestçe ifade edebildiği siyasal bir toplum oluşturma yolunda mesafe kat etmeliyiz.

Kimlik siyasetini sadece bir etnisiteye dayalı olarak yürüten ve sol aydınların vesayetiyle parlatılan örgütlü bir grup olarak HDP'nin de belli bir bölgede iktidar devşirme temelinde yaptığı aslında siyasî olmaktan son derece uzaktır. Bu partinin ülke genelinde oluşturulacak olan kuvvetli bir siyasî topluma evrilmesi, onu ülkenin tümünde iktidar olmayı hedefleyen, bunun yol ve yordamını arayan siyasî bir organizasyon haline getirecektir. Elbette Türkiye'nin iç sorunları bunlardan ibaret değildir. Ancak bahsedilen sorunlar çözülmeden diğer herhangi bir sorunun halledilemeyeceğinin bilincinde olunmalıdır.

Dış Siyasete İlişkin Zorluklar:

Bölgemiz yüzyıl sonra yeniden paylaşım savaşlarının cephesi olmakta ve yeni bir düzen için harekete geçilmiş bulunmaktadır. George Bush döneminde dışişleri bakanlığı yapmış olan Condoleezza Rice, Büyük Ortadoğu coğrafyasında 22 devletin sınırlarının değişeceğini söylemişti. Bu sözün söylenişinden yaklaşık 10 yıl sonra bölgemizde birçok devletin çözüldüğünü, hatta devlet olarak anılmayı hak eden çok az devlet dışında çoğunun dağıldığını gözlemliyoruz. Hemen sınırlarımızdaki iki devlet Suriye ve Irak bütünlüklerini

kaybettiler. Güney sınırlarımızda, kimlerle komşu olacağımız henüz belli değil. Uluslararası ve genel aktörlerin dâhil olduğu bir mücadele sürecinin yaşandığı bölgemizde sınırların yeniden şekillendirileceği bir sona doğru gidiyoruz.

“Bu uzun sürecek acılarla dolu süreç” sadece Türkiye'nin yeni güney komşularının kimler olacağını değil, ülkemizin oluşacak yeni ‘status quo’ içindeki yerini de belirleyecektir. Türkiye'nin coğrafi ve kültürel nedenlerle bu mücadelenin dışında kalacağını ummak gerçekçi olmaktan fazlasıyla uzaktır. Dolayısıyla birtakım siyasetçi ve aydınların “Ortadoğu bataklığından uzak duralım” benzeri söylemleri, hiçbir gerçeklik ve doğruluk ifade etmiyor. Güney komşularımızla kimlikler üzerinden yapılan siyaset ve ayrışan fay hatları doğrudan bizim toplumsal yapımızı ve siyasetimizi etkilemektedir. İlginç olan, çok sayıda aktörün müdahil olduğu birinci sorunun, halının altına süpürmeyi tercih ettiğimiz diğer meseleyi (Ortadoğu'da sınırların yeniden çizilmesi) açığa çıkarmasıdır. Türkiye'nin, etnik ve mezhepsel eksenler çerçevesinde oluşma eğilimi güçlenen yeni Ortadoğu düzeninde nasıl yer alacağını belirleyecek şey, siyasal toplumun gücü olacaktır.

Türkiye'nin içinde cereyan eden birtakım olayları, dışında olan olaylardan bağımsız olarak değerlendirmek safdillik olur. Çözüm sürecinin sona erdirilmesi, silahlı mücadelenin yeniden başlatılması, ülkenin değişik yerlerinde bombaların patlatılması ve insanlarımızın ölmesi, bölgenin yeniden tasarlanması gerçeğinden bağımsız olarak ele alınamaz. Bölge yeniden hallaç pamuğu gibi atılırken, önemli bir bölge ülkesi olan Türkiye'nin sadece kendi iç sorunlarıyla uğraşması ve bölgeye müdahil olma imkânından mahrum bırakılması bölgeyi yeniden oluşturan güçlerin arzu ettiği bir durumdur. 20. yüzyılın başında yenik Osmanlı'nın toprakları üzerinde adeta ameliyat yapan güçlere bu dönemde bu imkân yeniden verilmemelidir. Türkiye bu sürece müdahil olmalı ve bölgenin sınırlarının daha adilane çizilmesi, bölge halklarının isteklerinin de dikkate alınacağı dengeli bir siyasetin uygulanması konusunda etkin olmalıdır! İçerideki sorunlarla uğraşırken, içeriye doğrudan bağlantılı dış sorunları da ihmal etmemelidir.* Böyle bir siyaseti devam ettirmek ne kadar zor ise, sonucu da o kadar ülke ve bölge menfaatlerine yararlı olacaktır.

1 Kasım 2015 Genel Seçimleri

Türkiye, yukarıda bir kısmını belirttiğimiz iç ve dış sorunların arasında bir genel seçime gidiyor. Ülkede yapılan bütün seçimlerde halkın kimi tercih edeceği her zaman için önemlidir. Ancak konjonktür bazı seçimleri hayati derecede önemli kılar. Kasım seçimleri böylesi bir önemi haizdir. İçeride vesayet rejiminin haylice geriletildiği, ancak halının altına süpürülen sorunların gün yüzüne çıktığı ve haliyle çok uğraşıldığı bir süreç yaşıyoruz. İmtiyazlarından vazgeçmek istemeyen iktidar elitleri ve bağlı güçlerin hiçbir kural tanımadan, ülkenin zararı pahasına konumlarını korumak için rekabet yerine düşmanlığı öne çıkaran sert mücadelelerine tanık oluyoruz.

Seçim sonuçlarını içine sindiremeyen, seçim dışı yollarla iktidar devşirmeyi meşru gören bir kesimin varlığı, siyasî mücadeleyi rekabet ortamından düşmanlık ortamına sürüklemektedir. Hatta halkın seçtiği iktidarı geriletmek için ülke dışındaki liderlerden yardım isteyecek, NATO'dan imdat bekleyecek kadar, sesleri çok çıkan bir grubun varlığı da bu düşmanlığın hangi boyutlara ulaştığını göstermektedir. Kendi halkından güç istemek, destek istemek yerine iktidara zarar vermek için her yolu mubah gören ve sesi çok çıkan bir kesime karşı halktan güçlü bir destek almanın çok önemli olduğu yadsınamaz. AK Parti gibi bütün gücünü seçmenin kendisine gösterdiği teveccühten alan bir siyasal yapı için bu hepten böyledir.

Bugünkü siyasal iklimde Türkiye'nin her bölgesinden oy alan bir parti olarak AK Parti bir Türkiye partisi hüviyetindedir. Kürt sosyolojisi olarak anılan bölgeyle bağlantısı olan ve etnik siyaset yapan HDP dışındaki yegâne partidir. Bu konumu AK Parti'yi Türkiye açısından bir siyasî parti olmanın ötesinde ayrıca önemli kılmaktadır. Hatta 2011 seçimlerinde %50'nin üzerinde oy aldığı Kürt sosyolojisinden aldığı oyun %25'lere düşmesi AK Parti'den ziyade Türkiye'nin genel siyaseti açısından risk içeren bir durumdur. Bütün her şeye rağmen topluma yeni ve yapılabilir vaatlerde bulunma özelliği itibarı ile AK Parti, diğer partilerden belirgin bir biçimde öne çıkmaktadır. Bütün bu özellikler eleştiri hanesi açık kalmak kaydıyla – AK Parti'yi siyasetin merkezine oturtmaktadır. Vasatın altında bir muhalefetin olduğu siyasal iklim devam ettiği sürece AK Parti bu konumunu

Seçim sonucu ne olursa olsun AK Parti'siz bir siyasî iktidar mümkün gözüküyor. Görüldüğü kadarıyla siyasete müdahil olmaya çalışan güçler hazırlıklarını buna göre yapıyorlar. İkinci Gezi eylemi olarak nitelendirilebilecek bir sivil itaatsizlik eyleminin hazırlığı içerisinde. Gezi eylemlerinde aktif katkıda bulunmayan HDP ve ona bağlı gençlerin, yeni Gezi süreci denebilecek bu süreçte, aktif bir şekilde katkıda bulunacakları düşünüldüğünde sürecin siyasal iktidarı hayli zorlayacağını tahmin edebiliriz. Bu eyleme karşı birinci eylemden edinilen tecrübelerle daha rafine bir duruş gerçekleştirmenin hazırlıklarının şimdiden yapılması doğru olur.

koruyacaktır. Dolayısıyla 1 Kasım'da yapılacak seçimlerin koalisyonuz bir iktidarı ortaya çıkarılması, mevcut durumda Türkiye açısından olumlu sonuçlar üretecektir.

Son olarak şunu eklemekte de yarar var: AK Parti tek başına iktidar olsa bile bir dönem daha siyaset dışı birtakım apoletsiz zinde güçlerin siyasete müdahale eden saldırlarıyla uğraşmak zorunda kalacaktır. Seçim sonucu ne olursa olsun AK Parti'siz bir siyasî iktidar mümkün gözüküyor. Görüldüğü kadarıyla siyasete müdahil olmaya çalışan güçler hazırlıklarını buna göre yapıyorlar. İkinci Gezi eylemi olarak nitelendirilebilecek bir sivil itaatsizlik eyleminin hazırlığı içerisinde. Gezi eylemlerinde aktif katkıda bulunmayan HDP ve ona bağlı gençlerin, yeni Gezi süreci denebilecek bu süreçte, aktif bir şekilde katkıda bulunacakları düşünüldüğünde sürecin siyasal iktidarı hayli zorlayacağını tahmin edebiliriz. Bu eyleme karşı birinci eylemden edinilen tecrübelerle daha rafine bir duruş gerçekleştirmenin hazırlıklarının şimdiden yapılması doğru olur. Yazımızı "Açık Toplum Enstitüsü" başkanı George Soros'un sözüyle bitirelim: "Kamuoyunu herhangi bir şeye karşı harekete geçirmek, herhangi bir şey için harekete geçirmekten her zaman daha kolay oluyor."

Evet, "Diktatör" boşuna mı inşa edildi zannediyorsunuz?

*M. Şükrü Hanioglu "Yeni Ortadoğu'da Nasıl Var Olacağız?" Sabah, 18 Ekim 2015.

ESED'İN RUSYA ZİYARETİ TÜM KARTLARI KARDI

Abdulbari ATWAN

Beşşar Esed ve Vilademir Putin

Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esed'in Moskova ziyareti ve Rus devlet erkânının katılımıyla Rusya Devlet Başkanı Vilademir Putin'le bir araya gelmesi, birçok bölgesel ve uluslararası çevreye meydan okuyan bir mesajdır. Çünkü ziyaret yaklaşık beş yıldır yurtdışına yapılan ilk ziyaret değil sadece, aynı zamanda Suriye devlet başkanına kendisini ve rejimini devirmek isteyen çevrelerin müdahalesi gölgesinde ihtiyaç duyduğu güveni sağladı.

Bu ziyaretten önce hâkim olan izlenim Esed'in bir daha dönemeyecek olması korkusuyla Şam'dan ayrılmaktan endişe ettiği yönünde. Zira çevresi kendisine darbe yapabilir ancak Kremlin'in internet sitesinin anlattığı üzere Putin'in şahsi davetiyle Moskova ziyareti bu izlenimlerin doğru olmadığını gösteriyor.

Bazıları ülkesindeki krizin patlamasından itibaren Esed'in Arap veya Batı ülkelerinden davet almadığını ve hatta bu tür davetler olsa bile uçağının -ABD'nin dünyanın mukadderatı üzerindeki egemenliği gölgesinde- havada vurulması ve düşürülmesi korkusuyla ülkeyi terk etmeyeceğini dile getirebilir. Zira hangi devlet Rusya dışında ABD yönetimine meydan okuyabilir ve Esed'e himaye sağlayabilir.

Ziyaret ve Putin ile Suriyeli misafiri arasındaki görüşmeler sırasında ele alınan konularla ilgili birçok spekülasyon var. Bu konular arasında Suriye rejiminin geleceği, geçiş sürecinin yapısı, Esed'in bu süreçteki rolü ve sonrasındaki düzenlemeler bulunuyor. Ancak bizde gerçek ziya-

retin kendisinin bir amaç olması. Ziyaret zamanlaması itibarıyla önemlidir, birçok bölgesel ve uluslararası çevreye verilmek istenen mesajları vardır.

Putin bu ziyaretle Esed ve rejimine desteğinin boyutunu gösterdi, tüm muhalif gruplar ve onu devirmek isteyen destekçi ülkelerle savaşında yanında savaşmayı sürdürmeye hazır olduğunu vurguladı. Ayrıca Rus lideri bu karşılamayla Suriye halkına ve ordusuna bu dosyanın içinde olduğunu ifade eden çifte mesaj vermek istedi.

Esed'in düşmanlarının kendilerini şoke eden bu ziyaretten memnun olacaklarını sanmıyoruz. Özellikle de bu ziyaret Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Esed'in önerilen geçiş sürecinde altı ay kalmasına olumlu baktığını ifade ettiği açıklamaları sonrası gerçekleşti. Aşağı yukarı aynı ifadeleri Suudi dışişleri bakanı da tekrarladı.

Erdoğan'ın bu açıklamaları niçin yaptığını ve Esed'e iktidarda altı ay kalma süresini neden belirlediğini, dayandığı yaklaşımların ne olduğunu bilemiyoruz. Bu yaklaşımların Erdoğan'ın beş yıl önceki açıklamalarının bir benzeri olmamasını umuyoruz. Erdoğan o zaman Suriye devlet başkanının günlerinin sayılı olduğunu ve çok yakında Emevi Camii'nde namaz kılacağını belirtmişti.

Tam beş yıl Türkiye cumhurbaşkanına, Arap ve Batılı müttefiklerine Suriye rejimini siyasi kuşatma, malî ve askerî destekle devirme fırsatı verildi. Ancak hepsi de bu misyonu başaramadı ve Putin'in hem kendisinin hem de ülkesinin askerî ve siyasi ağırlığını Suriye rejimi ve başkalarının arkasına koyması sonrası bu devirme misyonunun şimdi daha kolay olacağını düşünmüyoruz.

Arapça yayımlanan gazetelerdeki yazar farklı eğilimdeki gazetecilerin yazılarından seçtiğimiz yazıları her ay Ortadoğu'dan başlığıyla yayımlıyoruz. Burada yayımladığımız yazılarda ortaya konulan tüm analizlerin gerçek/doğru olduğunu veya bunların tümüne katıldığımızı söyleyemeyiz. Yazılardaki amacımız olayların yorumlanmasında ortaya konulan bakış açısı farklılıklarını görünür kılarak meseleler karşısında ortaya konulan analizlerin hangi argümanlardan hareketle yapıldığını okurlarımızın fark etmesini sağlamaktır. Yazıların/yorumların bu perspektifle okunmasının Ortadoğu'daki dolayısıyla dünyadaki gelişmeleri kavrama sürecine önemli katkıların olacağını düşünüyoruz. Yazılar Harun Ersoy tarafından Türkçeye çevrilmiştir. (Umrans)

İRANLILAR TÜRKİYE SINIRINDA

Abdurrahman ER-RAŞİD

Hiç kimse gelecek aylarda ve yıllarda Suriye ve bölgedeki çekişmenin haritasının nasıl olacağı kehanetinde bulunamaz. Silahlı muhalefet ve destekçilerinin krizin başında yüce bir ele sahip oldukları gibi bugün işler tepetaklak oluyor, denklemler ve dengeler sahada ve askerî mücadele meydanlarında değişiyor. Rusya'nın Suriyeli müttefikine desteğinin, silahlı muhalefetin Arap ve Amerikalı müttefiklerinin daha güçlü ve ciddi olduğunu kabul etmek gerekiyor. Rusya Suriye topraklarında askerî kayıplar vermeye hazır ancak ABD tek asker kurban etmeye hazır değil. Çünkü Irak ve Afganistan düşümleriyle bağlı durumda. İşte fark burada saklı.

Türkiye Başbakanı Sayın Ahmet Davutoğlu, Moskova ziyaretini yorumlarken orada kalmasını ve Şam'a dönmemesini temenni ettiğini belirterek Esed'e muhalif cephenin tutumunu en iyi şekilde ifade etti. Ancak temenniler ile sahada olan bitenler ayrı şeyler.

Esed Şam'a döndü ve kısa ziyaretiyle kartları kardı. Bu haddi zatında birkaç yıldır süren kıtlık dönemi sonrası büyük siyasi bir başarıdır. Şimdi kendisini yönelten soru Suriye devlet başkanının ziyaret edeceği ikinci başkentin neresi olacağı etrafındadır. Bu ziyaretin Riyad veya Ankara olacağını sanmıyoruz ancak sürprizlerle dolu bölgemizde mutlak suretle imkânsız diye bir şey yoktur.

(Re'yü'l-Yevm gazetesi, 23 Ekim 2015)

Suriye'nin Halep kenti Türkiye'nin sınır noktası Babul Heva'dan sadece 45 km uzaklıkta. Binlerce İran askeri ve savaşçılardan oluşan İran ordusu Suriye'nin en kalabalık kenti Halep yönünde ilerliyor ve 2011 yılında başlayan Suriye devrimi tarihinde en büyük askeri savaşa hazırlık yapıyor. İranlılar en büyük generallerinden Hüseyin Hamadani'nin Halep'teki savaşta öldürülmesinden bir hafta sonra ordularını harekete geçirdiler. İran desteğine rağmen Suriye rejimi kentin kuzeyindeki birçok kasabayı kaybetti. Yenilgi İran'ın Rus hava desteğiyle oradaki savaşa daha fazla güç göndermesine açıklık getiriyor.

Halep kentine yakın ve coğrafik olarak bitişik Türkiye'nin aksine kendisini bölgesel güç olarak dayatmak isteyen İran, sınır olmamasına rağmen Suriye'ye uzaktan geldi. Geçen yıl bu zamanlar yazdığım bir makalede, 'Türkler Suriye'nin kuzeyinde ve özellikle de Halep'te neden kendi çıkarlarını ve güvenliklerini savunmuyor?' diye sormuştum. Zira ortada onları haklı çıkaracak birçok gerekçe vardı. Suriye rejiminin Türk hava sahasını ihlali, sınır ötesi top atışları ve savaşın başında uçağının düşürülmesi bu gerekçelerden. Ayrıca Türkiye'nin Suriye topraklarında kendi sınırlarını koruma hakkı da bulunuyor.

Binlerce Rus, İranlı, Iraklı ve Lübnanlı savaşçının sınırlarında olması ve çekişmenin ABD ile Rusya arasında en yüksek düzeye evrilmesi sebebiyle bugün Türkiye'nin askeri müdahalesi daha da zorlaştı. Başkent Ankara'yı vuran ve yaklaşık 100 kişinin öldüğü terör saldırısı Suriye krizinin Türkiye üzerindeki etkilerinin bir parçasıdır. Belki de İran, Rus ve DAİŞ gibi savaşan taraflardan birinin mesajı olabilir.

İran güçleri ile Suriyeli devrimciler arasında beklenen büyük Halep savaşının tüm ihtimalleri Türkiye için olumsuzdur. İranlıların kazanması Türkiye'nin müttefiklerinin yenilme-

si anlamına gelecek ve Türkiye'nin kendisi İran ve İran rejiminin mülislerinin hedefi olacaktır. İranlılar Halep'i işgal edemezse sorumluluğu Türklere atacaklar ve silahlı grupları finanse etmekle suçlayacaklar. Savaşın Halep'te beklenen şiddetle uzun sürmesi ve taraflardan birinin kazanamaması halinde savaşın ateşi Türkiye sınırındaki Babul Heva sınır kapısında durmayabilir.

Haritaya bir göz atmak, gelecek Halep savaşının yol açacağı jeopolitik tehlikelerin yapısını açıklayacaktır. Zira şehir araçla Türkiye'ye sadece yarım saat uzakta. Halep'te Esed rejiminin iki yıl boyunca verdiği korkunç yıkıma rağmen en az 2 milyon kişi kaldı. Rejim 2003 yılı sonundan itibaren kenti havadan attığı varil bombalarını kullanarak yıkıma başlamıştı. Rejim nüfusun yarısını göç ettirmekte ve kenti bölge tarihinde benzeri görülmecek şekilde yıkıma uğratmakta başarılı oldu. Önceki girişimlerin başarısız olması sonrası Esed rejiminin müttefikleri kenti yeniden basma hazırlığı yapıyor. Bu kez İran kara güçleri ve gelişmiş Rus hava güçleriyle bir savaş söz konusu. Maalesef daha büyük bir trajedi göreceğiz. Zira İran topları ve Rus bombardımanı diğer taraftaki savaşçıların bulunduğu sivil bölgeleri hedef alacaktır. Türkiye sınırı yönünde büyük insan göçü görebiliriz.

Rus ve İranlı işgalciler Halep kentini ve köylerini geri alabileceklerini düşünüyorlar. Esed güçlerinin geçmişte bunu denediğini biliyoruz. Geçmişte kenti defalarca ele geçirdi ancak korumakta ve yönetmekte başarısız oldu. Ayrıca amacı Esed rejimini onarmak olan aptalca bir plan doğrultusunda bölgeyi temizlemek için Hama'ya yönelmeyi düşünüyorlar. Bizler, askeri savaşları kazansalar dahi başarısız olacaklarını iddia ediyoruz. Çünkü bu savaşları İranlıların ve müttefiklerinin taşıyamaya çağı turlar izleyecektir.

(Şarkulevsat gazetesi, 15 Ekim 2015)

FİLİSTİN PUSULADIR, ÖYLEYDİ VE ÖYLE KALACAK

Yaser ZEATİRE

İki haftadır Filistin şehitler verdi. Bu şehitler sosyal paylaşım sitelerini ateşlediler. Bu siteler sokaktaki gösterilerle birlikte ümmetin nesillerinin gösteri yapma, endişe ve acılarını dile getirme aracıdır.

Beşşar Esed, Filistin'in şu günlerde ve haftalarda verdiği şehitlerin bir mislini veya kaç katını bir tane varil bombasıyla öldürüyor. Ancak tablo artık farklı. Zira Filistin şehitleriyle etkileşim ve işgalcilerin yüzüne doğrultulmuş Filistin bıçaklarıyla etkileşim büyük ve hatta çok büyük oldu. Bu da Filistin davasının Arap ve İslâm ümmetinin merkezi sorunu olduğu ve öyle kalacağı gerçeğini vurguluyor. Çoğu zalim yönetici kendi suçlarını örtbas etmek için bu davası söylem olarak kullanmaktalar. Bu yüzden daha önce Filistin'deki intifadanın tüm bölgedeki çekişmenin sistemi üzerinde büyük etkisi olabileceğini belirttik. Zira Arap ve uluslararası çevrelerde hiç kimse intifadanın başlamasını istemiyor ve engellemek için harekete geçmeye baş-

ladılar. Abbas intifadayı engellemekte kararlı oldu ve bunun sonucu olarak Kudüs'teki direniş ile Batı Şeria'daki direniş arasındaki farkı gördük. Filistin yönetiminin güvenlik, sosyal ve ekonomik araçları tüm gücüyle direnişi engellemeye çalışıyor.

Şehitler ve bıçak intifadasının iki haftasıyla birlikte Filistin Arap ve dünya sahnesinin göbeğine tekrar oturdu. Suriye, Irak ve Yemen'den zulmün en kötüsünü yaşayan başka ülkelere kadar ümmetin yaralarını geride bıraktı. Filistin pusula olduğu ve Arap ülkelerine nüfuz etmek amacıyla İran tarafından kullanıldığı için tekrar pazarlık konusu oldu. Hatta Putin vasıtasıyla da olsa Suriye'de Netanyahu'ya sarılanlar tarafından Filistin pazarlık konusu yapılıyor. İran'ın borazanlarının yeniden bu davayı kullandığını gördük. Abdülmelik el-Husi'nin konuşması ile sıkıcı şekilde artan Nasrallah'ın konuşmaları arasında Filistin yeniden kullanıldı ancak hiç kimse aptal değil artık. Yemen'in Sa'da dağlarından ya-

lanlarla inip bir ülkeyi tamamen işgal edenler İran projesini pazarlama bağlamında aşağılık bir şekilde Filistin için seferber olduğunda hiç kimseye malını satmaz.

Daha da kötüsü Filistin intifadasının kendilerini şaşırttığı bazı milliyetçiler ve solcular Rus müdahalesini kutlarken Akşa'nın bekçileri ve şehitleri Beşşar'ın suçlarını ve iktidarda kalmasını reddeden karşı cenahta yer alıyorlar.

Sonuçta Filistin davası ümmetin merkez davasıydı ve hep öyle kalacak ancak Suriye ve Yemen'in yanı sıra Irak ve Lübnan'daki saldırıları meşrulaştırma bağlamında kullanılmasını şiddetle reddetmektedir. Ümmetin çoğunluğu böylesine bozuk malları satın almaz. Filistin davası adeta şöyle diyor: Filistin milliyetçi ve mezhepçi yayılmacılık projesini meşrulaştırma amacıyla kullanılmayacak kadar temiz ve şerefli dir.

(Ürdün gazetesi *Ed-Düstur*, 20 Ekim)

HACI EMİN EL-HÜSEYİNİ VE NETANYAHU'NUN YALANI

Cihad EL-HAZİN

Terörist, çocuk katili Binyamin Netanyahu, Hitleri Holokosttan hakladı. Hacı Emin el-Hüseyni Hitlerin Yahudileri katletmesinin esin kaynağı olmuş. Hitleri akladığı için Müslümanlardan önce Yahudiler ayaklanınca Hitlerin Yahudileri soykırımdan geçirme kararı aldığını ve Hacı Emin'in de ona destek olduğunu belirtti Netanyahu. Tel Aviv Üniversitesi'nden Profesör Mayer Letefak Netanyahu'nun Siyonist kongredeki konuşmasının ve içerdiği suçlamaların yalan olduğunu belirtti.

Hacı Emin el-Hüseyni'yi iyi tanıyım. Kendisiyle yazı işleri müdürü

olduğum Lübnan *Daily Star* gazetesinin yayınladığı bir söyleşi gerçekleştirmiştik. 1941 senesinde Almanya'ya gittiğini söylemişti. Naziler Yahudileri öldürmek değil, boykot etmekten bahsediyorlarmış. Sonrasında Hacı Emin ve yanındaki bazı Arap şahsiyetler 'düşmanın düşmanı dostumdur' kuralı temelinde hareket ettiler. Britanya ve Balfour deklarasyonuna karşı bir müttefiki arayışındaydılar. Kudüs müftüsü bana Nazilerin Yahudilere yönelik tutuklama kamplarından hiçbirini ziyaret etmediği hususunda bana yemin etmişti.

Hacı Emin'in ayakkabısı Netanyahu'nun tüm sülalesinden

Hacı Emin El-Hüseyni

daha onurludur. Bir gün dahi Yahudilerin öldürülmesi yönünde bir çağrıda bulunduğunu veya bu yönde dua ettiğini duymadım. Yahudileri işgalci olarak gördü ve ülkesi Filistin'in onlardan kurtarılmasını istedi. Kudüs müftüsü Emin el-Hüseyni'den dinlediklerimi yazıyorum ve onun sözleriyle ilgili şüphe duymak için hiçbir sebe-

MISIR'DAKİ SEÇİM SKANDALI

Mazin HAMMAD

Kim hayatında seçimlere katılım oranının yüzde 2'ye düştüğünü duydu? Mısır'ın 18-19 Ekim tarihinde parlamento adı verilen 'seçimlerin' ilk aşamasında yaşadığı tarihi skandal bu bilgiyi doğruladı. Alay etmek, hincını çıkarmak ve ayıplamak doğru değil. Zira âşık olduğumuz ve takdir ettiğimiz Mısır'ın başı insanı şoke eden karar sahipleriyle dertte.

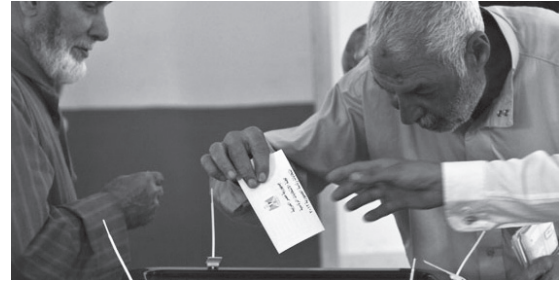
Hatta rejimin iddia ettiği gibi katılım oranı yüzde 15'e çıksa bile bu durum skandalın boyutunu hafifletmez. Çünkü oran hâlâ makul olmayan bir karede, ancak bu komik rakamlardan daha da korkuncu baskıcı darbeci rejimin yüzündeki aldatici maskenin düşmesidir. Kahire gazetelerinin manşetleri bu yüzü yansıtıyor. Bağımsız *el-Yevm* gazetesi 'halk milletvekillerini görmezlikten geldi' başlığını kullandı. Gazete soruşturma endişesiyle tarafsız bir başlık kullanmayı seçti.

Ancak *el-Yevm* gazetesi-nin manşeti eksik. Zira halk sadece rejimin milletvekillerini değil, aynı zamanda rejimin kendi-

sini görmezlikten geldi. Katılım oranı aday listelerinin rejim yanlısı isimlerle sınırlandırılması komplosunu gözler önüne serdi. Bu da gösteriyor ki Mareşal Abdülfettah Sisi'nin yüzde yüz kendisine itaat edecek bir parlamento istediği yönündeki derin kanaati doğruluyor. Böyle bir sonuç da karşılaştırma yapıldığında Hüsnü Mübarek'i bile demokratik ve çoğulcu model yapıyor.

Rejim uluslararası örgütlerin seçimleri takibine izin vermek zoruunda kalmasıydı destancı katılım oranlarından -şaiBELİ tabii ki- bahsedemeyen manşetler görürdük. Yalnız yüzde 2'lik katılım oranı kitlelerin taptığı kişi olduğunu düşünen devlet başkanının hayallerini yıktı.

Bu sıkıntılı rakamlar tartışmasız halkın rejimi boykot ettiğinin kanıtı. Buna paralel olarak muhalefet ve liderleri de rejimin ve yandaşlarının yönetemediği seçim skandalında yer almadılar. Tartışmasız bir diğer kanıt ise cumhurbaşkanının diktatörlüğün araçlarının yapısını anlayamaması. Cumhurbaşkanı'nın bu araçları, kitle-

leri iğrenç ve dahi bir şekilde diz çöktürmek için kullanması gerekiyor. Ki böylelikle rejimin heybetini ve diktatörlüğü koruyabilsin.

Tutuklu cumhurbaşkanı Muhammed Mursi yanlısı 1400 gösterici öldürülmeseydi, 15 bin Mursi yanlısı içeri atılmasaydı, Birleşmiş Milletlerin kınadığı ve binlerce Müslüman Kardeşler mensubuna yönelik toplu yargılamalar olmasaydı bu iğrenç tablo kendisini Mısır siyaset sahasına dayatamazdı. Keza yargılamalar 2011 Ocak devriminin öncüsü solcu ve liberal gençlere de uzandı.

Rejim İslâmcı, solcu, liberal ve bağımsız şekilleriyle muhalefeti bastırdı, siyasî isimlerini ve aydın elitlerini vitrinden çıkardı ve Ocak devrimini katletti. Böylelikle Mısır ruhsuz kaldı.

(Katar *el-Vatan* gazetesi, 21 Ekim 2015)

21

bim yok. İsraili profesör Lerefak Netanyahu'nun sözlerinin yalan olduğunu belirterek tartışmayı bitirdi zaten.

Netanyahu nefes alır gibi yalan konuşuyor. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Ban Ki-mun'a, Mahmud Abbas'ın kışkırtma noktasında DAİŞ ve Hamas'a katıldığını ifade etti. Peki, işgal altındaki bir Filistinlinin kışkırtacak birilerine ihtiyacı var mı? Yerleşimciler kendi evinde ve Harem-i Şerif'i tehdit ediyorlar. Bıçak veya taş taşımak Filistin'de arda kalanları savunmak için bir görevdir. Terör ise İsrail hükümeti, işgal ordusu, yerleşimciler ve toprak üzerinde ispatlayacak bir tarihi eseri bulunmayan dini hurafeleridir.

BBC'nin eski müdürü İngiliz asıllı Lord Grade BBC'yi son gün-

lerde yaşanan olaylarla ilgili yayınlarında Filistinlilerin yanında yer almakla suçladı. Bu yayınlar kesinlikle yanlış değil, şu basit gerçeği aktarmaktadır. Filistinli elince taş veya bıçakla özgürlük istiyor. İsraili terörist ve işgalci ise kurşun kullanıyor. Bu yüzden şu ana kadar 6 İsraili öldürüldü, 40'tan fazla da Filistinli. Bir kişiye karşı 7 kişi. Tam bir Nazi oranı.

ABD'deki Likutçu siteler kendilerini kaybederek herkesi suçlamaya başladılar. UNRWA çalışanları da yeni intifadaya katılıyorlar. Katılacaklar tabii. Çünkü onlar Filistinliler. Savaş ve şer çetesi BM'de yolsuzluğun yeniden başladığını ifade ediyor. Bu ifadenin altında da şiddeti durdurmaya çalışan BM genel sekreterinin fotoğrafı bulunuyor. İsrail hükümetin-

deki her üyeden onurlu olan Ban Ki-mun'u tehdit ediyorlar. Ki-mun ne öldürüyor, ne yıkıyor veya işgal ediyor. Sadece devam eden krize bir çıkış yolu bulmaya çalışıyor.

Aksa intifadasıyla ilgili en basit yorumu Amerikalı Yahudilerin Amerikalı Yahudilere sattığı *The Washington Post* gazetesinde okudum. Yorum şöyle bir başlık altında yer alıyordu: Bir Filistinliyi mutfak bıçağıyla Yahudilere saldırmaya ne sevk ediyor. Cevabım işgal, yerleşimler ve Filistin'in kendi halkından çalınması şeklindedir. Yalnız gazetenin iki yazarı sebeplerin siyasi, dini ve şahsi olduğu kararına varmışlar. Sebebin işgal olduğunu ifade ediyorum.

(*El-Hayat* gazetesi, 22 Ekim 2015)

Türkiye’de Aydın Muhalefетinin Trajik Öyküsü

TDK Sözlüğü’nde *mankurt*, halkının kimliğinden uzaklaşan, içinde bulunduğu topluma yabancılaşan kişi olarak anlamını bulmuştur. Altay ve Kırgız efsanelerinde *mankurt*, bilinçsiz köle olarak geçmektedir. Efsanelere göre *mankurt* haline getirilmek istenen kişinin başı kazınır, başına ıslak deve derisi sarılır ve böylece elleri kolları bağlı olarak güneş altında bırakılır, güneşin altında kavrulan deri gerilir, gerildikçe başı mengene gibi sıkıan deri kişiye ciddi acılar vermesine neden olur.

Ömer Faruk KARAGÜZEL

G eçtiğimiz günlerde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye’deki siyasî ve fıkfı tartışmalar bakımından önemli olan birtakım kavramlara gönderme yaptı. Yerli ve milli olmak açıklamalarının ardından, *mankurt* kavramı üzerinden Almanya lideri Angela Merkel’in Türkiye’ye gelmemesini isteyen akademisyenlere tepki gösterdi:

“Almanya Başbakanı Türkiye’ye geliyor, kendilerine akademisyen diyen bir grup çıkıp, bir sürü yalan yanlış gerekçenin ardından ‘gelmeyin, bu ziyaret Erdoğan’a ve Davutoğlu’na destek anlamı taşır’ diyor. Bu girişimin adı beşinci kol faaliyetidir. Bu girişimin içinde yer alanları ben birer *mankurt* olarak görüyorum.”

TDK Sözlüğü’nde *mankurt*, halkının kimliğinden uzaklaşan, içinde bulunduğu topluma yabancılaşan kişi olarak anlamını bulmuştur. Altay ve Kırgız efsanelerinde *mankurt*, bilinçsiz köle olarak geçmektedir. Efsanelere göre *mankurt* haline getirilmek istenen kişinin başı kazınır, başına ıslak deve derisi sarılır ve böylece elleri kolları bağlı olarak güneş altında bırakılır, güneşin altında kavrulan deri gerilir, gerildikçe başı mengene gibi sıkıan deri kişiye ciddi acılar vermesine neden olur. Bunca acı altında sıkışan kişi istenen her şeyi sorgusuzca yapar hale gelir.

Angela Merkel

R. Tayyip Erdoğan

Mankurtların Ajitasyonu

Bu bakımdan geçen günlerde, Diyarbakır’da bir belediyenin Hz. Peygamber (s.)’i aşağılamayı hedefleyen bir karikatürü afiş halinde asarak kendi seviyesizliğini, Hz. Peygamber’e nasıl bir düşmanlık beslediklerini ortaya koymuş olması başta olmak üzere bir dizi müptezellik ancak ve ancak *mankurt*-

lukla açıklanabilir. Oysa tarihte, onların yapmaya çalıştığı bu tür seviyesiz saldırıların binlercesi yapıldı. Hz. Peygamber’e ve O’nun aziz davasına herhangi bir zarar veremedikleri gibi onlar unutulup giderken Hz. Peygamber ve O’nun davası el üstünde tutulmaya devam etmektedir. Bu hakaretler ve düşmanlıklarla bir yere varılamayacağı çok açık, kendilerinin aldattığı insanlar yanlarına kâr kalacaktır. Onlar da bir gün yok olup gidecek, ama aziz İslâm yoluna devam edecektir. Ancak o harekette yer alan o siyasî harekete destek veren Müslüman özellikli şahısların muhasebe yapmaları kendi lehlerine olur. Bir gün Allah’a hesap verilecektir. Herkesin o günü düşünerek hayatını tanzim etmesi gereklidir.

Cengiz Aytmatov’un *Gün Olur Asra Bedel* adlı eserinde *mankurt* kavramını, bir sosyoloji terimi yapacak kadar çarpıcı hale getirir. Romanda işlenen haliyle *mankurt*, geçmişini unutmuş, be-

deniyle ve ruhuyla karşısındakinin buyruğu altına girmiş, kendisi yerine bir başkası olmayı tercih etmiş, efendisine yaranmak için öz değerlerine ihanet etmekten çekinmeyen insan tipini anlatmaktadır. Bu bir tür kimlik krizidir. Romandaki Nayman Ana'nın mücadelesi, mankurtlaşan oğlunu kurtarma çabasıdır. Ümit ve korkuyla dolu bir mücadeledir bu.

2010 yılı sonrası Türkiye'de tipik hatta müzmin bir muhalif akım oluştu. Bu akımın ana hedefi, mevcut hükümetten -özelde Erdoğan'dan-memnun olmayanların sürekli olarak arttırılması çabaları idi. Bu tipik hal her ne kadar klasik devirme taktiklerine meyyal olsa da, geçmişe nazaran pek de tutarlı olmayan bir siyasî ideolojiyi çağırıyordu. Ne tam özgürlükçü, ne tam liberal, ne de tam olarak Türk soluna ait bir muhalefet... Bir dönem Türkiye'deki aydınları epeyce meşgul eden ortanın sağ, ortanın solu tartışmalarından çok da uzakta bir yerde, biraz da Gezi Parkı kalkışmasından beslenmiş tipik bir muhalefet. Hiçbir siyasi partiye mensup olmadıklarını, bu ülkede yalnızca demokrasi istediklerini iddia eden Gezi'nin cici çocuklarının savrukluğundan beslenmiş liberalliği, biraz kan akmasından beslenmiş Kemalist-solculuğu, harmanlanmış eşcinsel sapkınlığı da saran, Kürdün özgürlüğünden bahseden, Berkin'i kucaklayan, Yasin Börü'yü görmezden gelen tuhaf bir orta yaş grubu genç nesil muhalefet.

Çokluktan devrim stratejisine kadar bir dizi kavramı militanca yorumlayan, Alain Badiou, Antoni Negri gibi "belediye filozoflarına" hayran, ama aynı zamanda Koray Çalışkanvari, AK Parti'den kovulmuş, atılmış, tutunamamışlara hayran, vicdani reddin popülerliğine düşkün, çokça popülist, sosyal medyayı militanca kullanan, mabedi edindiği İstiklal Caddesi gibi mekânlardan çıkmayan, batıcı, laik, seküler bir muhalefet. Suriye'de mazlumların karşısında Esadçı, batılı koalisyon güçleri ile kol kola ciddi bir IŞİD düşmanı, birazı PYD saflarında halk kahramanı, birazı HDP bayrağındaki renkleri özgürlük sanan hayalperest. Okuduklarıyla yaptıkları arasında üslup ve nitelik bakımından dağlar kadar fark olan bedenleşmemiş kültürün insanları bunlar aynı zamanda.

Her ne kadar bu muhalefeti küçümsüyor gibi görünsem de aslında niyetim katiyen bu değil. 2010 yılında beliren anti-AKP'ci söylemin yükselişiyle pek de güçlü görünmeyen bu kitle, HDP'nin sol vesayetin desteğini ardına alarak barajı aşma-

sıyla birlikte popülerliğini arttırdı ve AK Parti'yi iktidardan etti. HDP başkanı Selahattin Demirtaş'ın 7 Haziran 2015 seçimleri öncesi Meclis'te yaptığı ve fikri Sırrı Süreyya(SS)'ya ait olan ve üç cümle ile başlayıp biten "Seni başkan yaptırmayacağız, seni başkan yaptırmayacağız, seni başkan yaptırmayacağız!" konuşması Türkiye'deki tüm anti-AKP'lileri HDP çatısının koçbaşığında bir araya getirdi. Burada bir araya gelen negatif tutum ve tavırlarıyla önde olan yüzde 12-13'lük kitle, bugün Türkiye'de politik süreci belirler hale geldi. Ne var ki, mevcut bu hali, Türkiye'de seçim sisteminde topu atarak kurtulmaya çalışan AK Parti yetkilileri, ciddi bir paradoksun içinde yer almaktadırlar. Çünkü bu söylemin bizzat kendisi bile karşılarında yer alan kitleyi anlayamamaktan ileri gelmektedir. Bu anlamıyla, Erdoğan'ın mankurt izahı kayda değer ve gerçekten Türkiye'deki mevcut yeni nesil muhalefeti anlamakta oldukça önemli olabilecek kavramlardan birisidir.

Mankurtların Yükselişi

Oslo görüşmeleri, Ergenekon operasyonları, demokratik açılımlar, demokrasi paketleri, AB süreci, askeri vesayetin geriletilmesi, Kürt sorunun çözümünde geline aşama, tek adamcı sistemlere has ant benzeri uygulamaların kaldırılması, eğitim reformları, ulaşım hizmetlerinin güçlendirilmesi, barajlar, yükselen yapılar, ekonomide geline nokta... Türkiye'nin son on yıllık reformlarının sadece birkaçı. Bir yandan normalleşme anlamında sayılabilecek pek çok reform, diğer yanda maddi anlamda Türkiye'nin para politik noktasında yükselişi. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın Başbakanlığı döneminde Gezi kalkışması sürecinde sorduğu nadide bir soru vardı: "Gezi'de beklenenler, bu ülkede ne eksik yapıldı da onu bizden bekliyorlar?" Gerçekten de bu soru, son beş yıllık Türkiye'de yükselişe geçen ve pek de amaçlarının ne olduğunun kendilerinin de bilmediği kesimin analizini yapmak açısından oldukça önemlidir. Aynı zamanda bu soru, mevcut politik belirsizliği netleştirmek açısından kayda değerdir. Çünkü bu sorunun muhatabı olanlara kim makul cevabı verirse, ivme pozitif anlamda ona dönecektir.

AKP karşıtı hatta düşmanı muhalif kesimin ortak olarak yükselttiği, Erdoğan'ın diktatörlüğü söylemi, psikolojik harp teknikleriyle tekrarlanarak ve zamana yayılarak ciddi bir karşılık bul-

du. Bu durumun bundan sonraki süreçte ne derece etkili olacağı ve bu blogun ne zaman çökeceği bir yana dursun; özellikle 12 Eylül anayasa referandumu başlayan ve Gezi ruhu ile alevlenen birliktelikler, seçim sisteminin mevcut hali sebebiyle medyatik noktada ciddi bir kazanım elde etmiştir.

1990'lı yılların kirli senaryoları her ne kadar Gezi ve 17-25 Aralık darbe süreçlerinde işletilmeye çalışılsa da karşısında duran ciddi siyasi irade ile geri püskürtülmüş ve bertaraf edilmişti. Artık darbe tipi eylemlerden istediğini alamayanlar, çokluk soslu demokratik yollara başvurarak yahut komprador aydına yakışan tepkilerini ortaya koymakta ne kadar maharetli oldukları göstermeye başlamışlardır. Bu anlamıyla her ne olursa olsun, AKP karşıtı birilerinin bir araya gelerek, cephe stratejisiyle, ittifaklar kurarak barajı zorlamaları, siyasî kisveli fakat özünde PKK'ya bağlı olan bir yapılanmayla iktidarı yıpratma planları üzerinde durulmayı hak etmektedir. Bunlar, Türkiye'de bir şeylerin gerçekten de yerli yerine oturmaya başladığını göstermekle birlikte; bu kitlenin karşısında başarı elde etmek de ancak normalleşmenin getirdiği araçlarla mümkün olacaktır. Elbette bu araçlardan ilki de seçim sisteminin köklü şekilde reforma tabi tutulmasıdır.

Neticesi itibarıyla temsili olsun olmasın her iktidar mekanizması, nitelikli ve tutarlı bir muhalefete muhtaçtır. Tutarlı ve kimlik sahibi bir muhalefetin varlığı da iktidarın yozlaşmaya meyyal konformizmini büsbütün ortadan kaldırmaya da ifsat olmanın derinleşmesini engelleyebilmektedir. Ne yazık ki, AK Parti karşısında kümelenen muhalif, "cici demokrasiyi" küçümseyen "cici çocuklar" ve onların hınçlı aydınları bu özelliğe pek sahip değildirler. Sahip değildirler çünkü adeta tutarsızlığı ve kimliksizliği, en doğru ifadeyle omurgasızlığı kendisine şiar edinmiş bir negatiflik üzerinden kendilerini var etmektedirler. Çünkü onlar bir yandan Rojava'da emperyalist güçlerin desteğini göz ardı ederek devrim rüyaları görmekte, diğer yandan insanları sekiz on parçaya ayıran mayınların arkasından gelecek devletsiz toplum, özerklik veya daha az iktidar gibi kavramlara epistemik mühimmat taşımakla meşguldürler. Ait oldukları cephenin, devlet gibi düşündüğünü ve bundan dolayı insanları yargıladığını, infaz ettiğini, maddi gelir topladığını sürekli bir şekilde göz ardı etmektedirler. Ortalığa saçılan aydın bildirile-

rinin akla ziyan istemezük tezleri, bahsettiklerimi anlamak için yeterli olacaktır.

Kültürün hayli yozlaştığı, medeniyetin uzakta bir hayal olduğu, esenliğin üstüne zulüm düştüğü bir dönemdeyiz; yozlaşmayı ve zulmü başlatanların, dillerinden barış, demokrasi vb. aparatları düşürmedikleri günlerdeyiz. Dolayısıyla bu paradoks zinciri, bu tutarsız hal muhalefetin politik aklını da doğrudan etkilemektedir. "Bugün söyle yarın tekzip edersin!", "Ne de olsa her şey o kadar hızla akarken kimsenin umurunda olmaz!" tavrı, siyasilerin aklını çelmekle kalmıyor, bu rahatlığı negatif siyasetlerinin bir numaralı maşası olarak kullanıyorlar. Ortalığa saçılan yalan video haberlerin servis edildiği merkezler, hemen ardından gelen muhalefetin bağırış çağırışları arasında yaşadığımız bundan başka nedir? Bugün ortaya dökülenlerin yarın aslında öyle olmadığı anlaşıldığında en çok kim kazanıyor? Çünkü hakikat ortaya çıkana kadar meydan boşalıyor, iftiraya muhatap olan lekeli ile yaşamaya çalışmak zorunda kalıyor. Yıllara sirayet eden ve AK Parti'nin en büyük kaybı olan hal biraz da böyledir. AK Parti mankurtlaşmış bu muhalefetin gölgesinde kendini ifade etmeye, doğruyu anlatmaya çalışana kadar, bir başka spekülasyon, tezvirat ortaya dökülüyor. Kronik ve bir o kadar da iç içe geçmiş paradokslar zinciri.

Peki, mankurtların nesli tükenecek mi? Dünyaya tarihinin hiçbir döneminde olmadığı gibi, Türkiye tarihinde de ve hatta tam bu dönemde de bu ülkenin mankurtlarının nesli elbette tükenmeyecektir. Çünkü bu sosyolojik terim, insanlık tarihinin en büyük çıkmazı olarak karşımızda durmaktadır. PKK'nın ateşkesi bozarak terör saldırılarının ardı arkası gelmez şekilde tırmandırdığı süreçlerde kendilerini barış taraftarı olarak tanımlayanlar, 12 yaşında bir çocuğun katledilmesinde neden hiç ses çıkarmaz? Kendilerini aydın diye tanımlayanlar kendilerini bu ülkenin güvencesi olarak görenlerin, barışın teminatı sayanların vicdan solculuklarını katliamlar karşısındaki suskun sakilliklerini hangi insanî değerlerle açıklayabiliriz?

Aslına bakılırsa, mankurtlaşan zihinden bunun beklenmesi de çok doğru değil. O yüzden başkalarının vicdanını sorgulamak yerine İslâmî ve insanî gereklerimize dönerek, tüm dünyevî korkularımızı bir yana bırakarak çözümün, kardeşliğin, mankurtluğa karşı, kaliteli ne kadar değer varsa ardına düşmeli, gerçek bir örnekliği ortaya koymalıyız.

Küresel-Bölgesel Hatlarda Türkiye

Türkiye’de sıkışan fay hatları ya da kırılma noktaları; Ortadoğu’da yeni gelişmeler, etnik ve mezhebi farklılıkların bölgede yapılar/kantonlar oluşturulması şeklindeki küresel proje, bu yapılar üzerinden Ortadoğu’da bir kontrol oluşturmaktır. Bu projelere Türkiye’nin uyum sağlama(ma)sı, bölgede Kürt varlığının geleceği, IŞİD terör örgütü, içeride farklılıklarla birlikte var olma, hakların ve adaletin tesisi, işsizlik, mülteci sorunu, ekonomik kırılganlıklar ve PKK terörü bu noktada üzerinde durulması gereken meselelerdir. Dolayısıyla Türkiye çok yönlü ve çok boyutlu bir küresel kuşatma karşısında kalmaktadır ki, bunlar karşısında nasıl bir tutum alacaktır?

Mustafa TEKİN

A nkara Garı önünde Ekim ayında meydana gelen korkunç saldırı hem çok can aldı, hem de “tedhiş” ve “şiddet”in içeriye nüfuz edici, korkutucu doğasını bir kez daha gözler önüne ser-

di. Bu olaya farklı perspektiflerden çapraz sorularla yaklaşarak bir “anlama”ya girişmek zannederim en doğrusu olacak. Çünkü olayın çapraz ilişkiler ağı içerisinde çok yönlü siyasalar ve politik sonuç alışlarla ilintili olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan “şiddet”in post/modern doğası tek faillik ve tek hedeften ziyade, failler zinciri ve çok boyutlu hedefleri işaret ediyor gibi görünmektedir. Diğer yandan olayın meydana gelmesinin ardından yapılan açıklamalar, faturanın hangi “taraf”ta bırakılacağına dair okumalarla zihn-i müşevveş bir ortalıkta kalma haline yığınak yapmaktadır.

Öncelikle şu soruyu soralım; Bu saldırıyı kim gerçekleştirdi? Bu sorunun muhtemel cevapları PKK ve IŞİD olarak verildi. Doğrusu her ikisini de birer sık olarak düşünmemiz konusun-

da gerekli sicil kayıtları zihnimizde mevcut. Zaten şüphe götürmez bir gerçek var ki, PKK da IŞİD de birer terör örgütüdür. PKK’nın 7 Haziran seçimleri sonrasında sürekli saldırıları, hatta sadece kırsalda kalmayıp şehir merkezlerine kadar bu tedhişi uzatmaları sözkonusu. Bunun bir sendika ya da HDP’lilerin de bulunduğu bir miting öncesinde meydana gelişi, PKK’yı burada bir şık olmaktan çıkarmıyor. Öte yandan saldırıların IŞİD tarafından gerçekleştirildiğine dair de -basından öğrendiğimiz kadarıyla- elde ciddi deliller mevcut. Fakat bir noktadan sonra PKK ve IŞİD seçenek-

lerinin aslında zincirin son halkasındaki tetikçiler olarak anlamlı olduğu sonucunda karar kılmak lazım gelmektedir. Melih Gökçek'in açıklamalarına göre, olayın PKK tarafından kurulan çakma bir IŞİD örgütü tarafından gerçekleştirilmesi söz konusu. Bu da bizim teorimize hem haklılık kazandırmakta, hem de olayın işaret ettiği yerlere dikatlerin çekilmesini zorunlu kılmaktadır.

Peki o zaman olayın gerçek faillerini nerede aramalıyız? Doğrusu bunu da iki boyutlu ele almamız gerektiğini düşünmekteyim. Birincisi, Suriye ile ilgili aktüel gelişmeler olurken, Ortadoğu'da çok bölünmüş farklılıklardan oluşan bir "yapı" üzerinde durulurken, Türkiye'nin bazan gücünün üzerinde müdahale etme ve aktör olma isteklerine yeniden dizayn verme bağlamında bir "uyarı" olarak da bu saldırıyı okuyabiliriz. Türkiye'nin özellikle Gezi Parkı, 17 Aralık, yerel ve genel seçimler sonrası yaşadığı ve kimi zaman oluşan boşluklardan istifade ile, bu saldırı ve gerilimler Türkiye'yi daha kırılgan hale getirmektedir.

Bunun ikinci boyutu ise, daha genişlemiş olarak Ortadoğu coğrafyasındaki yeniden şekillenme sürecinde Türkiye'nin konumu. Bu ise, çok uzun bir tarih aralığının ürünü ve hala da nerede ve ne zaman ete kemiğe bürüneceği belli olmayan ciddi bir soru işareti olarak durmaktadır. Bilindiği gibi PKK örgütünün çıkarılışı, Irak'ın işgali ve parçalanması, ardından Suriye'nin iç savaş halı, şii-sünni yapılanmalar, IŞİD, PYD vb. tüm olaylar ve aktörler bu sürecin bir parçası. Burada hem küresel aktörlerin kendi aralarındaki çıkar çatışmaları hem de müslümanlar üzerinde hegemonya kurularak kendileri açısından güvenli, yönetilebilir bölgeler oluşturmak. Yani çokça konuşulduğu gibi düzenli ve yönetilebilir kaoslarla bölgede küresel aktörlerin otoritesini korumak. Suriye iç savaşının hala bitmemiş (=bitirilmemiş) olması Rusya, Amerika, İngiltere, Almanya, İran gibi aktörlerin hala kendi aralarında bitirilmiş, uzlaşmaya varılmış bir planın oluşmadığı şeklinde de okunabilir.

Tam da böyle bir süreçte, Türkiye'nin siyasi, ekonomik, sosyal vb. iç sallantılarına bakmanın zamanıdır. Her şeyden önce kabul etmeliyiz ki, Türkiye büyük oranda müslüman dünyanın

en önemli temsili ve potansiyel bir aktörüdür. Bu, Türkiye'nin tarihi, misyonu ve sosyolojisiyle de teyit edilen bir durumdur. Özellikle Mısır'ın uzun süredir kendi gaileleriyle meşgul olması, İran'ın şii ve ulus temelli politikaları ile Türkiye'nin peşini bırakmayan Osmanlı misyonu açıkçası Türkiye'yi bölge yeniden şekillenirken ve politikalar oluşturulurken öne çıkarmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'nin farklı kırılganlıkları tam da bu süreçte birer zaafiyete dönüştürülmek üzere kullanılmaya çalışılmaktadır. Buradaki temel sorun da, Türkiye'nin küresel aktörlerin politikaları ile bir şekilde örtüşen şekilde hareket etmesi istemidir. Aksi her bir durum, Türkiye'de sosyal tahrip gücü olan olaylar biçiminde tezahür etmektedir. Doğrusu ben Ankara'daki saldırıyı, bu eksenler içinde anlamlandırmak gerektiğini düşünmekteyim.

Bahsettiğimiz eksen çerçevesinde Türkiye'de yaşananları ve daha sonra seçim sürecine giderken Türkiye'yi tekrar gözden geçirelim. Türkiye AK Parti ile birlikte 28 Şubat sürecinden yeni bir aşamaya geçerken, giderek vesayetçi yönetim ve kronik sorunları geride bırakmaya dair ümit ışığı olarak görülmüştü. Parti'nin ilk iki dönemki geçirdiği seçimler ve aldığı oy oranı ile arkasındaki toplumsal destek de böyle bir yönelimin gerçekleştirilmesi hedefi ile örtüşmekteydi. Ancak AK Parti, ilk kırılma sürecini 17/25 Aralık süreci denilen olay ile yaşamaya başladı. Özellikle hukuk, iç işleri ve bürokraside hükümetin yaşadığı serencam, ciddi bir sorun oluşturdu. Bu kırılmaların Türkiye'de gelecekte nasıl sonuç vereceğini hala bilmiyoruz. Çünkü hala hükümetin bu konudaki baskın politikaları ile kırılmalar görünmez kılınmaya çalışılmaktadır. Bu meselenin kendi doğasından kaynaklanan küresel boyutu, Türkiye'yi farklı mecralardan sıkıştırılabilir kılmaktadır. Aslında "paralel yapı" meselesi, Türkiye'nin bir iç sorunu olarak daraltılarak konuşulacak yerde, AK Parti bunu 2014 yerel seçimlerinde "devlet tehlikede" şeklinde özetlenebilecek bir motto üzerinden propaganda ile kendi lehinde sonuçlar almayı başaramıştır.

Çözüm süreci de denklemin önemli parçalarından birisidir. Çok uzun yıllar PKK ile mücadelede genç insanların şehit düşmesi ve cenazeler-

de yaşanan hüzünlü manzaralar Türkiye'deki insanların belleklerinde canlılığını korumuştur. Bu sorunu halletmeye yönelik geliştirilen çözüm süreci, PKK'nın saldırılarıyla 7 Haziran seçimlerinin ardından sona erdi. Anlaşıldı ki çözüm süreci, PKK'nın iki noktada kendisini güçlendirmesini de sağlamış. Birincisi, terörün adresini kırsallarla birlikte şehirlere kaydırma. İkincisi de, ciddi bir silahlanma. Hatta öyle ki, oluşturulan cephaneliklerin yeni adresi şehirlerde mekanlar olmuştur. Daha da ötede bu silahlanma stratejisinin "özerk yönetim", "otoriteyi red" söylemleri çerçevesinde PKK'nın sürekli savaş mantığıyla yapmasıdır. Dolayısıyla bu süreçte PKK, kendisini bir barışa değil savaşa ayarlamış gibi görünmektedir. Nitekim bazı Güneydoğu illerinde böyle bir konuşlanmışlık durumu söz konusudur.

PKK meselesinin Türkiye sınırlarını da aşan boyutu, konunun daha önce belirttiğimiz denklemin içinde Türkiye'ye ayar verici araçsallaştırmaya denk geldiğini görmekteyiz. Bölgede başta Amerika olmak üzere küresel aktörlerin kürtleri yapılandırmaya yönelik girişimleri, hem ülke dışından Türkiye'ye baskı yapan PKK, PYD gibi oluşumları, Türkiye içerisinde de neredeyse baskı araçlarına dönüşen HDP, PKK ve kürt meselesini gündeme getirmektedir. HDP'nin -basında da tezahürlerini izlediğimiz gibi- PKK'ya lojistik yardımları, kürtlerle ilgili sorunların bir siyasal süreç içerisinde halledilebilme olasılıklarını zorlaştırmaktadır. Esasen küresel aktörlerin de desteğiyle kürtlerin siyasal aktörleri farklı bir Türkiye'yi sıkıştırma stratejisi izlemektedirler. PKK'nın sahip olduğu silah ve ekonomi gücünü açıklayabilecek faktör küresel aktörlerdir. Ancak 7 Haziran seçimlerinin hemen ardından patlak veren saldırıları, sadece PKK ve kürt siyasi aktörlerinin iradesine bağlamak büyük safdillik olacaktır. Doğrusu bu süreçte PKK saldırıları ile AK Parti'nin tek başına iktidar olmaması da çakıştı. PKK saldırılarının AK Parti'nin tek başına iktidar olamamasıyla bir ilintisini kurmak yüzeysel bir bakış açısı olacaktır. Çünkü mesele, bölge yeniden şekillenirken Türkiye'nin elini zayıflatmaktan ibarettir.

AK Parti'nin tek başına iktidar olamaması, zaten epeydir hedeflenmiş bir konsensus maddesiy-

di. AK Parti'nin yine de % 41 gibi yüksek oy oranına rağmen iktidar olamaması önemli bir sonuçtu. Burada AK Parti'ye olann halk desteğindeki bu düşüşün, İslâmcı siyasetin ve AK Parti'nin hatalarından da kaynaklandığını belirtelim. Konumuzun akışı gereği buraya girmeyeceğiz. Bu, hataların önemsiz olmasından değil, AK Parti karşısındaki bloğun ifade ettiklerinin daha önemli olmasından kaynaklanmaktadır. Hiç şüphesiz AK Parti önemli başarılarla imza atmıştır. Ancak arkasındaki desteğin azalmasında ilk zamanki iktidarı sürecinde var olan ruhu kaybetmesi, iktidarın rutinleşmesi, hızlı değişim sürecinde kronik sorunları açacak hedeflerini kaybetmesi ciddi rol oynamıştır. Doğrusu bu anlamda bir ruh yorgunluğuna uğrayan AK Parti'nin ilk heyecanına dönmesi ve kendisini revize etmesi ne derece mümkün olacaktır bilmiyoruz. Bununla birlikte AK Parti'nin karşısındaki partilerin çapraşık durumları, elimizdeki yegane imkanı kendisi olarak ortaya çıkardığı gibi, AK Parti olmadan bir iktidarın hem mümkün olmadığını hem de Türkiye'nin başına yeni galeler getireceğini düşündürmektedir. Evet, AK Parti'nin Suriye ve Ortadoğu politikalarından, kimlik, adalet vb. birçok siyaseti kadar hataları vardır. Ancak Türkiye'nin güçlü ve dinamik durmasının gerekliliği mevcut konjonktürde önem kazanmaktadır.

Bu noktada Meclis'te temsil edilen tüm partilerin anti-Erdoğan ve anti-AK parti çizgisinde bloklaşması oldukça ilginçtir ve aslında önemli sorunlarla iç ve dış politik gelişmeler açısından anlamları tartışılabilir. Belki burada muhalefet partilerinin, AK Parti'yi iktidardan etmeye uğraşmalarının demokratik siyasetin bir gereği olduğu savunulabilir. Elhak doğrudur da. Ancak seçimlerde muhalefetin anti-Erdoğanlılıkta birleşmeleri tuhaf değil mi? Ya da CHP'li bir belediye başkanının HDP barajı geçince pilav dağıtması? Kendi partisi başarısız olurken, bunu ona yaptıran nedir? HDP'ye güzeleleme yapanları nasıl değerlendireceğiz?

Türkiye'nin en kırılgan noktalarından birisi de, ekonomidir. Son 30-40 yıl içerisinde bu bağlamda yaşanan serencama baktığımızda, ekonominin de Türkiye'ye dışardan nizam verilmesi için önemli araçlardan biri haline geldiğini gör-

mekteyiz. 70'lerde yaşanan ekonomik darboğazlar, 1994 ve 2001 yıllarında devalüasyon, ekonomik çalkantı, batık para, bankanın içini boşaltmalar ve yurtdışına giden paralar. Türkiye'de ekonomik kırılganlığın hala hassasiyetle takip edilmesi gereken bir mesele olduğuna inanmakla birlikte, 15 yıl öncesine göre daha iyi olduğu kanaatini taşıyorum. Bunu bana düşündürten birkaç gösterge var. Birincisi, Gezi Parkı olaylarından itibaren döviz üzerine dayanan ataklar. Bu ataklar seçimden bu yana iniş çıkışlarla tekrar denenmektedir. İkincisi, krizler çıkarılmaya çalışılmaktadır. Ancak hükümetin sıkı para politikası şimdilik bu ataklara dayanıyor görünmektedir. Fakat bu atakların tıpkı Ukrayna'daki gibi kadife devrimler oluşturmak üzere araçsallaştırılacağını akıldan çıkarmamak lazımdır. Özellikle seçimden sonra, görece dağılan istikrar ortamı kırılganlığı artırabilir. Türkiye buradan zorlanmaya hep devam edecektir. Çoğunlukla üretime değil, inşaat sektörü başta olmak üzere rant üzerinden piyasanın canlandırıldığı böyle bir ortam da kırılganlığı artırmaktadır.

Buraya kadar anlatılanlardan yola çıkarak Türkiye'de sıkışan fay hatları ya da kırılma noktalarını ortaya koymaya çalıştık. Bunlar; Ortadoğu'da yeni gelişmeler, etnik ve mezhebi farklılıkların bölgede yapılar/kantonlar oluşturulması şeklindeki küresel proje, bu yapılar üzerinden Ortadoğu'da bir kontrol oluşturma, bu projelere Türkiye'nin uyum sağlama(ma)sı, bölgede kürt varlığının geleceği, IŞİD terör örgütü, içeride farklılıklarla birlikte varolma, hakların ve adaletin tesisi, işsizlik, mülteci sorunu, ekonomik kırılganlıklar, PKK terörü. Dolayısıyla Türkiye çok yönlü ve çok boyutlu bir küresel kuşatma karşısında kalmaktadır ki, bunlar karşısında nasıl bir tutum alacaktır? Üstelik ümmet içerisinde bu tarihi misyona sahip ayakta kalmaya çalışan yegane müslüman ülke olarak bir referans noktasıdır. Bu da Türkiye'nin sağlıklı yürüyebilmesini bir zorunlu önkabul haline getirmektedir.

Yukarıda belirtilen maddeler muvacehesinde Türkiye'ye nizamata vermek ya da onu tökezletmek isteyenlerin bu noktaları manşette tutmaları söz konusu. Biz şu üç noktanın Türkiye'de bir revizyon açısından dikkat edilmesi gerektiği ka-

naatini taşımaktayız. Birincisi; PKK, HDP ve kürt meselesi. İkincisi, etnik ve mezhebi farklılıklar ve kimlikler açısından sosyal barışın sağlanması. Üçüncüsü, yolsuzlukların üzerine ciddi olarak gidilmesi. Dördüncüsü, IŞİD sorunuyla da bağlantılı olarak İslâm'la sağlıklı ilişkiler kurulması ve iyi İslâmi temsiller oluşturulması açısından sosyal, kültürel, eğitsel revizyonların yapılması. Şimdi bunları tek tek kısaca açmaya çalışalım.

PKK, HDP ve kürt kelimeleri girift ilişkiler ağını içinde barındırmaktadır. 1990'lı yıllar ve iki binlerin başında kırsal alandaki bölgesel çatışmaların ardından çözüm süreci ile birlikte çatışmaların durdurulması istendi. Çözüm sürecindeki iki temel yanlıştan biri, sadece PKK'nın muhatap alınması, bir diğeri ise hükümetin bu süreçte kendi ilkelerinin altını kuvvetle çizmemesidir. Hükümetin PKK yerine bölgenin kendi sosyal dinamikleri olan din adamları, aşiret liderleri, kanaat önderleri vb. muhatap alarak devam etmesi daha uygun bir politika olacaktı. İkincisi de, egemenlik, terörle ilgili kanunların takibi burada önem taşımaktaydı. PKK'nın bölgede mahkeme kurması, vergi toplaması, egemenlik kurmaya çalışması maalesef söz konusu olmuştur. Diğer yandan süreç, PKK'nın Türkiye'de gelecekteki savaş stratejisini uygulamak üzere harekete geçmek için kuvvetlenmesine de zaman tanımıştır. Şehirlerde ele geçirilen cephanelikler bunun göstergesidir.

İşte tam da bu nokta, PKK ve onun siyasi uzantılarının her bakımdan dış destekçilerini de gündeme getirmektedir. Küresel aktörlerin buraya yardım aktardıkları artık bilinen bir şeydir. Buna PYD'yi ve Türkiye'de PKK'nın diğer iç destekçilerini de eklediğimizde Türkiye'de bu meselenin çözümünün niçin zor olduğunu da anlayabiliriz. Diğer yandan PKK'nın gençlik örgütlenmesinin şehirlerde 7 Haziran seçimlerinden sonra açık ça-

tışmalara girmesi, özerk yönetim talepleri hangi stratejilerin orada işletilmeye çalışıldığını göstermektedir. Hükümet elbette PKK'ya karşı son derece sert tedbirlerle cevap verecektir. Fakat bunu yaparken kürd temsilinin sağlıklı yollardan olması nasıl sağlanacaktır? HDP burada iyi bir imtihan verememiştir. Öte yandan bölgede AK Parti'nin temsil düzeyi geçen seçimde oldukça düşmüştür. Dolayısıyla hükümetin bu sorunu halledebilmesinin bir yolu da dış siyasette etkin, dengeli ve teyakkuzlu bir politika izlemesidir. Kanaatimizce çözüm sürecinin tekrar uygulanması isabetli olmayacaktır. Yapılacak olan Türkiye'de yaşayan herkesin hak ve adalet içinde yaşamasını sağlayacak sosyal, siyasi, hukuki gelişmelerin kaydedilmesidir.

Bununla bağlantılı ikinci nokta, etnik ve mezhebi farklılıkların sorunlarını halledebilecek adımların atılması ve sosyal barışın sağlanmasıdır. Tüm bunlar mezhebi ve etnik unsurlara yeni bir dille yaklaşılmasını gerektirmektedir. Aslında toplumda farklı etnik ve mezhepten insanların birbirlerinden duygusal ve zihinsel kopuşları, ekonomik, sosyal ve kültürel sorunlarla derinleştirilmektedir. Varolan sorunlar, sözgelimi, PKK, HDP ve başka diğer etnik ve mezhebi örgütlerce, etnik, mezhebi bir bakış açısının içinde yeniden okunup tercüme edilerek manipülasyon yapılmaktadır; dolayısıyla etnik ve mezhebi bakış açısı ayrı kutuplar üretilerek çatıştırılmaktadır.

Bu çatışmaların teşvik edilmesi ve kutuplaştırılmasında, özellikle ekonomik, sosyal ve kültürel durum ile sorunlar ciddi roller oynamaktadırlar. Bir başka deyişle, etnik ve mezhebi aidiyet bu sorunlarla birleşince, rijit, çatışmacı bir söylem ve kutuplar ortaya çıkmaktadır. Bu açıdan yolsuzlukların önlenmesi, sınıflar arası paylaşım dengsizliklerinin giderilmesi, sorunların hallinde dikkat edilmesi gereken önceliklerdendir. Mahrumiyetler, bu etnik ve mezhebi aidiyetlerin bir çatışmaya dönüşmesini kolaylaştırmaktadır.

Fakat hem yukarıdan beri saydığımız temel problemler, hem de dördüncü faktör olarak olarak saydığımız IŞİD vb. terör örgütleri açısından üzerinde titizlikle çalışılması gereken meselenin İslâm olduğunu vurgulamalıyız. İslâm, Türkiye'yi

her bakımdan bütünleştirici bir öge olarak bir imkanı bize işaretlemektedir. Her şeyden önce İslâm, özellikle etnik ve marksist bir dille propagandaya maruz kalan kürd gençliği için, yolsuzlukların önlenmesi ve ahlak için, sağlıklı müslüman bir toplum için İslâm tarihin derinliklerinden gelen asli bir unsurdur. Diğer taraftan küresel siyasalar karşısında hem İslâm dünyasındaki çatışmaları önleyecek hem de küresel stratejileri zayıflatmak bakımından da altı çizilmesi gereken bir unsurdur.

Bazıları müslüman toplumların kendi aralarındaki mezhebi çatışmalarından yola çıkarak, İslâm'ın bizzat bir çatışma faktörü olduğu tezin-den hareket etmektedirler. Ancak bu tez, küresel stratejileri kuvvetlendirmektedir. Burada İslâm'ın sağlıklı algılanması ve temsillerinin oluşturulması ve kuvvetlendirilmesi önemlidir. IŞİD'in ortaya çıkmasında küresel aktörler kadar bölgenin parçalı ve güvensiz yapısı etkili olmaktadır. Gerçekte IŞİD mensuplarının İslâm'a dair bilgi, algı ve ufkü oldukça zayıftır. Özellikle IŞİD saldırılarının küresel aktörlerce teşviki, müslüman temsillerini zayıflatmak ve İslâm'ın çatışma unsuru olduğuna dair tezleri kuvvetlendirmek üzere kullanılmaktadır. Diğer ekonomik, sosyal ve kültürel faktörlerle birlikte, İslâm'a dair sağlıklı temsiller, hem Türkiye'de hem de İslâm dünyasında sorunlu yapılar üretmeye devam etmektedir. Son kerte-de, Ankara'daki saldırıların da, bu sorunlu yapılar üzerinden Türkiye'yi istikrarsızlaştırmak amacına matuf olarak dünyada hegemonyacı ülkeler ve aktörlerin eliyle gerçekleştirildiğinde kuşku yoktur. Bu aktörlerin Türkiye'de geçmiştekine benzer birçok oyunları sahneleyebileceği düşünülmelidir.

İşte tam da bu noktada Türkiye'nin güçlü durması, direnç noktalarını harekete geçirmesi önem taşımaktadır. Sorunu tek başına AK Parti olarak göstermeye çalışanlar hedef saptırmaktadırlar. Elbette AK Parti'nin sorunları vardır. Fakat Türkiye'nin tarihi misyonu ve dinamikleri elinden alınmakta, ülke kırılganlıkları üzerinden sorunlar yumağı haline getirilmekte, uzun vadede Irak ve Suriye'nin yaşadığı vasata sokulmaya çalışılmaktadır. Fakat önemli olan bu ülkeyi kendi vatani ve toprağı kabul edenlerin, dengeli siyaset ve dirençleridir.

HDP İttifakı, Sosyalist Birikim, Önleyici Şiddet

Devlet ve egemenlerle mücadele eden, ona “haddini bildiren” herkes bir şekilde sol hareketin “makbuliyet skalası”nda değer bulur. PKK eylemlerinin şiddete şiddetle karşılık verilmesi anlayışında oturduğu yer sosyalistler tarafından şimdilik bir karşılık bulmaz ama. PKK’nın yaptığı eylemler, HDP’nin PKK siyasetindeki yeri, Kürdistan, özerklik gibi konular solun “kısa vadeli” bakışına göre çok da mühim değildir. Şiddetin karşı şiddetle sınırlandırılması yeterli gelirken, karşı şiddetin amacı, kimliği üzerinde çok da düşünmemek gerekir.

Ercan YILDIRIM

30

Türkiye’de 2007 öncesinde siyasal hayatı belirleyen kavramlar arasında İslâmcılar söz konusu olduğunda irtica, gericilik ithamları yoğun olarak yapılır hatta siyasette bile bu kadim söylem dizayn aracı olarak kullanılırdı. 2007 sonrasında AK Parti’nin tek ba-

şına iktidar olma imkânını oylarını artırarak sürdürmesiyle söylem tarzı değişmeye bu “protokol ithamlar” siyasetten çekilmeye başladı. 2007 – 2011 arası bu açıdan bir fetret ve geçiş dönemidir. İslâmcıların AK Parti özelinde topluma etkili biçimde nüfuz edebildiği, ülkenin demokratik dönüşümünü gerçekleştirebilecek donanım, halk desteğine ve bilince sahip olduğu yolundaki düşünceler, sol – liberal – Gülen hareketi ittifakının sonucu olarak siyasetin temel gündemi ve dili haline gelmişti. Bu dönemde Recep Tayyip Erdoğan’ın parti ve ülke üzerindeki ağırlığının artmasına bağlı olarak onun için “güçlü” ifadesi “Kasımpaşalık” ile birlikte kullanılıyor; bu da genel olarak onun “otoriter” kimliğini ifade etmek için “şimdilik” yeterli geliyordu.

2011 yılında ülkenin yarısının Erdoğan üzerinde ittifak kurup, sol – liberal – Gülen hareketi birlikteliğinin dağıtılmasıyla ithamlar, eleştiriler, muhalefet tarzı ve aktörleri değişmeye başladı. Erdoğan’ın hâlâ demokratikleşmeyi gerçekleştirebilecek güç olması ne-

deniyle “diktatör” vurgusu doğmazken, Gezi Parkı olayları ve 17 – 25 Aralık darbe girişimine varan süreç sosyalistlerin, liberallerin, Gülen hareketinin “Erdoğan’sız AK Parti” çabaları, muhalefeti diktatör vurgusuna kaydırды. Artık, irtica tehlikesinden değil, ülkenin bir diktatörlüğe sürüklenmesinden söz edilebilirdi. İrtica ithamının millette hatta klasik CHP – Kemalist tabanda bile karşılığı olmayacağı anlaşılınca en az onun kadar etkili olan yeni bir dil ve anlayış geliştirildi. Ülkenin otoriterleştiği, şiddetin temel siyaset dili olduğu, baskı, yıldırma, yok etmenin Erdoğan’ın metoduna dönüştüğü görüşü muhalefetin yeni söylemi haline geldi. Bu süreçte sosyalistler, 1980 sonrasında siyasal hayata “vası”siz, koltuk değneksiz, ittifaksız girememelerini, millet nezdinde meşru-

iyet kazanabilmek için başka siyasal hareketlerin içinde “beyin” olarak yer alma çabalarını HDP üzerinden gerçekleştirme kararı aldı.

HDP: Milli Kimlikle Etnik, Gayrimüslim, Mezhep Hesaplaşması

Recep Tayyip Erdoğan’ın 2011 sonrasında sol – liberalleri tasfiye etmesinden sonra sosyalistler meşruiyetlerini siyasal alana taşımanın, siyasal hayatta ekinliklerini artırmanın yolu olarak, “ulus kimliği” kazanan, sekülerliği tescillen, “milli hayata” sosyalistlerden hatta gayrimüslimler ve “dış düşmanlar”dan bile daha düşman Kürt siyasetini belirledi. HDP sadece Kürtlerin değil Kemalizm başlığı altında kadim millet bağının, İslâm’ın, devletin, Türkiye’nin şu andaki toprak bütünlüğünün düşmanlığını yapan, etnik, gayrimüslim, mezhep unsurlarının toplanma merkezi haline geldi. Sosyalistlerin HDP desteği ne kapitalist dünya sistemine karşıtlıklarından ne de “Komünist ufuk”larından kaynaklanır; İsmet Özel’in dediği gibi “batılılaşmanın vicdan azabı olan” sol, “İslâm düşmanlığı”nı, millet hayatını diri tutan bağları yani her türlü “milli” değeri etkisizleştirmek, silmek, yok etmek ya da en azından siyasal hayatta varlık alanını daraltmaya dayanır. Sosyalistlerle birlikte her türlü marjinal grubun, LGBT’nin, çevrecilerin HDP üzerindeki ittifakı en elverişli siyasal topluluk olması, aşırı isteklilikleri, arzularındaki taşkınlık ve kontrolsüzlük, acelelikten doğan kullanışlılıkla ilgilidir.

HDP üzerinden, “milli” olana düşmanlığın siyasal argümanları belli başlı olarak, linç, şiddet, otorite, diktatörlük, baskı, sindirme kavramları eşliğindeki demokratik hakların kullanılamamasıdır. HDP ittifakının demokratik vurgusu, esasında her grubun, etnik, gayrimüslim, mezhep unsurunun kendi iddiaları çerçevesinde davranmaya dayalıdır.

Sosyalist kesimin sekte, marjinal, örgütçülerinin dışında entelektüel organlarıyla CHP gibi partilerde toparlananlar HDP ittifakını savunurken belirlenmiş söylemleri kullanır. HDP’nin bu ittifakın selameti için, BDP gibi HEP sonrasındaki kopuşu da ifade eden ve “Kürtçü” dili kullanan partilerden ayrılması gerektiği uyarısı zaman zaman yapılır. Birikim çevresi, CHP’den farklı olarak siyasetin içinden konuşmadığı için HDP’nin misyonu daha fazla ilgilenirler. Bu yüzden HDP’nin “rayından çıkması” şimdilik bu çevrelerin tekrar CHP’ye mahkûm kalmasına neden olacağı gibi “kazanımların” kaybedilmesine de yol açabilir.

Sosyalizmin 1980 sonrasındaki milliyetçilik eleştirisi aslında “millilik” eleştirisidir. *Birikim* çevresi 2011 sonrasındaki söylemiyle 90’larda yoğunlaştırdığı millilik eleştirisindeki argümanları İslâmcılara da taşır. “Devşirme sosyalistler” İslâmcıları Erdoğan üzerinden aynı kavramlarla “milliyetçi ve muhafazakâr tüm kesimin” tiranlaştığı genellemesiyle eleştirirler. Birikim çevresinin millilik ile linç yanyana tutma gayreti, milliliği Hegel’in tarihsel ilerlemeyi şiddetle bağdaştıran yorumu uyarınca eşitleme çabaları açık konuşmak gerekirse siyasal zeminde yerini bulduğu gibi, 2000’lerden sonra siyasal eleştiri tarzının unsurlarından biri oldu.

Sosyalistlerin, merkez medyanın iktidarı, Tayyip Erdoğan’ı ve milli devleti şiddet ve otoriterlik üzerinden yıpratma çabası, oryantalist etkinin yeni diliyle ilgilidir. Batının devlet mitosunu ve anlayışındaki hiyerarşinin gerektirdiği şiddet, bizdekinin kat kat fazlası olmasına, “devlet” kavramının kendiliğinden çıkan toparlayıcı ve düzenleyici vasfına karşın otomatikle bağlanmış şiddet temrinleri merkez üssün mühendislik bilgisiyle ilgilidir. Bu mühendislik şahikası gözünü karartmış bir kitlenin başına “beyaz sosyalistler” oluşan sosyalist beyinlerle onların işlerini gördürdükleri ikinci dereceden talepkâr Anadolu çocuğu sosyalistlerin söylem üretme faaliyeti eşliğinde yürümektedir.

Balibar’ın Çevirisi: Önleyici Şiddetten Entelektüel Şiddete

Birikim çevresinin “Balibarcı şiddet” vurgusu, millilik eleştirisinin merkezine yerleşir. Balibar’ın şiddetin karşısına yerleştirdiği medenilik alternatifi yine sosyalistlerde İslâmcılar kadar baskın bir söyleme dönüşür. İslâmcıların medeniyet algısından farklı olarak *Birikim* ve etrafındakiler medeniliği bir medeniyet tasavvuruyla özdeşleştirmezler de. Medenilik, Batı medeniyeti algısından, İslâmcıların medeniyet kurma azminden farklı olarak Halduncu bir insanlık ve insanlığın gelişkinliğiyle izah edilecek düzeydedir. İnsanlığın geldiği aşama, tarihin ilerlemesi, bu derece rafine bir kültür ve zaman içinde şiddetin bir siyasal dönüşüm ya da muhafazakârlık biçimi olması Birikimcilerin medenilik algısını oluşturur. Bu açıdan sosyalistler için zaten “medeniyet Batı”dır. Batı medeniyeti zaten yükselinmesi gereken aşama olduğu için, sosyalistlerin medenilik vurgusu da demokratikleşme kıstasları da eninde sonunda modernde düğümlenir. “Medeniyet kaybı” (Bora, 2011)

bu açıdan milliyetçilik ve faşist söylemler, millilik fetişizmi, devlet mitos, tarih efsanelerinin sonucunda bir gerilemeyi işaret eder. Cumhuriyet burada bir ölçü değildir. *Birikim*'le özdeş olanlar Cumhuriyet'in kurduğu devleti medeniyet kay-bından ayırmaz zaten. Etnik unsurlara, gayrimüslimlere ve farklı mezheplere karşı "sünni İslâm" bakış açısını koruyan Cumhuriyet modernleşmesi, devlet yapılanması "öncelikli" aşılması gereken durumdadır.

90'lardaki İslâmcı ittifakının altında Kemalist elit ve ilkelerin hırpalanmasında hatta aşılmasında "Müslüman meşruiyetini" kullanma hedefi vardı. Müslümanların Tek Parti düşmanlığı, Kemalist inkılaplara karşı tutumları, devletin ve "kamu"nun dışında tutulan iradeleri sosyalistlerin ilgi halesine yerleşmişti. Neoliberal İslâmcılığın etkili olduğu 2000'lerde Kemalizm'e ve inkılaplara karşı olmanın getirdiği bir takım "söküm" çalışmaları meyvesini verdi. 2011 sadece Sosyalistlerle ittifakın dağılması değil aynı zamanda "İslâmcıların sınırları"nı göstermesi bakımından da önemliydi. İslâmcılar, Müslümanlar elbette Kemalizm'e muhaliftir ama devletin varlığına, millet bağına, İstiklal Harbi ile kurulmuş 1. Meclis ruhuna, bu ruhun tarih ile birleştiğine inanıyordu. Kemalistlere kızmalarının altında yatan saiklerin başında da İstiklal Harbi ruhunun, 1. Meclis iradesinin "Cumhuriyetin İslâm devleti" tarzında kurulup, sonradan sekülerleştirildiği görüşüne dayanır.

Sosyalistler, 90'ların söyleminde karşılığını bulan, İslâmcıların Kızıl Elması haline gelen kamuda Müslüman varlığının aynı zamanda İslâmî bir gelişim olduğu bakış açısını keşfedip, değerlendirmeyi, bu savunma üzerinden İslâmcıları kendilerine bağlamayı başarmıştı. 2011'de kalınan yerden, tahkimatı dağılmış Türkiye'nin üzerine *Birikim* çevresi, sosyalistler ve etnik, gayrimüslim, mezhep unsurları eşliğinde HDP'yi saldı. Şiddet, öfke, diktatörlük, otoriteryanlık, katliam gibi kavramlar siyasal muhalefeti kurgularken HDP'nin varlığı bunun bedene kavuşmuş hali gibidir. *Birikim* çevresi Balibar'ın şiddet çeşitlemeleri üzerinden geliştirdikleri tezleri yine HDP ve onu destekleyen gazeteciler üzerinden yaygınlaştırırken, "şiddetin karşısında üretilen şiddeti şiddetten saymama" tavrını "direniş ve özgürleşme" kavramlarındaki romantizm ve hümanizmle beslerler. AK Parti ve Recep Tayyip Erdoğan üzerinden İslâmcılara yapılan yüksek debili sert eleştiri, esasında devletin millilik ile tanımlandığı kılcalla-

rındaki aslı donanımlarını ve bileşenleri de yıpratmaya yöneliktir. "Şiddetin şiddetle ortadan kaldırılması devrimciliğin aşkın tûmdengeli" olduğu için (Balibar, 2014, 26) Birikimciler şiddet kavramını, direniş ve özgürlük ile dengelemek, karşılamak taraftarıdır. Dolayısıyla HDP ile PKK arasındaki irtibatı yok sayma tavrı, özgürlük ve demokratik taleplilikle sağlanırken HDP'nin gücünü aldığı PKK'dan kendini ayırt etmeden gerçekleştirdiği siyaset biçimi sosyalistlerin, şiddetin şiddetle kapanması ilkesine ön ayak teşkil eder.

HDP İttifakı: PKK'nın Gözetiminde Düz Ovada Siyaset, Kürt Ulusu İnşası

Sosyalistlerin, HDP'de toparlanmış "millilik karşıtları"nın yöntemleri iki başlık taşır. Bir yanıla HDP "şiddetten arındırılmış" tamamen "düz ovada siyaset yapan" parti kimliğiyle savunulurken öteki taraftan Erdoğan'ın şahsında tecessüm eden "milliliğe" karşı geliştirilen her türlü mukavemet onaylanır.

HDP'yi savunmak bir yanıla "gücümüzü PYD ve YPG'den alıyoruz" sözünün de arkasında olmaktır. PKK'nın ve bölgedeki Kürt silahlı unsurlarının "terör örgütü" vasfından bir anda "özgürlükçü" gruplara dönüşmesi, Subcomandante, Che romantik gerilla kılıfına giydirilmesi, teröristlerin dağlarda yaşadıkları komünal hayatın, kedi besleyen, sempatik hobilere sahip bireyler olarak lanse edilmesi sosyalistlerle beraber bir zamanların "devletçi – faşist" merkez medyanın marifetiyledir. Merkez medyadaki bu hümanizme eklenen sosyalist dil, HDP'nin terör olaylarını sadece özgürlük değil aynı zamanda karikatürize eden tavrı "şiddet karşısında" her türlü yöntemin mubah olduğu yaklaşımına yanaşır.

HDP üzerinden terör olaylarını artırarak özgürlükçülük bahsine geçen sosyalistlerin yine Balibar'ın bahsini geçirdiği "direniş önemli ama asıl başkaldırı" gerekli görüşü (Balibar, 2014, 23) aynı zamanda "eşitler arasındaki mücadelede kararı şiddet verir" yaklaşımıyla desteklenir. Spinoza'nın "özgürleşmeyi direnişte köklendiren yol izleri" kuşkusuz "özgürlük düşmanlarına özgürlüğün yasaklanması" çabası, şiddet, linç, öfke, çatışma karşıtı görünüşlü Birikimciler için adeta "geçit"tir. Şiddet elbette berbat, kötü ve hatta "milliciler" in en önemli yöntemidir ama "şiddeti şiddetle kaldırmak doğa durumu" nun sonucudur.

Siyaset ve medenilik talebindeki naiflik şiddet taraftarlığının "bizi de zorluyor ama devlet"

noktasına gelmiş hali gibidir. Siyasetten umudunu kesenlerin şiddette duraklaması sadece siyasetin bitimini değil siyasetin hep bir “örtü” olarak kullanıldığını, araç haline getirildiğini gösterir. Gücünü PYD’den yani PKK’dan alan HDP için, HDP üzerinde toparlanan ittifak için siyaset hatta demokrasi talebi şiddetin üstünü örtmek, meşrulaştırmak içindir. Şiddet eninde sonunda onu yücelten kişilere, sisteme bir şekilde geri döner; bu açıdan HDP ittifakının psikolojik sınırını bu ilke oluşturur. Devletin, milli unsurların ellerindeki büyük şiddet araçları, asker ve polis varlığı kendisine “gerilla” olarak döner. Dolayısıyla şiddet sadece yıkıcı değil üretici ve yeniden yol açıcıdır. HDP’nin Türkiyelilik misyonu şiddetin açtığı yeniden üretim ve yeni yolların bir göstergesidir aynı zamanda. PKK’nın, HDP’nin eylemleri, gösterileri, yol kesmeleri, kimlik kontrolü yapmaları, kontrollerde sempatik türküler söyletmeleri, Ankara patlamasından bir gün önce kontrolü farkedince kaçmaya çalışan polisi hamile eşi ve üç yaşındaki çocuğu önünde infaz etmeleri, mahalle aralarında özerklik ilan etmeleri, derin çukurlar kazıp siper arkasından çatışmaları, 12 yaşındaki çocukların eline RPG’yi öldürülmeleri için verip sonrasında da “devlet çocuk öldürüyor” beklentileri hep, “önleyici karşı şiddet” fıkriyle ilgilidir. Devletin polis ve asker gücüne dayanması, sosyalistler için her türlü “karşı şiddet”i meşrulaştırır.

1980 sonrasında sol şiddet kendini örgütler üzerinden ve fakat sol olduğu sorgulanacak eylemlerle gösterdi. Bu bakımdan PKK sol şiddeti de üzerine aldı. Devlete, milli olana düşmanlığını PKK üzerinden vermenin kısa vadede, sol eylemlilik bağlamında bir karşılığı mutlaka var. Devlet ve egemenlerle mücadele eden, ona “haddini bildiren” herkes bir şekilde sol hareketin “makbuliyet skalası”nda değer bulur. PKK eylemlerinin şiddetle şiddetle karşılık verilmesi anlayışında oturduğu yer sosyalistler tarafından şimdilik bir karşılık bulmaz ama. PKK’nın yaptığı eylemler, HDP’nin PKK siyasetindeki yeri, Kürdistan, özerklik gibi konular solun “kısa vadeli” bakışına göre çok da mühim değildir. Şiddetin karşı şiddetle sınırlandırılması yeterli gelirken, karşı şiddetin amacı, kimliği üzerinde çok da düşünmemek gerekir.

Birikimciler zaten kadim devlet varlığının ve milli kimliğin “düşman üretme”, karşıtlık oluşturma, komplolara başvurma, dış tehdit algısıyla ve korkusuyla yaşatma üzerine genel bir eleştiri getirdikleri için PKK ve HDP’nin misyonu konusun-

daki yorumlara gözlerini kapamış durumdadır. PKK’nın ayrılıkçı, bölücü kimliği bulunmaz; HDP zaten Türkiye partisi olduğu için bunu engellemeye çalışan Türkiye ile entegrasyonu, toplum yaratmayı, çokluk oluşturmaya hedefleyen bir kimliktedir. “Bölünme paranoyası” kadim devlet refleksi olduğu gibi milli kimliğin, linç kültürünü uhdesinde yaşatan toplumu domine etme araçlarından biridir. Bu bakımdan asker ve polisin varlığı, sınırların korunması, devletin varlığını izhar ettirici her türlü uygulama antidemokratiktir.

Milliyetçiliğe, ırkçılığa karşı varoluş direnci gösteren sosyalizmin, PKK ve HDP üzerinden geliştirilen milliyetçiliğe ses etmemesi, milliyetçi şiddeti görmekten kaçınması, milliyetçi şiddeti sadece devlete endekslemesi işte bu “acil” ittifak, sınırlandırma, sonuç alma kaygısı yanında oportünist siyasallığın göstergesidir. Sosyalist oportünizm, “beyaz kimlikler”le birleşince örgütçülüğü, “yandaş şiddeti”, hatta milliyetçiliği bile sempatik kılabilir. PKK’nın, HDP’nin Kürt kimliğinden milliyetçilik, milliyetçi şiddet kurma, daha da ilerisinde bir ulus kimliği yaratma çabasının en büyük desteğini sosyalistler, Birikimciler verir. Kürt ulusunun hatta ulusçuluğunun sıkıştığı dönemde yardımına sosyalistler yetişti.

Hâkim Millet, Diktatör Tayyip, Milli Kimliğe Düşmanlık

Birikim’in, sosyalistlerin geniş bir ittifak halinde HDP’yi desteklemelerinin en büyük nedeni, 2011’den sonra AK Parti ile araları açılan, Recep Tayyip Erdoğan tarafından dışlanan kesimlerin kendilerini yeni bir merkezde toplama ihtiyacıdır.

Murat Belge *Birikim*’in internet sitesinde yayınlanan “HDP’nin Önündeki Yol” yazısında HDP’yi AK Parti karşıtlığına oturtur. HDP’yi iktidar olacaklarından dolayı değil, demokratik talepleri dile getirdiklerinden desteklediklerini söyleyen Belge, HEP deneyimini anlattıktan sonra, partiye aba altından sopa göstererek, Kürtçülüğü öne çıkararak ittifak dışı davranması ya da ittifakı kendi amaçları etrafında kullanmaya kalkması yani “demokratik hedefler”in dışına çıkması durumunda sonlarının kanlı bıçaklı olacağı yani HDP projesinin bitirilerek PKK ile Kürt siyasetini başa bırakacakları mesajını verir. Bu açıdan Birikimcilerin millettten anladığı da demokratik haklar dediği husus da esasında son derece modern ve sözleşmeye dayalı mukavele demokrasisidir. Ömer Laçiner *Bir Milletimiz Var mı Artık* yazısın-

da ise HDP'nin ve Kürt siyasetinin de talep ettiği eşit yurttaşlığı millet varlığıyla eşitler. Millet kavramını o derece hoyrat ve bağlamından düşürerek basitleştirmeye çalışır ki Laçiner, Ankara patlaması sonrasındaki durum için artık bir millettten değil her grubun kendi grup çıkarlarından, dolayısıyla AK Parti'nin, Erdoğan'ın kendi milletinden bahsedilebileceğini belirtir.

Birikimcilerin HDP'yi destekleme nedeni olarak gösterdikleri "tıknafes haline gelen politikayı" rahatlatma fikri de eninde sonunda Süruç ve Ankara patlamalarına, belki bunun daha da ötesine geçerek özerklik ilanlarına, mahalleleri gettolaştırmanın ötesinde özerkleştirme çabalarına kadar gider. Birikimcilerin özerklik ilanları konusuna hiç değinmemesi bu siyaset usulünün bir sonucu olabilir. Esasında Murat Belge, *Başkanlık Sisteminin Tarihi, Tayyip Erdoğan'ın Özlemi* yazısında özerklik olmasa bile başkanlık sistemi talebinin etrafında federalizm konusuna değinerek, ABD tarzı bir federalizmi kendilerinin istediği fakat Erdoğan'ın reddettiğini vurgulayarak, onun otoriter bir blok oluşturma amacını hissettikleri için Başkanlık sistemine karşı çıktıklarını vurgulaması bir anlamda savunma ve mesaj kaygısı taşır. Erdoğan'ın başkanlık sistemi eğer gerçekten bir federalizm getirecek olsa en başta sosyalistler, desteklerini saklamadan açıkça ilan edeceklerdir. Belge, antagonist siyasetle ilgili yazılarında uzlaşmaz çelişkilerle yürüyen metodun radikal demokrasi talebini desteklerken esasında hasımla düşman arasındaki siyasal farklılığın taraflarına değinerek, sadece AK Parti ve Erdoğan'a değil milli olan her türlü yönelime önce hasım sonra düşman olma tercihinde bulunur. Bu açıdan 7 Haziran seçimlerinden sonra terör olaylarını basturmaya çalışan devlet varlığını sertçe eleştiren sosyalistler özellikle Birikim çevresi, ailelerinin hatta çocukların yanında infaz edilen devlet görevlileri, PKK ve HDP muhalifi bölge insanı için bu hümanizmden, romantik duygudaşıhtan, insanlıktan, gençlikten, gelecek umutlarından bahsetmezler.

Terör olaylarından ölenlerin ilgi alanına girmemesi onların Schmittçi düşmanlık algısının bile ötesine geçtiklerini gösterir.

HDP ittifakının, etnik, gayrimüslim, mezhep birlikteliğiyle her türlü marjinallerle, sosyalistlerin 7 Haziran sonrasında kazandıkları mevzileri tahkim etmeleri 1 Kasım seçimlerine bağlı. Ömer Laçiner, "HDP'nin Gelecek Seçimi"nde HDP'nin 7 Haziran'da barajı geçmesiyle birlikte "milli – dini

kimliksel özelliklere dayalı statükonun yeni muhafızı AKP'nin o statükoyla çıktığı"nü savunurken, 1 Kasım bunun daha ilerisi olacağı vurgusunu yapar.

Kürt siyaseti, PKK ve HDP'nin varlığı iki yönüyle mümkündür. İlki Kürt devleti kurmak, ikincisi bölgedeki ulus devletler ötesi toplumsal ve siyasal yeni yönelimlerde sosyalizmin başını çektiği oluşumlara kapı aralamak. Her ne kadar Laçiner, HDP'den, dünya sisteminin Ortadoğu dizaynından hatta IŞİD üzerinden kurgulanan yeni siyasal yapıdan nemalanacak bir sosyalizm tahayyülü geliştirse de şimdilik HDP'ye değil, HDP'nin dayandığı PKK'nın şiddetine, terörüne mecburdur.

Birikim yazarları Tanıl Bora, Ahmet İnsel'in dile getirdiği gibi mesele sadece demokratik hatta sosyalist bir yönelim değil, "milli devlet ideolojisi"nin varlığıdır. (İnsel, 2014, 47) Milli devleti ifade etmek, milli devlet kavramının neyi karşıladığını aktarabilmek için öncelikle Birikimcilerin neye düşmanlık ettiği, hangi konuda muhalefet yürüttüklerini görmek gerek. İnsel milli devletin varlığını geriye doğru götürerek "Sünniliğin doğuşu"na gider ve Osmanlı üzerinden Anadolu topraklarındaki Sünni İslâm'ın milliliğin ilk kaynağı olduğunu dile getirir. Bir başka husus da büyük oranda Kemalistlerin formüle ettiği etnik hatta ırkçı yoruma açık Türk kavramının milliliği yansıtan boyutudur. İnsel, Tayyip Erdoğan'ın da sık sık vurguladığı tek bayrak, tek vatan, tek millet, tek devlet formülünü reddederken Birikimcilerin tüm karşıtlığının bu tamlamaya olduğunu çok net gösterir. İnsel aslında Erdoğan'ın buna tek din ve tek dili de eklediğini vurgulayarak kendi karşıtlıklarının unsurlarını da detaylandırır. (İnsel, 2014, 47)

Birikim ile HDP – PKK'nın birleştiği nokta Türk ve İslâm düşmanlığıdır. Dolayısıyla buna gayrimüslim talepler de girer. Bütün bunlardan sonra dil, din, bayrak, vatan, millet, devlet kavramları bu ittifakın ana hedefidir. Dolayısıyla bu altı kavrama HDP ve PKK'nın muhalefeti, "bölücü" zihniyeti sosyalistlerde de net biçimde görülür. Sosyalistlerin demokratik talep vurgusu bütününü "eşit temsili" değil, ittifaka dâhil olanların kendi "yaşam alanı"nı kurmasıdır. Bu açıdan "milleti hâkime" kavramı aslında eşit yurttaşlık için bir gerekçe oluşturmaz tam tersine Türk varlığının ortadan kaldırılmasına yöneliktir.

Siyasete, Tayyip Erdoğan'a Entelektüel ve Freudyen Çözümleme: Çok Dayak Yediği İçin Diktatör

2013 yılından sonra sadece Türkiye'deki Gülen hareketi, sosyalistler, Geziciler, milliyetçiler değil aynı zamanda Batı kamuoyu da Erdoğan'ı yıpratmaya yönelik, Tayyip Erdoğansız bir AK Parti için harekete geçti. Burada kullanılan yegâne söylem onun diktatörlüğü idi. Diktatörlük Ahmet İnsel'in "Tayyip Erdoğan Diktatör müdür?", yazısında dile getirildiği gibi sandığa, demokratik yöneline engel değildir. Halkın seçimiyle de diktatörlük ihdas edilebilir. Mesele, "kararları bir kişinin" alması, dikte etmesindedir. Erdoğan'ın bu gücü, sözünü dinletebilme yeteneği, tüm muhalefete gayri demokratik girişimlere rağmen hala "dikte edebilme"yi başarması, muhalefetin artık "beka" sorunu haline gelmiştir.

Birikimciler gibi milliyetçiler ve başka siyasal oluşumlar ondaki güçten aşırı etkilendikleri için, onu güçten düşürmeyi adeta bir onur meselesine dönüştürür. Yüzde 52'lik oy bile millet meşruiyetini getirmemiş tam tersine "güç kompleksi" bu ittifakı şiddete, hayale, ütopyaya, gerçeklikten kopmaya itmiştir. Sürekli zayıf karakterli, sürekli etkilenebilen ve yanlış kararlar veren liderlere sahne olan siyasi hayattan, "kendileri gibi beyaz ve entelektüel olmayan" bir "Kasımpaşalı"nın çıkıp yıllarca iktidarda kalması; öyle ki siyasete yön vermesi, konuşmadığı zaman bile muhalefeti kilitleyebilmesi "orantısız ve soft şiddet" olarak görülme-ye başladı.

Benzer psikolojik okumayı Tanıl Bora "Recep Tayyip Erdoğan'ın Politik Dilinde Samimiyet", Murat Belge'nin "Erdoğan'ın Kendine Dönüşü", Ahmet İnsel'in "Tayyip Erdoğan Çocukluğunda Şiddete Maruz Kalmasaydı" yazılarında denerlerken Balibar'ın "şiddet uygulama tehdidinde bulunanlar öncelikle şiddete maruz kalanlardır" (Balibar, 2014, 20) fikrinden kalkarlar. Bu yazarlar Erdoğan'ın diktatörlüğünü sadece İslâmcılığına değil aynı zamanda Freudyen derin okumalarla çocukluğuna giderek keşfetmeye çalışır, onun küçükken babasından, öğretmenlerinden şiddet gördüğü için sert karakterli, diktatör olduğu teşhisinde buluşurlar.

Erdoğan'ın varlığının oluşturduğu rahatsızlık Türkiye'de yeni bir siyasal dilin, siyasi ittifakların, söylemin oluşmasına neden olmuştur. Gezi olaylarından, 17 – 25 Aralık sürecine kadar farklı sokak olayları, örgütlü önleyici şiddet çalışma-

larına rağmen Erdoğan'ın yerinde kalması, sosyalist hareketin sosyalizmden önce Türk siyasi hayatını çözmeye yöneltmiştir. Esasında sosyalistlerin de içinde olduğu başını dünya sisteminin kapitalist ağır burjuvasının çektiği blok "Erdoğansız AK Parti"yi talep ederken, şaşkınlığın, hayal kırıklığının, gerçeklikten kopmanın getirdiği hayalciğin nedeni AK Parti'nin "geçici olduğuna yönelik umutların" her geçen gün sönmesidir. (İnsel, 2014, 43)

Kapitalizm ve dünya sistemi eleştirisi yapmayan, yapamayan solun öncelikle aktüalite üzerinden bir tasarım geliştirme ve aktüel dizayn etme fikri hiçbir zaman bir ileri aşamaya "Komünist ufuk" oluşturma sürecine evrilmemiştir. Sosyalizm bugün artık sosyalist tahayyülden, tezlerden çok etnik, gayrimüslim, mezhep talepleri uyarınca Türkiye'nin, millet varlığının ayrıştırılmasıyla meşguldür.

7 Haziran 2015 seçimlerinden sonra terörle mücadele kapsamında yürütülen operasyonların yanısıra Suroç ve Ankara patlamaları, "önleyici şiddet" açısından önemli göstergeler sunar. HDP ittifakının kutsallığı, davanın yüce hedefler içermesi elbette siyaseti dönüştürmek, siyaseti şiddetten arındırmak değil amaç HDP ittifakına giren tüm grupların, grup amaçlarını karşılamak olunca bu "demokratik haklar" için "kurban" veremeyi beraberinde getirebiliyor. Kurban olmak, kurban vermek, şiddeti kullanan devletin, milli yapının karşısında varlık göstermek açısından önemlidir. Ankara patlaması bu bakımdan önemli içerikler sunar. Fakat *Birikim*'in internet sitesinde görüldüğü gibi, şiddet karşısında önleyici şiddete götürecek ruh hali, romantik dil, tehdit, intikam, öç içerir. "Burası yaşanmaz oldu, kalkıp gidelim" türünden çıkışlara, "Nereye gidiyoruz burası bizim vatanımız" sesleri yükselir. Bu patlamalardan sonra yazılan intikam içerikli yazılarda, "aklımızla alay ediyorlar" söylemi, "yasımızı tutmaya izin vermiyorlar", "yasımızı tutup öfkemizi koruyalım" kanaatleri, her yazıdan sonra mutlaka bir tehditle bitirilir.

PKK ve HDP gibi Sosyalistler de, her eylemden, ölümden sonra, "barış güvercini" uçurarak şiddeti şiddetle, suçla suçla, suçla romantizmle kapmamayı öğrendiler.

Kitabiyat

- Balibar, Etienne (2014) *Şiddet ve Medenilik*. İletişim Yayınları.
Bora, Tanıl (2011) *Medeniyet Kaybı*. Birikim Yayınları.
İnsel, Ahmet (2014) "Otoritarizm ve Şiddet: İblisleri Karşısında Türkiye". *Şiddet, Siyaset ve Medenilik*. İletişim Yayınları.

Sosyalistlerin Modus Operandi'sini Ankara Katliamı ve HDP Üzerinden Okumak

10 Ekim 2015 tarihinde Ankara'da meydana gelen patlama ve kaybettiğimiz 102 vatandaşımız maalesef yine iç siyasetin kör dövüş malzemesi haline getirildi. Özellikle Türk solunun hemen her yerde bu olayı kullanarak kavgayı sahaya taşıma arzusu ise net görülebilir oldu. Türk solu, geçmiş yıllardaki tecrübelerinden bilmektedir ki, Arendt'çi bağlamda kamu düzenini ortadan kaldıracak en önemli unsur şiddettir. Arendt, kamusal alanda ortaya çıkacak şiddetin daha toplumsal ve kolektif olacağını belirtmiştir.

Âdem PALABIYIK

36

Bazı alışkanlıklar üzerinden uzun zaman geçse de maalesef değişmiyor ya da değişmiyor. Hâlbuki sosyolojinin temel teorilerinin çoğu toplumsal değişme üzerinden tanımlanmakta ve analiz edilmektedir. O halde değişmeyen toplumsal kesimler ve değişmeyen sosyolojiler,

sosyolojinin bile ilgilenmediği konular arasında yavaş yavaş yerini almaya mahkûm olacaktır. Ülkemizde ise yıllardır değişmeyen ya da değişmeyi bir türlü beceremeyen bir sınıf, olgu, toplumsal kesim, toplumsal taban gibi isimlendiremediğimiz bir kesim; Türk solu tüm bileşenleriyle hâlâ eski alışkanlıklarını koruyarak varlığını sürdürmektedir. Anadolu topraklarının mayasına ters bir toplumsal gerçekliğe sahip olan, gelişmenin ve değişimin sadece kendilerinden gerçekleşebileceğine inanan, sahip oldukları kavramsal çerçeve sayesinde bilimsel açıdan tek geçerliliğinin kendi geçerliliklerinin olduğunu zanneden epistemik bir cemaatten bahsediyoruz. Yıllardır devletten almak istedikleri intikamı Kürt siyaseti

üzerinden kapatmaya çalışan, muhafazakâr kesimlerin toplumsal tasarımıdaki başarılarını hazmedemediği için salyaly ağızlarla hayal ettikleri tasarımları gerçekleştirenlere laf atan, olmadı burun kıvrıp küçümseyen ajitasyona yatkın bir çevre bunlar. İdeolojik bağlamda karşı-

laştıkları teorik eksikliklerini tarihsel süreci didik didik ederek tamamlamaya çalışan ve şu an hayatta kalabilmenin tek şartı olarak gördükleri ama geçmişte vatandaş bile kabul etmekten imtina ettikleri Kürtlerin siyasi hareketinin son partisi olan HDP'ye sığınan Türk Sol'u, alışıldık tavırlarından [Modus Operandi] vazgeçmemeye devam etmektedir¹.

HDP'ü Bekleyen Tehlike

10 Ekim 2015 tarihinde Ankara'da meydana gelen patlama ve kaybettiğimiz 102 vatandaşımız maalesef yine iç siyasetin kör dövüş malzemesi haline getirildi. Bunu siyasete dâhil edenlerin

maksadının ne olduğu aşikâr olmasına rağmen, özellikle Türk solunun hemen her yerde bu olayı kullanarak kavgayı sahaya taşıma arzusu ise net görülebilir oldu. Türk solu, geçmiş yıllardaki tecrübelerinden bilmektedir ki, Arendt'çi bağlamda kamu düzenini ortadan kaldıracabilecek en önemli unsur şiddettir. Arendt, kamusal alanda ortaya çıkacak şiddetin daha toplumsal ve kolektif olacağını belirtmiştir (Arendt, 2014). Arendt'in bu söylemi, Türk solu tarafından bizzat uygulanır hale getirilmeye çalışılmaktadır. İslâm ile alakalı güçsüz, köksüz ve zayıf teorileri sebebiyle "işittik ve itaat ettik" ayetinden bile potansiyel şiddet vurgusunu çıkarmaktadırlar, hâlbuki Allah yüz küsur ayetinde "akletmiyor musunuz?" diye sormuştur. Tabîî dogmanın tartışıldığı yerde aklın sorgulanmasını anlayamayacak kadar gözü körleşmiş bir sol cenah ile karşı karşıya kalınca, sahip oldukları ideolojik parçalanmış sendromunu daha iyi anlayabilmekteyiz. İşte bu zafiyetten dolayı olsa gerek Türk solunun kendi gücü, şiddeti kamusal alana çekmeye yetmediği için maalesef buna Kürt siyasetini aracı etmeye çalışmaktadırlar.

Daha birkaç yıl önce Kürt siyasî hareketlerine oldukça mesafeli olan, onları sadece bölücü terörün bir parçası olarak gören ve meşruiyet açısından hiçbir zaman kabul etmedikleri Kürt siyasî hareketlerini, şimdi sırf AK Parti'ye ve cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a muhalif olma adına ölesiye desteklemektedirler. HDP'nin, siyasî seçim ve başarısını arttırma amacından dolayı her kesime açık olduğu ve bunu 'Türkiyelileşme' adı altında gerçekleştirdiği bilindiği için, Türk solu da kendine araçsal bir aygıt olarak HDP'yi seçmiş görünmektedir. HDP, bir siyasî parti olarak tabîî ki Türkiye'deki bütün kesimlere hitap etmek ve siyasal bağlamda tüm halkların savunusunu dile getirmek zorundadır. Çünkü HDP'nin geldiği tarihsel koşullar bunu gerektirmektedir. Yıllardır devam eden bedel siyaseti HDP ile sona ermiş, artık bedel yerine Kürtlerin geleceğine yönelik pozitif adımlar atma siyasetine geçilmiştir lakin HDP'ye musallat olan ve rejimle hesaplarını geleceğe taşıyan kesimler, Kürtleri, kendi sorunları için ön saflara itmeye çalışmaktadırlar. HDP için bu oldukça ciddi bir sorun teşkil etmektedir, çünkü böyle giderse HDP artık Kürt siyasî hareketinin değil, parti içinde etkin olan siyasî grupların temsilciliğini yapacaktır.

Türk solunun kendi gücü, şiddeti kamusal alana çekmeye yetmediği için maalesef buna Kürt siyasetini aracı etmeye çalışmaktadırlar. Daha birkaç yıl önce Kürt siyasî hareketlerine oldukça mesafeli olan, onları sadece bölücü terörün bir parçası olarak gören ve meşruiyet açısından hiçbir zaman kabul etmedikleri Kürt siyasî hareketlerini, şimdi sırf AK Parti'ye ve cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a muhalif olma adına ölesiye desteklemektedirler.

Yaklaşık kırk yıldır türlü gaileler altında ezilen bir toplumsal kesimin temsilciliğini zaman içerisinde en iyi koşullar altında yapma şansı bulmuş bir Kürt siyasî partisi, şimdi üzümler ifade etmeliyim ki, kendi davasından uzaklaşmakta ve kendisini destekleyen ve ülke ile kan davası güden kesimlerin sözcülüğünü yapar konuma gelmiştir. Toplumun ezilmiş kesimlerinin temsilciliğini yapmak tabîî ki HDP'nin kendi vizyonu için tutarlı bir konuma sahiptir ve buna kimsenin de itirazı yoktur. Lakin Türk solu ve benzeri toplumsal kesimlerin, Erdoğan düşmanlığını HDP'nin karışısına dikmeleri, Kürtleri Erdoğan düşmanı gibi nitelendirmeleri ya da seküler bir yaşam biçiminin Kürtlere entegre edilme çabaları, HDP'ye gönül veren Kürtleri de ister istemez sorunlu konuma getirecektir. Hâlbuki Kürt siyasetinin kendi sosyolojisi mevcuttur ve bu sosyolojinin nasıl şekilleneceği HDP'ye bağlıdır. Eğer HDP, Türk solu ve benzeri sorunlu tabanları kendisine başlangıç noktası kabul ederse, kendisine oy verenleri de aynı hesap içine katacaktır ve böylelikle HDP taraftarları hiç istemeden sistemi düşman kabul eden hınçlı bir siyaset güdecektir. Hâlbuki HDP'nin kendi sivil toplum kuruluşları, düşünce dernekleri ve siyasal kurumları mevcuttur, bu mevcudiyetler HDP'nin güçlü olmasındaki en mühim sebeplerdir. Kendi entelektüeli varken, kendi siyasal literatürü mevcutken ve siyasal tabanı hiç olmadığı kadar güçlüyken, HDP'nin neden kendisine zarar verebilecek düşünsel yaklaşımları tercih ettiği oldukça düşündürücüdür.

Türk Solunun Ankara Olayı ile HDP'yi Ajite Etmesi

Türk solunun şiddeti toplumsallaştırma çabasının altında işte bu gerçek yatmaktadır. HDP üzerinden farklı maksatların aracı kılınmaya çalışılan şiddet, böylelikle toplumsal hayatın bir parçası haline getirilmek istenmektedir. Ankara olayında sol cenahın asıl çabası da budur; HDP'yi, Türk solunun siyasal hayatını canlandırma için araçsallaştırmak. Bu araçsallaştırma, HDP üzerinden, Türk solunun kendi siyasal düşüncesini entegre etme çabasını taşımaktadır. Geçmiş yıllarda güç kaybetmiş siyasal taban, bugün iktidar karşısında en güçlü siyasal tabanın yanında işte bu yüzden yer almaktadır. Burada asıl üzücü olan ise HDP'nin bu siyasallaştırma çabalarına eşlik etmesidir. Bu eşlik etme HDP için ciddi bir tehlike doğurabilir çünkü Kürt sosyolojisi tarihsel koşullar açısından Türk solu ile hiçbir anlamda benzerlik göstermemektedir. Örneğin, sekülerleşmenin Kürt tarihinde hiçbir zaman yeri olmamıştır ama Türk solu heveslileri bu kavramı, Kürt tarihine ve toplumuna son kırk yılda entegre etmeyi başarmıştır. Türk solunun seksenli yıllarda yaşadığı çöküş ve bunalım da yaklaşık kırk yıllık bir maziye sahiptir. Dolayısıyla solun yaşadığı bunalımlar, yaklaşık kırk yıldır Kürtler üzerinden

Selahattin Demirtaş

hayatta tutulmaya ve şimdi de HDP üzerinden yeniden dillendirilmeye çalışılmaktadır. Bu kanımızca soğuk savaş dönemi getirisidir ve Arendt'çi bağlamda savaş sonrası yeni bir toplumsal örgütlenmenin de ön koşuludur. İktidarın, Foucault'cu anlamda geçmişten beri her yerde olma çabası (Foucault, 2014) günümüzde daha belirgin hale geldiği için solun tahammül sınırları, Kürt siyaseti üzerinden patlak vermektedir. Özellikle medya kuruluşları takip edildiği zaman sol tandanslı kesimlerin, HDP'ye verdiği desteğin altında işte bu gerçeklik yatmaktadır. Ankara olayının sol kesimlerde tartışılması ve önemli bir sorun olarak kamuoyuna HDP aracılığı ile sunulmasının altındaki gerçeklik de budur.

HDP, bu açıdan farklı siyasî toplumsal kesimlerin bütünleştiği bir siyasi parti haline gelmiştir ve bu iyi bir gelişmedir ama bu toplumsal kesimlerin HDP'yi sistem karşısına düşman olarak sunma çabaları, HDP'ye oy veren Kürtlerin geleceğini tehdit etmektedir. Ankara olayında yine Alevilerin, kendi problemlerini HDP'yi araçsallaştırarak anlatma çabası, HDP'yi sorunsallaştırma çabasıdır. HDP'nin kendi toplumsal geçmişine ait olmayan sorunların, HDP'nin sorunu gibi gösterilmesi yine aynı açıdan HDP'yi sistem karşıtı hareketlerin birleşme merkezi olarak göstermekten başka bir tutum değildir. Özellikle Türk solunun HDP için biçimlendirdiği 'Türkiyelileşme' söylemi, Kürtler için oldukça sorunludur, çünkü Türkiyelileşmek, sadece Türk siyasetine dâhil olmak değil aslında Kürt siyasetinin tabanını terk etmeye kadar ilerleyebilecek bir siyasî süreci oluşturabilecektir. "Seni başkan yaptırmayacağız!" söylemi ile siyasi propagandasına başlayan HDP'nin çözüm süreci devam ederken hiçbir sorunu olmadığı cumhurbaşkanı Erdoğan ile

Türkiye'nin başına gelen, iç sebeplerden çok dış politika ile alakalıdır. Özellikle Suriye olayı ve Türkiye'nin Ortadoğu politikası, bu sorunun görünen yüzüdür. Suriye politikası, Türkiye'nin Ortadoğu'da bir güç olup olamayacağını belirleyecektir. Bu açıdan Türkiye'nin Suriye'den vazgeçebilmesi mümkün değildir. Suriye'nin kaderine terk edilmesi, Türkiye'nin yalnızlaşması ve Ortadoğu'da etkisiz bir aktör olması anlamına gelecektir. ABD ve Rusya'nın, sözün gelişi bizim topraklarımızda yapacağı savaş da bu açıdan bizi ilgilendirmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin Suriye politikası, küresel güç olup olamamanın neticesini belirleyecektir.

birdenbire kan davası gütmesi, işte bu bağlamda açıklanabilir. Türkiyelileşmek demek “seni başkan yaptırmayacağız!” sorunsalı ile özdeştir ama bu sorunsallaştırma HDP’ye değil açıkçası Türk soluna ait görünmektedir. Çünkü Kürtler, HDP ile çevresinde dolaştıkları merkez siyasetine dâhil olma arzusu gütmektedirler ama Türk solu bunun tan tersi bir tutumu HDP’ye yakıştırarak, HDP’nin siyasetinin taşrada kalmasına sebep olmaktadır.

Ankara Patlaması ve Ardındaki Sebeplere Bakış

Ankara’daki patlamanın bizim bilmediğimiz birden fazla sebebi mevcuttur. Bu sebepler, insanların huzuru kaçırmış, psikolojilerini bozmuş hatta artık kalabalıkların olduğu her yer tedirginlik üreten mekânlara dönüşmüştür. Öğrencilerin üniversitelerine ya da eğitim kurumlarına gitmek için kullandığı toplu taşıma araçları dahi bazen tedirginliğin yuvası haline gelmiştir. Bu sebeplerden dolayı bir muhatap arama ihtiyacı, Arendt’çi anlamda olması gerektir. Çünkü devlet vatandaşların güvende olmasını sağlayabilecek tek unsurdur. Devlet, nasıl ki şiddeti kullanabilen tek meşru otorite olabiliyorsa, güveni sağlayabilecek tek meşru otorite de yine devletin kendisidir. Buradaki kavga ise bu olgunun üzerinden değil, Türk solunun devletin ciddi sorgulamalara muhatap olduğu ve Foucault’cu bağlamda iktidarını hissettirdiği dönemde yeniden otoritesini oluşturma çabasıdır. Hâlbuki Türkiye’nin başına gelen iç sebeplerden çok dış politika ile alakalıdır. Özellikle Suriye olayı ve Türkiye’nin Ortadoğu politikası, bu sorunun görünen yüzüdür. Suriye politikası, Türkiye’nin Ortadoğu’da bir güç olup olamayacağını belirleyecektir. Bu açıdan Türkiye’nin Suriye’den vazgeçebilmesi mümkün değildir. Suriye’nin kaderine terk edilmesi, Türkiye’nin yalnızlaşması ve Ortadoğu’da etkisiz bir aktör olması anlamına gelecektir. ABD ve Rusya’nın, sözün gelişi bizim topraklarımızda yapacağı savaş da bu açıdan bizi ilgilendirmektedir. Dolayısıyla Türkiye’nin Suriye politikası, küresel güç olup olamamanın neticesini belirleyecektir.

İşte Türkiye’nin başına son dönemlerde gelen negatif vakalar, Türkiye’nin önemli, söz sahibi ve vazgeçilemez bir devlet olma çabasına veri-

len cevaplardır. Türkiye ne kadar oyun kuran bir ülke olma çabasına girerse, o kadar sert tutumlarla karşılaşacaktır. İşte Ankara olayının arkasında yatan asıl sebep budur; pasif bir Türkiye’den aktif bir Türkiye’ye geçiş birilerini rahatsız etmiş gibi görünmektedir. Bu aşamada Türkiye’nin yapması gereken ise Kürtlerin güvenini kazanarak, onları Türk solu gibi geçmişle kan davası olan kesimlere bırakmaması olacaktır. Tabi ki yapılan hatalar olacaktır ve bu hatalar bazen telafisi mümkün olmayan safhalara erişecektir lakin sisteme dahil olmaya çalışan kesimlere kucak açarak, onları insafsızların insafına terk etmemek, toplumsal barış ve huzurun sağlanması anlamında oldukça önemlidir. İşte bu aşamada çözüm sürecinin yeniden başlaması, Türk solunun siyasallaşmak için araçsallaştırdığı HDP’yi de sorunlu toplumsal tabanlardan uzaklaştıracaktır. O halde öncelikle;

- Çözüm sürecinin net ve şeffaf bir tanımı yeniden yapılmalıdır ve bu tanım şu olguları içermelidir: Çözüm süreci, Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu bölgesindeki çatışmasızlık ortamını sağlamak, burada yaşayan Kürt vatandaşlarımız ile birlikte diğer etnik kökenli vatandaşlarımızın refahını ve huzurunu korumak ve bunun için devletin kamusal alandaki etkin tavrını geliştirerek sosyal politikalara önem vermek ve de resmi ideolojinin her olumsuzlukta hortlayan tavrını, halkın refleksi karşısında törpülemek.

- Çözüm sürecinin tanımlanmasıyla birlikte sürecin taraflarını belirlemek en sağlıklı metod olacaktır. Sürecin tarafları sadece PKK ve devlet değil, bölgedeki eşraf sahibi kişiler, medreseler ve medrese yöneticileri (Şeyh, Seyda, Méle, vb.), Sivil Toplum Kuruluşları, ekonomi temsilcileri (Oda Başkanları, vb.), farklı etnik köken temsilcileri, dindar toplumsal tabanların temsilcile-

ri ve bölge üniversitelerinden gönüllü ve başarılı akademisyenler muhakkak çözüm sürecine dâhil edilmelidir. Bir muhatapın tercih edilmesi diğer yerel muhataplara bir şans vermemek veya çözüm şansının kaçırılması anlamına gelmektedir.

- Muhatapların belirlenmesiyle birlikte sonrasında atılacak adım, takvimin belirlenmesidir. Zamansızlık ve ucu açık bir söylem biçimi, bölge adına hem tahammülsüzlük ve hem de tedirginlik yaratmaktadır. Bu tedirginliğin, bozulan bir süreç sonunda yeniden tamir edilmesinin zorluğu önceden tahmin edilmelidir ki, atılacak adımların bu açıdan sabır gerektirdiği anlaşılmalıdır. Sürecin takvimi buna göre oluşturulursa en azından bölge halkı ve Türkiye, aynı zamanda süreci anlamak isteyen diğer devlet ve ülkeler buna göre davranacaklardır. Çünkü yatırımlar, net bir süreç istemektedir ve bu sürecin nasıl olacağını bilmek, ekonomik adımların atılması için oldukça önemlidir. Sürecin netleşmesi, bu açıdan oldukça önemlidir.

- Muhatapları belirlenen bir sürecin tabii ki temsilcilerini de bölge halkı yakınında görmek isteyecektir. Bu temsilcilerin en güçlüsü olarak kabul edilen devlet görevlileri, sık sık bölgeyi ziyaret etmeyi ihmal etmemelidirler. Bölge halkı böylelikle kendilerine yakın hissettikleri ve samimi buldukları devlet görevlilerine karşılığını muhakkak verecektir. Çünkü Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgesi çok fazla ihmale gelmemektedir. Geçmişten günümüze kadar devam eden çatışmalı süreç ve bölge halkının bezginliği, devlete atfedilmiştir. Yaklaşık doksan yıllık bir bezginlik on beş yılda bitirilecek gibi değildir. Bu yüzden atılacak adımların bölgeye yönelik olması elzemdir.

- Bu güven ortamıyla birlikte gelen yatırımlar bölge için oldukça önemli hale gelecektir. Dillerine, dinlerine, geçmişlerine, kimliklerine dokunulmuş bu insanları anlamak ekonomik anlamda da uzun ve sabırlı bir süreci gerektirmektedir. Gerekirse yatırımların çoğu devlet destekli olmalı ve özellikle yerel halktan kişilere destek verilmelidir. İşletmeler belki büyük ölçekli olmayacaktır ama yerel tercihler ilk adımlarda oldukça önemlidir. Büyük işletmeler ise refahı fark edince yine devlet destekli önemli yatırımlar yapabilecektir.

- Bu adımlar, muhakkak devletin samimi ve sahip çıkan yönünü temin edecektir lakin önemli bir işlev daha mevcuttur ki, o da devlet erkânının söylemlerindeki kullandıkları üslup ve dildir. Bu üslup ve dil yumuşamazsa ve Kürtlere yönelik ifade biçimlerine dikkat edilmezse, sürecin başarılı olması mümkün değildir. Ekonomik yatırımlar yapılabilir, yollar ve diğer iletişim aygıtları düzeltiler, iş imkânları eskiye göre daha da iyileştirilebilir lakin devletin dili sert ve ölçüsüz olursa, bütün süreç iflas edebilir. Ama tam tersi bir süreç işlerse, o zaman Kürtler ile birlikte Türkiye, hakiki anlamda Ortadoğu'da ciddi bir güç olacaktır. Çünkü Kürtler, vatansızlığın ne demek olduğunu en iyi bilen halklardan biridir ve asla Türkiye topraklarından başka bir toprakta da yaşamak istememektedirler. Bölgede yaptığımız çeşitli geziler ve gözlemler sonucu bu konuda da ne kadar haklı olduğumuza defalarca şahit olmuşuzdur. Irak ve Suriye örnekleri gözlerimizin önündeyken, Kürtlerin tercihlerini nasıl ve nerede kullanacakları oldukça açıktır, yeter ki devlet Kürtlere karşı her şeyi bir kenara bırakıp, samimiyetini sabırlı bir şekilde devam ettirebilsin.

- Bütün bunların sonucunda ise geriye yapılacak tek bir eylem kalmaktadır; Anayasal güvence. Kürtler ile alakalı olarak, Türkiye Anayasası yeniden yapılandırılırken atılacak adımlar, sürecin sonucunun pozitif olması açısından önemlidir. Türkiye'de yaşayan çeşitli etnik unsurlar dikkate alınarak alınacak kararlar, Kürtlerden bağımsız olamayacaktır hatta en önemli payı muhtemelen Kürtler oluşturacaktır. Vatandaşlara yurttaş olmayı hissettiren bir anayasa, çözümün son ve en önemli adımı sayılabilir.

- Sürecin bu adımlarla başarıya ulaşması güç görünmemektedir. Geriye PKK ile yapılacak anlaşma veya başka etkileşimler kalacaktır. Bu süreçte devlet, PKK için çeşitli tedbirler tabi ki alacaktır lakin hiçbir zaman bu tercihler, Kürtlere yansıyacak olasılıkları için barındırmamalıdır. PKK, ayrı bir olgudur, Kürtler ayrı bir olgudur. Eskiden beri aralarında bağ bulunsa da, artık Kürtler PKK'nın nasıl bir yapı olduğunu anlamlandırmakta güçlük çekmektedirler. Evli olan ve çocukları için gelecek isteyen Kürt ailelerin tek arzusu, plan kurabilecek umut dolu bir gelecektir. Bu geleceği kim ortadan kaldırırsa, Kürt ailelerin nefretini üstüne

çekecektir. PKK'nın, süreç yeniden devam ettikten sonra bunu göze alması mümkün görünmemektedir, çünkü halk çatışma ortamından artık bezmiştir. Devlet ise sabırla, Kürtlere yönelik atılacak adımları refah ve huzur ölçüsünde devam ettirdikçe, PKK'nın süreç sonunda başarısızlığına şahit olacaktır. Tabi ki her ne olursa olsun PKK, mutlak anlamda varlığını koruyacaktır lakin halk, devletin yanında olduğunu hissettiği sürece tavrandan taviz vermeyecektir.

Sonuç

Türk solunun, HDP üzerindeki bu dönüştürme çabası konusunda temel arzumuz, Althusser'in Marx'ı anlamada kastettiği okuma biçiminin (Althusser, 2002), HDP için geçerli olmasıdır. Althusser, Marx'ı yeniden anlamak ve tanımlamak için Marx'ın özüne dönülmesi gerektiğini ve asıl Marx'ın kavranması gerektiğini ifade etmiştir. HDP, bu bağlamda özüne dönmek zorundadır ve böylece Türk solu, şu an Batı yaması olan entelektüelleriyle HDP'nin üzerine akbabalar gibi üşüşemeyecektir. Türk solu *parçalanmış güç sendromunu*, Aleviler ise *parçalanmış inanç sendromunu* maalesef HDP üzerinden tamir ve tatmin etmeye çalışmaktadırlar. Alevilerin, geçmiş yıllardan beri sahip olduğu korkular ve tedirginlikler yine sisteme karşı HDP üzerinden yeniden inşa edilmeye çalışılmaktadır. Bu bağlamda bir siyasi parti olarak HDP'nin bu türden toplumsal tabanlara açık olması hususunda herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Lakin sorunlar karşısında HDP'nin tarihsel geçmişine ait olmayan siyasi tavırlarla araçsallaştırılması ciddi bir problemdir. Ankara patlamasının HDP aracılığı ile siyasallaştırılma çabası bu perspektiften bakıldığında sorunludur. Eğer iktidar, bunun farkında olarak Kürtler ile ittifak kurup, HDP ile süreci yeniden başlatma çabasına girerse ve HDP'nin de artık Türk solu ve diğer kan davalı kesimlerin aracı olmadan Kürtlerin siyasetini geliştirmesi ön koşulu ile iktidara olumlu yaklaşması gerçekleşirse, dördüncü Türk-Kürt ittifakı gerçekleşecektir. İlk ittifakın Malazgirt, ikinci ittifakın Çaldıran savaşında ve üçüncü ittifakın da Kurtuluş savaşında olduğu ve üç ittifakta da oldukça başarılı oldu-

Devlet erkânının söylemlerinde kullandıkları üslup ve dil yumuşamaz, Kürtlere yönelik ifade biçimlerine dikkat edilmezse, sürecin başarılı olması mümkün değildir. Ekonomik yatırımlar yapılabilir, yollar ve diğer iletişim aygıtları düzeltilir, iş imkânları eskiye göre daha da iyileştirilebilir lakin devletin dili sert ve ölçsüz olursa, bütün süreç iflas edebilir. Ama tam tersi bir süreç işlerse, o zaman Kürtler ile birlikte Türkiye, hakiki anlamda Ortadoğu'da ciddi bir güç olacaktır. Çünkü Kürtler, vatansızlığın ne demek olduğunu en iyi bilen halklardan biridir ve asla Türkiye topraklarından başka bir toprakta da yaşamak istememektedirler. Bölgede yaptığımız çeşitli geziler ve gözlemler sonucu bu konuda da ne kadar haklı olduğumuza defalarca şahit olmuşuzdur.

ğu düşünülürse, dördüncü ittifakın her iki millete de neler kazandırabileceği tahmin bile edilemez. Böylelikle Kürt sosyolojisi kendi özüne dönebilir ve Ankara'da meydana gelen olay gibi -Allah korusun- yaşanma ihtimali olan diğer olumsuz olaylarda HDP, bütün inananları terörist olarak gören sol cenahın yerine, kendi tarihsel sosyolojisi bağlamında hareket edecek ve analizlerini tarihselci bir okuma yaparak ortaya koyabilecektir. En azından "entelektüel" Türk solu ya da sol gibi sorunsallığını siyasallaştırma çabası içinde olan toplumsal kesimler için bir araç olarak kullanılma yani araçsallaştırılma ihtimali ortadan kalkacak ve Kürt siyaseti yeniden hem Althusser'ci hem de Şeriatî'ci anlamda özüne dönecektir.

Kaynaklar

- Arendt, H. (2014), *Şiddet Üzerine*, çev: , Bülent Peker, İletişim Yayınları, İstanbul.
 Althusser L. (2002), *Marx İçin*, çev:, Işık Ergüden, İthaki Yayınları, İstanbul.
 Foucault, M. (2014), *Özne ve İktidar*, çev:, Işık Ergüden-Osman Akınhay, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

Dipnotlar

- 1 Bu konunun daha detaylı bir şekilde ele alındığı diğer makalem için *Umran* dergisinin, 254. sayısına bakılabilir.

Akbabalar Mezarlıkta Ne Arar?

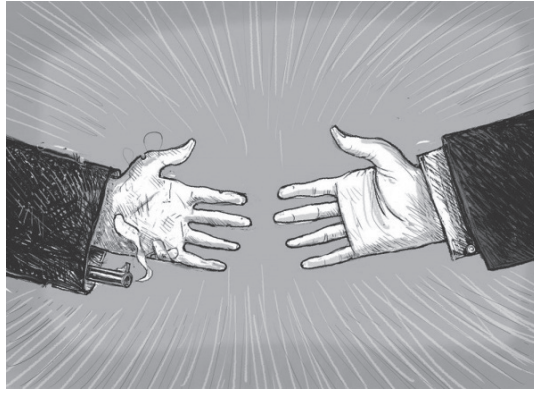
Peki, ne oldu da Türkiye'de küçükten büyüğe herkesin ümidi haline dönüşen çözüm süreci yerini çatışmalara bıraktı? Ne oldu da düne kadar birbirlerini boğazlayan PKK ve DHKP-C eylem birliği ettiler? Ne oldu da DAİŞ, PYD ile Suriye'de kanlı bıçaklı iken Türkiye'de Kürt siyasetinin önünü açan eylemler düzenliyor?

Sıbgatullah KAYA

10 Ekim 2015'te Ankara Ulus'ta patlatılan bombalar, tam bir faciaya neden oldu. 100'den fazla canımızı kaybettik, pek çok yaralımız var. Yaralılarımıza üzülüyor, kaybettiklerimiz için ağlıyoruz günlerdir. Olayın sıcaklığında akla zarar açıklamalar, fırsatçı değerlendirmeler, olayı siyasi pozisyona tahvil etmek isteyen yaklaşımlar... Yeniden devlet yaptı, AK Parti yaptı saçmalıkları... Terör örgütlerine en ufak bir toz kondurmadan, sırf siyasî rant elde etmek için AK Partiyi suçlama çabaları... İnsan gülsün mü, ağlasın mı, karar veremiyor.

Olayın olduğu gün kesin olmamakla birlikte bulgular, DAİŞ'i gösteriyordu. Bu daha sonra yetkililer tarafından doğrulandı. Ancak bu eylemi yapanların dolaylı yollarla PKK ve DHKP-C'den destek görmüş olabileceği hala konuşuluyor. Görünen o ki, bu terör örgütlerinin sevk ve idaresi, ciddi bir üst akıl tarafından bayağı iyi yapılıyor.

5 Haziran 2015 günü seçimlere iki gün kala Diyarbakır'daki patlama, HDP'nin oylarını en az 2 puan yükselten bir etki yapmıştı. Kritik eşik aşılmış, HDP'nin barajı aşması garantiye alınmış-

tı. HDP'nin güçlenmesi amaçlanarak Kürt siyasi hareketine bir iyilik falan yapılmıyordu tabi. Maksat, Türkiye'de güçlü bir hükümetin kurulmasını önlemektir. Bu eylem seçim sonrası itibarıyla amaçlarına ulaşmış oldu.

20 Temmuz'da Suruç'ta meydana gelen

ve 31 kişinin ölümüyle sonuçlanan patlama sonrasında PKK, çözüm sürecini bitiren eylemler ve açıklamalar yaptı. Türkiye'de bu seçim sonucuna göre güçlü bir hükümetin kurulamayacağı, kurulsa bile çok uyumlu hareket edemeyeceği öngörülmüştü. DAİŞ'in bu eylemdeki hedefi Türkiye'nin zayıf bir hükümetle kaosa ve çatışmaya sürüklenmesi idi. Geçen günler bu konuda da kısmen amaçlarına ulaştıklarını gösteriyor. Bu odakların amaçlarına ulaşamadıkları tek nokta, Türkiye'de halk hareketleri başlatmak, ümitsizlik ve kaosa neden olarak birlik ve beraberliği bozucu nitelikte yıkıcı sarsıntılara yol açmak oldu.

10 Ekim 2015 tarihli facianın da iki temel amacından birisinin HDP oylarını konsolide etmek, diğerinin de güçlü bir yönetim olmasın diye seçimleri etkilemek olduğu belli. Bakalım amacına ula-

şacak mı? Buradan çıkabilecek bir kaos, seçim hükümetinin dağılmasına ve hatta seçimlerin yapılmaz hale gelmesine yol açarsa, caniler açısından tadından yenmez olur. PKK ve DHKP-C içeride at oynatmaya devam ederler. Gücsüz ve istikrarsız bir Türkiye, yeniden inşa sürecine girecek olan Ortadoğu'da hem DAİŞ'in hedefe koyduğu devlet projesinin önünde engel olarak duramaz; hem de bölgedeki yeni çıkar denklemlerinin içinde olamaz. Böyle iştah açıcı bir sofranın kaç örgütün ve kaç istihbarat teşkilatının ağzını sulandırabileceğini düşünabiliyor musunuz? Bu nedenle, görünen o ki, 1 Kasım seçimlerine de seçim sonrasına da kazasız belasız girmemiz mümkün değil. Umarız, en az hasarla atlatmayı başarırsınız bu süreci. Seçim sonucunun hayırlara vesile olmasını temenni ederiz.

Peki, ne oldu da Türkiye'de küçükten büyüğe herkesin ümidi haline dönüşen çözüm süreci yerini çatışmalara bıraktı? Ne oldu da düne kadar birbirlerini boğazlayan PKK ve DHKP-C eylem birliği ettiler? Ne oldu da DAİŞ, PYD ile Suriye'de kanlı bıçaklı iken Türkiye'de Kürt siyasetinin önünü açan eylemler düzenliyor? Bu günkü tabloyu anlamak, olan bitene bir anlam verebilmek için, sanırım fotoğrafın bütününe görmek gerekiyor.

Konuyu anlamaya çözüm süreciyle başladım. Süreç nasıl oldu da buralara kadar yuvarlandı? 2014 Ağustosunda cumhurbaşkanlığı seçimiyle ilgili yapılan analizler, seçim ikinci tura kalırsa, Kürt oylarıyla beraber Erdoğan'ın %60'ın üstünde oy alabileceğini gösteriyordu. 2014 Ağustos'unda Erdoğan'dan hiç de rahatsız olmayan Kürt siyasi hareketi, nasıl oldu da birkaç ay sonra "Seni başkan yaptırmayacağız!" edebiyatını kendi varoluşsal meselesi haline getirdi? Gelişmeleri yakından takip edenler bilirler ki, kırılma noktası Kobanê hadisesi olacaktı.

Kürt Siyasetinin Yeni Dönemi ve Kobanê

6-8 Ekim 2014'te Türkiye yeni bir döneme girdi. Kobanê'de Kürtlerin katliama uğradığı ve Kobanê halkının ktır ktır kesilmesine Türkiye'nin seyirci kaldığı, dahası oraya savaşmaya gitmek isteyen Kürtlere engel olduğu iddiası büyük bir travma yaşattı Kürt gençlerine.

HDP Eş Başkanı Selahattin Demirtaş'ın çağrısı üzerine sokağa dökülen gençler ve çocuklar, Kurban Bayramından başlayarak birkaç gün içerisinde Türkiye'yi bir kan gölüne çevirdiler. Türkiye'nin kritik günler atlattığı o günlerde, çoğu kişi yeni bir döneme girdiğimizin farkında değildi. Herkes olayın aşırı bir duygusal tepki olduğunu tahmin ediyordu. Ama Kürt siyasi hareketinin bir üst akla bağlı olarak hareket ettiğini, geçen günler bize net olarak gösterecekti. Kürt hareketinin "Serhıldan" adını verdiği bu başkaldırıyla çoklu bir test ve prova yaptığı zamanla ortaya çıktı. Türkiye'nin tezkerre oylamasında bile ret oyu kullanarak sınır ötesi harekât yapmasına asla razı olmayan Kürt miliyetçileri, Kobanê savunması için Türkiye'den ilginç bir talepte bulunmuşlardı.

Türkiye'nin ne PKK'yı ne de PYD'yi ağır ve hafif hiçbir silahla donatmayacağını, buna izin de vermeyeceğini, Kürt siyaseti bilmiyor muydu? Elbette ki biliyordu. Zaten amacı da ölümü gösterip sıtmaya razı etmekti. Bu imkânsız taleple Türkiye'nin silah ve mühimmat vermesi değil, PKK ve PYD güçleri için koridor açılması ve uluslararası desteğe kapı açacak bir ortamın oluşması hedefleniyordu. Kürt siyasi hareketi "serhıldan" adını verdiği başkaldırısı bu amaçla başlattı.

Serhıldanın kendisiyle de ayrıca 2 farklı prova amaçlandı ve gerçekleştirildi. Birincisi, serhıldan gerçekten bir halk isyanına dönüşür ve kalıcı bir hale gelirse çözüm sürecinin kapsamı değiştirilecek, gerekirse bağımsızlığa doğru gidecek yeni bir sürece kapı aralanmış olacaktı. Hiçbir kazanım elde edilmezse, çözüm sürecine mevcut haliyle devam edilecekti. İkinci olarak Serok Abdullah Öcalan'ın liderliği, etkisi ve gücü prova edildi. Serhıldan kalıcı hale dönüşür ve İmralı'ya rağmen devam ederse, Öcalan'ın liderliği tartışmalı hale gelecek, Kandil'in eli güçlenecek ve bundan sonraki dönemde Kürt hareketinin tartışmasız lideri Kandil olacaktı.

Hatırlarsanız, bütün bu kargaşalar yaşanırken, "Serhıldanın" aslında Öcalan'ı tasfiye projesi olduğu ve "Yeni Türkiye'ye" engel olmak isteyen Türk-Kürt kirli ittifakı şeklinde de okunması gerektiği yorumları yapılmıştı. Hatta bir fıslıtya göre, Gezi olaylarının aslında 7 Şubat'ın bir devamı olduğunu

idrak eden ve politikalarını da ona göre geliştiren kararlı liderler tasfiye edilmek isteniyordu. Serhıldan kalıcı hale gelirse sadece İmralı değil, Erdoğan ve Barzani de tasfiye edilecekti. (Son birkaç gündür, Irak Kürdistan'ındaki olaylar tekrar bu açıdan bir okuma yapmak gerektiğini düşündürüyor. Merkezi Süleymaniye kenti olan ve Barzânî yönetimini yolsuzluk kılıfı altında protesto eden göstericilerin arkasında İran ve PKK'nin olduğu yolunda güçlü kuşkular var.)

6-8 Ekim olaylarıyla nihai hedef olarak Kobanê'den bir mit yaratmak ve Kobanê direnişiyile görücüye çıkan PYD güçlerinin ABD liderliğindeki koalisyon güçlerinin beğeni ve desteğine mazhar olmasını sağlamak amaçlanıyordu. Bu açıdan Türkiye'nin sokaklarında şu iki husus özellikle görünür hale getiriliyordu: *1- Öfkeli Kürt gençlerinin nasıl yürekli ve ölümü hiçe sayan bir gaddarlık sergileyebilecekleri. 2- DAİŞ ile özdeşleştirdikleri Müslümanlara karşı nasıl acımasız davranabilecekleri.* Böylece koalisyon güçlerinin kafasında en ufak bir soru işareti kalmayacak, tamamen din dışı ve seküler bir yapılanma oldukları anlaşılacaktı.

O günlerde düzensiz öfkeli gençlik grupları ve yakıp yıkmaktan hoşlanan vandallardan ibaret sanılan bu tedhişçilerin, aslında KCK'nın gençlik yapılanması olarak kurguladığı yeni bir oluşum olduğunu ve ileride "Özyönetim" amacıyla kantonlar kurma ve başaramazlarsa ölme işini bunlara ihale edeceğini Türkiye sonradan öğrenecekti.

Kobanê PYD'nin bir yıl öncesine kadar Suriye'de kanton olarak ilan ettiği ve tam anlamıyla hâkim olduğu tek yerdi. Batı Kürdistan (Rojava) haritasına bakılacak olursa, ne dediğimiz daha iyi anlaşılır. Rojava'nın doğusunda yer alan "Cezire", geniş yüzölçümü olan bir bölgedir. Keza Rojava'nın batısında yer alan Afrin de bir bölgedir. Bunlar Kürt nüfustan oluşsalar da farklı siyasal eğilimleri barındırırlar ve tek tip bir karakter göstermezler. Kobanê ise üç tarafı Arap yerleşim yerleriyle çevrili bir noktadır. Tıpkı höyük tepeler gibi yağma bir şehir olduğu için, politize olması kolay sağlanmış ve PYD'nin tam hâkimiyet kurduğu bir kanton haline gelmişti. Ancak PYD koalisyonun desteğini alıp güçlendikçe Rojava'da

kendisini tek hâkim durumuna getiren çalışmalar da yaptı. Kobanê saldırısı sırasında sınırı geçip Türkiye'ye sığınan 200 bin insan dışında PYD'nin tehciye tabi tutarak Türkiye ve Kuzey Irak'a sürgün ettiği Kürt nüfus 1 milyona balığ olmuştur. Bölgede azınlık durumunda olan ve aynı şekilde tehcir edilen Arap ve Türkmen nüfusuna değinmiyoruz bile. Rojava'nın tüm nüfusunun 2,5 milyon olduğu göz önünde bulundurulursa, nasıl bir ideolojik temizlik yapıldığı anlaşılacaktır.

Kobanê savunmasında koalisyon ülkelerinin desteğini almayı başaran Kürt siyasi hareketi, bunu bir fırsata çevirecek ve PYD'yi koalisyonun emrine vererek bölgedeki kara birliklerine dönüştürecekti. PYD'ye destek arttıkça Kürt siyaseti daha önce yaptığı provalardan elde ettiği birimleri harekete geçirdi ve 7 Haziran seçimlerinin ardından yeni bir başkaldırı başlattı. KCK'nın başlattığı bu yeni başkaldırı çözüm sürecini bitirmiş; şehirlerde gençlik yapılanmalarıyla, kırsalda da PKK'nin düzenlediği saldırılarla iki koldan harekete geçmişti. DHKP-C ile de eylem birliği yaptıklarını, ilerleyen günler bize gösterecekti.

Ancak, sırtını dış güçlere dayandırarak girişilen bu gaflet siyaseti, PKK'nin de DAİŞ'in de başına belalar açtı. DAİŞ'in yaptığı sabit olan Suruç'taki canlı bomba eylemini "Saray yaptı..." söylemiyle devlete karşı bir başkaldırıya dönüştüren PKK, zamanla büyük bir hezimet yaşadı. Çatışmaların başlamasından bu güne kadar geçen sürede inanılmaz kayıplar verdiler ve vermeye de devam ediyorlar. Bütün bu eylemlerden ne bir halk hareketi, ne de bir kurtarılmış bir bölge çıkaramadılar. Suruç'taki saldırıyla hem Türkiye'ye hem de PKK-PYD oluşumuna "Suriye'de işgal ettiğim yerlere koalisyon adına saldırırsanız neler olabileceğini görün..." şeklinde bir gözdağı vermek isteyen DAİŞ başına yeni bir bela aldı. Türkiye bu saldırıdan sonra hem koalisyonla dâhil oldu, hem de üslerini ve hava sahasını koalisyon güçlerine açarak ağır kayıplar vermesine neden oldu.

Türkiye'yi çatışmasızlık ortamından çıkarıp yeniden kana bulayan terörün hortlamasının nedeni özetlediğimiz bu gelişmelerdir.

sal gerginlik azalacak, hem de Türkiye daha az zarar görecek. Emin olabilirsiniz ki, bu örgütler hem kendi aralarında çatışmaya devam edecekler, hem de zaman zaman Türkiye'ye karşı ortak cephe oluşturacaklar. Kim ne derse desin, PKK-PYD-DHKP-C ittifakı Suriye ve Irak'taki çıkar çatışmalarında DAİŞ'in düşmanı, ama Türkiye'ye yönelik eylemlerde DAİŞ'in dostu olmaya devam edecektir.

DAİŞ Suruç saldırısıyla Kobanê'deki kayıplarının bir nevi intikamını almış bunun üzerinden PYD'ye ve devlet olarak da Türkiye'ye bir gözdağı vermişti. Ulus'ta gerçekleştirdiği terör eylemiyle de hem Türkiye'ye hem de PYD'ye bir intikam ve gözdağı mesajı gönderdi ve bir taşla tabiri caizse iki kuş vurmayı başardı. Ulus saldırısının bir amacı da koalisyon tarafından silah ve mühimmatla donatılan PYD güçlerinin DAİŞ kuvvetlerine saldırmadan önce iki kere düşünmesini sağlamaktı. Çünkü son günlerde en çok merak edilen konulardan biri, Rakka gibi DAİŞ'in işgalinde olan kentlerin geri alınması için kara harekâtının ne zaman başlayacağı. Bu kara harekâtındaki savaşçıların PYD'lilerden oluşacağını söylemeye gerek var mı?

Bir konu daha var. Her iki olayda da Kürt siyasi hareketinin sosyalist yapılanmalarla birlikte düzenlediği etkinliklerin hedef alınmış olması, bize canlı bombaların "kefere" addettikleri bu kalabalıklara karşı maalesef daha kolay motive olduklarını gösteriyor. Çünkü DAİŞ tarafından kandırılan militanların bile sivilleri öldürmek için intihar eylemcisi olmaya ikna edilmesi kolay değildir. Bu nedenle istihbaratın bu tip etkinlikleri bir de bu açıdan mercek altına almaları gerektiğini düşünüyoruz.

DAİŞ'in Türkiye'yi ülke olarak hedef almasının altında çoğunlukla genel amaçlar var. En temel amaçlardan biri içeride istikrarsızlık yaratıp dış politikada etkin rol oynamasına engel olmak. İç istikrarsızlık kalıcı ve sürekli hale getirilemezse, önemli dönemeçlerde saldırıya maruz bırakmak ve amaçlanan hedefe ulaşmak. Hatırlanacağı gibi, DAİŞ Musul'u ilk işgal ettiğinde konsolosluk görevlilerimizi alıkoymuş ve bir süre Türkiye'nin kendisine karşı nötr kalmasını sağlamıştı. Rehine-ler kurtarıldıktan sonra, Türkiye'nin bölgede et-

kin bir şekilde kendisini köşeye sıkıştıran politikalar yürüttüğü ortaya çıkınca Suruç hadisesi yaşandı. Daha sonrası hepimize malum. Türkiye hem DAİŞ hedeflerini vurdu, hem bölgeyle ilgili politikalarını hızlandırdı, hem de koalisyon güçleriyle iş birliğine girdi.

Doğru Analiz Kimin Harcı?

Türkiye'yi ve AK Parti hükümetini DAİŞ ile eşdeğer gören bir zihnin yukarıdakine benzer analizlere pek kafa yormayacaklarının farkındayız. Çünkü araştırmak, incelemek ve anlamaya çalışmak zor geliyor. Zihinleri o kadarını kaldıramayanlar, haliyle daha kolay olanı tercih ediyorlar. Şu değerlendirmeye bakar mısınız? "DAİŞ hem HDP'ye hem devlete aynı anda karşı olmaz, HDP'nin veya PKK'nin içinde olduğu bir yapıya saldırıyorsa bunu devlet adına yapmıştır. Hem zaten devlet isteseydi bunu önlerdi. Önlemediğine göre bunun faili "Saray" ve AK Parti'dir."

Eğer bir at gözlüğü takıyorsanız, bunu çıkarmak hiç içinizden gelmiyorsa, hangi ülkede ne okuduğunuz, hangi yüksek diplomaları aldığınız, hangi alanda uzman olduğunuz ve hangi dilleri bildiğinizin hiçbir önemi kalmıyor. O gözlüğü çıkarmadığınız sürece siz bir atı oynuyorsunuz, demektir. Çok mu eğitilisiniz? Eğitilmiş bir atısınız. Çok mu zekisiniz? Zeki bir atısınız. Size biniyor ve birilerini dörtümler hedefine ulaştırıyorsunuz, demektir. Hedefinize doğru dörtümler koşarken gözlüğünüzün izin verdiği kareleri göreceğinizden zihniniz de fazla bulanmıyor. Yani huzurlu, mutlu bir atısınız. Şöylesi hiçbir soru aklınızı çelmeye yetmez o zaman:

Soru: Diyarbakır mitinginde patlayan bomba, AK Parti'ye oy kaybettirip HDP'ye en az 2 puan oy kaybettirmiş. Bu doğru mu? **Cevap:** Olsun, devlet yapmıştır! **Soru:** Hiçbir devlet istikrarsızlıktan kârlı çıkmaz. Buna rağmen bir devlet kendi ayağına sıkarmı? **Cevap:** Olsun, devlet yapmıştır. **Soru:** Son anketler, AK Parti'nin yükselişe geçtiğini ve tek başına iktidar olma şansını yeniden yakaladığını gösteriyordu. Bu patlama yine HDP'ye yarayabilir. Buna rağmen AK Parti bunu yaptırmış olabilir mi? **Cevap:** Olsun devlet, saray ve AK Parti birlikte yapmışlardır.

Kalbi Yaralı Bir Coğrafyanın İntiharı

İŞİD, bir Türk-Kürt savaşını çıkartmak ve bu savaş sonunda kurulacak Kürdistan'a ebelik etmek için ülkemizde bombalar patlatmakta. Aslında açık ve net olarak anlaşılmalıydı Suriye, Yeni Ortadoğu stratejisinde bir deney laboratuvarı işlevi görüyor. Nitekim ABD ve AB çevrelerinde Irak ve Suriye ekseninde üç devlet tespitleri sıklıkla dile getiriliyor. İŞİD tam dabanlamda bölgeyi mikro devletçiklere bölme planında çok işlevsel görev yürüttü.

Dilaver DEMİRAG

Dünyanın talihli coğrafyaları vardır. Bu coğrafyalar genelde belalı komşulara sahip değildir. Ülkelerinde çok değerli madenler, hammaddeler de yoktur. O yüzden daha sakin, savaş ve savaşın acımasız şiddetinden yoksun, daha huzur içinde yaşarlar. Bunların bir bölümü bu imkânları ile bir ordu beslemeden tüm ekonomik kaynaklarını halklarına refah olarak geri yansıtabilirler.

Buna mukabil hiç de şanslı olmayan coğrafyalar vardır; belalı komşuları vardır, sürekli maraza çıkararak huzur bırakmazlar ve siz bu belalı komşudan emin olmak için ya güçlü bir ordu barındırmak durumundasınız ya da çok güçlü bir gerilla gücü. Buna en iyi örnek Filistin olsa gerek. İsraill gibi belalı bir komşu ile yaşamak için dünyanın en güçlü gerilla ordusuna sahip olmak zorundadırlar.

Bazı coğrafyalar ise sahip olduğu değerli madenler nedeni ile huzura hasret yaşarlar. Mesela Orta Afrika, Sierra Leone gibi ülkeler. Bu ülkeler, hem değerli madenlere kim sahip olup sömürgecilerden payını alacak diye savaşan savaş ağaları ya da savaş lordlarının hem de bu madenlere el koymak için birbiri ile rekabet halinde olan güçlü askeri devletlerin hedefinde yer alıyorlar. Batı tarafından Hindistan'a giden yolun geçiş noktasında olduğu için Ortadoğu diye adlandırılan coğrafya da böyledir. Petrol gibi çok stratejik bir kaynağa sahip olma talihsizliği(!) nedeni ile modern zamanlardan bu yana huzur yüzü görmedi. En son Osmanlı döneminde görece bir uzun barış dönemi yaşayan bu coğrafya, Osmanlı'nın dağılması ile

petrol için mücadele halinde olan akbaba sömürge devletlerinin mücadele alanı haline geldi.

Barışa, huzura hasret bu coğrafya şiddetin hiç eksik olmadığı bir yer olduğundan son derece sert siyasi isyancılara da sahne oluyor. Afgan savaşı ile birlikte güçlenen ama aynı zamanda iltihap da kaparak yönlendirmeye açık olan vehhabi-selefi cihatçıların savaşları ile yine huzurdan uzak bir iklimde. Bölgedeki son fitnenin adı, İŞİD. Daha çok Suriye iç savaşı ile birlikte palazlanan ya da palazlandırılan bu güç, kendisi gibi dini inanca sahip olmayan tüm Müslümanların canına yapışmış vaziyette. Üstelik burada son yıllarda çok kan döken, bölgede huzur bırakmayan ABD ve İsraill ile değil Müslüman sivil halkla savaş halinde. Onlara ne idüğü belirsiz kendi devletini kabul ettirme mücadelesinde.

Ve ne yazık ki Türkiye sorunlarla dolu bu coğrafyada yaşamak durumunda. En son Ankara'da katliam yapan canlı bombaların Suriye'deki İŞİD kaynaklı bir eylem olduğu her geçen gün kamuoyuna sızan bilgilerle giderek daha fazla gerçeklik kazanıyor. Her ne kadar içinde savaşanlar ümmetin hayrına bir iş yaptığını düşünseler de ne yazık ki İslâm inancının en şedid yorumu olan Hariciliğin günümüzdeki mensupları olarak ümmetin kanlısı olmuş durumdalar. İŞİD'in tepesi, hayli karışık bağlantıları ile bir yerlerin yönlendirmesine hiç de kapalı olmayan bir durumda.

Gerçekte bu kadar karışık ve bizim Osmanlı bakiyesi Sünni İslâm yorumumuzla uzak yakın ilişkisi olmayan bu örgüt bölgeye dönük hevesle-

rimiz nedeni ile kendisi gibi olan diğer örgütlerle birlikte, Esed'le savaşıyor, onu devirecek devrimciler olarak görülerek, en hafifinden göz yumularak ülkemizde serbestiyet içinde örgütlenmesine izin verildi. Ve sonunda ülkemizdeki HDP'li Kürtlere her fırsatta canlı bombalar ile saldırarak bir iç savaşın provokatörü konumuna getirildi. IŞİD coğrafyamızın yeniden biçimlendirilmesine hizmet veren ve komşumuzdaki ateşin bize sıçramasına sebep olan bir örgütlenme.

Öncelikle canlı bomba olgusunun siyasî ve psikolojik boyutuna girerek bu tür bir eylemin ne maksatla icra edildiğini ve IŞİD'in yöntemlerinin burada bu eksenle nereye oturduğunu, ele almak istiyorum. Dahası bölgenin yeni düzensiz düzeni ile yapılmak istenene ve çok kısa olarak bununla IŞİD arasındaki bağıntıya değinmek istiyorum. En son ise AKP'nin bütün bu süreçlere direnmede gösterdiği yanlışlara ve bu tuzaklardan nasıl çıkılabileceğine dair öneriler ortaya koymak istiyorum.

Coğrafyanın Çılgını: Bombacının Mahrem Tarihi

48

Bombalarla eylem yapma olgusu ilk olarak anarşistler tarafından başlatılsa da benzer eylemselliklere Rus devrimi sürecinde Narodniklerde de görürüz. Ancak IŞİD tarzı bombalama ile söz konusu bombalamalar arasındaki en önemli fark bombaların hedefli olması ve bu bombalardan sivil halkın etkilenmemesi için gösterilen azamî gayrettir. Bizim coğrafyamızda bombalı suikast ve bu suikastta yöntem olarak kullanılan araba bombası ise Taşnak ile onların işbirlikçisi Belçikalı Anarşist Edward De Jorris tarafından Abdülhamid'e yönelik yapıldı. O günden beridir de bizim ülkemiz de araba bomba son senelere dek kullanılmadı. Avrupa da ayırım gözetmeyen bir biçimde bomba patlatmak ETA'nın uyguladığı bir yöntemdi. El-Kaide ve sonrasında IŞİD tarafından uygulagelen ve günümüzde onlarla benzer başkaca grupların da uyguladığı araba bombalar bir yönü ile ETA tarafından Bologna'da tren garının havaya uçurulması, çöpe konulan bombanın patlaması nedeni ile çok sayıda insanın ölümüne neden olan saldırılara benzer. Bu eylemlerde, bir siyasi mesaj vererek toplumu kendi siyasi hedeflerine sempati duymaya yönelik amaçsallık yoktur, bu eylemlerde düşman ve ona destek olduğuna inanılan

kitleye maksimum zayıat verdirmek amaçlanır ve bu nedenle de siyasal şiddet eylemlerinden farklı olarak tam anlamı ile terörist bir eylem biçimidir.

Canlı bomba eylemselliğini anlamak bakımından iki örnek çalışmadan söz edilebilir. İlki Hamid Dabaşı'nın post-düşünce tarafından süslenmiş ve olayları onların ekseninden gören ve kanımca post-oryantalist tınılar içeren anlama çabası. Dabaşı intihar bombacısının -bu adlandırma bile batının anlayışını içerir- parçalanmış gödesinde insan sonrasının kontörlerini görür. Ama daha önemlisi intihar bombacısının bedeni amorfikyan biçimsiz, dağınık ve hareketli bir unsur olarak devletin kodlarından kurtulmuş, Negri ve Hardt'ın *imparratorluk* tezine uyarlanmış bir biçimde topraksız, yersiz yurtsuz bir bedendir, küreselleşmenin şiddeti karşısında başvurulmuş bir karşı küreselleşme edimidir. Dabaşı'ye göre intihar eylemciliği sadece İslâm kültürüne özgü değildir, hemen hemen her kültürde görülen feda etme, kendini hiçe sayma daha yüksek bir gerçekliği kendi bedeninde realize etme olarak mevcuttur. İslâmcı beden ise küresel sermayenin yayılması karşısında karşı imparratorluk olarak konumlanır ve bir sürtünme kuvveti etkisi gösterir. Bu beden aydınlanmanın kodları ile anlaşmaz, ulus devlet formu içinde konumlanmaz. Şehadetle kendini feda eden beden transhuman yani insan ötesi bedeninin kenar/sınır çizgilerinin bir belirşidir.¹ İnsan sonrası bedene geçmeden önce Dabaşı'nın *Corpus Anarchium* kitabında iddia ettiği temel tezler bakarsak:

"Beden coğrafik genişleme değil, devletlerin meşruiyetlerini oluşturmak ve sergilemek için yapmak zorunda kalacakları birincil yer-mekândır. Son on yılda şahlanan intihari şiddet şimdilerde küresel olarak amorf bedeni anarşik yönlerde yaymaktadır... Buna göre beden, tüm şiddeti sona erdiren bir şiddetle küreselleşmiş devletin oluşturucu şiddetinin en önemli konumunu reddetmektedir."²

Görüldüğü gibi Dabaşı intihari şiddetin bedeni'ni bir topraksız, yer olmayan bir yerin direnişi olarak görmekte ve onun hem küresel sermaye gibi biçimsiz ve ele geçirilemez olduğunu belirtir. Tüm anlaşılması zor ifadelerin gelip dayandığı nokta şudur. Modernliğin anlayışını şekillendiren kendi kendinin mülkü ve özne olmanın ifadesi olarak beden ve bu beden üzerinde kontrol uygulayan küresel sermaye ve ulus devletin ifade ettiği beden kontrolden çıkarak özgürleşmiştir.

Özgürleşen beden de artık hiçbir yere ait olmayan şekilsiz ve her şekle dönüşebilen sıvılaşmış bir bedendir. İntiharıcı şiddet eylemcisinin bedeni de bomba ile dağılarak, saçılarak sıvılaşmakta ve özne beden olmaktan çıkıp vahyin şiddeti olarak küreselleşme ve ulus devlete karşı bir direnişe, bir silaha dönüşmektedir.

Hamit Dabaşı'ye göre intihar bombacısının bedeni bir meta, insan bedeni olarak sabitlikten yoksun, hareketli ve belirsizlik içeren boyutları ile anarşiktir ve bu yüzden ulus devletin ve küresel sermayenin kodlarından özgürleşmiş olarak bu otoritelere karşı bir direniştir. Ancak bu argümanlar bombalı eylemin anonimleştirilmiş ve nihilistleşmiş şiddetinin bir terör olduğu gerçeğini değiştirmez. Mike Davis, *Fakir Adam'ın Hava Kuvvetleri Araba ile Bombalamanın Tarihi* kitabında bombanın faşizan kimliğine dikkat çeker.

“Tıpkı hava bombalarının en zekisi gibi, araç bombaları da doğası gereği ayrımcılık yapmaz: “İkincil zarar” neredeyse kaçınılmazdır. Eğer bir saldırının mantığı masumları katletmek ve daha geniş ölçekte panik yaymak, “gerilim stratejisi” yürütmek veya sırf toplumun moralini çökertmek ise, araç bombaları idealdir. Fakat aynı ölçüde bir davanın ahlaki itibarını yönetmede ve kendini destekleyen kitleyi yabancılaştırmada da etkilidir. Tıpkı İspanya’da ETA ve IRA’nın ayrı ayrı keşfettikleri gibi. Araç bombası tabiatı gereği faşist bir silahtır.”³

Bu bakımdan IŞİD’in eylemleri İslâm savaş hukukuna aykırı olması bir yana kavramın tam anlamı ile teröristtir yani dehşet salarak siyasal hâkimiyet kurmak. Dolayısıyla IŞİD’in eylemi tam olarak faşizan bir eylemdi ve kendi açısından düşünün bellediği “Kâfir PKK”ya yönelik bir eylem bile olsa orada bir sürü ilgisiz insanın da ölümüne neden olarak masumların canına kıyan bir şeytana dönüşmüştür. Aslında bu da İslâm’ın ‘bir kişinin haksız yere öldürülmesi bütün insanları öldürmekle eş değerdir’ biçimindeki sıkı ahlaki anlayışından tamamen uzaktır. İslâm savaş hukuku savaş alanında bile sadece silah çeken öldürmeye izin veren bir hukuktur. Size silah çekmemiş olanları öldürmek ise ahlaksız bir eylemdir. Dolayısıyla IŞİD’le herhangi bir şiddet örgütü ile nasıl mücadele veriliyor ise gerektiği ölçüde mücadele vermeyen, bu eylemi engellemek için yeterli çaba göstermeyen devlet ve hükümet yetkilileri hatalıdır. Bunun siyasî bedelini ödemek -yani sorumlu-

luk üstlenmek- erdemini göstermelidir, yoksa AK Parti ile IŞİD arasında kurulan özdeşliği -tamamı ile yanlış bile olsa- AK Parti’nin silmesi zor olacaktır. Diğer türlü kokteyl örgüt filan gibi uyduruk tezlerle sadece şiddet için elverişli zemin yaratmış ve ülkeyi tam da bu siyasi narsizm nedeni ile felakete sürükleyen siyasi iktidar damgası yemiş olur ki, bu sadece AK Parti için kötü olmaz. AK Parti iktidarının hatalarından dolayı, onunla birlikte hareket eden İslâmî kesim de zarar görür ve kurucu bir medeniyetin öznesi olma şansını kaybederek sadece bu ülkenin değil belki de insanlığın umudunu da soldurur.

Kötü Coğrafya: Komşuda Pişirirler Bize Düşürürler

Geçen yıl IŞİD Musul’u işgal ettiği zaman IŞİD’in bölgedeki emperyal güçlere saldıracağı düşüncesi ile Sünni devrim güçlerinin Irak’ta zulüm yapan Maliki’yi devirip yeni bir siyasal varoluşun öznesi olacağını düşünerek coşku dolu bir yazı yazmıştım. Ancak o yazıyı yazdığım esnada IŞİD’in selefi bir örgüt olduğunu bilmekle birlikte gerçek mahiyetine dair bilgim eksikti. Bugün şunu söyleyecek kadar konu hakkında bilgi sahibiyim IŞİD bölgedeki yeni emperyalist düzenin en önemli yardımcısı. Ve ne yazık ki ne Rusya ne de ABD bu örgütle ciddi bir mücadele içinde değiller. Kürtler dışında da IŞİD’i zorlayan başka bir siyasi gücün olmayışı ne yazık ki bu bölgede başka hesapların yardakçısı olma rolünü yükledi onlara. İşin bu kısmına daha sonraları girmek kaydı o yazıda söylediklerimi daha da geliştirerek tekrar edeyim dün Ortadoğu’yu icat edenler bugün yeni Ortadoğu’yu icat etmek için kargaşa imparatorluğu projesini hayata geçirdiler.

Kaos imparatorluğu dediğimiz şeyin temel stratejik hedefi, esas olarak bir imparatorluk siyaseti güden ama imparatorluklar gibi düzen kurucu olmak yerine kendisine meydan okuma potansiyeli taşıyanların kargaşaya sürüklenerek etkisizleştirilmesine dayanır. Kaos imparatorluğu artık tüm dünyaya nizam vermeyi kendi varoluşunun gerekçesi kabul eden ABD’nin adıdır. ABD’nin bir kargaşa imparatorluğu olmasının nedeni, bir düzen kurmaktan kaçınması ve daha çok denetim, kontrol yolu ile mevcut düzeni bozmasından kaynaklanmaz sadece. Bu imparatorluğun dünyaya bir kargaşa olarak bakması da onun bir kargaşa imparatorluğu olarak anılma nedenidir. Bu anla-

yışın esası iki kutuplu dünyanın son bulduğu ve artık dünyada ABD'nin oluşturduğu batılı kapitalist ittifaka meydan okuma potansiyeli barındıran birçok unsurun bulunmasından dolayı öngörülemezlik dünyada esas olmuştur. Bu da dünya çapında bir istikrarsızlığın ortaya çıkma ihtimalini ve bunun ABD'nin iç istikrarını da tehdit etme potansiyelini barındırır. Bunun aslı tercümesi şudur özünde bir *şirketokrasi* olan ve finans oligarşisi olan Walt Street tarafından yönlendirilen ABD adlı şirket devletin yeryüzü ölçeğinde yayınlan şirketlerinin ekonomik geleceğinin tehdit edilmesidir. Clinton zamanında ortaya çıkan ABD doktrini küreselleşmenin ve liberal demokrasinin tüm dünyaya yayılması işlevinin sorumluluğu ABD'nindir.

Bu çerçevede birbiri ile ilintili iki tez ortaya çıkmıştır; biri sağ versiyon olarak medeniyetler savaşı, diğer ise liberal sürüm olarak entegre edilmemiş boşluk. Medeniyetler savaşı esas olarak dünyada İslâm merkezli güneyin batı kültürüne meydan okuma potansiyelinin bu bölgeyi meflûc ederek ve Hristiyan versiyonu olan mesih projesi ile de İslâm dünyasının yani onların ifadesi ile Deccal'in ortadan kaldırılarak Hristiyanlığın dünyaya ikinci kez gelen Hz. İsa önderliğinde Hristiyanlaştırılması ya da Huntigtoncu versiyonu ile batı kültürünün hâkim kültür olmasının sağlanmasıdır. Entegre edilmemiş boşluk ise dünya pazarı ile bütünleşmiş ve bütünleşmemiş bölgeler eksenlidir. Thomas P.M. Barnett'in *Pentagon'un Yeni Haritası* adını vermiş olduğu kitabında, dünya adeta ikiye ayrılmıştır: İşleyen Merkez ve Entegre Olmamış Boşluk. Yazara göre, işleyen merkez içinde görülen ülkelerden Kuzey Amerika'da özellikle ABD ve NAFTA üyesi bulunan Kanada ile Meksika, Güney Amerika bölgesinde ise ayrı olarak Brezilya ile Arjantin mütalaa edilmişlerdir. Diğer taraftan, Avrupa'da AB ülkeleri, Rusya Federasyonu (RF), Çin, Japonya, Hindistan ve Pasifik bölgesinde de Avustralya aynı bölge içinde belirtilmiştir. Afrika kıtasında ise bu tanıma göre Güney Afrika Cumhuriyeti işleyen merkez alanı içinde yorumlanmıştır. Buna mukabil yazara göre, entegre olmamış boşluk alanı içindeki ülkelerin bir kısmının Latin Amerika, diğerlerinin de Afrika ve Asya Pasifik bölgelerindeki ülkeler olarak nitelendirildiği görülmektedir. Türkiye'de bu alana dâhil edilmiştir...

Bir diğer ifade ile Afrika kıtasında, Güney Afrika Cumhuriyeti hariç tutulursa, diğer bütün Afri-

ka ülkelerinin söz konusu Boşluk alanı içinde kaldıkları, bu alanın devamının Ortadoğu bölgesinden, kuzeyde Batı Sibirya bölgesine doğru uzatıldığı ve bölgenin önemli bir bölümünü içine aldığı, daha doğuya gidildiğinde de, Pasifik bölgesinde Avustralya hariç, Güney Çin denizi alanları ile bölgedeki Ada Devletlerinin tümünün bu sahaya dâhil edilmiş oldukları açıkça görülmektedir... Entegre edilmemiş boşluk alanında kalan ülkelerden bazılarının ABD'ye tam olarak teslim olmamış, küresel sisteme tam anlamı ile entegre olmamış yani sistemin tam olarak kölesi olmamış ülkeleri barındırdığı görülür. Bu bölgeler jeostratejik açıdan ABD'nin dünya hâkimiyeti için önemli maddesel kaynaklar özellikle de petrol bakımından zengin bölgeleri de içine alan ve önemli su yollarını içeren oldukça stratejik konumdaki ülkelerdir. Yazara göre, entegre olmamış boşluk alanı içinde kalan ülkelerin, ABD için sorun yaratmaya müsait bölgeler olarak nitelenmiş olması da dikkate şayandır! Bu ülkelerin ya da bölgelerin, hem içinde medeniyetler savaşı bakımından sorunlu medeniyetleri içermesi hem de BOP projesi içindeki yerler olması dikkat çekicidir.

Kısacası ABD ve onun şirket temelli imparatorluğu tarafından fethedilmeyen her bölge hem kargaşa potansiyeli içeren hem de ABD İmparatorluğu için sorun yaratma potansiyeli olan yerlerdir. Dolayısıyla buraların entegre edilmesi gerekir. Burada esas mesele şudur: Bu ABD askeri müdahaleleri aracılığı ile mi yapılacaktır yoksa "yumuşak güç" yani savaş içermeyen yöntemlerle mi olacaktır? Görülen o ki bu bölgeler iç savaşlar yolu ile entegre edilecek. Bölgemiz bu noktada ilk önce halledilen bölge oluyor ne yazık ki.

Arap-İslâm Coğrafyasının Yeniden İcat Edilmesi

"ABD'nin diplomatları ve karar alıcıları, yurtdışında istikrarın en önemli stratejik hedefimiz olduğuna inanıyor. Kırılgan bir samimiyetle demokrasi ve insan haklarının uluslararası önceliklerimiz olduğu hususunda ısrarcı olabilirler; gerçi bizim politika yapıcılarımız, demokrasinin gereklerini anlamış gibi görünmüyor ve insan haklarının gerektirdiklerini karşılamayı reddediyor. ABD Çöl Fırtınası'nda olduğu gibi ekonomik tehditler yüzünden savaşa gidecektir. Şu anda terörizme karşı savaşla meşgulüz ki bu değerli olduğu kadar zordur da. Fakat Washington'un tutarlı, her

şeye nüfuz eden dış politika hedefi istikrardır. *Amerika'nın sahip olduğu en iyi değerleri, kötü hükümetleri yerinde tutmak, işlevsiz sınırlara dokunmamak ve baskı altına alınmış insanları terbiye etmek üzere kurban edilmektedir. Tarihteki en büyük kendine ihanet eylemi, küresel değişimin katalizörü olan ve uluslararası kargaşadan faydalanan bir ulusun istikrarı diplomatik tanrısı haline getirmesidir.*

İstikrar üzerine vurgumuz her şeyden önce tarihin gelgitlerine karşı durmaktadır ve bu her zaman kaybeden bir tekliftir. Yine de çabalarımız ulusal çıkarlarımıza uygun olduğunda anlaşılabilir. Fakat degillerdir. *Tarihsel olarak, yurt dışındaki istikrarsızlık Amerika'nın lehine olmuş, bize yükselen prestij ve nüfuz, sığınacak liman arayışı yatırımı, rakipsiz bir ulusal para ve zenginlik olduğunu ispatlamış göçmen akını getirmiştir (ulusumuz son yüzyılda Avrupa'daki kargaşa nedeniyle gelen göçmenlerle zenginleşmemiş olsaydı hemen hemen her açıdan yaşamlarımızın ne kadar yoksul olacağını hayal edin)*

Halk kararına tabi özgür bir dünya, savunmakta acele ettiğimiz demode hükümetler dağılmaksızın mümkün değildir. Tarihin en acı ironilerinden biri, ABD'nin en sonunda, 1990'larda, solcuların bizleri Soğuk Savaş sırasında resmettiği şekilde bir reaksiyoner güç haline dönüşmesidir.⁷⁴

Peters'in bu ifadeleri Yeni Ortadoğu'nun başlama vuruşu sayılabilir. O, ABD'nin istikrarsızlıktan korkmaması gerektiğini söyleyerek Ortadoğu'nun sınırlarının değişmesi gerektiğini ifade ediyordu. Ve çizdiği harita Kürdistan ve İran'ın Belucistan eyaleti'nin İran'dan koparılmasını, Irak'ın üç bölünmesini öngörmekteydi.

Sykes-Picot'la belirlenen sınırların yeniden biçimleneceğini söyleyen birileri daha var. Bunlardan birisi de Rothshcild tarafından kurulan ve Kraliyet Dış Politika Enstitüsü içinde yer alan Chatham House yazarı Baglan Lordu Michel Williams. O da Irak ve Suriye'nin bölünmesinin Sykes-Picot'un mezara gönderilmesi anlamına geldiğini belirtmekteydi. 'Sykes-Picot'a Elveda mı?' başlığını taşıyan makalesinde şunları söylemekteydi.

"Sadece Irak Sykes-Picot Anlaşması'nın ortaya koyduğu eski rejimin tasfiyesi ile yüzleşmiyor; Suriye'deki savaşın başından beri ülkenin dağılması ve dağılmaya devam ediyor olması bir tehdit oluşturuyor.

Birinci Dünya Savaşı yüzüncü yıl dönümüne yaklaşırken savaşın mirasından biri - Büyük Britanya ve Fransa arasında Osmanlı Ortadoğu'su sonrasının geleceği ile ilgili Sykes-Picot Anlaşması nihayet çözülmeye başlamış görünüyor. Elbette tüm bölgede uzun süredir içlerlenen bir emperyal dikkatin (kazanan tarafından yenilene zorla kabul ettirilen anlaşma ç.n.) resmen defni söz konusu olmayacaktır. Gerçekte Suriye ve Irak, Birleşmiş Milletler'de bayraklarına ve koltuklarına sahip olmaya devam edecek, fakat merkezi seçim bölgeleleriyle ve bakiye Hristiyan destekli Suriye Alevileri ve Irak Şiileri ile sınırlanmış başkentlerin ve mezhepçi desteğin dışında daha fazlası olmayacak.

Emperyal düzenlemeye son saldırı, IŞİD'in geçen hafta dini şehir Ninova'ya yakın, Ortadoğu'nun en büyük ve en eski şehirlerinden Musul'u ele geçirmesiyle başlayan kuzey Irak'taki müthiş taarruzun ardından geldi....

Ortadoğu genelinde devletin varlığı hızla zayıflıyor. Irak ve Suriye en bariz iki örnek iken, Libya ve hatta Mısır ile ilgili de kayda değer bir endişe söz konusu. 2011 yılı Arap ayaklanmaları, Tunus hariç, ya toprak bütünlüğünü ya da halklarının bağlılığını kontrol edemeyen zayıf devletlere yol açtı. Eski sivil başkan Mursi'ye göre daha az katılımcı sayısı ile seçilen Başkan Sisi, tıpkı tüm sefeleri gibi kara kuvvetlerinde generaldir. Oysa Mursi, Mısır Cumhuriyeti'nin 62 yıllık tarihinde devlet başkanı olan tek sivilidir. Sina'da ve diğer yerlerde yeni hükümet kontrolü elde tutmak için mücadele ediyor. Fakat en azından kuzey Afrika'da sınırların yeniden çizilmesi ihtimali çok uzak. Doğu Akdeniz'de ise hâlihazırda yaşanan budur.

Uluslararası toplum, BM de dâhil, bu meşum gelişmeye uyanmalıdır. Sykes-Picot ile dayatılan post-kolonyal (sömürgecilik sonrası) düzenle güçlü devletler Ortadoğu'ya hâkimdiler. O çağ hızla ortadan kalkıyor.⁷⁵

Kısacası Yeni Ortadoğu'nun icat edilmesi için sahne düzenlemesi devam ediyor. IŞİD ise tam da bu amaca uygun olarak emperyalist güçlerin sahne düzenlemesi için dekoratör rolü oynamaktadır. Bölgede giderek artan şiddet Ortadoğu Birliği ve bunun için otuz yıl sürececek bir savaş ile ifade edilmekte.

"Ortadoğu'daki strateji, devamlı bir istikrarsızlık durumu üretmek ve Ortadoğu haritasının yeniden çizilmesini sağlayacak şekilde ulus devletlerin yok edileceği bir "yapıcı kaos" politikası iz-

lemektir. IŞİD, bir kez daha Irak'a müdahale etmek için gerekli bahaneyi sunmuştur; müdahalenin amacı ise, Erbil'deki petrol sahalarının kaotik ve işlev bozuklukları olan paralı askerlerin değil, çok uluslu şirketlerin eline geçmesini sağlamaktır. Buna, "bir devlet olarak Irak'ın" yok edilmesi gündemini ilerletecek şekilde, ABD, Britanya ve Fransa'nın ülkenin kuzeyindeki Kürtleri "desteklemesinin" meşrulaştırılması da eklenmelidir. Dış İlişkiler Konseyi (CFR) Başkanı ve Dışişleri Bakanlığı'nın eski politika planlama müdürü Richard Hass geçen ay *Project Syndicate* için yazdığı bir makalede bunu söylüyordu: 'Artık, Irak'ın bölünmesinin kaçınılmazlığını (ki ülke artık, İran nüfuzuna karşı bir siperden ziyade, bu nüfuzun bir aracı haline gelmiştir) kabul etmenin ve Irak'ın eski sınırları içinde bağımsız bir Kürdistan'ın kurulmasını desteklemenin zamanı gelmiştir.'⁶

ABD'nin ekonomisini ve siyasetin kontrol eden Rockefeller tarafından kurulan ve aralarından askeri şirketlerde dâhil pek çok ulus ötesi şirket tarafından desteklenen CFR (Council on Foreign Relations) ABD dış politikasının en önemli yönlendiricisidir. Ve orada çıkan bir yazıyı tıpkı kraliyet dış politika enstitüsünün bir parçası olan Chatham House gibi dikkate almalıyızdır. Bir başka CFR projesi de Ortadoğu Birliği'dir. Bu konuda

"Her yerde bulunan kanıtlar, ABD içindeki en azından bazı stratejistlerin, ulus-devletleri yok etmek ve bölgeyi birbiriyle kavga halinde olan, çok zayıf ve birbirleriyle olan kavgaları nedeniyle yabancı sömürgeci güçlere karşı -en başta da Batılı çokuluslu şirketlere karşı- birleşemeyecek olan parçalı devletlere, mikro devletlere ve mini devletlere bölerek Balkanlaştırma gibi bir gündeminin olduğunu gösteriyor. Bölgedeki uzun bir yıkım ve kaos döneminin ardından Ortadoğu halkı belki de savaşın korkunçluklarından o kadar yıpranmış olacaktır ki, savaş bitirmenin bir aracı olarak Batı'nın empoze ettiği bir düzeni kabul edeceklerdir; her ne kadar tolere edilemez olan bu kaosun çoğunun yaratılmasından sorumlu olan, aynı Batılı güçler olsa da.

Balkanlaşma stratejisinin izleri 1990'lı yılların başlarına götürülebilir. O tarihlerde İngiliz-Amerikalı tarihçi Bernard Lewis, CFR'nin yayın organı *Foreign Affairs*'in 1992 yılı sayısında yayınlanan, "Ortadoğu'yu Yeniden Düşünmek" başlıklı bir makale kaleme almıştır. Lewis, bölgenin çözülerek "Birbiriyle didişen, kavga eden, savaşan

mezhepler, aşiretler, bölgeler ve partilerin meydana getirdiği bir kaosa" düşme potansiyelini öngörür. Her ne kadar Lewis makalesinde bunun çok sayıda başka olasılık arasında yalnızca bir "olasılık" olduğunu yazsa da, bu, bugün Irak ve Libya gibi ülkelerde gördüğümüz durumla çarpıcı bir benzerlik göstermektedir: 'Köktencilüğün yol açabileceği bir diğer olasılık da, yakın zamanlarda "Lübnanlaşma" olarak adlandırılması moda hale gelen şeydir. Ortadoğu'daki devletlerin çoğu -Mısır bunun açık bir istisnasıdır- yakın zamanda ve yapay bir şekilde inşa edilmiştir ve böyle bir süreç açıktır. Merkezi iktidarın yeterince zayıflaması durumunda devleti bir arada tutacak gerçek bir sivil toplum yoktur; gerçek bir ortak ulusal kimlik hissi veya ulus-devlete güçlü bir bağlılık yoktur.'

Lewis şöyle devam eder: 'Devlet bundan sonra -Lübnan'da olduğu gibi- çözülerek birbiriyle didişen, kavga eden, savaşan mezhepler, aşiretler ve bölgeler ve partilerin meydana getirdiği bir kaosa düşer. Eğer işler kötü gider ve merkezi hükümetler güçten düşüp çökerse, aynı şey yalnızca Ortadoğu'da bulunan ülkelerde değil, eski emperyal efendilerin çizdiği sınırlar nedeniyle her bir cumhuriyetin bir azınlıklar mozaigi barındırdığı ve ya komşuları üzerinde şu veya bu iddia da bulunan, ya da komşularının kendisi üzerinde bir iddiada bulunduğu, yeni bağımsız olmuş eski Sovyet cumhuriyetlerinde de olabilir.'⁷

2013 yılında Ford Okulu'nda konuşan, eski ABD Dışişleri bakanı ve CFR üyesi Henry Kissinger, bölgeyi Avrupa'daki "Otuz Yıl Savaşı" ile mukayese etmeye ilave olarak, Suriye'nin balkanlaşarak 'şu veya bu düzeyde özerk bölgelere' ayrıldığını görme arzusunu da ortaya çıkarıyordu:

"Üç muhtemel sonuç var. Esed'in zaferi, Sünni zaferi yahut çeşitli milliyetlerin, bir arada, fakat birbirlerine baskı yapamayacak şekilde şu veya bu düzeyde özerk bölgelerde yaşamayı kabul edecekleri bir sonuç. Benim görmek istediğim sonuç budur. Fakat popüler görüş bu değildir... Ben de Esed'in gitmesi gerektiğini düşünüyorum, ama temel meselenin bu olmadığını düşünüyorum. Temel mesele şudur: bu durum, çeşitli Hristiyan grupların birbirlerini öldürüp en sonunda, birlikte ama ayrı birimler içinde yaşamaları gerektiğine karar verdikleri, Otuz Yıl Savaşı sonrası Avrupa'sına benziyor"⁸

Her şey çok açık gözüküyor yaşadıklarımız Condelesa Rice tarafından ifade edildiği gibi “Yeni Ortadoğu’nun Doğum Sancıları”dır. Bunun ebeliğini ise İngiltere, ABD, Rusya, İran, Türkiye, Suudi Arabistan, Fransa, Almanya ve İsrail’den oluşan emperyal ve onların fişeklediği saydığım bölge devletleri yapıyor.

İŞİD tam da bu anlamda bir Türk-Kürt savaşını çıkartmak amacı ve tabii bu savaş sonunda kurulacak Kürdistan’a ebelik etmek için ülkemizde bombalar patlatmakta. Aslında açık ve net olarak anlaşılmaktadır ki Suriye, Yeni Ortadoğu stratejisiinde bir deney laboratuvarı işlevi görüyor. Nitekim ABD ve AB çevrelerinde Irak ve Suriye ekseninde üç devlet tespitleri sıklıkla dile getiriliyor. İŞİD tam da bu anlamda bölgeyi mikro devletçiklere bölme planında çok işlevsel bir görev yürüttü.

Kısacası Ankara bombası, komşuda pişirilen yaratıcı yıkım ya da yönetilebilir kaos projelerinin adım adım hayata geçmesi neticesi bize düşürülmüş bir ateş. Bu ateşe karşı ise alışıldık ulus devlet saflarını sıkılaştırarak cevap vermek mümkün değil çünkü bu iç istikrarsızlığı daha da çoğaltır ve Türkiye iyice yönetilemez hale gelir. Aslında kurulan tuzak tam da bu. Türkiye’de ulusçuluğa dayanarak ve devletin baskıcı pratiklerini çoğaltarak uygulayan ve dindar olan bir parti üzerinden ülkede istikrarsızlığı daha da köpürtmek ve ülkeyi yönetilemez hale getirmek. Böylece İslâmcılardan arındırılmış Ortadoğu projesi kapsamında Türkiye’de de İslâmcılığın bir seksen-yüz yıl daha ülkeden uzak olmasını sağlamak üzere AK Parti ile kızıştırılan nefret, bir iç çatışma sürecinin psikolojik zeminini yaratacaktır, psikolojik bariyerler aşıldı mı artık filli duruma ramak kalır.

Tam da bu nedenle AK Parti, köpürtülen kimlik siyasetin bir parçası olursa kendisine kurulan tuzağı sadece realize etmiş olacak. AK Parti’nin şu aşama da yapacağı en büyük hata milliyetçiliği kızıştırarak ülkedeki ayrışmayı şiddetlendirmek olacaktır. Çünkü bu tam da Oded Yinon Planı’nın esasını oluşturan etnisite ve mezhep fay hatları üzerinden ülkelerin parçalanması ve mikro devletlere bölünmesine dönük öngörünün -ki bu planın Türkiye’yi kapsamadığını düşünmek en ciddi hata olur- hayata geçmesi için hızlandırıcı/katalizör rolünü üstlenmek demektir.

Bakin, *Gelecek 100 Yıl* kitabının yazarı CFR analistlerinden George Friedman Türkiye ile ilgili şu saptamaları yaparak ardından ABD ile Türkiye

arasında gerçekleşecek bir karşılıklı meydan okumadan söz eder:

“Türkiye şu anda dünyanın on yedinci ekonomik gücüdür. Tarihsel olarak, büyük bir İslâm İmparatorluğu kurulduğu zaman, o Türkler tarafından egemenlik altında tutulmuştur. Osmanlı İmparatorluğu Birinci Dünya Savaşı sonunda çökmüştür ve yerini modern Türkiye’ye bırakmıştır. Ancak Türkiye kaoslar ortasında sağlam bir platforma sahiptir. Balkanlar, Kafkaslar ve güneydeki Arap dünyası durağan bir yapıya sahip değildir. Türkiye’nin gücü arttıkça -ve onun ekonomik ve askeri yapısı halihazırda bölgedeki en güçlü konumdadır- Türkiye’nin etkinliği artacaktır... 2020’li yıllarda ABD-Türkiye ilişkileri gitgide artan bir şekilde huzursuzluk yaratıcı bir boyuta dönüşecektir. Amerika Birleşik Devletleri’nin Türkiye algılaması belirgin bir şekilde değişecektir. 2030’lu yıllarda ABD Türkiye’yi bölgesel çıkarları için bir tehdit olarak görecektir. Buna ek olarak, Türkiye’de ideolojik bir değişim olabilir. Osmanlı İmparatorluğu’nun yıkılmasından beri seküler bir yapı içinde olan Türkiye dine karşı daha esnek bir yaklaşım içinde olacaktır. Amerikan karşıtlığı sürecinde Türkiye İslâm dünyasına biraz daha yakınlaşacaktır ve bir İslâm süper devleti oluşturma girişiminde olacaktır. Sonuç olarak, Amerika Birleşik Devletleri potansiyel bir İslâm devleti olarak gördükleri Türkiye’ye karşı tavır içinde olacaklardır. Bu dönemden sonra ABD Türkiye’nin gücüne karşı önlem politikaları yürütecektir. Eskiden beri istikrarsız olan Mısır bir iç kriz ile karşılaşacak ve Türkiye’nin de lider Müslüman güç konumunu kullanarak ülkede istikrar sağlamak adına Mısır’a girmesi ise kırılma noktası olacak. Mısır’da aniden Türk arabulucuları baş gösterecek, Süveyş Kanalı’nı kontrol altına alacak ve Türklerin geleneksel olarak hep yaptığı şeyi yapabilecek pozisyonda olacaklar; Batı’ya, Kuzey Afrika’ya doğru ilerlemek. Süveyş Kanalı’nın kontrolü Türkiye için başka olanaklar da açacak. Zaten güneye, Arap Yarımadasına doğru ilerlemiş olan Türkiye, isyancı Araplarla çatışacak. Ardından Türkiye Kızıl Deniz’in ötesine geçecek ve Hint Denizi havzasına ulaşacak.

Daha çok Basra Körfezi’ne odaklanacak ve bu şekilde Arap Yarımadası’ndaki ve bölgenin hâlâ değerli olan petrol rezervleri üzerindeki hâkimiyetini pekiştirecek. Türkler bölgeyi hâkimiyetleri altına aldıklarında ise Türkiye ile

iletişime geçmek ve anlaşmak Japonların çıkarına olacak. İki ülke de yükselen birer askeri güç olmanın yanı sıra önemli ekonomik güçler olacaklar. Hürmüz Boğazı'ndan Malaca Boğazı'na kadar deniz yollarını korumak iki ülkenin de çıkarına hizmet eder.

Hindistan, Müslüman Türklerin Arap Denizi'ne girişinden rahatsızlık duyacak ve Türk yayılmasının Hint Okyanusu'na ulaşması korkusunu yaşayacak. Hindistan'ın çıkarları, Amerika'nınkilerle örtüşecek ve böylece Amerika, Hint Okyanusu'nda da kendisini aynı Pasifik Okyanusu'ndaki konumunda bulacak.

Bu süreç yoğunlaşırken Japonya ve Türkiye'nin gücü iyice sağlamlaşacak. Ayrıca iki ülke de uzay operasyonlarını artıracak, insanlı ve insansız sistemler gönderecekler. Aynı zamanda uzayda bir derece teknik işbirliği de yaşanacak. Japonya teknolojide Türkiye'ye öncülük edecek ancak Türklerin fırlatma imkânlarına erişmek, Japonlara, Amerikan darbelerine karşı ekstra bir güvenlik sağlayacak.

Yüzyılın ortalarında Türkiye'nin etkisi Rusya ve Balkanlar'dan geçerek Polonya ve Doğu Avrupa ittifakının geri kalanı ile çarpışacak. Ayrıca Akdeniz'de önemli bir güç haline gelerek Süveyş Kanalı'nı kontrol edecek ve gücünü Basra Körfezi'ne kadar yayacak. Türkiye, Polonyalıların, Hintlilerin, İsrail'in ve her şeyden çok ABD'nin korkusu haline gelecek.⁹

Buradaki uçuk öngörülerini bir kenara bırakıp asıl olana odaklanırsak kilit cümleler şunlardır. "Amerikan karşıtlığı sürecinde Türkiye İslâm dünyasına biraz daha yakınlaşacaktır ve bir İslâm süper devleti oluşturma girişiminde olacaktır. Sonuç olarak, Amerika Birleşik Devletleri potansiyel bir İslâm devleti olarak gördükleri Türkiye'ye karşı tavır içinde olacaklardır. Bu dönemden sonra ABD Türkiye'nin gücüne karşı önlem politikaları yürütecektir"

Bugün olan tam da budur; alınan önlem ise Türkiye'nin enerjisini iç sorunlarla tüketmesini sağlamak, olası ittifaklarını dağıtarak araya nifak tohumları atmak. En önemlisi ise Türkiye'yi en kırılgan iki noktasından Kürt ve Alevi sorunundan vurmaktır. Stratejistlerin önemli bir bölümü, özellikle Kissinger ve ABD derin devletinin yeddi emini konumundaki Bilderbergçi Brezinsky Türkiye bölünür ve parçalanırsa tüm bölgenin karışacağını ve yönetilmesinin zor olacağını söylemektedirler. Ancak bu adamların söylemek istedikle-

rinin kimi zaman aslında tam aksi olduğu düşünülürse istikrarsızlık içindeki bir Türkiye bölgedeki diğer istikrarsızlar gibi İsrail'i hedef almaktan uzak kalır. Nitekim bu iki kişi İran'ında parçalanmasının istikrarsızlık anlamına geleceğini belirtiyor. ABD'nin temel stratejisinin böl, parçala ve yönet olduğunu düşünürsek Türkiye ile İran tam da ABD'nin emellerini gerçekleştirmekte. Bölgeyi birlikte istikrara kavuşturmak yerine birlikte istikrarsızlaştıracak şekilde mezhebi fay hatları üzerinden birbirlerine meydan okumaktalar.

Düşünün Türkiye, Suriye bataklığına saplanırsa bundan en çok kim kârlı çıkar, ABD, Rusya, İngiltere vb. Yani Osmanlı'yı yok edenler. Peki, Türkiye sürekli nereye işaret ediyor ve oraya girmeye çok arzulu olduğunu belirtiyor; Suriye. Önceleri dillendirilen tampon bölgenin olanaksızlığından sonra Türkiye şu anda PYD'yi vuracağını söyleyerek en büyük yanlışları yapıyor. Eğer birisi sizin zayıf yanınızın mezhep ve etnisite olduğunu söylüyorsa siz ne yaparsınız? Milliyetçi bir şahinlikle bu iki unsuru daha azdırıp bu iki unsuru düşmanlaştıracak şeyleri mi yaparsınız, yoksa tersine bu iki kesimi de kendi inisiyatifiniz altında tutacak siyaset mi izlersiniz? Hükümet çözüm sürecinde ne kadar doğru adımlar attı ise şu anda da o kadar yanlış adımlar atmakta. Türkiye çözüm süreci ile PKK'nın ipini kendi ellerine alma çabasına girişti. Barış sürecinin uzun bir yol olduğunu silah bırakmanın en son aşama olacağını unutarak masadan kalkan taraf oldu. Ve bunu çözüm süreci Türk milliyetçilerini AK Parti'den uzaklaştırıyor diye yaptı. Oysa Kürtlerle ittifak halinde bölgeye girecek olan bir Türkiye mi ABD'nin planlarını akamete uğratar yoksa -üstelik de kendisini istemeyen çevrelerin giderek daha fazla yakınlaşarak iyice Türkiye'den uzaklaştırdığı bir süreçte- Kürtlerle düşmanlaşarak ve onlarla savaşarak mı? Rojava'ya saldıran bir Türkiye Kuzey Kürdistan'da Türkiye'nin dostu Barzani'nin iktidardan düşmesini ve PKK ile müttefik olanların PYD ile dayanışma kararı almasını sağlar ki İran'ın PJAK'ı tutacağını ve Suriye'nin de Kürtleri lojistik olarak yalnız bırakacağını düşünmek de ham hayalcilik olur.

Kısacası AK Parti, Davutoğlu doktrinini terk ederek Osmanlı sonunun ne olacağı belli olmayan heveslerle değil medeniyet bilinci ile yeniden ihya edeceğini bilmelidir. Maalesef Davutoğlu'nun Kızıllema haline soktuğu yeni-Osmanlılık kendisini de bir Enver Paşa pozisyonuna sokmakta. Bunun ise ne tür bedelleri olacağı çok açık görülüyor.

Net olarak yapılması gerekenler bellidir.

- 1- Türkiye şu ana kadar fiilen yaptığını yapmaya devam ederek TSK içinde macera arayanların, milliyetçilikle ülkeyi felakete sürüklemeye çalışanların etki alanından hızla uzaklaşarak, Suriye konusunda fiziki değil manevi taraf olma misyonuna çekilmelidir.
- 2- Türkiye bölgenin bütününde uygulanan mezhep, etnisite ve yaşam tarzları üzerinden kendi içinde duygusal ve fikri olarak parçalanmakta bunun bir adım ötesi bu fay hatlarının parçalayıcı bir deprem üretmesidir. Bu devletin baskı aygıtları ile durdurulamaz.
- 3- Dolayısıyla kendi içinde bütünlüğünü sağlayacak bir hukuk sistemi, yansız ve liyakate dayanan bir güvenlik ve yargı bürokrasisi reformu ile eş zamanlı olarak, herkesin haklarını garanti altına alan demokrasiyi daha da güçlendiren ve herkesin hukukunun garantörü olacak bir anayasa reformunu tabandan tavana olacak bir süreçle sonlandırmalıdır.
- 4- Radikal sorunlar radikal çözümler gerektirir düşüncesi ile siyasî reformlar yapılmalı, hem Kürt sorununun hem de kimlikler temelinde oluşan ayrışmayı birlikte yaşama iradesine dönüştürecek düzenlemelere gidilmelidir.
- 5- Türkiye’de özgürlükçü bir din kavrayışının önü açılarak İslâm bu çağın sorunlarını çözümlenecek bir medeniyet anlayışının temeli yapılabilir.
- 6- İktidarı bir kişinin uhdesine devredecek bir yönetim anlayışı ülke için bir felakettir. Çünkü liderden sonra, tüm ülke ne yapacağını bilemez hale gelir. Bunun yerine çoklu bir yönetim modeli ile güç toplumsal katılım ve yetkilendirmeyi çoğaltacak biçimde desantralize bir yönetim reformuna gidilmelidir ki bu AK Parti’nin ilk iktidara geldiği dönemde ve Sezer tarafından veto edilen Yerel Yönetimler reformunda önemli ölçüde mevcuttur. Bu model geliştirilerek mesele halledilebilir.
- 7- Bütün bunları tamamlayacak olan ise ekonomik reformlardır. Şu an olduğu gibi ekonomiyi devlet aracılığı yaratılan zenginler ile finanse etmek yerine adil, bölüşümcü, dağıtıcı ve üretken bir hale getirmek küresel finans sisteminin sanal ekonomisinin yerine geçecek bir sistemi hayata geçirmektir. Bu anlamda ekonomiyi banka ve büyük şirketlerin egemen oldu-

ğu oligarşik yapıdan demokratik bir yapıya kavuşturmak gereklidir.

Bu saydıklarımın tümü de Türkiye’nin iç birliğini sağlayacaktır. Dahası Türkiye D-8 modelini yeni bir anlayışla Avrasya temelli bir tür bölgesel ortak pazar ekonomisine öncülük etmelidir. Bu ise komşularıyla kavga ederek değil komşularını ortak bir refahın öznesi kılmakla hayata geçer. Tüm bu saydıklarım aslında büyük ölçüde RP’nin adil düzen manifestosunda mevcuttu. O metin güncellenerek gözden geçirilip realize edilerek hayata geçirilirse Türkiye işte o zaman Osmanlının medeniyetini yeni ve çağdaş bir anlayışla hayata geçirmiş olur.

AK Parti, AKP olmaktan çıkmak istiyorsa bunun yolu, AKP’nin, şu an resmettiği gibi post-Kemalist ve devletçi refleksiyle hareket eden bir parti pozisyonundan kurtulup tersine sivil, medeni özgürlükler ve hakların reformunda öncü güç olmasıdır. İşte o zaman AK Parti olarak, ülkedeki ayrışmalara meydan vermemiş ve parçalayıcı kimlik siyaseti tuzağının bir tarafı olmamış bir parti konumunda olur. İşte o zaman Türkiye iç barışını sağlamış, enerjisini içe değil dışa veren ve geleceğe umutla bakılan bir ülke olur. Bu, İslâm’la pek alada uzlaştırılabilir ki zaten İslâm bir kimlik değil bir varoluş meselesidir. İslâm temelli siyaset ise özgürlük ve adaleti en yüksek düzeye çıkartır.

Dipnotlar

- 1 Hamid Dabashi, *Corpus Anarchium*, Political Protest, Suicidal Violence, and the Making of the Posthuman Body, Palgrave MacMillan, New York-2012, s:5-6, 7, 8.
- 2 Dabashi, a.g.e., s:9.
- 3 Mike Davis, *Budaş Wagon: A Brief History of the Car Bomb*’tan alıntılan Tom Dispatch, *Tomgram: Mike Davis on the History of the Car Bomb* (Tomgram: Mike Davis’in Araç Bombasının Tarihi Üzerine) http://www.tomdispatch.com/post/76140/mike_davis_on_the_history_of_the_car_bomb
- 4 Ralph Peters, Stability, America’s Enemy (*İstikrar, Amerika’nın Düşmanı*) Çev: Nesrin Aytekin, Parameters, Winter 2001-02, s. 5-20. <http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/articles/01winter/peters.pdf>
- 5 Lord Michael Williams of Baglan, Goodbye to Sykes-Picot? <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/14903> Baglan Lordu Michel Williams, Sykes Picota Elveda mı? Çev: Nesrin Aytekin, http://www.hurgenel.com/SYKES_PICOT%E2%80%99A_ELVEDA_MI_13608_2_1.html
- 6 Steven MacMillan, Kaostan Düzen Çıkarma: Küresel elitlerin “Ortadoğu Birliği” planı, <http://medyasafak.net/haber/1672/kaostan-duzen-cikarma--kuresel-elitlerin-ortadoğu-birliği-planı>
- 7 Agm (adı geçen makale)
- 8 A.g.m. (adı geçen makale).
- 9 George Firedman, Gelecek 100 Yıl, 21. Yüzyıl İçin Öngörüler, Pegasus Yayınları, İstanbul-2009 s:98, 113,185,194-198,203,208-214

YENİ SOL HAREKETTEN KÜLTÜREL ÇALIŞMALARA

1950'li yıllarda İngiltere'de siyasal alanda beliren Yeni Sol hareket de kültürel çalışmaların görünürlüğüne artmasında oldukça etkili olmuştur. Bu bağlamda Yeni Sol söylem ve kültürel çalışmalar arasındaki ilişkinin temel vurgu noktalarına değinmek yerinde olacaktır, zira kültürel çalışmalar ve Yeni Sol hareket temelde aynı kaygıları paylaşıyor gözükmetedir.

Öner BUÇUKCU

56

Kültürel çalışmaları siyasî, iktisadî ve toplumsal büyük dönüşümlerin bir uzantısı ya da bir neticesi olarak değerlendirmek mümkün gözükmetedir. Bu bağlamda büyük anlatıların sorgulanmaya başladığı, Marksizm'in, işlevselci çözümlenmenin, niceliksel yöntemlerin ve hatta toplum bilimin bizatihi kendisinin yanı sıra getirdiği belirlenimciliğe karşı hem toplumsal bilimlerde hem de tarihçiler arasında yaygın bir tepki oluştuğu görülmektedir. Söz konusu tepki ise "işlev" gibi belirli bir açıklama biçimiyle bağlantılı bir terim olan "kültür"ün bayrağı altında yapılmaktadır.

Üzerinde uzlaşmış bir tanımı olmayan kültür kavramı 19. yüzyılda genellikle görsel sanatları, edebiyatı, felsefeyi, doğa bilimlerini ve müziği anlatmak için kullanıldı. Diğer taraftan yine 19. yüzyıldan sonra araştırmacılar kültür kavramının sanatların ve bilimlerin toplumsal ortamı tarafından biçimlendirildiğine yönelik görüşlerini ileri sürmeye başladılar. Gelişmeye başlayan bu bilinç bir

tür kültür sosyolojisi ya da kültürün sosyal tarihinin ortaya çıkmasına yol açtı.

Ancak bu eğilim genel anlamda edebiyat, müzik, güzel sanatlar gibi "kültür" öğelerini ekonomik ve toplumsal temeldeki bir takım değişikliklerin birer yansıması, diğer bir

ifadeyle üstyapı olarak ele almaktaydı ve bu haliyle Marksist'ti. Edebiyat eleştirmenlerinin, tarihçilerin ve elbette sosyologların ilgi alanlarının genişlemesiyle kavramın anlaşılmasında, sıradan halkın tutum ve değerleri ve bunların halk sanatında, halk şarkılarında, masallarda, şenliklerde vb. anlatım bulması anlamında popüler kültüre gitgide daha fazla önem verilmeye başlanmıştır.

Terimin anlamı genişledikçe, kültürü edilgin bir şey diye düşünmekten çok etkin bir şey diye düşünme yolunda giderek güçlenen bir eğilim ortaya çıkmaya başlamıştır. Yapısalcılar, özellikle Levi-Strauss, "derin" yapıların ekonomik ve toplumsal düzenlemeler değil zihinsel kategoriler olduğunu iddia ederek bir anlamda Marx'ı baş aşağı etmiş; Hegel'e geri dönmüştür (Burke, 2011; 116).

Kültürün anlaşılmasında bugünkü eğilim “kültürün opera binası” denen tanımından uzaklaşmak ve bu terimi Amerikalı antropologların öteden beri savundukları geniş anlamda kullanmaktır. Eskiden nesnel oldukları varsayılan cinsiyet, sınıf, topluluk gibi katı toplumsal olguların, şimdi kültürel olarak inşa edilmiş ya da oluşturulmuş bulundukları varsayılmaktadır (Burke, 2011; 115-116). Bir kuşak önce Britanya’nın “sosyal antropolojisi”yle Amerika’nın “kültürel antropolojisi” arasında Franz Boas ve Ruth Benedict gelenekleri uyarınca kesin bir karşıtlık vardı. Britanyalılar toplumsal kurumları vurgulamalarına karşılık, Amerikalılar kültür kalıpları, bir başka deyişle “insan davranışının simgesel-anlatımsal yanı” ya da gündelik yaşamın uygulamalarını gösteren ortak anlamlar üstünde ısrar ediyorlardı. Clifford Geertz’ün anlam sistemlerini irdeleyen *Interpretation of Cultures* (1973) adlı kitabına hem ABD’li araştırmacıların hem de Britanyalı araştırmacıların yoğun ilgi göstermeleri katı Britanyalı ve yumuşak Amerikalı okullar arasındaki ayrımın artık aşındığını ortaya koymaktadır.

20. yüzyılın ortalarından itibaren gittikçe sosyal bilimlerde alanında görünür olmaya başlayan kültürel çalışmalar çeşitli ekoller tarafından uygulanmaktadır. Türkiye’de kültürel çalışmalar alanının kurumsallaşmasında, daha doğru bir ifadeyle kültürel çalışmaların sosyal bilimlerde bir biçimde belirginleşmeye başlamasında Birmingham Center for Contemporary Cultural Studies’in (BCCCS) etkisi çok daha fazladır. Marksian gelenek ve BCCCS arasındaki ilişki de dikkate alındığında kültürel çalışmaların tarihsel, sosyal ve siyasal şartların etkisiyle politik taleplerin bir görüntüsü olarak belirdiği de iddia edilmektedir. Bununla birlikte kültürel çalışmalar

yaklaşımının bilinen isimlerinden Stuart Hall’ün de ifade ettiği üzere kesin bir tanımından ya da bir sosyal bilim metodolojisi olduğundan bahsetmek imkansızdır. (Hall, 1990; 11)

Kültürel Çalışmaların Öne Çıkışı

Kültürel çalışmaları kültürün geniş bir antropolojik zeminde ele alındığı, bunun yanı sıra hümanist bir konseptte de sahip olan disiplinler arası, disiplinler ötesi ya da disiplinler dışı bir girişim olarak tanımlama eğilimi de görülmektedir. Kül-

türel çalışmalar araştırma alanında modern endüstriyel toplum, geleneksel antropolojinin aksine yorumsamacı ve eleştirel bir metodoloji ile analiz edilir. Bununla birlikte saygı kültürü bir “üst kültür” olarak kabul edilmez, kültürel ürünlerin diğer kültürel ürünler, tarihsel ya da sosyal yapılarla ilişkilerinde uzlaşının gerekliliği üzerinde durulur. Kültürel çalışmalar sanat, inanışlar, toplumsal kurumlar ve iletişimsel uygulamalarla bütünsel bir ilişki kurar ancak kendisini bu alanların tümünden ayırır. (Nelson vd, 1992; 4-5, Spivak, 2006; 359)

Kültürel çalışmalar ekolünün kökleri 1950’li yılların ortalarında yapılan çalışmalara kadar uzamaktadır. İngiliz kültürel çalışmaları açısından ilk çalışmalara

rın sahiplerinden Raymond Williams’ın 1958 yılında yayınlanan *Culture and Society* (1780-1950) ve 1961 yılında yayınlanan *The Long Revolution* isimli yapıtları önemlidir. Richard Hoggarts’ın 1958 yılında yayınlanan *The Uses of Literacy* kitabı da kültürel çalışmalar alanının ilk eserlerinden birisi olarak kabul edilmektedir. E.P. Thompson’ın İngiltere işçi sınıfını ele alan 1963 tarihli *The Making of English Working Class* kitabı da kültürel çalışmalar alanında yol gösterici eserlerden birisi olmuştur. 1964 yılında BCCCS kurulunca söz

Bir siyasal hareket olarak Yeni Sol söylem sosyalist, anti-emperyalist, ırkçılık karşıtı, büyük ölçekli yatırımların kamulaştırılması taraftarı, eğitimin ve “ekonomi”nin özelleştirilmesini önleme argümanlarıyla belirmiştir. Nükleer silahsızlanma söyleminin yanı sıra işçi sınıfının kültürel ve sosyal hayatlarının zenginleştirilmesini başarmak da Yeni Sol hareketin hedefleri arasındaydı. Ancak 1950’lerde Keynesyen kapitalizmin işsizlik konusunda ve işçi sınıfının şartlarının iyileştirilmesi konusunda gözle görülür bir iyileşme sağlamış olması sosyalist söylemin başarı ihtimalini azaltmıştır.

konusu çalışmaların yönelimi kurumsal bir yapıya dönüşmüş oldu.

BCCCS'nin kurucu müdürlüğünü Richard Hoggart yapmıştır.¹ Sonraki dönemlerde kültürel çalışmalar alanında önemli metinler üretecek olan Stuart Hall bu görevi 1969'da Hoggart'dan devralmıştır. (Altun, 2011; 180) BCCCS'nin kurumsal yayını olarak Working Papers in Cultural Studies dergisi yayınlanmaya başlamıştır. Bu yayının yanı sıra yine BCCCS tarafından yayınlanan *Resistance Through Rituals: Youth Subcultures in Post-War Britain* (1976) and *Policing Crisis: Mugging, the State, and Law and Order* (1978) gibi çalışmalar ve English Cultural Studies başlığıyla düzenlenen seminerler kültüre yaklaşımı geleneksel bağlamdan koparıp kültürü toplumsal uygulamalar ve tarihsel süreçlere içkin değerlendiren bir yaklaşıma zemin hazırlamıştır.

1950'li yıllarda İngiltere'de siyasal alanda beliren Yeni Sol hareket de kültürel çalışmaların görünürlüğünün artmasında oldukça etkili olmuştur. Bu bağlamda Yeni Sol söylem ve kültürel çalışmalar arasındaki ilişkinin temel vurgu noktalarına değinmek yerinde olacaktır, zira kültürel çalışmalar ve Yeni Sol hareket temelde aynı kaygıları paylaşıyor gözükmektedir.

Bir siyasal hareket olarak Yeni Sol söylem sosyalist, anti-emperyalist, ırkçılık karşıtı, büyük ölçekli yatırımların kamulaştırılması taraftarı, eğitimin ve "ekonomi"nin özelleştirilmesini önleme argümanlarıyla belirmiştir. Nükleer silahsızlanma söyleminin yanı sıra işçi sınıfının kültürel ve sosyal hayatlarının zenginleştirilmesini başarmak da Yeni Sol hareketin hedefleri arasındaydı. Ancak 1950'lerde Keynesyen kapitalizmin işsizlik konusunda ve işçi sınıfının şartlarının iyileştirilmesi konusunda gözle görülür bir iyileşme sağlamış olması sosyalist söylemin başarı ihtimalini azalt-

mıştır. Özellikle Soğuk Savaş Avrupa'da sosyalizmin başarıya ulaşmasının önünde büyük bir engel olarak duruyordu. Zira ABD tarafından oluşturulan anti-komünist söylem Avrupa ülkelerindeki sol partileri zor durumda bırakıyordu. (Thurman, 2011; 3-5)

İlk Yeni Solcuların büyük bir kısmı eğitilmiş orta sınıftan olmalarına karşın kitle tabanlı siyasetle iki yönde bağları vardı. Başlangıçtaki Yeni Solcuların birçoğu İşçi Partisi'nin sol kanadı içerisinde çalışıyor; partiyi canlı bir demokratik sos-

yalist harekete doğru yönlendirmeye uğraşıyorlardı. Bazıları da 1958'den sonraki birkaç yıl boyunca devasa popüler gösteriler düzenleyen bir hareket olan Nükleer Silahsızlanma Kampanyası'nın Soğuk Savaş karşıtı "Atom Bombası Yasaklansın" siyasetine dalmıştı (Fulbrook ve Skocpol, 2009; 193). Yeni Sol hareketin ihtiyaç duyduğu retorik yenilenmeyi 1950'lerin ortalarından itibaren nükleer silahsızlanma söylemi sağladı. Özellikle orta-alt sınıfların ilgisini çeken söz konusu söylem İngiltere siyasetine de belirgin bir hareketlilik getirdi. 1960'lardan itibaren küresel görünüm kazanan nükleer silahsızlanma çabaları ve kampanyalarının temelinde 1950'li yılların ortalarında

New Left Review Anderson'ın yönetiminde bilerek elitist bir uğraş halini almıştır. Anderson ve arkadaşları doğru sosyalist siyasetin sosyalist bir entelijansiyanın toplumda kapitalizmin devrilmesine yol açacak kültürel ve siyasal hegemonya kurmak üzere militan bir işçi sınıfıyla birleştiği yerde ortaya çıktığına inanmaktadır. Bu bağlamda Anderson ve arkadaşlarına göre atılması gereken ilk adım kültürel bakımdan özerk bir Marksist-sosyalist entelijansiyanın oluşturulması olmalıdır. Ancak bu oluşturulan sonra işçi sınıfı reformist düşüncelerden ve siyasetten vazgeçirilebilir.

İngiltere'de beliren Yeni Sol söylemin etkisi ve heyecanı bulunuyordu. Nükleer karşıtı söylem alt ve orta sınıfları siyasete akıtarak durağanlaşan politik alana yeni bir kan da sağlamış oluyordu. (Thurman, 2011; 41-43)

Hareket 1957-1960 arası dönemde zirveye ulaştı. Yeni Sol hareketin yayın organı *New Left Review*'in ilk editörü ise sonraki yıllarda kültürel çalışmalar okulu içerisinde adını sıklıkla duyacağımız Stuart Hall oldu. *New Left Review* 1950'lerin sonunda boy veren Yeni Sol hareketin müstakbel bayrak gemisi olarak 1959'da doğmuştu. İlk

dönem Yeni Sol hareket solcu kültürel tartışmaları Stalinist komünizmin dogmalarından ve günlük siyasal manevralar içinde kaybolan İşçi Partisi'nin "kültürsüzlüğünden" kurtararak Britanyalı entelektüeller arasında sosyalist siyasal bağlılığı yeniden esinleme girişimiydi (Fulbrook ve Skocpol, 2009; 193). S. Hall işçi sınıfının kültürü üzerinde bu yıllarda yaşanan tartışmada son derece önemli bir rol oynadı. R. Williams ve E. P. Thompson gibi kültürel çalışmalar ekolünün önemli isimlerinin çalışmaları da bu tartışmada oldukça etkili oldu. Diğer taraftan Yeni Sol hareket sonraki dönemlerde bir insicam yakalamakta başarısız olmuş gözükmektedir. Ancak Yeni Sol hareket tarafından yaratılan zeminde kültürel çalışmalar temellenmiş ve perspektif *New Left Review*'de geliştirilmeye başlanmıştır.

İşçi sınıfının İkinci Büyük Savaş sonrası durumundaki değişiklikler ve pozisyonundaki tahribatların tartışıldığı bir dönemde kültürel çalışmalar farklı sorular formüle etmeye çalıştı. Böylelikle okul, Marksistleşen bir fikri atmosfer içerisinde yeni tartışma başlıkları ve yeni perspektifler çıkarmaya gayret ediyordu. Kültürel çalışmalar okulunun temsilcileri bu siyasal ortam içerisinde kendilerini sadece birer entelektüel olarak görmüyorlar aynı zamanda politik aktivitelerin aktif birer katılımcısı olarak değerlendiriyorlardı. (Nelson vd., 1992; 5)

Kültürel çalışmalar teorisi gerçek sosyal ve politik problemlerle yüzleşme amacından belirmiştir. Entelektüellerin sosyal değişimlerdeki ve yol göstericilikteki etkisi kültürel çalışmalarda daima tartışma konularından birisini oluşturdu (Nelson, 1992; 6). Ancak kültürel çalışmalar ekolü çalışmalarını Perry Anderson'ın "Batı Marksizm'i" olarak tasnif ettiği geleneğin entelektüel ve politik mirası üzerinden şekillendirdi. Kendisini sadece sınıf mücadelesi olarak tanımlayan 19.yüzyıl geleneksel Marksizm'inin aksine Batı Marksizm'i olarak tasnif edilen düşünsel gelenek kendisini bir analiz birimi olarak beliren, neredeyse tek ve "geleneksel özne" olan işçi sınıfına duyulan "güvensizlik" ve onun üstyapısal formlarla olan ilişkisi üzerinden tanımladı. Batı Marksizm'inin altında yatan temel soru da geleneksel Marksizm'den ayrılıyordu zira batı Marksizm'inde temel sorunsal işçi sınıfının toplumsal statüsü veya faşizmin arkasındaki motivasyon gibi şeylerdi.

New Left Review'in S. Hall'dan sonra editörlüğünü Perry Anderson'un üstlenmiş olması Kültürel Çalışmalar ve "Batı Marksizm'i" arasında kurulan ilişkiye dönük önemli çıkarımlar sağlamaktadır. Zira Büyük Britanya'da yayınlanan Marksist dergi *New Left Review*'in editörü olarak Perry Anderson, en iyi, İngilizce konuşulan dünyada Marksistlerin ve Marksistler için bilimsel üretimin teşvikçisi ve stratejik bir konumu işgal eden bir entelektüel bekçi olarak tanımlanabilir (Fulbrook ve Skocpol, 2009; 192).

İlerleyen dönemlerde *New Left Review* Anderson'ın yönetiminde bilerek elitist bir uğraş halini almıştır. Anderson ve arkadaşları doğru sosyalist siyasetin sosyalist bir entelijansiyanın toplumda kapitalizmin devrilmesine yol açacak kültürel ve siyasal hegemonya kurmak üzere militan bir işçi sınıfıyla birleştiği yerde ortaya çıktığına inanmaktadır. Bu bağlamda Anderson ve arkadaşlarına göre atılması gereken ilk adım kültürel bakımdan özerk bir Marksist-sosyalist entelijansiyanın oluşturulması olmalıdır. Ancak bu oluştuktan sonra işçi sınıfı reformist düşüncelerden ve siyasetten vazgeçirilebilir (Fulbrook ve Skocpol, 2009; 194).

Bir Proje Olarak Kültürel Çalışmalar

Kültürel çalışmalar projesi kültür, ideoloji ve alt yapı-üstyapı diyalektiğinin kesin belirleyiciliğini kabul etmeyen üstyapısal kurumlarla ilişkili biçimde kendisini inşa etti. Bu bağlamda kültürel çalışmalar da Lukacs, Goldman, Benjamin, Sartre, Frankfurt Okulu gibi kişi ve akımlardan oluştuğu varsayılan Batı Marksizm'inin entelektüel parçalarından birisi olarak kabul edilmeye çalışıldı. Batı Marksizm'i ikinci ve üçüncü dünya tarafından temsil edilen ve kültür, ideoloji, üstyapı kurumlarının basitleştirilmesine yönelik *critical* bir geleneği işaret ediyordu. Ancak kültürel çalışmalar 1960'ların başlarında görünür olduğu ilk dönemlerde Marksist bir perspektif olarak değerlendirildi. Marks'ın sınıf çatışması, merkezin popüler kültür üzerindeki belirleyiciliği gibi konularda kültürel çalışmalar okulu ile Marksist gelenek arasında belirgin bir uzlaşma de zaten söz konusuydu. (Altun, 2011; 183)

Kültürel çalışmalardaki teorik perspektif ve entelektüellerin politik talepleri İkinci Büyük Sa-

vaş sonrasının politik, sosyal ve kültürel değişimleri ele alınmaksızın anlaşılamaz. Kültürel çalışmaların tek ve biricik maksadı mevcut sosyal ve kültürel dönüşümleri anlamaktır. Savaş sonrası Avrupa'sında hızlı sosyal, siyasal ve kültürel değişimler batılı toplumsal yapılarda ciddi hasarlara ve değişikliklere sebep oldu. Özellikle 1960'ların sonu ve 1970'lerin başlarında neredeyse bütün batılı endüstriyel toplumlar da kültürel ve sosyal kargaşa durumu mevcuttu. Çok sayıda entelektüel girişimin yanı sıra kültürel çalışmalar da bu dönüşüm sürecini tarihsel bir perspektif içerisinde anlamayı amaçlıyordu. Zira savaş sonrası İngiliz toplumu bir yandan hızlı ve ani bir değişim süreciyle karşı karşıya kalırken diğer taraftan kapitalist süreçlerin yeniden organize edilme çabası, refah devletini kurulması gibi tartışmalarla karşı karşıyaydı (Nelson, 1992; 4-5).

Diğer taraftan kültürel çalışmalar kendi sosyal ve kültürel atmosferini siyasal angajmanları çerçevesinde belirlemeyi sürdürdü. Bu süreçte bulunan araştırmacılar kültürel çalışmalardaki teorik çabalarını ideolojik mücadeledeki bir enstrümanları olarak değerlendiriyordu. Bunun bir yansıması olarak kültürel çalışmalar da her zaman politik konjonktür ve sorulardan devşirilen bir alan olarak kaldı. Savaş sonrasında endüstrileşme, modernizasyon, kentleşme, kitle iletişimindeki hızlı gelişim, kültürel hayatın metalaştırılması, batılı emperyalizmin çöküşü ve emperyalizmin yeni bir yapı edinmesi, dinsel ve etnik radikalizmlerin farklı biçimlerde varlığını sürdürmesi gibi unsurlar tarafından şekillendirilen toplum ve kültürlerle tepki biçiminde gelişmiştir. Bunun neticesinde kültürel çalışmaların disiplinler arası bir yaklaşım olarak belirdiği tespiti yapılabilir.

Sosyal bilimler bağlamında edebî tenkit, sosyal antropoloji ve sosyal tarih kültürel çalışmalar tarafından üretilen ilk yaklaşımlardandır. Hoggart tarafından ilân edilen BCCCS'nin manifestosunda Hoggart temel olarak popüler kültür ve kitle iletişim araçlarına odaklanacaklarını belirtmiştir. İlerleyen dönemlerde ırkçılık, hegemonya, Thatcherizm de alt-kültürler ve medya çalışmaları nosyonuyla Gramsci'ye yönelik yeni bir ilgiyle kültürel çalışmalar ekolünde tartışılmıştır. Diğer taraftan bir önceki dönemin hümanist yargıları ve post-strüktüralizmin yapı-söküm aşırılıkları kültürel çalışmalar tarafından ötelenmiştir.

1980 sonrasındaki dönemde ise kültürel çalışmalar feminizm, cinsiyetçi ve cinsel yönelimlerin de etkisiyle ırk, etnisite, post-kolonyal çalışmalar ve AIDS gibi hastalıklar temelinde yükselen kimlik tanımlamalarına yöneldi. Bu çalışmaların yanı sıra popüler kültür de ekolün ilgilendiği alanlardan birisi olmaya devam etti.

Stuart Hall'un liderliğindeki kültürel çalışmalar sınıf bilinci, ampirik kültür ve hatta otobiyografik metotları da kullanan çalışmalar yapmaya başladı. Marksist bir proje olarak BCCCS ilgisini etnografi ile birleşmiş "yaşam tecrübesi" alanına yöneltti. Merkez'de faaliyet gösteren araştırmacılara göre tarihsel değişimleri, iyi oluşturulmuş bir kültürel konsept olmaksızın anlamak mümkün değildir. Kültür hem bir yaşam biçimi (fikirler, davranışlar, uygulamalar, kurumlar, güç sistemi) hem de bütün kültürel seviyeler için ticari ürünler (artistik formlar, metinler, genel prensipler) biçiminde ele alınmıştır. (Nelson, 1992; 4-5)

Kaynaklar

Kitap ve Makaleler:

Altun, Fahrettin, Exploring 'Culture Perspective': Birmingham Center For Contemporary Cultural Studies, *Akademik İncelemeler Dergisi*, Cilt:6, Sayı: 1, 2011, s.178-188.

Burke, Peter, *Tarih ve Toplumsal Kuram*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2011.

Fullbrook, Mary ve Skochpol, Theda, Mukadder Yollar: "Perry Anderson'ın Tarihsel Sosyolojisi", *Tarihsel Sosyoloji* içinde, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 2009, s. 189-232.

Hall, Stuart, "The Emergency of Cultural Studies and the Crisis of the Humanities", *The Humanities as Social Technology*, Yaz-1990, vol.53, s.11-23.

Nelson, Cary vd., "Cultural Studies: An Introduction", *Cultural Studies* içinde, Routledge, New York, London, 1992, s. 1-23.

Spivak, G. Chakravorty, "Culture Alive", *Theory, Culture & Society* içinde, Sayı: 23, 2006.

Thurman, Jacob Clarc, *The Making of the First New Left in Britain*, Indiana University, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

İnternet Kaynakları:

<https://www.sehir.edu.tr/Pages/Akademik/Lisansustu/SBE/KulturelCalismalar.aspx?PageID=3&MenuID=1753> (Son Erişim: 12.01.2014).

<http://css.ege.edu.tr/> (Son Erişim: 11.01.2014).

<http://cult.sabanciuniv.edu.tr/welcome> (Son Erişim: 11.01.2014).

<http://mcs.metu.edu.tr/> (Son Erişim: 11.01.2014).

<http://cultma.bilgi.edu.tr/> (Son Erişim: 11.01.2014).

<http://www.birmingham.ac.uk/schools/historycultures/departments/history/research/projects/cccs/about.aspx> (Son Erişim: 09.12.2013)

Dipnotlar

- 1 <http://www.birmingham.ac.uk/schools/historycultures/departments/history/research/projects/cccs/about.aspx> (Son Erişim: 09.12.2013)

KEFENİN CEBİ VAR!

Açıkça görülmektedir ki, bir kötülüğe sebep olanlar kadar imkân ve sorumluluk dairesi içinde olduğu halde onu önlemeyip işlenmesine göz yumanlar da sorumludur. Bu sebeple, iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak, bütün peygamberlerin gönderiliş gayelerinden biri olmuştur ve her Müslüman'ın hayat tarzını oluşturur. En azından Müslümanlardan bir grubun bu görevi ifa etmesi insanî bir sorumluluktur.

Selçuk KÜTÜK

Korkar isen o tamudan
Alçak olgıl sen kamudan
O günü nice Sırat'tan
Kamularla geçmek gerek

Geçip gitmek diler isen
Ya düşmeyeyim der isen
Şu kazandığın malını
Tanrı için vermek gerek

Kazandığın veriben
Yoksulları hoş görüben
Hak hazretine varuben
Oddan kurtulmak gerek

Çünkü ahrete kavisin
Ko bu yalancı da'visin
Mal ve hazine sevisin
Aşık isen nendir senin

Yeyip yedirgil fakire,
Eksilirse Tanrı vere
Bir gün tenin yere gire
Geri kalan nendir senin
(Yunus Emre)

Çok yakınımız olan bir kişi ahirete intikal ettiğinde ölümün ve ayrılığın acısını içimizde hissederiz. Böyle olduğunda dünyanın fani yüzünü daha iyi idrak ederiz, kendimizi parçalarcasına dünyanın peşinden koşmanın anlamsızlığı üzerinde sorgulama başlatırız iç dünyamızda. Dünyanın cazibedar bir kadın gibi tüm mahbublarına göz süzdüğünü ama hiçbirine yâr olmadığını fark ederiz. Maddi manada kazandıklarımızın hepsini bırakarak göç edeceğimiz düşüncesi hızımızı biraz keser ve “kefenin cebi yok!” sözünü hatırlatır.

Vicdanı tefessüh etmiş olanları bir tarafa bırakırsak kolu kanadı kırılmış, tutunacak dalı kalmamış, ümidi neredeyse tükenmiş insanlara el uzatmak için sadece ve sadece “insan olmak” yeterlidir. “Başkaları ilgilen sin!” ya da “çalışsın kazansın kardeşim!” türünden duyarsız ve kibirli dav-

ranarak halden anlamayanlara Allah merhamet etmez.

“Hayır; aksine, siz yetime ikrar etmiyorsunuz. Yoksula yedirmek için birbirinizi teşvik etmiyorsunuz. Mirası, sınır tanımaz (helal, haram aldırma) bir tarzda yiyorsunuz. Malı, yığma tutkusu ve hırsıyla seviyorsunuz.” (Fecr Suresi, 17-20)

Zenginlerin bir şekilde yardıma muhtaç olanlara el uzatmayıp “ne haliniz varsa görün!” duyarsızlığı ile hareket etmesi bir yandan ahlaki dejenerasyona diğer taraftan da kolayca tahrik ve manipüle edilebilecek bir sosyal yapının doğmasına yol açar. Kaybedecek hiçbir şeyi kalmayan insanlardan oluşan bir toplum patlamaya hazır bir bomba gibidir. Bir başka deyişle, temel ihtiyaçlarını bile karşılayamayacak derecede perişan fertler (kolayca galeyana getirilebileceklerinden) zenginler de dâhil olmak üzere herkes için bir tehdit unsurudur.

Hemen hepimiz gelecekte daha rahat ve emniyet içinde yaşamak için kendi çapımızda tedbirler almaya çalışırız. Kısa vadeli tedbirler anlaşılır olmakla beraber uzun sürece yayılan yatırımların bize ne derece fayda sağlayacağı tartışmalıdır. Özel sigorta yaptırmak, bankada para biriktirmek, ileride iyi para getirir düşüncesi ile ev-arsa almak gibi teşebbüsler kendimizi güvende hissetmemizi sağlar. Lakin değer kazanan arsanın rantının ya da bankada biriken paranın bize nasip olacağının bir garantisi yoktur. Kısacası kendimizi yıpratarak yaptığımız yatırımların bize dönmesi şüphelidir, ama yine de yolumuza meşkûk ve mevhum bir ümitle devam ederiz. Hayatımızı “dünyada bir dikili ağacımız olsun!” düşüncesi üzerine kurarken o ağacın meyvesinden belki de hiç yiyemeyeceğimiz ya da çok az faydalanacağımız gerçeği aslında ciddi bir ikileme yol açar.

Diğer taraftan, “nasıl olsa öleceğim, o halde geri dönüşü garanti olan çok kârlı bir yatırım yapabilir miyim?” sorusunun cevabını gayet iyi bildiğimiz halde bir türlü o doğrultuda harekete geçemeyiz. Döviz, arsa, banka, altın vs. gibi yatırım araçlarının

getiri oranlarını takip ederken diğer yandan (her nedense) getirisi yüksek, garantili ve sonsuz faydalanma imkânını göz ardı ederiz. Çok güvendiğimiz birileri tarafından bire-on verecek oldukça kârlı bir yatırımdan bahsedilse hemen hepimiz elimizde ne varsa o işe yatırırız, hatta borç bulup fırsatı değerlendirmeye çalışırız. Lakin vaadin den hiç şüphemiz olmadığını ile ri sürdürdüğümüz Allah sınırsız bir süre için aklın almayacağı derecede kârlı bir teklifte bulunmasına rağmen yatırım yapmaya pek hevesli görünmüyoruz. Bu davranış formunda ciddi bir sorun olduğu açıktır ve bunun üzerinde hepimizin düşünmesi gerekiyor. Bu anlamda “kefenin cebi var!” diyebiliriz, yani servetimizi ve yatırımlarımızı “hesap meydanına” taşıma fırsatı ölüm kapıyı çalana kadar mevcuttur.

“Kim bir güzellikle gelirse ona, getirdiğinin on katı var. Kötülükle gelene ise yaptığıнын kadarından fazla ceza verilmez. Onlar, haksızlığa uğratılmayacaklardır.” (En’am 160)

Açıkça söylemek gerekirse, malını hayırda harcamak basit bir yardımseverlikten ziyade doğrudan iman ile ilgili bir meseledir. “Ey inananlar! Alışveri-

şin, dostluğun ve şefaatin olmayacağı gün gelmeden önce size verdiğimiz şeylerden hayra sarf edin.” (Bakara 254) ayeti ile infak etmenin müminlerin niteliği olduğunu anlatan “Kendilerine rızık olarak verdiklerimizden infak ederler” (Bakara 3) ayeti bu hakikati net olarak göstermektedir. Aslında cimriler paralarından en az faydalanan kişilerdir, servet biriktirirken kendilerini tüketirler; dünyada fakir gibi yaşayıp ahirette zengin kişi olarak hesap verirler.

Aciz kaldım zalim nefsin elinden
Şol dünyanın lezzetinden doyamaz.
Aynını (gözünü) almıştır gaflet gömleğın
Ömrünün gelip geçtiğini bilemez.

İlâhî, gaflet gömleğın giyene,
“Müslüman” der misin nefse uyana?
Kazanıp kazanıp verir ziyana
Hak yoluna bir puluna kıyamaz.

İlâhî, gafletten uyar gözümü,
Dergâhında kara etme yüzümü
Yunus der ki, gelin tutun sözümü
Dünya seven, ahireti bulamaz.
(Yunus Emre)

Hepimizin öyle ya da böyle Allah’a karşı sayısız hatamız ve kusurumuz olduğu muhakkaktır; bu durum aslında hatada ısrar etmemek şartıyla insan olmanın tabii bir neticesidir. Fakat öylesine tahrip edici söz veya davranış kalıpları vardır ki kişiyi insanlıktan sukut ettirir. Mesela, çaresiz kalmış, perişan olmuş anne-babaları, çıplak ayakla dolaşan çocukları, basit menfaatler için akan kanını gördüğü halde “bana ne, ben işime bakayım!” demek ve vicdanının sesini kısıp müziğin sesini açıp duyarsızlaşmak insan olma iddiasından vazgeçmek manasına gelir.

Herkes maddi veya manevi hangi nimete sahipse bu meselede seferber olmak zorundadır. Yoksula ve çaresize sahip çıkmayan, hor gören, zorda olanlara yardımcı teşvik etmeyen, merhametini kaybetmiş, karnı tok, keyfi yerinde fakat duyarsız olanların “maun suresindeki” tehdide kulak vermeleri gerekir. Başkalarının yaşamasına yardım etmeyen yaşadığını iddia edemez. Namık Kemal’in dediği gibi;

*Usanmaz kendini insan bilenler halka hizmetten
Mürüvvetmend olan mazluma el çekmez ianetten*

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuştur: “Allah’ın men ettiği hududu koruyan ile korumayan kimsenin misali, bir gemide kur’a ile yerlerini belirleyen kimselerin misali gibidir. Buna göre, bazıları geminin üst katına, bazıları ise, geminin alt katına yerleşirler. Geminin alt katında olanlar, susadıkları zaman üst kattakilere uğrayarak, “kendi bulunduğumuz kattan bir delik açsak ve üst kattakilere zarar vermesek” derler. Bu durumda, eğer üst kattakiler, onları bu istekleriyle baş başa bırakırlarsa, hepsi birlikte batmaya mahkûmdur. Eğer onlara engel olurlarsa, hem onlar hem de kendileri kurtulur.” (Buharî, Şerike, 6)

Açıkça görülmektedir ki, bir kötülüğe sebep olanlar kadar imkân ve sorumluluk dairesi içinde olduğu halde onu önlemeyip işlenmesine göz yumanlar da sorumludur. Bu sebeple, iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak, bütün peygamberlerin gönderiliş gayelerinden biri ol-

muştur ve her Müslüman’ın hayat tarzını oluşturur. En azından Müslümanlardan bir grubun bu görevi ifa etmesi insanî bir sorumluluktur. Fasit daire karşısında salih daire oluşturmaya çalışmak bu sorumluluğun gereğidir.

Kendi derdinden ziyade başkalarının derdi ile meşgul olanlar yeteri kadar ruh inceliğine sahip değil demektir. Kişi ne ka-

Açıkça görülmektedir ki, bir kötülüğe sebep olanlar kadar imkân ve sorumluluk dairesi içinde olduğu halde onu önlemeyip işlenmesine göz yumanlar da sorumludur. Bu sebeple, iyiliği emretmek ve kötülüğü yasaklamak, bütün peygamberlerin gönderiliş gayelerinden biri olmuştur ve her Müslüman’ın hayat tarzını oluşturur. En azından Müslümanlardan bir grubun bu görevi ifa etmesi insanî bir sorumluluktur. Fasit daire karşısında salih daire oluşturmaya çalışmak bu sorumluluğun gereğidir.

dar başkalarının sıkıntısı ile alakadar oluyorsa himmeti de o derece geniştir; böyle insanlar tek başına birer ümmettir. Hz. Peygamber daima ümmetin dertleri ile meşgul olduğundan şahs-ı manevisi son derece vapidir.

“Sizden birine ölüm gelip de, “Ey Rabbim, yakın bir süreye kadar beni geciktirsen de içtenliğimi belgelemek için bir şey-

ler vererek iyilik ve barış sevenlerden olsam!” demesinden önce, size rızık olarak verdiklerimizden dağıtın. Allah, süresi gelmiş olan bir canı geriye asla bırakmaz! Ve Allah, yapıp etmekte olduklarınızı çok iyi haber almaktadır.” (Münafıkun 10-11)

Hz. Peygamber baskıların sona erdiği ve Müslümanların biraz nefes alamaya başladığı dönemde eşlerinin “artık bizler de bazı dünya nimetlerinden istifade etsek!” şeklinde mealen ifade edebileceğimiz isteklerine karşılık onlara bir süre boykot uyguladı. Daha sonra aşağıda verilen ayet nazil oldu ve onlar da bu taleplerinden vazgeçtiler.

“Ey Peygamber! Eşlerine şöyle söyle: Eğer dünya dirliğini ve süsünü (refahını) istiyorsanız, gelin size boşanma bedellerinizi vereyim de, sizi güzellikle serbest bırakayım.” (Ahzab 28)

Görüldüğü üzere, Resûlullah ekonomik şartlar müsait olmasına rağmen zahidane hayat tarzını değiştirmiyor, bir yandan fakirlik edebiyatı yaparken diğer taraftan keyfine bakarak, şımarık ve lümpen bir hayat sürme yolunu seçmiyor, gerekeni yapıyor.

Yeryüzündeki asıl sorun, fakirlerin karınlarının değil zenginlerin gözlerinin doymaması sorunudur. Bununla ilgili tehdit aşağıdaki ayette açıkça görülmektedir:

“Bu (toplanıp saklanan altının, gümüşün) cehennem ateşinde kızdırılıp onların alınlarının, böğürlerinin ve sırtlarının damgalanacağı Gün, (bu günahkârlara:) “İşte, kendiniz için topladığınız hazineler!” denecek, “Şimdi tadın bakalım, sarılıp sakladığınız hazinelerin (başınıza açtığı belanın) tadını!” (Tevbe 35)

EVRENSEL OLAN NEDİR/KİMDİR?

Evrensellik, dört başı mamur kılınmış olmayı gerektirir. Yine evrensellik, çoğulculuğa kapalı olmak, tek tipçi, inkârcı ve imha edici olmak, başkalaştırıcı, dayatmacı, ekini ve nesli/insanlığı helak edici olmak, sosyo-kültürel itlaf terminalleri ile mutlak temrinler okumak, hakikati gerçekliğe indirgeyerek ötekinin gerçeğini boğmak da değildir.

Ahmet BURTAŞKIRAY

Gündelik hayatta olmasa da fikrî ve siyasî tartışmalarda sıklıkla kullandığımız kelimelerden birisi olan ‘evrensel’ ve bunun kavramsal şekli olan ‘evrensellik’ aslına bakılırsa son derece büyük bir iddiadır. Kaldı ki, bu iddia, baştan aşağıya tutarlılık, kendini yenileyen iç dinamikler, sorgulayıcı mekanizmalar ve zamansallık/mekânsallık sorunlarına hızlı intibaklar gerektirir. İddia sahipleri tevhit ve ahlak gibi temel niteliklere, fitrat gibi antropolojik izahlara sahip olmalı; yine iddia, ilk insandan bu yana değişmeyen sabiteler ile çelişkisiz kök paradigma-

ya, kelimelerin/bilginin gücüne, dilin kuşatıcılığına ve etkin figürlere dair çarpıcı sahiplikler içermelidir.

Kısacası evrensellik, dört başı mamur kılınmış olmayı gerektirir. Yine evrensellik, çoğulculuğa kapalı olmak, tek tipçi, inkârcı ve imha edici olmak, başkalaştırıcı, dayatmacı, ekini ve nesli/insanlığı helak edici olmak, sosyo-kültürel itlaf terminalleri ile mutlak temrinler okumak, hakikati gerçekliğe indirgeyerek ötekinin gerçeğini boğmak da değildir.

Bu anlamda, “De ki: ‘Ey Kitap Ehli, bizimle sizin aranızda or-

tak (olan) bir kelimeye (tevhide) gelin. Allah’tan başkasına kulluk etmeyelim, O’na hiç bir şeyi ortak koşmayalım ve Allah’ı bırakıp bir kısmımız (diğer) bir kısmımızı Rabler edinmeyelim.’ Eğer yine yüz çevirirlerse, deyin ki: ‘Şahid olun, biz gerçekten Müslümanlarız.” (3/64) ilahi buyruğu evrenselliğe dair son derece önemli kıstaslar sunmaktadır.

Aslolan Hakikattir

Zira burada kitap ehli (geniş anlamda insanlık)hakikate davet edilmekte; hakikat ana hatları ile özetlenmekte ve muhatabın gerçekliklerine dair normatif tutumlar geliştirmekten uzak durulmaktadır. Aynı evrensel tutumu, “(Yeryüzünde) Fitne kalmayınca ve din (yalnız) Allah’ın oluncaya kadar onlarla savaşın. Eğer vazgeçerlerse, artık zulüm yapanlardan başkasına karşı düşmanlık yoktur” (2/193) ayetinde de gözlemek mümkün.

Yani, aslolan hakikattir, Allah’ın ‘hak’ ismine bağlı belirlemelerdir. “Ey insanlar! Sizi bir erkek ve bir dişiden yarattık, sizi halklara ve kabilelere ayırdık ki, tanışasınız (birbirinizi kimliğinizle tanıyanınız). Kuşkusuz, Allah katında en üstün olanınız, en çok sakımanızdır” (Hucurat, 13) ayetinde de ontolojik köklere dair bir belirleme, sahiplenme ve yol/yöntem gösterme; yaratılanları ötekileştirmeme, renk ve dillerden dolayı kastlar geliştirme ve aynı hizada karşılama gözlenmektedir.

Yine, “Gerçek şu ki, Biz ona yolu/yöntemi gösterdik; şükredici, ya da nankör (olması artık kendisine kalmıştır)” (76/3) ifadesine baktığımızda da hakika-

tin tekliği ve insanın bunun karşısında tercih çokluğu, yani insanın, 'ilahi rehberlik sonrasında ilahi kudrete rağmen 'yaşama, düşünme ve tercih etme' hakları için oluşturulan fitrat zemini de evrensellik iddiasının güçlü delillerindendir.

Bu sabitelere bağlı olarak şu tespiti yapabiliriz: 'Ancak yanlışlanamayan karakter, söylem, yöntem evrensel olabilir. Bu anlamda örneğin, bilimsel olanın gerçekliği kendi içinde yanlışlanma potansiyelini barındırdığından evrensel olma şansına asla sahip değildir. Çünkü sonlu ve sınırlı bir varlık olan insanın kendi formasyonundan öte hakikat belirlemesi yapması eşyanın doğasına aykırıdır. O, ancak verili alanda öğretilmiş kelimelerle anlamlı bilgi kümeleri oluşturabilir. Bu anlamda insan tarihsel bir figürdür ve ona ait tespitler de tarihsel olmakla maluldür.

Tarihsel olanın da evrensel yani nihai gerçeklik, dahası, hakikat olma kapasitesi yoktur. Evrensellik, bir başka deyişle nihai gerçeklik, tarih üstü ve fizik ötesi olmak, sonlu ve sınırlı olmamakla ilgilidir'. Tam bu noktada, çağdaş Firavunluk olarak tecrübe edilen modernizm önemli bir örnektir. Batılı bir düşünce olarak 'modernizm' evrensellik iddiası üzerinden yeryüzünü kolonileştirmenin ve insanlığı kendi doğrularına mahkûm ettirmenin peşindedir. Bu anlamda denebilir ki, Siyonizm kullarıcı buyurganlığı ile mikro mutlakiyetçilik üzerinden bir evrensellik siyaseti güderken, modernizm bunun makro versiyonunu sahnelemektedir.

Köle pazarlarının savunmasız kulkukları, Jean Baudrillard'ın

Ancak yanlışlanamayan karakter, söylem, yöntem evrensel olabilir. Bu anlamda örneğin, bilimsel olanın gerçekliği kendi içinde yanlışlanma potansiyelini barındırdığından evrensel olma şansına asla sahip değildir. Çünkü sonlu ve sınırlı bir varlık olan insanın kendi formasyonundan öte hakikat belirlemesi yapması eşyanın doğasına aykırıdır. O, ancak verili alanda öğretilmiş kelimelerle anlamlı bilgi kümeleri oluşturabilir. Bu anlamda insan tarihsel bir figürdür ve ona ait tespitler de tarihsel olmakla maluldür.

simülakr dediği hiper-gerçeklik uzamında algı tutulmaları ile evrensellik kelimesini de katlediyor. 'Liberal demokrasi'lerin tarihin sonu olduğunu iddia etmek ve insanlık için düşünsel son kerte olarak bu adresi imlemek bunun en yakın örneğidir. Koca bir simülasyon olan batının modernizm üzerinden evrensellik iddiası, sadece ikircikli davranışlar üretmiş ve asla iki insanı, iki şehri, iki ülkeyi, iki kıtayı, iki dini, iki kültürü aynı mesafede karşılayıp muamele etmemiştir. Kendini merkeze alan bu emperyal söylem insanlığa, 'sizin ellerinizi ve ayaklarınızı çaprazlama keseceğim' tehditleri savurup durmakta; tarihte eşi görülmemiş zulümlerle fitne ateşini harlayıp durmaktadır.

Emperyal olanın evrensel olması felsefi olarak kabil-i mümkün değildir. Esasen kardeşinin kanı ile tarihe başlayan Kabil'in ötekine tahammülsüzlüğü ve imha davranışı sonsuza kadar 'kötü'nün evrensel olma şansını tüketmiştir. Seküler dünya-

nın efendi pozları tarihte deşifre edilip foyası meydana çıkarıldığından kötünün, aklın, ahlakın, adaletin, eşitliğin, hukukun, çoğulculuğun, özgürlüğün adresi olması ve bunlar üzerinden pazarladığı evrensellik pozları tutarsızdır, geçersizdir.

'Süreklilik ve Tutarlılık' Formasyonu

Bunun yanında, 'İyi'ye ait 'İslâm' ve 'Müslüman' kelimelerinin tarihsel ve coğrafi izleği 'süreklilik ve tutarlılık' formasyonu açısından evrensellüğün en güzel örneklerindendir. 'Fitrat, vahiy, risalet, ümmet, akleden kalp' gibi temel parametreler de dünden bugüne evrensellüğün tarihteki görünürlüğüdür. Evrensellığe ait teorik tartışmalar en başta ve doğal olarak 'evrensel akıl'(bireysel ve kolektif akıl) konusunu sürer önümüze. İslâm bilgisinde bu durum öncekiler tarafından 'usul-u din' ve 'usul-u fıkıh' araçları ile karşılanmıştır.

Geleneğin iki ana damarından biri olan nakilci/nasçı/rivayetçi ekol evrensel aklın kod-

larını önceki ve mevcut olan miras üzerinden karşılarken, akıl/cehd/tecdid/teceddüd diyen ekol ise evrensel aklın kodlarını eşyanın kendinde mündemiç hareket metaforu üzerinden dış dünyaya ait bakış ve anlama faaliyetleri ile 'keşfedilen yeni kurallar' dolayımında karşılamıştır.

Her iki okulun, Allah rızası, ilay-ı kelimetullah, İslâm davası, cihad gibi temel referanslar adına harekete geçmiş düşünce mektepleri olduğunu kabul etsek de birini diğerinden ayıran özelliklerini görmek ve adlandırmak durumundayız.

Ululamadan ve aşağılamadan, her birine ait değerler çizelgesi ile üretkenlik bilançosunu adil ve insafli kıstaslarla teslim etmek durumundayız. Evrensellik bağlamında rey ehlinin, çok fazla toplumsallaşmamış ve resmileşmemiş olsa da güçlü bir literatür oluşturduğunu söyleyebiliriz. Hz. Ömer, Hz. Aişe, Ebu Hanife, Şatıbi, İbni Teymiye, Razi, Afgani, Abduh, İkbâl, Mevdudi, Seyyid Kutub, Ali Şeriatî, Mehmet Akif, Musa Carullah, Sait Çekmeçgil, İsmail Faruki, Roger Garaudy, Aliya İzzetbegović, Erçümen Özkân ve daha nice Müslüman şahsiyet bu damar adına çok güçlü cümleler kurmuş, gök kubbeye vahyin nakışlarını işlemişlerdir.

Skolastik kavrayışın ve dogmatik müfredatın bu cenah tarafından sıkı bir tenkide tabi tutulduğunu ve reddedildiğini görmekteyiz. Bu tarza ait müktesebatın İslâm dünyasının düşünce sorunlarına yakın, orta ve uzun vadeli hedefler ve çözüm önerileri sunduğunu; kendi için-

de henüz bir okullaşma, disipliner sıfat kazanma ve kurumsal araçlarla kendini üretip sürdürme konusunda yeterli olmasa da ümit verdiğini söyleyebiliriz. Bu ümidin özellikle, 'bireysel çabaların özgül ağırlığı' bağlamında okunmasının yukarıdaki tespiti daha anlamlı kılacağını düşünüyorum.

Son yüzyılda kaleme alınan bazı kaynak eserlerin ve yakın plana alınarak yeniden işlenen bazı konuların yarattığı sinerjinin etki alanının büyüklüğü ile dinin sosyal aidiyet olmaktan çok hayat tarzı olduğu şeklindeki özgün ve orijinal tanım ayırt edici en önemli göstergelerdendir. Yine, hayatın her kıvrımına dokunan ve dinselliği hukuk, siyaset, ticaret, ahlak, aile, eğitim, kültür, sanat gibi her konuda nihai hüküm, tavsiye ya da muhayyer bırakma gibi kategoriler ile makul kıvamlarda tedavüle sokan bu anlayış evrenselliğe ait bir diğer göstergedir.

Son yüzyılda kaleme alınan bazı kaynak eserlerin ve yakın plana alınarak yeniden işlenen bazı konuların yarattığı sinerjinin etki alanının büyüklüğü ile dinin sosyal aidiyet olmaktan çok hayat tarzı olduğu şeklindeki özgün ve orijinal tanım ayırt edici en önemli göstergelerdendir. Yine, hayatın her kıvrımına dokunan ve dinselliği hukuk, si-

yaset, ticaret, ahlak, aile, eğitim, kültür, sanat gibi her konuda nihai hüküm, tavsiye ya da muhayyer bırakma gibi kategoriler ile makul kıvamlarda tedavüle sokan bu anlayış evrenselliğe ait bir diğer göstergedir.

Diğer göstergelerle bu durumu anlamaya çalışırsak; Züht ve dünyevileşme seçenekleri karşısında 'denge' alternatifi ile kuram, felsefe, dünya görüşü ve ideoloji düzleminde terk edilmiş bir sese beden olan bu yaklaşım cihanşümül olmaya daha yakın durmaktadır.

Hukuku salt ceza hukukuna indirgeyen katı yorumlar yerine, hak ve adalet gibi vurgularla hukuk aklını ve ahlakını öne çıkararak medeniyet kelimesinin içini daha fazla dolduran ve hukuk ile fıkıh kavramlarına bağımsız tanımlar getirerek hukuku metafizik, fıkıh ise fizik alan içinde gören bu yaklaşım evrenselliğe daha yakındır. Şiddet, adalet, husumet gibi konularda net duruşlar ile *silm, selam, selamet* gibi ana referanslara göndermeler yapan, insanın biricik olduğunu ve Kabil'in cinayet suçunun ebediyen mahkûm edildiğini söyleyerek masum bir cana kıymanın insanlığa kıymak ile eşdeğer olduğunu söyleyen bu yaklaşım, yeryüzünde fitne kalmamasını hedefleten ilahi buyruğa evrensellik düzleminde daha yakındır.

Sünnî, Şîi, Mutezili, sûfî demeyen ve insanları kategorize edip düşünceye ait ürünlerinden dolayı mahkûm etmeyen; klasik ve modern fırka-i nâciye tezahürleri ile toplumda dinsel tefrika temellerini atmayan bu yaklaşım

evrenselliğe daha yakın durmaktadır. İlmi ve ulemayı mahdud bir zaman aralığına ve mekân koordinatına sabitlemeden, kozmik düzende makul seyirler ile her çiçekten bal alan arı gibi konumlandırmak gerekir. Keza her galaksiden, her gezegenden, her yıldızdan, her dilden ve her renkten, dünden ve bugünden bilgi adına nasiplenene ve ürünlerini sadece Müslümanların değil tüm insanlığın ortak faydasına sunan ilim ahlakı da evrenselliğe daha yakın durmaktadır.

Bilginin salt nakil olmadığını ve hâsılı tahsilden öte bir anlama çabası olduğunu söyleyen, tedrisatın ana malzemesinin tenkit olduğunu işleyen, farklı ekol ve mekteplere ait eserlerin okunmasını tavsiye ederek alternatif kütüphaneler öneren, kişi merkezli okumalardan ısrarla uzak durulmasını tavsiye eden (Mehmet Görmez), çapraz okuma grupları, karşılaştırmalı/mukayeseli metin çözümlemeleri yapan bu yaklaşım evrenselliğe daha yakın durmaktadır.

Bilgi nedir, nasıl elde edilir, nasıl üretilir ve nasıl sürdürülür? gibi sorulara patronaj ilişkilerine girmeden özgür ve ahlaklı cevaplar veren, batı ve bilgi konusunda tam bir özgüven ile karşılaşmalara hazır kıta bekleyen, insan ve bilgi konusunda insanın yanılabilirliğini esas alarak anlatılar üzerine kurulu ciddiyeysiz kurguları bir kalemde silen, cahiller kadar ulemayı da didikleyip gerektiğinde eleştiren ve isabetsiz örneklerini makul ve muteber bir dille deşifre eden, kişilerin rüyalarını bilginin kaynağı görmeyip rüyalara dayalı kâğıttan imparatorlukları yerle bir eden yaklaşım daha evrenselidir.

İlim vahiydir diyerek bilme-ye dair her şeyi Allah ile başlatan; kitabını, fen, tarih, astronomi kitabına indirgmeden hidayete ve toplumsal barışa dair bir rehber olarak gören, bu duruşunu ictihad müessesesi ile diri tutmaya çalışan, önceki eserleri yazıldıkları zamanın şartlarında okumaya çalışan, hükümleri zaman ve mekanla beraber okuyup değişime açık duran, mezhepleri ve meşrepleri din haline getirmeyen, dine karşı din suretinde ki her türlü tuzağı deşifre eden, ravi tenkidi kadar metin tenkidi de yapan, ‘fi makâl ew kemâ kâl’ ile rivayetler karşısında temkini elden bırakmayan, ilahi kitapları tahrif edenlerin pekala beşeri eserleri de tahrif edebileceğini peşinen kabul eden bu anlayış evrenselliğe daha yakın durmaktadır.

‘Şeriatte şari’den başkasının sözünü müteşabihe hamletmek caiz değildir’ (Razi) diyerek, ‘şeyh uçmaz müritleri uçurur’ kabilinden uçuran/şişiren te’villere, abartılı yorumlara kapıyı kapayan; hakikati şahıslarda ya da çoğunluklarda/kalabalıklarda aramayan, *‘biz atalarımızı bir ümmet üzerinde bulduk, onların eserlerine uyarak yol alacağız’* (Zuhruf/23) diyerek aklını tarihin bir kesitine çivilemeyen bu anlayış daha evrenselidir.

‘Varlık, hayat ve nihayet’ ile ilgili konularda yazılmış çizilmiş olanı son sözler olarak görmeyen, medhiye ve tenkitte iz’an ve insaf sınırlarını koruyabilen, gayb konusunda haddini bileerek modern Hurufilik’ten uzak duran, rahmet sağanağı bir kitabı rakamsal datalara indirgemeyen, bir cebinden mehdi diğerrinden deccal çıkarmayan, Hz.

İsa’yı malum bir mezhep üzere Şam civarında arza geri getirmeyen, Hint, İran ve Yunan kültüründen mülhem gavs, kutub, Hızır, ebdal ve avtad ile keşfe dayalı apaçık bir kast sistemi kurmayan, kerim olan Allah’ın lütfü keremi olan ilahi vahyi özel bir bilgi ve yetenek kılıp birilerine özgü kılmayan, tarihin ve toplumun yasaları olduğuna iman eden ve yasa üstü beklentilere girmeden eşyanın tabiatına muvafık pratikler ile zaferler kovalayan bu kavrayış universal olma-ya daha yakındır.

‘Eğer biz İslâm’ın üstün değerler sistemi olduğunu Müslüman olmayanlara anlatmak istiyorsak, onlara her şeyden önce bizim İslâm’ı temsil etmediğimizi söylemek durumundayız’ (Muhammed İkbal); ‘Eğer İslâm’dan maksat Kur’ân’sa, ortada İslâm diye bir şey olmadığını söylemek zorundayız. Çünkü Kur’ân bugün göklere çekilmiş ve yer yüzündeki İslâm’ın onunla ilgisi kalmamıştır’ (Mehmet Akif); ve ‘İslâm, ne bugünkü Müslümanların tavır ve yaşayışları, ne İslâm tarihinin şu veya bu dönemi, ne de İslâm adına kaleme alınan şu veya bu kitabın anlattıklarıdır’ (İsmail Faruki) şeklindeki tespitlerle cesur bir ‘itiraf aklı’ geliştirebilenler âlemşümullüğü daha fazla hak ediyorlar.

Kısaca özetlemeye çalıştığımız ve bir âlim olarak İmam Ebu Hanife’de müşahhaslaşan vahiy ve akıl temelli bu yaklaşım, âlemşümül, evrensel, universal olma şansına, haklı, tutarlı ve ciddi argümanlarla daha yakın durmaktadır.

TATARİSTAN KAZAN'I

Tataristan'da 12 Mayıs günü halkın hâlâ bayram yaptığı söyleniyor. Bunun sebebi, miladi 922 yılında, bölgede kutluk baş gösterince Tatar Müslümanlar Abbasi Halifesine müracaat ederek yardım istiyorlar. Halife yiyecekle birlikte bir miktar para gönderiyor. Bunun üzerine o geliş gününü bayram ilan ediyorlar. Gaspıralı İsmail'in Tercüman gazetesi ile Mehmed Akif'in Sebülürreşad mecmuasının en çok okunduğu yerlerden birisi de Kazan şehri imiş.

Metin Önal MENGÜŞOĞLU

68

Nereden bilebilirdim şehrin adı gerçekten şu bildiğimiz bakır kazandan geliyormuş. Olur mu olur, olmuş da zaten. Modern şehirlere verilen adlarla irtibatlanıp düşününce bu adın başka şehir adları yanında daha hayati, daha insani bir yanı ortaya çıkıyor. Türkî cumhuriyetler bakımından Tay Kazanı, halkın en mübrem ihtiyaçları arasında bir araçtır. Malum Orta Asya, Tataristan, Kırım bölgelerinde hala özel yetiştirilmiş atların etilenmektedir. Tataristan'da da at etinin yenildiğini öğrendik. Ancak kırmızı içilmediği söylendi. Diğer bölgelerde at sütü kırmızının da içilip satıldığını görmüştük. Kazan aracı üzerinde düşünüldüğünde, bizim Anadolu ahalisi bakımından da yakın geçmişimizi hatırlamaya çalışırsak, karşımıza bulgur kazanı, kavurma kazanı, pekmez kazanı, bulamaç kazanı ve hatta şeker kazanı çıkmaz mı?

Günlerin Getirdikleri

Elaziz'de amcamların bitişik komşuları bir Ermeni aile idi.

Lakapları mahallede 'Şekerciler' diye hatırlanırdı. Müstakil evlerinin bahçesinde bir ocak üzerinde daima bir kazan vardı. O kazanda şeker kaynatır, muhtelif renkte akide, kızamık, bonbon şekerleri yaparlardı. Kazan ile hatıramız eskidir yani. Tataristan'ın başşehri Kazan bana geçmişimden şu küçük hatırlatmaları yapmakla kalmadı elbette, benim sevgili şehirlerim arasında yerini alırken, çok daha başka bilgi ve duygularla kalbimi doldurdu.

Tataristan iç işlerinde bağımsız, dış işlerinde Rusya Cumhuriyeti'ne bağlı özerk bir bölge. Anlatıldığına göre Kazan şehri Rusya'nın üçüncü büyük başşehriymiş. Büyük mü yoksa önemli mi bunu iyi hatırlamıyorum lakin Moskova ve Petesburg'tan sonra geldiğini Kazanlılar iftiharla söylemekten geri durmuyorlar. Tatar boyu hakkında fazla bilgi sahibi değilken, Türkiye'de, Ankara İlahiyat Fakültesi kurucu hocalarından Muhammed b. Tavî et-Tancı'nın, aynı fakültenin yıllık dergilerinde kimi makaleleri-

ni okumuştum. Altmışlı yılların başı idi. Türkiye'de tevhidî bilince diyebileceğimiz idrakin henüz pek yaygın olmadığı, bizim bu bilinci Malatya'da mevzii olarak yaşamaya başladığımızda, sanki bizim gibi düşünen başka hiç kimse yokmuş hissine kapıldığım o yıllarda, et-Tancı'nın söz konusu dergideki makaleleri yüreğimi ferahlatmıştı.

Aynı yıllarda *Uzun Günlerde Ruze* adlı Musa Carullah Bi-giyev imzalı bir eser elime geçmişti. Kutuplara yakın bölgelerde yaşayan Müslümanlara, mevsimlerin gün ve ayları, altı ay gece altı ay gündüz biçiminde yaydığı hallerde, nasıl oruç tutulacağına dair içtihadî öğreten bir kitaptı bu. Adeta tek başına bir ümmet olarak yaşamış bulunan Musa Carullah hakkında bilgilenmelerim arttıkça, Tataristan merakım da çoğalıyordu. Bu zat hem Çarlık Rusya'sı hem de Bolşevik İhtilali sonrası, sıklıkla hapsedilmiş ve sürgün hayatı yaşamıştı. Müslüman coğrafyalarda ayak basmadık yer bırakmadığı gibi öteki dünyayı da dolaşmak zorunda kalmış birisiydi. Bir ayağı İskandinav ülkelerinde, oradaki Müslümanlara uzun günlerde nasıl oruç tutulacağını öğretirken, öteki ayağı Japonya'da, Tokyo Camii'nde Toshihiko Izutsu'ya Kur'an'ın temel esprisini anlatmaktaydı.

Izutsu'nun *Kur'an'da Allah ve İnsan* adlı eserini okuduğum yetmişli yıllarda, bir müsteşrikin bu kadar sahih anlayışa nasıl eriştiğini doksanlı yılların sonuna kadar merak etmiş, bir türlü çözmemiştim. Nihayet *İslami Araştırmalar* dergisi ekibi bir Japonya ziyaretinde bulunarak, Toshihiko Izutsu'nun eşiyile yaptıkları mülakatı yayımlamışlardı. Orada bu zatın hanımı,

eşinin Müslüman olduğuna dair bir tanıklıkta bulunuyordu. İşte o zaman hatırıma nedense yine Musa Carullah gelivermişti.

Aslında benim kişisel bir başka kanaatim daha var. Mehmed Said Çekmegil üstadın halasının oğlu olan Bekir Hoca, esasen Malatya'da Keşşaf Hoca namı bir tarikat şeyhinin oğludur. Doksan üç harbinde ayağından yaralanarak Ruslara esir düşmüş. Rusya zindanlarında uzun yıllar yatan Bekir Hoca, umumi af sonrasında yurda döndüğünde, babasının öğretisi dışında farklı bir din telakkisini yaymaya başlamış. Daha yenilikçi ve ıslahatçı ruh taşıyan bu telakkiyi, Rusya zindanlarında yatarken Musa Carullah'ın öğrencilerinden edinmiş olma ihtimali üzerinde düşünüyorum. Malatya Ekolü diyebileceğimiz, Mehmed Said Çekmegil'in şahsiyle bütünleşen anlayışın, ilk mimarlarından birisi, adını andığım Bekir Hoca'dır. Çünkü onun kurduğu Malatya Kültür Derneği'nin en genç üyesi terzi Çekmegil idi.

Mehmed Akif merhumun *Safahat*'ında "Süleymaniye Kürsüsünde" adlı müstakil bir bölüm/safha vardır. Bu safhada şair, Mimar Sinan'ın kalfalık eseri sayılan Süleymaniye Camii kürsü-

sünden vaazlar aktarır. Vaazlar Müslüman coğrafyadaki seyahatlerden anekdotlarla süslenmiştir. Süslenmiştir derken, Müslümanların perişanlıklarını, tembelliklerini, meskenetlerini ve yurtlarının nasıl harabeye döndüğünü anlatır. Ancak sanki konuşan, anlatan Akif değil Abdürreşit İbrahim'dir. Bu zatın da Tataristan bölgesinden olduğunu düşünürsek hem bölgeyi hem de başşehir Kazan'ı biraz daha doğru anlayabilir/taniyabiliriz.

Tataristan'da 12 Mayıs günü halkın hâlâ bayram yaptığı söyleniyor. Bunun sebebi, miladi 922 yılında, bölgede kıtlık baş gösterince Tatar Müslümanlar Abbasi Halifesine müracaat ederek yardım istiyorlar. Halife yiyeceklerle birlikte bir miktar para gönderiyor. Bunun üzerine o geliş gününü bayram ilan ediyor ve hala kutluyorlar. Gaspıralı İsmail'in *Tercüman* gazetesi ile Mehmed Akif'in *Sebilürreşad* mecmuasının en çok okunduğu yerlerden birisi Kazan şehri imiş.

Tarihi bilgiler bizi yanıltmıyorsa eğer Tataristan, daha 6. yüzyılda, göçlerle gelen Hazar Türkleri tarafından, bugünkü adı hâlâ Bulgar olarak bilinen şehirde, Bulgaristan'ın temelini teşkil edecek şekilde kurulmuş.

Bursa'daki Çelebi Mehmet Cami ve Yeşil Türbe namı eserlerin yapımında Orta Asya'dan gelen mimar, hat ve çini ustalarının çalıştığı biliniyor. Timur'un şehir imarına düşkünlüğü de biliniyor. Bu bakımdan gerek Moğol Orta Asya'sında gerekse Selçuklunun Anadolu'sunda aynı mimari espri ve estetik anlayışı bulmak, bunun Tataristan'a sıçramış olduğunu görmek kimseyi şaşırtmamalıdır.

Bu bilgi Bulgarların da Türk soyundan geldiği iddiasına dayanıyor. Kazan'dan Bulgar şehrine meşhur İdil (Rusların Volga dediği) nehri üzerinden süratli bir motorla iki buçuk saatte ulaştık. Şehir UNESCO tarafından korumaya alınmış. Yine tarihi bilgilere göre bu şehri kuran Bulgarlar, ilk Müslüman Türk kabilesi olarak bilinen Karamanlılardan elli yıl kadar önce Müslümanlığı benimsemişler. Yetmişin üzerinde aktif camisi bulunduğu söylenen

ve geçmişte birçok medreseden sayısız ilim adamı yetiştiren Kazan şehri düşünüldüğünde, bilginin sıhhatinden daha az şüphe ediyorsunuz.

Kazakistan, Türkmenistan, Kırım gibi bölgelerle mukayese edildiğinde özelde Kazan, genelde Tataristan'ın neden ötekilere göre daha müreffeh olduğu kısmen anlaşılıyor. Özbekistan'ı saymazsak diğer Türki Cumhuriyetlerin, buna bence Azerbaycan da dâhil ciddi, ilmi bir geçmişinden söz edilemez. Halkların Müslüman kimliği üzerinde Bolşevizmin bir tahribatı olduğu inkâr götürmese de, Tataristan haricindeki cumhuriyetler, devrimden önceki hayatları hakkında bilinenlere bakarak bu anlamda pek iç açıcı, umut verici gözükmemektedir. Tataristan'ın farkı burada karşımıza çıkıyor.

Konuşulan Türkçe'nin Kazak, Kırgız ve Türkmen ağızlarına göre Türkiye Türkçesi'ne biraz daha yakın olduğu söylenebilir. Eğer ortak bir alfabe kullanılsaydı bu yakınlığın şimdikiinden iki kat daha artacağından emin olunabilir. Petrol ve maden zenginliği gözetilerek muhtemelen tam bağımsızlıkları Rusya tarafından onaylanmayan Tataristan, öteki Türki Cumhuriyetlere göre daha bakımlı ve daha temiz olmasını bence Rusya'ya borçlu değil. Müslümanlığı hem daha yaygın hem de ötekilere göre daha sağlıklı yaşamasına yorulabilir.

Türkiye'yi su memleketi olarak tanıtanlar İdil nehrini görse-ler iddialarından utanırlardı. Burası bir nehir değil Türkiye'nin her iki boğazından da büyük, neredeyse akan bir deniz gibi. Üzerinden transatlantik denilen gemiler geçiyor. Kuzey Buz ülkelerinin eriyen karları Petesburg

şehri yakınlarında nehre dönü-şerek akmaya başlıyor. Uzunlu-ğu takriben 3500 km olan nehir Hazar Denizi'ne dökülüyor.

Kazan Kremlin'i

Rusya'da Kremlin üst yöneti-cinin ikametine ayrılan merkezi ifade ediyor. Kazan'da da şehrin merkezinde İdil nehrine nazır, adeta bir yarımada yahut delta üzerine kurulmuş Kremlin, son derece gösterişli bir kaleyi andırıyor. Üzerinde Cumhurbaşkan'ı sarayı, Rusya'nın hatta tüm Avrupa'nın en büyük camii sayı-lan Kul Şerif Camii ve Meryem'e Müjde adlı Ortodoks kilisesi yer alıyor.

Önemli ve doğrusu hayli görkemli bu kompleks içerisinde bir çok eser mevcut. Eserlerin hemen tamamına beyaz renk hâkim iken Süyümbüke Minaresi kırmızı tuğlaları, şaşırtıcı yüksekliği ve özgün mimarisiyle dikkat çekiyor. Kazan Hanlığı döneminde kocası ölen Süyümbüke Hatun onun anısına bu minare ve yanında mescit yaptırmış. Mescit yıkılmış ama minare dimdik ayakta durmaktadır. Şehrin genel silüetine elbette camilerle beraber tepesindeki haç ve çan kuleleriyle onlardan ayrılan muhteşem Ortodoks kiliseleri mührünü basmış. Lakin renkleri, desenleri, kubbe-leri, hatta çan kuleleri ile minareleri öylesine benzer bir mimariyle inşa edilmiş ki birbirinden ayırmak oldukça zor.

Kazan ve Bulgar şehrinde-ki özellikli yapılarda, cami, kilise ve hatta meskenlerde Asya, Orta Asya mimari özellikleri öne çıkıyor. Bulgar şehrinde yeni yapılan Ak Mescit neredeyse Taç Mahal'in tıpkısı gibi. Kubbe ve minareleri tipik Orta Asya modeliydi. Kazan şehrinde eski ta-

tar mahallesindeki el-Mercani cami ve medresesi de benzer bir yapı. Beyaz ve yeşil renklerin hâkimiyetinde araya altın sarısı eklenerek harika bir mimari görüntü elde edilmiş. Tek tük ayakta kalmış kümbetler ise Van, Bitlis, Harput, Konya şehirlerindeki Selçuklu eserleriyle akraba gibidir.

Bursa'daki Çelebi Mehmet Cami ve Yeşil Türbe namli eserlerin yapımında Orta Asya'dan gelen mimar, hat ve çini ustalarının çalıştığı biliniyor. Timur'un şehir imarına düşkünlüğü de biliniyor. Bu bakımdan gerek Moğol Orta Asya'sında gerekse Selçuklunun Anadolu'sunda aynı mimari espri ve estetik anlayışı bulmak, bunun Tataristan'a sıçramış olduğunu görmek kimseyi şaşırtmamalıdır.

El-Mercani Camii, Tataristan'ın 19. yüzyılda yetişmiş yenilikçi münevverlerinden Şehabettin Mercani adına inşa edilmiş. Orada Cuma namazı kıldık. Genç imam namazdan önce minberin ilk basamağından bir kardeşlik vaazı verdi. Ardından ezan okundu ve nafil namaz kılındı. İmam hutbeyi yine minberin ilk basamağından ama eline gürz gibi çok uzun bir aleti alarak konuştu (okumadı, konuştu.)

Camide beklediğimizden fazla cemaat vardı. Genç simalar ise azımsanmayacak kadardı. Başka sevindirici yanı da herkesin sıraya girerek imamdan başlayıp teker teker musafaha etmesiydi. Camide uzun bir kuyruk oluştu. Musafaha işini bitiren sıranın sonuna geçiyor ve herkes herkesle temas kurmuş/ tanışmış oluyordu.

Özel yetiştirilmiş tay etinin yendiği söylenen Tataristan aslında hamur işi yiyeceklere düşkün bir halka sahip. İçerisinde

minik kuşbaşı etlerin bulunduğu börekleri şahaneydi. Hele cak cak denen balla tatlandırılmış tatlı türü tamamen oralara mahsus harika bir çeşitti. Kuzey yarım kürenin ikliminden olsa gerek lahana ve patates, sebzeler içerisinde başı çekiyordu.

Yeni zamanlarda durum değişmiş midir, pek bilmiyorum ama Kazakistan ve Türkmenistan hatta Kırım'da dikkatimizi çeken alkol düşkünlüğü burada rahatsız edici boyutta görünmedi. Oralarda hemen her köşe başında, metro istasyonlarının girişinde basit bir şekilde yere bir gazete sererek üzerine dizdiği votkayı satan ihtiyar kadın ve erkeklerle rastlamıştık. Satılan mallar arasında en ucuz şeyin ise alkol olduğunu öğrenmiştik. Belki oralarda da yeni zamanlarda azalmıştır. Tataristan'da benzerine rastlamadık. Dahası burada gözümüze ciddi bir pejmurdelik de dokunmadı. Mesele Cuma günü cami önünde sadece gözü görmeyen bir tek dilenci vardı. Oysa öteki ülkelerde tıpkı Türkiye'deki kadar dilenciye rastlamak mümkündü.

Rusya, Kazan'ı müzeler şehrine dönüştürmüştü. Tatarlar da şikâyetçi değiller bu durumdan. Gördüğümüz kadarıyla mescitler de yalnızca namaz kılınan yerler olsun için inşa edilmemiş. Gerçek cami hüviyetini kazansın diye içerisinde muhtelif maksatlar için kullanılan bir hayli oda/mekân mevcut. Medrese/mektep şekline dönüştürülmüş. Bunun Rusya'ya bağlı olmakla alakası bulunduğunu düşünmüyorum. Bu İslam'ı doğru anlamış, Allah Elçisi'nin mescitlerindeki hikmeti kavramış bir zihniyetin ürünüdür besbelli.

Kazan'ın Kremlin sarayı bitişiğindeki Kul Şerif mescidinde

ve Balkan şehrinde müzeye dönüştürülmüş eski mescitte kapalı bir camekân içerisinde canlı biçimde ve hiç ara vermeksizin Kur'an okuyan gençler gördük. Bahsi geçen müzede dünyanın en büyük basılı Kur'an nüshası da sergileniyordu. Sayfaları ancak iki kişi tarafından açılabilen bu nüsha yılda bir kez açılıp okunuyormuş. Onun dışında müzede yine yerli basım ve el yazması hayli Kur'an ve İslami eserler sergilenmekteydi.

Tataristan'da bulunuş mak-sadımız, Türkiye Yazarlar Birliği'nin 1992 yılında Bursa'da başlattığı, "Türkçenin Uluslar Arası Şiir Şöleni"nin 11. sini icra etmektir. Dünyanın dört bir bucağında Türkçe konuşan ve yazarların buluşturulduğu bu etkinlik, önemli bir işlev görmektedir. 11 etkinliğin 10 tanesine katılmış birisi sıfatıyla bu çalışmanın halklar ve kültürler arasında zamanla kopmuş bulunan karındaşlık ve kardeşlik bağlarına katkı yapacağını düşünüyorum.

Biz Türkiyeliler bakımından son derece öğretici, bilgilendiri-

ci olan bu beraberliklerde gördüğümüz kadarıyla, Osmanlı bakiyesi Türkiye hala o insanlara ağabeylik yapabilecek bir kapasiteyi, her şeye rağmen barındırmaya devam ediyor. Bilgi birikimi, etik ve estetik bakış açısı, sanat kalitesi Türkiye ile mukayese edilebilecek topluluklar yaşamıyor oralarda. Kemalizm'in tahribatı ile Bolşevizm'in tahribatı karşılaştırıldığında aralarında pek bir fark görülmez. Darbeler hep aynı noktadan vurulmuş durumda. Onlar Kiril, Türkiye Latin alfabesine zorlanmış. Alkolün ve müstehcen kılık kıyafetin alenileştirilerek normalleştirilmesi her iki tarafta da başarılmış durumda. Hukuki, siyasi ve sosyal hayatın yabancılaştırılması ile yerli değerlerden kopuş müştereken yaşatılmış.

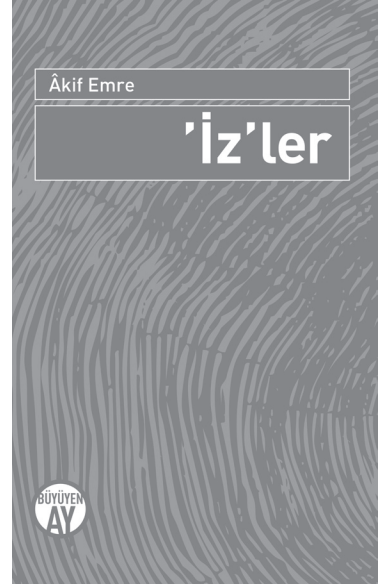
Türkiye'de bahsi geçen tahribatlardan ayağa kalkış hamlesi sanki başlamış durumda. Aca-ba Türk Cumhuriyeti olarak bilinen bölgelerin durumu nedir; meselemiz biraz da bunu gözlemek olmalı. Yoksa yalnızca etnik akrabalıkların hamasi nutukları ile tatmine çabalamak asla hiçbir topluma hayırlı bir gelecek hazırlamaz. Ancak bütün alakayı keserek, onlardan uzak yaşamak, içine kapanmak, etrafta olup biteni hiç görmemek, bencil bir hayatı sürdürüp gitmek de Müslüman tavrı olmasa gerektir.

Kendi adıma konuşacak olursam, derim ki bu ve benzeri etkinlikler bana çok şey kazandırdı. Son seyahat Benim Şehirlerim dediğim halkaya yepyeni ve nadide bir halka daha ekledi. Kazan şehri hayran olunacak, sokaklarında kaybolmaya değer, günün birinde yurdundan sürgün edilenin, içerisinde memnuniyetle yaşayacağı bir şehir olarak hafızama kazındı.

BİR SERÜVEN, BİR YAKIN DÖNEM ANLATISI: 'İZ'LER

Aslında bir serüvene sahip olmanın, bir derdi anlatmanın getirdiği olgunluk; eseri sürükleyici ve doludolukılıyor. Mesela, Doğu Türkistanlı Müslümanlardan, Afrikalı bir Müslüman yaşadıklarına, Avrupa'da Müslümanların deneyimleri, asimilasyon, gelenek ve modernite, mimari, müzik, film ve tabii ki çokça Balkanlar kalıyor aklınızda.

Erkam KUŞÇU

72

Bir yazar anı, biyografi, gezi incelemesi türünde eserler yazabilir. Anın sıcaklığı içerisinde yazdığı notlarını derleyerek okuyucuya bir derinlik sunabilir. Akif Emre'nin *'İz'ler* kitabı bu noktada okuyucuya farklı bir bakış sunuyor. 2001'de Türkiye Yazarlar Birliği Gezi Ödülü almış olan ve ilk baskısı Yöneliş Yayınları tarafından basılan kitabın ikinci basımını geçtiğimiz günlerde Büyüyen Ay Yayınları yaptı. Kitap bu baskıda yeniden gözden geçirildi. Bazı ilaveler de oldu. Şehir fotoğrafı bakımından da zenginleştirdi.

Yazarın anılarını ve onlar üzerine düşüncelerini farklı bir perspektifte aslında bu yaşamışlıkların üzerinden geçen zamanın verdiği tecrübe ve ayırıcı bilgi perspektifinde sunuşu, kitabı bitirdiğinizde sanki bir hayatın kısa özetini sizde yazarla beraber adımlamışçasına; içerikle bağlantılı olarak hüznün, sevinç, özlem ve öfke deneyimlerini zihninizde, hayal dünyanızda yer ediniyor.

Edebiyatın ayırıcı yönlerinden birisi, bir hayatın tüm deneyimlerini müthiş bir bütün-

sellik içerisinde ve sıcak bir havada sunmasıdır. Anı kitapları -belki kurgu unsurunun çok fazla yer almamasından- bu deneyimlerin zirve yaptıkları eserlerdir. Müslümanların yaşadıklarına böylesi bir bütünlükte yaklaşan anı kitaplarımız var ama yeterli sayıda olduklarını söylemek zor ne yazık ki. Aslında bu mevzu bizim yazar-çizer ağabeylerimizin bir sorumluluğu. Türkiye İslamcılığının öyküsünü bir metot çalışmasından öte böylesi bir kitaptan okumanın farklı bir tecrübe olduğu kanısındayım. Tam olarak bahsettiğim yere denk gelmese de Hayrettin Karaman hocanın *Bir Varmış Bir Yokmuş* isimli eseri buna örnek verilebilir. *'İz'ler* kitabına gelirse önce kitabın nasıl oluştuğuna bakmamız lazım. Kitabın ikinci baskısına yazdığı önsözde şunları ifade ediyor Akif Emre:

"İzler'in doğuş hikâyesi aslında bir harita metot defterinin arka kapağında saklı. İlkokul yıllarında, küçük kitaplığımdeki kitapların listesini, okuduğum kitapları kaydettiğim büyük boy kareli bir harita metot defterim vardı. Okul harçlıklarından bi-

riktirerek aldığım her yeni kitabı listeye ekler, okuduğum kitaplar için de ayrı bir liste tutardım. Bir de önemli gördüğüm romanların özetleri.

Ama asıl hikâye defterin arka kapağındaydı. Büyükçe bir dünya haritası vardı ve defteri her elime alışımında kıtalar dolaşır, ülkeler keşfederdim.

Dünyayı keşfetme belki de fethetme tutkusuyla haritada-ki ülkelere, denizlere, nehirlerle daldığım günü çok iyi hatırlıyorum. Mavi renk bir tükenmez kalemle kendimce görmek istediğim yerlere yapacağım yolculuğa dair bir rota çizdim. Avrupa'dan Asya'ya, Sibirya'yı kat edip tropikal ormanlara dalarak, ülkelere selam vere vere tamamlanan bir dünya turu.

Bu kitabı oluşturan gezi notları bu haritadaki rotanın izdüşümünden ibaret. O harita metot defterini hâlâ saklarım... Ara sıra göz attığımda çocuk muhayyilemde çizdiğim rotanın hâlâ tamamlanmadığını, hâlâ katedecek çok yolum olduğunu görürüm... Dünya denilen maceramız da henüz bitmiş değil."

Aslında bir *serüvene* sahip olmanın, bir derdi anlatmanın getirdiği olgunluk; eseri sürükleyici ve dolu dolu kılıyor. Mesela, Doğu Türkistanlı Müslümanlardan, Afrikalı bir Müslüman yaşadıklarına, Avrupa'da Müslümanların deneyimleri, asimilasyon, gelenek ve modernite, mimari, müzik, film ve tabii ki çokça Balkanlar kalıyor aklınızda. Biraz Türkiyeli bir Müslüman olmanın Balkanları unutmamak oluşu ve dünyanın neresinde bir acı yaşanmışa önce Balkanlarda yaşanmıştır sözünün getirdiği; Osmanlının düşüşü sonrası bölge Müslümanlarının yaşadıkları *tek başına bırakılmışlık hali* aslında Avrupa'nın ortasında ki tecrit edilmişlikleri ve kendi memleketlerinde yaşadıkları gurbet duygusu eminim ki hepimizin her an aklının bir köşesinde duruyor. Hiçbir şey yapamamak veya yaptıklarımızın yeterli gelmemesi bunu destekliyor sanki. İşte bunun için anlatmak ve yazmak çok önemli. Meseleye böyle bir incelikle sadece geçmişî yâd edip; Osmanlı cami, han, hamam eserlerini değil oralarındaki kardeşlerimizin psikolojileri ve özellikle siyasal gündemle ilgili anılarımızı sıcak tutmakla alakalı bir şey bu. Özellikle o dönemleri birebir deneyimlememiş olan benim de içerisinde yer aldığım Müslüman gençler için önemli. Bunun hafta sonu Saraybosna ve Mostar yapılacak turistik gezilerden çok önemli olduğunu düşünüyorum. Tabi ki bunların her birisini yaşamış ve sıcaklığına oralarından yazan bir yazardan okumak çok daha önemli.

Geçmişin Mirası ve Durdurulamaz Yokoluş

Zaman her şeyi durdurulamaz bir hızla yok ediyor. Bizim

Bir gezi kitabı olması hasebiyle bu kitabın siyaset yani kendi döneminin güncel akışı hakkında bir şeyler söylememesi zor olurdu herhalde. Burada da ilginç bir nokta var ki kendi açımdan bu notları (böyle diyelim) okurken yakın siyasî dönemi böylesi bir aktarımla okumak gerçekten çok ilginçti. Çünkü benim şahitliğini edebildiğim siyasilerin tutumları yazarın aktardıklarıyla paralellikler kursa da büyük farkları da içerisinde taşıyor. Özellikle devletin dış politikasındaki değişimler. Bosna veyahut doğunun bir başka coğrafyasında Müslüman halkların Osmanlı mirası bir devletten hiç beklemeyecekleri tutumları cumhurbaşkanları, başbakanlar gösterebiliyor.

coğrafyamız bu yok oluşun derin izleriyle dolu. Aslından bu *unutuş* büyük bir nimet olarak da değerlendirilebilir. Ancak mesele Müslümanlığı ve gâvurluğu farklı yerlere koyan kalın çizgilerimize geldiğin hatırlamak, hafızayı dinç tutmak mühim bir meseledir. Bizim Müslümanlar olarak yaşadığımız coğrafyada büyük katliamlara acılara maruz kaldığımız gerçeği, geçmişin şanlı ancak bugün uzak birer anı olarak duran yaşamışlıkları; üzerimize, aksiyondan ve entelektüel çabalardan ellerimizi hiç çekmememiz gerektiği yönünde sorumluluklar yüklüyor. Yoksa bunca çilenin ve o kavimlerin verdikleri hesabın üzerimize bir hesap yüklediği gerçeğinin bir köşede durduğunu unutamayız. Yazarında Bosna'da savaşın bitiminden az bir süre sonra yaptığı ziyarette aktardığı izlenimi gibi:

"Başçarşıya'da gördüğüm haritayı hep saklayacağım. Saraybosna'nın kuşatma haritası. Hangi tarafın nerede mevzilediğini, savaş, daha doğrusu kuşatma hattının nereden geçtiğini gösteren bir harita. Bir bakıma çağımızın "değerler haritası" ola-

rak, insanlık çizgisinin hangi hat üzere geçtiğini gösteren bir belge olarak hep saklayacağım."

Tabii ki yalnızca İslâm coğrafyası değil batı dünyası da vardır kitapta. Amerika, İngiltere'de bulunduğu esnada batılılar ve onların değerler dünyasının bizim zihin dünyamızla karşıtlıkları... Burada aslında bizim kültürel kodlarımızda yer alan ancak ışıltısını kaybettiğimiz değerlerin -örneğin şehircilik, tarih bilinci gibi- batı yaşam standardının artık bir parçası olduğunu da acı acı aktarmaktadır yazar. Tabii bu noktada ihtiyatı da elden bırakmamaktadır. Yani bu değerler siteminin bir tarihi arka planı var mıdır? Yoksa burada artık bir ortak yaşam alanı oluşturulmuş ve vicdan, merhamet, hoşgörü gibi duygular karşılıklı çıkarlara mı bağlanmıştır? İngiltere'de Cuma namazını kılmak için gittikleri üniversite camisi aslında bir kilisedir. Yazarımız haliyle bu duruma şaşırır. İşin aslı sonradan ortaya çıkmaktadır. Kilise cuma günü Müslümanlar için cami, cumartesi Yahudiler için havra, pazar günleri Hristiyanlar için kilise olarak

kullanılmaktadır: “Kilisenin hoş-görüsüne mi bağlamak gerekir? Yoksa müşterisi kalmamış pek çok kilise gibi kendine yeni bir işlev mi kazandırıyor? Her halükarda hoşuma gidiyor uygulama.” Bir tek batılılar değil, batı ülkelerine göç etmiş veya eğitim almaya gelmiş Müslüman öğrencilerde vardır bu serüvende. Bu kimselerle ilgili bir iki anısını anlatan yazarımız asimile olmuş bunalımlı tipler ve sığınmacı tavırlarla karşılaşır. Bir toplanti esnasında bir Iraklı-nın herkese içki ikram ettiğinden bahseder. Daha sonra aralarında geçen diyalog gerçekten şaşırtıcıdır. Davranış kalıplarımızı anlamak açısından vakur bir duruşun tesiri gerçekten etkileyicidir. Burada söylenecek söz aslında çok utanç verici. Bizim hapsedildiğimiz ve artık duvarlarını yıkarak kurtulmamız gereken bir hapisane bu. Tabi durum yalnızca batıdaki Müslümanlar için geçerli değil aynı kimlik kaybını İslâm coğrafyasında ki her milletten gençlerde de görmektediriz.

Siyaset ve Diğer Notlar

Bir gezi kitabı olması sebebiyle bu kitabın siyaset yani kendi döneminin güncel akışı hakkında bir şeyler söylememesi zor olurdu herhalde. Burada da ilginç bir noktada var ki kendi açımdan bu notları (böyle diyelim) okurken yakın siyasî dönemi böylesi bir aktarımla okumak gerçekten çok ilginçti. Çünkü benim şahitliğini edebildiğim siyasilerin tutumları yazarın aktardıklarıyla paralellikler kursa da büyük farkları da içerisinde taşıyor. Özellikle devletin dış politikasındaki de-

şimler. Bosna veyahut doğunun bir başka coğrafyasında Müslüman halkların Osmanlı mirası bir devletten hiç beklemeyecekleri tutumları cumhurbaşkanları, başbakanlar gösterebiliyor. Tabii ki bunları daha öncede okumuş ve dinlemiştik ancak burada yazarımız Bosna’da savaş sonrası yapılacak olan Reisu’l Ulema seçimlerine katılır ve oradan aktarmaktadır. Müslüman düşünür-

Bir yazar anı, biyografi, gezi incelemesi türünde eserler yazabilir. Anın sıcaklığı içerisinde yazdığı notlarını derleyerek okuyucuya bir derinlik sunabilir. Akif Emre’nin ‘İz’ler kitabı bu noktada okuyucuya farklı bir bakış sunuyor. 2001’de Türkiye Yazarlar Birliği Gezi Ödülü almış olan ve ilk baskısı Yöneliş Yayınları tarafından basılan kitabın ikinci basımını geçtiğimiz günlerde Büyüyen Ay Yayınları yaptı. Kitap bu baskıda yeniden gözden geçirildi. Bazı ilaveler de oldu. Şehir fotoğrafı bakımından da zenginleştirdi.

ler, bazı devlet temsilcileri katılırlar ancak Türkiye’yi temsil kimse yoktur. Bu gafletin bir yüzü asıl gaflet balkanlara yaptığı ziyaret esnasında Demirel’in “Bizim tarihteki hislerimiz geçmişte kalmıştır” sözünde saklı. Devleti temsilen gittiği gezide Balkanlarda yaşayan Müslümanlara yönelik olarak sarf ettiği sözler gerçekten trajik. Tabii

doksanların sonu demek 28 Şubat demek. Yani Kemalist ideolojinin tekrardan tahkim edilmesi ve buna yönelik medyamızın bugün dahi çok değişmeyen, tek kelimeyle ucube proje çalışmalarına yönelik eleştirilerde var kitapta. Dönemin güncel siyasî meselelerinin bir köşe yazısı gelip geçiciliğinden uzak, meselelerin tarihsel arka planlarının ele alınarak konu edinilmesi kitaba derinlik katıyor.

Hülasası insani yönümüze temas eden bir estetik algı var, kitabın konu dâhiline aldığı her mevzuyu işleyişinde. Bu incelik formatının tam olarak kalıplara sığmayışından ziyade bir kültürel yaklaşımın Mostar’ı veya Kayseri’yi anlatırken takındığı duruşla alakalı. Bir Bulgar’ın “burada eskiden çok Türk vardı ama yalnızca bir kaç Osmanlıydı” demesi gibi, geçmiş saplanıp kalınacak, tozlu raflarda, müzikli cafelerde anıları yaşatılacak bir tatmin aracı değil bizler için; klas bir duruştur. Biz kitabın dokunduğu ve sesini bizlere de iltisat ettiği Müslüman yüreklerde acı, hüznün ve sevinci bu yüzden kendi yüreklerimizde de iltisat ediyoruz çünkü kardeşleriz. Değerler haritasının bu tarafındayız; vicdan ve direniş tarafında.

‘İzler’; mekânı buraya çağırması, kardeşler olmayı hatırlatması açısından önemli. Bir yakın dönem tarih anlatısı -ve çokça acılarla dolu bir yakın dönemin içinde- Kudüs’ü, Bakü’yü Saraybosna’yı anıyor, daha fazla iyi için çirkin; geçmişten bugüne çağrılmış bir cevap veriyor.

Akif Emre, ‘İzler’, Büyüyen Ay Yayınları, 2015.

ALİYA İZZETBEGOVİÇ'İN ENTELEKTÜEL MİRASI

Özgürlük Mücadelecisi ve İslâm Düşünürü Aliya İzzetbegović adlı eser, uzun yıllar İzzetbegović üzerine çalışan, makaleler yazan, konferanslar veren iki akademisyen, Mahmut H. Akın ve Faruk Karaarslan tarafından daha önce muhtelif dergilerde yayınlanan, konferanslarda sunulan makalelerinin derlendiği bir eserdir. Pınar Yayınları'ndan ikinci baskısı çıkan eserin takdimini Mustafa Aydın hoca yapmıştır.

Sedat DEMİR

Vefatından sonra siyasi bir lider, Müslüman bir düşünür, bilge bir yönetici, münevver bir şahsiyet, Bosna savaşında bir komutan, teori ve pratikte tutarlı bir entelektüel ve bir devlet yöneticisi olarak Aliya İzzetbegović üzerine çok şey yazıldı, yazılıyor ve gelecekte de daha yoğun ve farklı boyutlarla yazılacak gibi görünüyor. Hiç şüphe yok ki İzzetbegović üzerinde yoğunlukla durulmasının sebebi siyasi kişiliğinin yanı sıra entelektüel yönünün ilgi çekiciliğidir. Özellikle Müslüman bir düşünür olarak İslâm toplumlarının sorunlarına kafa yorması ve bu konularda özgün yorumlar geliştirmesi onu ilgi çekici yapmaktadır. Yani o bir eylem adamı olduğu kadar derinlikli bir entelektüeldir. Bosna Müslümanlarının kurtuluş mücadelesini savunması, SDA (Demokratik Eylem Partisi)'daki önderliği, Bosna savaşında komutanlık etmesi, devlet adamlığı ve Bosna'nın özgürlük mücadelesinde tarihin ona yüklediği görev siyasi yönünü yansıtmaktadır. Bunların hangi ahlaki çerçevede yapılması gerektiği, bugün birçok dile çevrilmiş ve dünyanın farklı bölgelerinde okunan eserleri ise entelektüel yönünü göstermektedir. İzzetbegović'in bu iki yönü birbiri ile sıkı bir bağlılık içindedir.

Özgürlük Mücadelecisi ve İslâm Düşünürü Aliya İzzetbegović adlı eser, uzun yıllar İzzetbegović üzerine çalışan, makaleler yazan, konferanslar veren iki akademisyen, Mahmut H. Akın ve Faruk Karaarslan tarafından daha önce muhtelif dergilerde yayınlanan, konferanslarda sunulan makalelerinin derlendiği bir eserdir. Pınar Yayınları'ndan ikinci baskısı çıkan eserin takdimini Mustafa Aydın hoca yapmıştır.

Eser birbirini tamamlar nitelikte sekiz makaleden oluşmaktadır. İlk makalede İzzetbegović'in ha-

yatı ve genel olarak eylem adamlılığı üzerine durulmasının yanı sıra modern Bosna tarihi hakkında da bilgi verilmektedir. Bununla beraber İzzetbegović'in düşünce hayatına etki eden hususlar üzerinde durulmaktadır. Yani entelektüel yönünün belirginleşip özgünleşmesinde etkin eden şahıslar, deneyimler ve olaylar irdelenmektedir. Bu minvalde bir makaleyle kendini okura açan kitap sonraki makalelerde ağırlıklı olarak İzzetbegović'in entelektüel yönünü konu edinmektedir. Entelektüel yönü çerçevesinde ele alınan ahlak, siyaset, kültür, medeniyet, din, materyalizm, akıl, dram, ütopya, sanat, Modernizm, dünya, ahiret, demokrasi, İslâm, İslâmlaşma, özgürlük, insan, bilim, teknik, ruh, beden v.b. kavramlar irdelenmekte ve İzzetbegović'in bu kavramlara nasıl yaklaştığı üzerine durulmaktadır.

Özellikle belirtmek gerekir ki eserde yer alan makaleler sadece kitaplar okunarak, cümle altları çizilerek, notlar tutularak yazılmış makaleler değildir. Bunlarla beraber İzzetbegović'in yaşadığı coğrafya gezilerek, hayatta olan arkadaşlarıyla konuşularak, savaşın tüm vahşeti hala hafızalarında taze olan insanların savaşta yaşadıkları trajediler bizzat onlardan dinlenilerek kaleme alınmış makalelerdir. Faruk Karaarslan'ın yüksek lisans tezi de yine bu konu ile alakalıdır: *Entelektüel Üzerine Eleştirel Bir Çalışma: Aliya İzzetbegović Örneği*. Tüm bu hususların belirtilmesinde ki gaye, eser de yer alan makalelerin sadece masa başında yazılmış makaleler olmadığıdır. İzzetbegović'in çağdaş İslâm düşüncesine katkısı üzerine herhangi bir çalışmanın yapılmaması sebebiyle meydana getirilen eserin amacı; özellikle onun entelektüel yönünün incelenmesidir (s.12).

Bir İmkân Olarak Üçüncü Yol

Aliya İzzetbegoviç'te *siyaset* kavramı "üçüncü yol" anlayışı ve insanın düalist yapısı esas alınarak anlaşılmaktadır (s.38). Bu durum, İzzetbegoviç'in siyaset kavramının batı tarzı (klasik) çözümlenmesinde başvurulmuş metodolojinin dışında bir yol izlemesi demektir. Siyaset felsefecilerinin çoğunun siyaset ve siyasallığı çözümlenmede kullandıkları yöntem ve düşünce materyallerine bakıldığında bunların bu dünya ile ilişkilendirildiğini ve bu dünya içerisinde anlaşılmaya çalışıldığını görmekteyiz. Yani insanın düalist yapısı göz ardı edilmektedir. İnsanın *maddi* yönünün gereksinimlerinin giderilmesi dert edinip; daha iyi bir dünya tasavvuru üzerine düşünülmüş ve bunun siyaset aracılığıyla fiiliyata geçirilmesi için çalışılmıştır. Bununla beraber *manevi* yönle ilgilenmeyi vazife edinmemiştir. Çünkü manevi taraf bu düşünceyi savunan düşünürlere göre *dini* alana aittir. Dini alan ise bu dünyanın sorunlarını değil öbür dünyanın sorunlarını kapsamaktadır. Yine bu düşünce tarzına göre *ahlak* da dini alanın içerisinde yer aldığından "ahlaklı siyaset" anlayışı yerine "işlevsel siyaset" anlayışı Batı siyaset felsefesinde kemiklemiştir. Batı medeniyetinde böylesine çift kutuplu bir anlayışın oluşmadığı temel etken ise Hristiyanlık dinidir. Çünkü Hristiyanlık dini tamamen maneviyatı (ruhanîyet, öbür dünya) temel aldığı için maddiyata (dünyevîliğe) sırt dönmektedir. Bu durum *dinin* sadece öbür dünya (ahiret) ile ilgilenmesiyle sonuçlanmış ve bu dünyanın terkinin gerekli kılmasıdır. Bu bağlamda *materyalist* düşüncenin ortaya çıkışı serüvenine bakıldığında materyalizmin neden Batı'da ortaya çıktığı da anlaşılacaktır bu; Hristiyanlık *dininin* yeni bilimsel gelişmelere uyumsuzluğu. Bu uyumsuzluğun olduğu ve zamanla bilimcilik anlayışıyla çatışan skolastik dönem hepimizin malumu... İslâm'da ise böyle bir uyumsuzluk söz konusu değildir. Bugün Batı medeniyetinin bilimsel ve teknik ilerleyişinde İslâm'ın öncülük ettiği gelişmelerin hakkını batılilar da vermektedir. Bundan dolayıdır ki Prens Sait Halim Paşa'nın da *Buhranlarımız* adlı eserinde belirttiği üzere İslâm toplumları öz itibarıyla materyalist düşünceye yabancıdır. İzzetbegoviç'e göre İslâm bu ve bunun gibi çift kutuplu dünya anlayışına karşıdır. Bu bağlamda İslâm Hristiyanlıktan ayrılmakta ve *din* (*religion*) olmanın ötesinde tanımlanmaktadır. İslâm'ın tamamen *maneviyat* ya da *maddiyat* merkezli olmayışı çift kutuplu bir dünya tasavvurunu aşmakta ve *siyaset* ile *ahlak*ı uzlaştırıp; "ahlaklı siyaset" in temelini oluşturmaktadır (s.40). Dolayısıyla *siyaset*,

dünya ile *ahiret* arasındaki ilişki üzerinden anlaşılmaktadır. "Böylece İslâmî temelde İzzetbegoviç açısından siyaset, her iki dünyayı da önemseyen ve ikisi arasında denge kurabilecek bir imkân olarak kabul edilir" (s.41).

Orta yol anlayışı İzzetbegoviç'te merkezi bir yer tutmaktadır. Yani *bir üçüncü yol* olan İslâm İzzetbegoviç'e göre idealist-materyalist, dünya-ahiret, ruh-beden, doğu-batı, dram-ütopya, Hristiyanlık-Yahudilik, topluluk-toplum, kültür-medeniyet, siyaset-ahlak v.b. kutupları aşan bir pozisyonadadır (s.66).

Ahlak aklın mahsulü değil insanın iç dünyasının, ruhunun mahsulüdür (s.57). İnsanı anlamlandıran ve sınırlandıran bir varoluş alanı olan ahlakın önkoşulu ise özgürlüktür. Yani insanın özgür tercihte bulunabilmesidir. Bir başka deyişle özgür bir insanın yaptığı tercihin ancak ahlaklı olup olmadığı sorgulanabilir. Dolayısıyla diyebiliriz ki insanı diğer varlıklardan ayıran en temel husus ahlakıdır.*

Eleştirel Bakışlar

İzzetbegoviç'te *Medeniyet* ve *Kültür* kavramları yine düalist bir tarzda ele alınmaktadır. Medeniyet insanın doğa ile kurduğu ilişki (maddi ilişki) neticesinde *teknik*le sağlanan toplumsal bir ilerlemeyi ifade ederken; kültür insanın ruhundan beslenmektedir ve insanlar arası etkileşimle ilintilidir. Medeniyetin *ilerleme* anlayışı makine gibi çalışan, mükemmeliyete sahip bir dünya tasavvuruna kaynaklık etmektedir. Bundan dolayı *ütopya* medeniyetten doğmakta ve mekanik bir dünya tasavvuruyla kendisini var etmektedir. Bu noktada *anti ütopya*cı bir yaklaşım sergileyen İzzetbegoviç medeniyeti kültürün karşıtlığı üzerinden anlamaya çalışmaktadır (s.109). Yani medeniyetin *Ütopyasına* karşı kültürün *dram*ını bir yaşam biçimi olarak görmektedir. Bu bağlamda o ne tamamen medeniyetin savunuculuğunu yapmaktadır ne de kültürün. Bu ikisi arasında bir dengeğin olması gerektiğine inanmaktadır. Bu denge ise İzzetbegoviç'e göre İslâm'dır. Yani zıt kutupları aşan bir 'orta yol' tasavvuru. Dolayısıyla medeniyetin içeriği kültürle doldurulduğu nispette insani olmakta ve anlam kazanmaktadır (s.9). Tersi bir durumda ise ütopyanın mekanik hayat tasavvurunun sebep olduğu, olmaya devam edeceği savaşlar, katliamlar, yıkımlar, ekolojik sorunlar, açlık ve genel olarak insan tabiatıyla çelişen ve insan tabiatını yok eden, insanı -Hannah Arendt'in dediği "kötülüğün sıradanlığı" mefhumunu fiiliyata koyan- birer makineye dönüştürmektedir.

Doğu ve *Batı*'nın zihniyet dünyaları çok keskin bir biçimde olmasa da birbirinden farklıdır. Bu farklılık kendisini neredeyse tüm sosyal alanlarda göstermektedir: felsefe, edebiyat, siyaset, din, sanat vb. Bu alanlardaki farklılık adeta dünya içerisinde iki dünya yaratmıştır. Teknik ilerlemeler (medeniyet) bu iki dünyayı birbirine yakınlaştırırken aynı zamanda birinin diğerine 'üstünlük' kurma aracı olmuştur. Bu 'üstünlüğün' taraf değiştirdiği dönemler olmuş olsa bile olgunun kendisi günümüze kadar ulaşmıştır.

Batı medeniyetinin yükselişiyle paralel bir biçimde İslâm toplumları Batı karşısında güç kaybetmiştir. Bu durum Müslüman aydınların bu çöküşe bir çözüm bulmak için düşünce olarak Batıya yönelmesine ve ondan yararlanmasına sebebiyet vermiştir. Bu yöneliş ise temelde yalnızca taklit etme ile olmuştur. Bunun temel nedeni ise batıcıların Batı medeniyetini anlamaktan ziyade ülkelerindeki 'geri kalmışlığa' çözüm olarak Batıda gördükleri fikirleri, kurumları ve tekniği ithal etmeleridir. Bu durum toplumu daha kötü duruma sokmuş ve yeni bir tartışmanın oluşmasını sağlamıştır: Bizim(İslâm olarak) Batı medeniyetine yaklaşımımız ne olmalıdır? Bu mevzu Tanzimat'tan meşrutiyete oradan yeni kurulan cumhuriyete kadar canlılığını korumuş halen de korumaktadır. Bu noktada "Batı'nın tekniğini alalım ama ahlakını almayalım", "koşulsuz şartsız yönümüzü Batıya çevirmeliyiz", " batıdan hiçbir şekilde yararlanmamalıyız" vb. görüşler ortaya çıkmıştır. Aliya İzzetbegović bu tartışmada Batı Medeniyetini anlamaya çalışan Müslüman bir Batılı olarak; tanışıklığı olmayan Sait Halim Paşa'yla örtüşen bir bakış açısı benimsemektedir: İslâmlaşmak. İzzetbegović'in *İslâmlaşma* kavramına yüklediği anlam Batı Medeniyeti ile sınırlı bir etkileşimi içermektedir. Yani Batı Medeniyetini toptan reddetme ya da kabullenmenin ötesinde öncelikli olarak anlamak gerekliliği. Batı medeniyeti hakkıyla anlaşıldıktan sonra onun tecrübelerinden faydalanılmasını savunmaktadır. Aynı zaman da İzzetbegović'te anlama beraberinde eleştirel bir değerlendirmeyi ve genel olarak Batı medeniyetiyle bir hesaplaşmayı da getirmektedir. Bu bağlamda o İslâm kültürüne vurgu yapmaktadır. Yani 'geri kalmışlığın' aynı zamanda bir kültür meselesi olarak da görülmesi gerekmektedir. Bir başka deyişle İslâm kültürüne dayanan bir *İslâm Rönesans*'ının gerekliliğine inanmaktadır. Dolayısıyla İzzetbegović İslâm medeniyetinin kendi değerlerini üreten İslâm kültüründen kopmaması gerektiğini ifade etmektedir (s.102).

İki yüz yılı aşkın bir süredir tartışıla gelmiş bir sorun olan, genelde Batı dışı toplumların özelde ise İslâm toplumlarının bocalayıp durduğu *Batı çıkma*-zında yaşanan sıkıntıların kaynağının neler olduğu yönündeki meselelere kafa yoran İzzetbegović; bu mevzuda özgün yorumlar geliştirmiş bir İslâm düşünürüdür. Kitabın son makalesi bu İslâm düşünürünün insanlara bırakmış olduğu *entelektüel mirası* ve özgün düşüncelerinin İslâm toplum(ların) da nasıl bir karşılığının olduğu(olacağı) üzerine- dir. Bu son makalede özellikle bir tehlikenin altı çizilmektedir: İzzetbegović düşüncesini örnek alanların(alacakların) bunu "Aliyacılık" olarak benimsemeleri. İslâm'ın birinci derecede karşı çıktığı bir şey olmasına rağmen lider kültürünün yoğun bir şekilde yaşandığı İslâm coğrafyasında bir Aliya kültürünün oluşmaması için ikazda bulunmaktadır. Bununla beraber aynı zamanda bir ikinci arızı durumun daha altı çizilmelidir: İzzetbegović'i bir ideoloji olarak İslâmcılığın içine çekilmesi veyahut onun davasını İslâmcılık davası olarak görüp, yorumlayıp ve yansıtmak suretiyle onu bir ideolog olarak göstermeye çalışmak. Yani onu İslâmcılık ideolojisinin besleyici bir unsuru olarak kullanmak. Hatırlanmalıdır ki o herhangi bir ideolojinin, kutbun düşünürü değil, kutupları aşma derdinde olan bir düşünürdür.

Akademi dünyasına seslenen bir eser olarak görünmesine rağmen yazarların metinleri kavram karışmasına boğmaması, sade akıcı bir dil kullanmaları ve konuları ele alırken belli bir metodolojiye ve uyuma önem vermeleri bakımından genel okuyucunun da rahatlıkla okuyup, faydalanabileceği bir eserdir. Eser başta belirttiği amacına ulaşmaya çalışmıştır. Yani Aliya İzzetbegović'in çağdaş İslâm düşüncesine katkısını okuyucuya aktarabilmiştir. Bu bakımdan eser, gerek İzzetbegović'in entelektüel yönünü merak edip öğrenmek isteyenler; gerekse İslâm toplumlarının sorunlarını ve bu sorunların çözümünü dert edinenler için -İzzetbegović'in bu sorunlara özgün yaklaşımını ele aldığından dolayı- temel bir yer teşkil etmektedir.

* Bazı hayvanların özellikle goril ve maymunların önlerine yiyecek bir şey konulduğunda bunlardan iyi olanlarını tercih etmesi, bu hayvanların akıllı olduklarını ispatlar niteliktedir. Fakat bu tercihin ahlakla uzaktan yakından bir ilişkisi yoktur. Yani bu tamamen dürtü ve akıl ile izah edilebilecek bir durumdur. Dolayısıyla insanı hayvandan ayıran özellik akıl değil ahlaktır. Bundan dolayı ahlak akli bir kategoriye değil dini bir kategoriye girmektedir.

HZ. İSA'YI NASIL BİLİRSİNİZ?

Elimizdeki mevcut İnciller, kimi zaman Hz. İsa'nın hayatı hakkında kronolojik bilgiler verirken kimi zaman da Hz. İsa'nın gönderildiği toplumda yaşanan ahlaki çürümelere getirdiği eleştirilerden bahseder. Yazar Hakan Olgun, Hz. İsa'nın peygamber olarak getirdiği mesajını Matta İncili'ndeki Dağ Vaazı üzerinden değerlendiriyor.

Huriye ABAYDIN

78

Mavi gözlü, sarışın, uzun saçlı, elinde asası, bir yanağına tokat atana öbür yanağını çeviren bir sevgi/şefkat peygamberi ve hatta Tanrısı... Batının çizdiği Hz. İsa portresi bu şekilde surete büründürülmüştür çoğumuzun gözündeki. Böyle bir İsa figürü hiçbir Müslüman için kabullenilesi olmadığından Hz. İsa Hristiyanlara has bir peygamber olarak düşünü- lüp Kur'an çerçevesi dışında pek tanınmaya çalışılmaz.

İslâmiyet açısından baktığımızda Hz. İsa İslâm literatüründe ulû'l-azm peygamberlerinden biridir ve Kur'an'da hikâyesi birçok detayla anlatılan nebilerdendir. Kur'an'da Hz. İsa'nın doğumundan (ki başlı başına bir mucizedir), hastaları tedavi etmesi, hatta ölüleri diriltmesi şeklindeki mucizelerinden, havarileri ile ilgili olan durumundan, Cebra-il (a.s.) ile desteklenmesinden ve Hz. Peygamber'i müjdelemesinden bahsedilir. Kısmi olarak onun mesajına değinilse de direkt olarak bilgi verilmez. Fakat getirdiği eleştirilere dair bize önemli bir ipucu oluşturması bakımından Bakara suresi'ndeki 87. ayet büyük önemi haizdir: "...Size nefislerinizin hoşlanmayacağı bir emirle gelen her peygambere kafa mı tutacaksınız?

Kibrinize dokunduğu için onların bir kısmına yalan diyecek, bir kısmını da öldürecek misiniz?"

HZ. İSA'NIN TOPLUMUNA ELEŞTİRLERİ

Bu ayeti kerimeden anlıyoruz ki Hz. İsa, peygamber olarak gönderildiği toplumdakilere eleştirilerde bulunmuş, bu eleştiriler muhataplarının hoşuna gitmemiş, kendisine kafa tutulmuş ve etrafındakilere verdiği öğüt ve vaazlar onların kibirlerine dokunduğu için kendisi yalancılıkla suçlanmış ve nihayetinde öldürülmeye yeltenilmiş. Kur'an bir öz olarak bu bilgiyi bize vermekle birlikte mesajın içeriğiyle ilgili daha geniş bir çerçevede değerlendirmelerde bulunmaz. Bu mesajın içeriğine dair bilgi edinmek üzere elimizdeki diğer mevcut kaynaklara başvurduğumuzda, tahrif olunduğu yine Kur'an ayetleri ile sabit olmakla birlikte Hz. İsa hakkında birçok malûmat edinebileceğimiz ikincil bir kaynak olarak İncil'i buluruz.

Elimizdeki mevcut İnciller, Hz. İsa'nın vefatından sonra onun çevresinde yaşamış kişiler tarafından derlenen, Hz. İsa'nın hayatıyla ilgili bizlere bilgi veren ve inananları tarafından kutsal kabul edilen metinlerdir. Bu metinler kimi zaman Hz. İsa'nın hayatı hakkında

kronolojik bilgiler verirken kimi zaman da Hz. İsa'nın gönderildiği toplumda yaşanan ahlaki çürümelere getirdiği eleştirilerden bahseder. Yazar Hakan Olgun, son kitabı *Tuz ve Işık*'ta tam bu noktadan konuyu ele alıyor ve Hz. İsa'nın peygamber olarak getirdiği mesajını Matta İncili'ndeki Dağ Vaazı üzerinden değerlendiriyor.*

Yazar, öncelikle kitabına Hz. İsa'nın peygamber olarak geldiği ortamın manzarasını resmederek başlıyor. Nasıl bir algı ile karşılandığını ve ne tür bir zihniyete sahip insanlarla muhatap olduğunun tablosunu çiziyor. Bu tablo net bir şekilde anlaşıldığında mesajın içeriğinin de aynı orantıda anlaşılacağı aşîkârdır.

HZ. İsa, Ferisiler diye bilinen ve yukarıda alıntılanan ayet- teki özelliklerle uyuşan hasletlere sahip bir Yahudi topluluğu içinde mesajlarını yaymaya çalışır. Bu topluluk sayı bakımından çok fazla olmamakla birlikte yüksek bir tabakayı temsil ettiklerinden kendilerine göre bir alt tabaka olarak gördükleri asıl çoğunluğu tahkir ederek onları eleştirir ve beğenmezler. Hz. İsa da bu Ferisi topluluğunu, dini kuralcılık ve şekilcilikle suçlar ve onları ikiyüzlülükle, engerek soyu olmakla it-

ham eder. Görünüşte titizlikle kurallara uyuyor görünen bu kişilerin aslında samimiyetten ne kadar uzak davrandıklarını ve yaptıkları ibadetlerin çoğunu riya maksadıyla yaptıklarını ifade eder. Kendilerine fayda sağlamayan ibadetlerine rağmen insanlara yol göstermeye kalkışmaları sebebiyle onları kör kılavuzlar olarak itham eder. Bu eleştiriler noktasından baktığımızda, Batı tarafından Hz. İsa ile ilgili oluşturulmaya çalışılan kanaatlerin de yıkıldığını görebiliriz. Burada, pasif bir İsa portresine değil; haksızlığa karşı çıkan, başkaldıran, olayların içinde sürüklenen değil; müdahil olan bir öndere şahit oluruz.

Hz. İsa'nın Yahudilere Öğütleri

Kitabın ikinci ve ana bölümünü oluşturan Dağ Vaazı kısmındaysa, yazar bize, Hz. İsa'nın bu vaaz üzerinden kendi zamanındaki çoğunluğu oluşturan zayıf ve toplum içinde temsil edilme imkânı bulamayan Yahudilere olan öğütlerini anlatır. Matta İncil'inde pek bir yekûn tutmayan bu kısa ama öz vaazın içeriğini detaylandırarak bir peygamberin mesajını idrak etmek istediğimizde bunu kısa bir kesitten nasıl anlayıp yorumlayabileceğimize dikkat çeker.

Bu bölümde önemli bir ayrıntıysa bu önemli vaazın bir dağ üzerinde deklare edilmesidir. Yahudilikte dağın sembolik değerini bize hatırlatan yazar Yahudi gelenekindeki önemli olaylara refer eden Dağ kavramıyla ilgili bilgi verir: "Bu kavram, Hz. Musa'yı ve On Emir hükümlerinin verildiği Sina dağına, ilahi kürsüyü ya da rabbın tezahür ettiği kutsal alanı sembolize etmektedir."

Hz. İsa Dağ Vaazı'nda kötüyü göstererek iyiliğin ve iyinin tanımını yapar. Ferisiler'in yaptıkları yanlışlara ve ibadetlerine kattıkları riyaya işaret ederek onlara eleştiriler

getirir ve kendisini dinleyenleri bu yanlışlar üzerinden uyarak böyle davranmamalarını tembihler. Ve burada özellikle havarilerinden bahsederken diğerlerini uyarma konusunda yol gösterici olmaları bakımından onları Tuz ve Işık metaforunu kullanarak tavsif eder: "Yeryüzünün tuzu sizsiniz. Ama tuz tadını yitirirse, bir daha ona nasıl tuz tadı verilebilir? Artık dışarı atılıp ayak altında çiğnenmekten başka işe yaramaz.

"Dünyanın ışığı sizsiniz. Tepeye kurulan kent gizlenemez. Kimse kandil yakıp tahıl ölçeğinin altına koymaz. Tersine, kandillığe koyar; evdekilerin hepsine ışık sağlar. Sizin ışığınız insanların önünde öyle parlansın ki, iyi işlerinizi görerek göklerdeki Babanız'ı yüceltsinler!"

Yazarın kitabına başlık olarak uygun gördüğü Matta İncil'inde geçen bu iki ifade üzerindeki uzun ve doyurucu açıklamaları Hz. İsa'nın özellikle bu ifadeleri niçin seçmiş olabileceğini bizlere net bir şekilde göstermektedir. Tuz ve ışık insanlar için koruyucu ve yol gösterici olmaları itibarıyla önemlidir. Zira "...tuz ve ışık olma işi, öncelikle din adamları elinde kurum-sallaşıp donuklaşmış olan dini öğretilerin yeniden anlamlandırılması ve insanlara bu yönde öncülük edilmesini içermekte..." olduğundan bir tazelenme sağlayacaktır.

Değerlendirme bölümünde de bir vaazın anlattıklarına vâkıf

olunabilmesi için gerekli noktalara işaret edilir ve tüm peygamberlerin kadim meselesi olan ahlaki özelliklerin önemi vurgulanır. Bu noktadan bakıldığında yazar bize peygamberliğin ortak mirasının paydalarını gösterirken hakikatin peşine düşenlerin, tahrif olunan bir kitapta dahi bu hakikati nasıl görebileceğine işaret etmektedir.

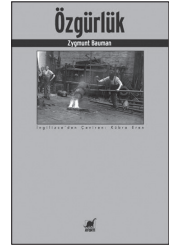
Sonuç itibarıyla Hz. İsa'nın Dağ Vaazı iki bin yıl öncesinden bizlere seslense de konu "insan" olduğunda herkes için bu vaazdan alınması gereken hisseler, çıkarılması gereken mesajlar barındırmaktadır. Kitapta da belirtildiği gibi "Hz. İsa kendi döneminde Kudüs ve çevresinde yaşayan Yahudilerin en temel dini sorunlarının iman, samimiyet ve temel ahlaki ilkelerden uzaklaşarak dini kuru ve donuk bir bakış açısıyla tanımladıklarına şahit olmuştur." Zaman içinde bunca değişen şeye rağmen insan tıynetinin değişmesi bu mesajların zamanı aşan bir güncelliğe sahip olduğunu bizlere göstermektedir. Yazarın da ifade ettiği gibi: "Hz. İsa'nın ilâhi mesajının keşfedilmesiyle onun mesajının sadece kendi dönemi Yahudilerini değil günümüz Müslümanlarını da tashih edici bir etkiye sahip olduğu fark edilecektir."

* Hakan Olgun, *Tuz ve Işık*, İnsan Yayınları, 2015, 198 sayfa.

Özgürlük

Zygmunt Bauman

Özgürlük üzerine yapılan çoğu akademik tartışma özgürlüğe ya felsefi bir kavram ya da politik ideolojinin bir öğretisi olarak yaklaşır. Oysa bu kitapta özgürlük bir fikir ya da önerme olarak değil toplumsal bir ilişki olarak analiz ediliyor. Böyle görüldüğünde özgürlük, göreceli doğasını açığa çıkarır: Tarih boyunca, özgürlük ya üstün ya da zayıf güçler karşısında deneyimlenen bir ayrıcalıktır. Kitabın merkezi önermesi, modern toplumun çağdaş tüketici evresinde, toplum üyelerinin çoğunluğu için toplumsal kontrol yöntemi olarak "baskılama"nın yerini "baştan çıkarma"nın aldığıdır. Bununla birlikte, tüketici özgürlüğü daha önceki bir aşamada emeğin kapladığı yere taşınır: Sistemsel yeniden üretim, toplumsal bütünleşme ve bireysel eylem arasında bir odak merkezi haline gelir. Bize benzer toplumlar, özgürlüğün sorunsalları ve savaş alanları, üretim alanından tüketim alanına kayar; bireysel özgürlük her şeyden önce tüketicinin özgürlüğünden oluşur. Etkili bir pazarın varlığına bağlanır ve karşılığında bu pazarın varlık koşullarını temin eder.

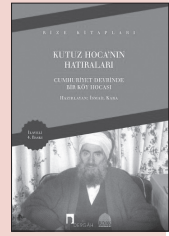

Ayrıntı Yayınları
2015

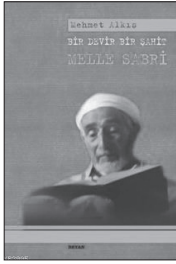
Kutuz Hoca'nın Hatıraları, Cumhuriyet Devrinde Bir Köy Hocası

İsmail Kara

Cumhuriyet devrinde yaşamış, medrese eğitimi almış, dini hizmetlerde bulunmuş hocaların ve şeyhlerin kalemlerinden çıkma hatırat ve hal tercümesi kitapları yok denecek kadar az. Bu nedret, laiklik anlayışı ve uygulamaları başta olmak üzere Cumhuriyet inkılaplarının ve ideolojisinin hocalar, şeyhler ve onların etrafında kümelenen insanlar tarafından nasıl anlaşıldığı, hangi argümanlarla meşrulaştırıldığı, ne tür karşı veya paralel tepkiler gösterildiği, din eğitimi kademelerinin kimler vasıtasıyla ve hangi şartlarda verildiği meselelerini anlamamızı güçleştiriyor. 1918 doğumlu Kutuz Hoca bir köy hocası. Bu hatıratta ailesi, hocaları, tahsili, meşgaleleri ve imamlık hizmetiyle alakalı hatıraları yer alıyor. Nadir bir kaynak meti

Dergâh Yayınları
2015

Bir Devir, Bir Şahit

Mehmet Alkış

Beyan Yayınları, 2015

Kitapta söz konusu edilen, bir devir binyılın batıdan bakınca çok iyi, doğudan bakınca çok kötü finali denilmeyi hak eden yirminci yüzyıldır. Bir şahit ise bu devrin neredeyse başından sonuna önemli gelişmelerin tam ortasında hayatını sürdürmüş olan Melle Sabri'dir. Onun hayatı bu devrin, bu devir onun hayatının hülasasıdır adeta... Onun için biri olmadan diğeri eksik kalmasın diye ikisini birlikte anlamak ve anlatmak istemiş yazar. Dünyaya yapay Suriye sınırının iki yakasında geçen hayat tecrübesi ve okuduklarının penceresinden bakan bir şahsiyet Melle Sabri. Bu toprakların yeniden şekillenmesine yol açan büyük çalkantıların bitmek tükenmek bilmeyen artçı sarsıntıları içinde bulmuştu kendisini. Kritik dönemlere canlı şahitliği vardı. Adanmışlığı, pervasızlığı, cesareti ve aşk derecesinde İslam'a bağlılığı ile tanınan bir âlim olarak iz bırakmış nevi şahsına münhasır bir modeldi. Bu yüzden, kendisinden sonra gelenler de tanımalı onu.

Gündelik Yaşamda Avrupalı Müslümanlar

Nilüfer Göle

Ocak 2015'te Paris'te vuku bulan olaylar Müslümanların Avrupa'daki varlığına dair kamuoyunda yer alan önyargıları ve kafa karışıklığını da artırdı. Şimdi Avrupa'da en çok ihtiyaç duyulan şeyler arasında, Müslümanların varlığını "zıt kategoriler" vasıtasıyla düşünmeyen bir sağduyu geliştirmekte yer alıyor. 2009-2013 yıllarında Avrupa'nın 21 kentinde göçmen "sıradan Müslümanlar" ile onların Müslüman olmayan komşuları ve hemşerileri olan "kökten" Avrupalıları yüz yüze tartışma toplantılarında bir araya getiren saha araştırmasının sonuçlarını yorumluyor Nilüfer Göle. Araştırmanın amacı, sokakta kılınan namaz, minareler, camiler, Danimarka'da yayımlanmış karikatürler, kadınların başörtüsü ve çarşafı, şeriat, helal gıda ürünleri, bazı sanat yapıtları, Yahudiler ve Yahudilikle ilişkiler gibi konularda Avrupa kamu alanında ortaya çıkmış çeşitli tartışmalara verilen tepkileri sorgulamak şeklinde özetleniyor.

Metis Yayınları
2015

Araftaki Seçim-7 Haziran 2015

Edip Asaf Bekaroğlu

Siyasi partilerin seçimlerde kullandıkları söylemler ve araçlar, siyasi hafızanın önemli bileşenlerinden biridir. Türkiye'de maalesef seçim kampanyalarının kaydı yeterince iyi tutulmamıştır. Bir siyasi partinin 20-30 yıl önceki bir seçimde kullandığı afişlere erişmek neredeyse bir arkeoloğun mühim bir tarihi eser bulmasından daha zordur. Elinizdeki çalışma biraz da bu tespitin ürünüdür. 7 Haziran 2015 genel seçimlerine katılan bütün önemli siyasi partilerin kampanya materyallerinden bir derlemeyi bu kitapta bulabilirsiniz. Sonucu tekrar seçim olan, yani son derece istisnai bir seçimin analizini yapmak heyecan vericidir. Sistem belirsizliğini gidereceği beklenen 7 Haziran seçimlerinin tek fonksiyonu sistem belirsizliğini açıkça işaret etmek olmuştur. Bu şekliyle 7 Haziran, "araftaki seçim"dir; sonucu itibarıyla değil gerçekleştirdiği alan itibarıyla belirsizlikler içinde bir seçim olmuştur.

Bu kitapta 7 Haziran 2015 genel seçimlerine geline süreçte siyasi partilerin ne tür ideolojik ve kurumsal süreçler geçirdikleri ve seçim kampanyası döneminde hangi mesajları ne tür iletişim stratejileri ile seçilene ulaştırdıkları analiz edilmektedir.

Vadi Yayınları
2015